

Malý príspevok
k reštaurovaniu „veľkej budovy“
– k naplneniu odkazu k veľkej úlohe kresťanov:

Semper reformanda

M. B. BENJAN

MBKB

Státo

Táto kniha má 7 častí, toto je

výber troch z nich:

O Bohu

TO BOŽOM SYNOVI

O viere a vyznaniach viery

Malý príspevok

k „reštaurovaniu veľkej budovy“ –

k naplneniu výzvy k veľkej úlohe kresťanov:

SEMPER

REFORMANDA

M. B. BENJAN

KNIHY – BENJAN

mb@knihy-benjan.sk
www.knihy-benjan.sk

Obsah

ÚVOD...7

„Reštaurovanie veľkej budovy“...7

O „veľkej budove“...7

O „reštaurovaní“...8

O koncepcii a štruktúre knihy...9

1. O BOŽOM SVETLE (O BOŽÍCH ZJAVENIACH)...13

Svetlo v temnotách...13

Kde hľadať pravé svetlo?...14

O Božích „vyvolenoch“...16

O Božom vyvolení...17

Biblia – Slovo Božie (a ľudské zároveň)...19

Knihy s najvyššou dignitou...19

Ježiš, Mojžiš (a Eliáš)...32

O hlavnej téme knihy...36

O význame niektorých výrazov – tradičných („biblických“) i netradičných...39

2. O BOŽOM SLOVE...45

Božie slovo (Biblia) – ako mu rozumieť?...45

Pár slov o prekladoch Biblie („Písma“)...45

Hermeneutika...46

Je Biblia naozaj Božím slovom? A ak áno, treba brať „doslova každé slovo“, ktoré prečítaš v Biblii?...48

Príklady: ...55

Modlitba Pánova („Otčenáš“)...56

„Slovo, ktoré sa stalo telom“ (stvorením)...59

Sola scriptura...62

3. O BOŽOM ZÁKONE...65

Človek – Boží zmluvný partner...65

Tzv. „Mojžišov zákon“...66

Dekalóg – „Božia ústava“ – „mravný zákon“...70

Dve „redakcie“ Desatora...74

Stručné poznámky k jednotlivým prikázaniam...76

Zhrnutie Zákona („Šemá“), prikázanie lásky a Božie prikazy o nutnosti dodržiavania prikázaní...79

Boží „kultový (obradný) zákon“...81

Obete...81

Boží „novelizovaný“ Zákon – „Prikázania Ježiša Krista“...86

„Prikázania Ježiša Krista“, čiže Božie prikázania v interpretácii Ježiša Krista (podľa Evanjelií)...88

Doklady z Písma (výroky Ježiša Krista) k jednotlivým prikázaniam...90

Tzv. „Suma Zákona“...94

Nezabúdajme na posledný prikaz a na prvú výzvu nášho Pána, a vystríhajte sa prekrúcať (deformovať) evanjelium...95

Poznanie Zákona, Božej vôle a jej plnenie sa vyžaduje od kresťana...99

4. O BOHU – ZÁKONODARCOVI (a našom Stvoriteľovi, Otcovi, ale i Sudcovi)...103

Úvod...103

Jediný, pravý Boh a ten, ktorého poslal – Boží Syn...105

Kresťania veria v jedného Boha...105

Vzťah Ježiša Krista k Bohu...109

Vzťah Boha k Ježišovi Kristu...109

Kto (a aký) je Boh – ten jediný, pravý?...110

Stvoriteľ – Sudca...114

Božie meno...120

Dodatok („V mene Boha:“)...127

5. O JEŽIŠOVI Z NAZARETA, ktorého si Boh vyvolil za Syna, „pomazal“ ho, t.j. „urobil ho“ *Kristom* a našim *Pánom*, ako i „novelizátorom“ a „interpretátorom“ svojho Zákona)...129

Boží Syn...129

Meno nášho Pána Ježiša Krista...131

Ježišov život – jeho služba Bohu a ľudstvu...134

Ježišova smrť – nie účel, ale tragický dôsledok jeho života (učenia a konania)...136

„Trpiaci Boh“ – „nový Boh“?...139

Dve „teológie“ Novej zmluvy...144

Záver: Milovaný Boží syn, v ktorom Boh našiel zaľúbenie (t.j. vyvolil si ho)...147

Obeť Ježiša Krista...148

Dodatok (K Ježišovej obeti)...156

6. O VIERE a O VYZNANIACH VIERY KRESŤANOV...159

VIERA...159

„Prvouka vierouky“...159

Viera a veda...159

Kresťanská viera...162

Kresťanská láska...165

Ospravedlnenie a milosť...168

Kresťan a svet...168

Životný štýl kresťana...169

Viera – to nie je iba presvedčenie, ale aj dôvera, poslušnosť a služba...170

Kto je kresťanom?...170

Viera, dôvera, poslušnosť...171

Obrátenie sa – to je prebudenie a vykročenie...174

Stať sa Božím dieťaťom možno iba narodením sa do Božej rodiny, t.j. znovuzrozením...175

Je viacero ciest, ale len jedna z ich je tá pravá...176

Kto dôveruje, dokáže aj obetovať...177

Ako sa rozhodnúť?...177

Kresťania sú oddelení od sveta...189

Zvádzanie k hriechu deformovaným Božím slovom...179

Náš Spasiteľ a Pán...181

Čo s darovanou milosťou? A čo so Zákomom?...182

Čo sa najviac protiví Božiemu Zákonu?...184

Aká má byť Cirkev Kristova?...184

Konfrontácia s antikristom a vernosť Zmluve...186

Dodatok: **Cirkev a cirkvi kresťanov v 21. storočí...187**

KRÉDO (vyznanie viery)...200

Čo a načo je vyznanie?...200

Osobné (moje) krédo...206

Neverbálne vyznania viery...208

7. O ŽIVOTE ČASNOM I VEČNOM...211

Život – predmet sporu...211

Veda a viera...212

Život – zázrak (zdroj obdivu a poučenia) – „vizitka“ Stvoriteľa (zdroj viery)...244

Život s „poruchami“...257

Božie zákony a zákonitosti...257

Život je zázrakom – v zdraví i v chorobe...258

Tri úrovne života...259

Život – Boží dar a ponuka – príležitosť človeka...265

O večnom živote...278

Život večný – cieľ, ale aj zdroj nádeje a radosti...278

Čo je večný život? Čo je ananázia, a čo anastáza?...278

PRÍLOHY...283

Príloha 1.: Päť kníh NZ...285

1. Evanjelium podľa Marka (o udalostiach z Ježišovho života a o jeho činoch)...285

2. Z Evanjelia podľa Matúša (Ježišove reči – kázne, polemiky, výroky)...310

3. Evanjelium podľa Jána (o osobnosti Ježiša Krista)...342

4. List apoštola Jakuba (o praktickom uplatňovaní učenia Ježiša Krista)...372

5. Júdov list (o pravej viere a falošnom učení)...377

Príloha 2.: Ako sa tvoril „Nový Zákon“...379

Výber cirkevných spisov pre zbierku „apoštolských spisov“ a pre kanonizáciu „Nového Zákona“ (Harnack: Dejiny dogmy)...379

Príloha 3.: Návrat ku „Kamenným deskám“ Johna G. Reisingera...382

Citáty s komentármi...382

4. O Bohu – Zákonodarcovi

(a Stvoriteľovi, našom Pánovi, Otcovi,
Záchrancovi, ale i Sudcovi)

Úvod

V predchádzajúcich častiach sme sa viackrát zmienili o Zákonodarcovi (Božieho Zákona „Starého“ i „Nového“); v tejto časti si povedzme niečo o iných Jeho atribútoch a „funkciách“:¹

Zákonodarca Božieho Zákona nie je iba **DARCOM ZÁKONA**, ale je aj

– **DARCOM ŽIVOTA**: STVORITEĽOM nás a všetkého, čo pre život potrebujeme

- pre život **časný** (súčasný): životných podmienok i prostriedkov pre život
- pre život **večný**: podmienok pre jeho získanie, ale i nutného predpokladu pre splnenie týchto podmienok (ktorým je pomoc **Jeho DUCHA**).

Darca Zákona, nie je iba **ZÁKONODARCOM**, ale je aj

– **PÁNOM** nad všetkým; nie je to „diktátor“ (ako tvrdia Jeho odporcovia), ale milostivý Pán, ktorý ponecháva človeku slobodu – dokonca i v tom, či sa dobrovoľne podriadi Jemu, alebo či prijme za svojho pána Jeho odvekého nepriateľa, odporcu;² (tým si však slobodne volí i dôsledky svojej voľby);

– **OTCOM**, **OCHRANCOM** a **ZÁCHRANCOM** (SPASITEĽOM)³ – pre tých, ktorých si vyvolil,⁴ a ktorí si vyvolili Jeho.⁵ Nie je teda Otcom, ani Záchrancom tých, čo ho odmietli.⁶

---

¹ Podrobne o nich píšem vo svojej knihe POZNANIE... – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI.

² Satan (hebr. *sátán* znamená vlastne „odporca“, tiež protivník, zvodca, žalobca, nepriateľ).

³ „Ja som JHVH (Hospodin) a okrem mňa nieto Spasiteľa.“ (Iz 43,11; podobne: Iz 43,3; 45,21; Oz 13,4).

⁴ „Tvoj služobník je uprostred ľudu, ktorý si si vyvolil...“ (1Kr 3,8); „...ja som si vás vyvolil zo sveta, preto vás svet nenávidí.“ (J 15,18).

⁵ „...vyvolte si dnes, komu chcete slúžiť... vyvolili ste si JHVH-ho (Hospodina), aby ste Jemu slúžili.“ (Joz 24,15.22)

⁶ Ježiš hovorí: „Keby bol Boh vašim Otcom, milovali by ste ma, veď ja som vyšiel a prichádzam od Boha. Vaším otcom je diabol a chcete plniť žiadosti svojho otca.“ (J 8,42.44);

– **SUDCOM** všetkých, i tých, čo Ho odmietli;¹ ako Stvoriteľ, je totiž i vlastníkom celého stvorenstva, a má teda moc nad všetkým (i nad tými, čo odmietli prijať Ho za svojho Pána a Otca).

Ale medzi všetkými spomenutými atribútmi nášho Boha má Jeho „funkcia“ Zákonodarcu zvláštne postavenie. Dar Jeho Zákona² totiž veľmi úzko súvisí s každým z ostatných vyššie uvedených Božích darov, resp. Božích činností:

s Jeho darovaním života: ak by nám Stvoriteľ dal život bez „návodu na život“ (bez pravidiel, Zákona), život by nebol ničím iným ako „cestou do pekla“, a navyše by bol chaotický a plný nástrah, takže už tento (časný) život by bol „peklom na zemi“;

s Jeho postavením Pána – Vládcu (Kráľa): nemôže existovať žiadne fungujúce panovanie („kráľovstvo“) bez pravidiel – zákonov. Bez Zákona by bola anarchia; no anarchia (= „bezvládie“) je opakom nielen akéhokoľvek vládnutia (i Božieho), ale aj poriadku (teda i spravodlivosti);

s Jeho otcovstvom: čo platí o kráľovstve, platí aj o rodine; veď ako by mohla fungovať rodina, v ktorej by neboli stanovené kompetencie a vzťahy medzi jednotlivými príslušníkmi rodiny?

s Jeho záchranou, spásou: Zákon je vlastne súčasťou záchranu, prostriedkom dostupným každému, kto o záchranu stojí. Preto darovanie Zákona možno považovať za prejav Božej milosti; Zákon a milosť teda patria k sebe – nie sú to rozdielne, či dokonca protichodné spôsoby Božieho vzťahu k človeku (resp. konania s ním).

s Jeho postavením Sudcu: Zákon bez súdu (a naopak) nemá žiaden zmysel, a súd bez spravodlivého Sudcu by bol horší ako žiaden súd (ako nám to dokazujú skúsenosti s niektorými svetskými súdmi a sudcami). Preto Boh – ktorý jediný je absolútne spravodlivý – bude súdiť osobne, poprípade prostredníctvom toho, koho tým poveril (po starostlivom výbere, výskúšaní); a každý si môže byť istý, že pri súde bude Boží Zákon plne rešpektovaný. Fakt, že Boh je milostivý, vôbec neznamená, žeby nebol spravodlivým (a prísny) Sudcom: spravodlivý súd a možnosť udelenia milosti sú dve súčasti (nie alternatívy) Božej spravodlivosti.

Možno skúsenosť so svojvoľnosťou a úplatnosťou svetských sudcov a s veľkou mocou obhajcov (ochrancov zločincov a zločinu) posmeľuje niektorých ľudí k ignorovaniu Božieho Zákona. Ale mýlia sa: Sudcu na poslednom súde nebude možné podplatiť, zastrašiť, ani oklamať, a nebude sa dať spoliehať ani na „diablových advokátov“. No najhoršie zo všetkého je domnievať sa, že sa žia-

---

a JHVH prehlasuje (ústami proroka Izaiáša): „*Keď si oni volia vlastné cesty a obľubujú svoje ohavnosti, ja si vyvolím to, že zle naložím s nimi...*“ (Iz 66,3-4).

¹ „JHVH (Hospodin) bude súdiť národy. Boh je spravodlivý sudca.“ (Ž 7,9.12).

² „...JHVH (Hospodin) je predseda náš sudca, JHVH je náš zákonodarca, JHVH je náš kráľ a spasiteľ!“ (Iz 33,22; podľa Bible21). „Len jeden je zákonodarca a sudca (Boh), ktorý má moc spasiť i zahubiť.“ (Jak 4,12).

den súd nebude konať. Táto nezmyselná domnienka je tou najrafinovanejšou lžou Božieho odporcu, jednou z jeho najúčinnnejších pascí.

Poznanie vyššie uvedených (i mnohých ďalších) skutočností o Bohu, poznanie Boha a Jeho Zákona je pre človeka tým najdôležitejším:

Poznajte JHVH-ho (Hospodina)! ...znie výrok JHVH-ho... (Jr 31,34); Poznávam, snažme sa poznať JHVH-ho (Hospodina)! Jeho príchod je istý... (Oz 6,3); Blahoslavený ten, kto... má rád zákon JHVH-ho (Hospodinov), kto o Jeho zákone rozmýšľa dňom i nocou. (Ž 1, 1-2). Ježiš hovorí (keď sa modlí k Bohu): „...večný život spočíva v tom, aby poznali Teba, jediného, pravého Boha, ako i toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista.“ (J 17,3)

Poznanie Zákonodarcu, Darcu života, Pána, Záchrancu a Sudcu – a tiež Jeho vyslanca, poverenca a interpretátora Zákona – je pre človeka naozaj tým najdôležitejším zo všetkého. Táto časť knihy (ani celá kniha), pochopiteľne, nemôže poskytnúť celé to *poznanie, ktoré je otázkou života a smrti*;¹ mohla by však možno aspoň povzbudiť (motivovať) človeka, nasmerovať ho k študovaniu, skúmaniu, uvažovaniu – k tomuto najdôležitejšiemu, a pritom najviac zanedbávanému poznávaniu zo všetkých poznávaní, akými sa ľudstvo vôbec zaoberá.

Jediný, pravý Boh a ten, ktorého poslal – Boží Syn *)

Kresťania veria v jedného Boha

*„Otče, ...večný život spočíva v tom, aby poznali **Teba, jediného, pravého Boha** a toho, ktorého si poslal, **Ježiša Krista**...“ (J 17,3)* – týmito slovami Ježiš Kristus, Boží Syn, prosí Boha, svojho Otca, za tých, „ktorých mu dal“, t.j. ktorí v neho uverili.

Teda sám Ježiš Kristus tu hovorí, že jeho Boh (i náš Boh) je jeden – jediný. Zdôrazňovanie tejto skutočnosti v tom čase bolo dôležité, lebo aj pohanské národy mali svojich „bohov“. No, to neboli praví bohovia, a tak pre Ježiša Krista (a nakoniec ani pre žiadneho iného Izraelitu) to neboli vlastne žiadni bohovia. Bolo treba sa od nich dištancovať a jednoznačne sa prihlásiť k Tomu svojmu – **jedinému pravému**.

Z Ježišových slov vlastne vyplýva, že práve poznanie skutočnosti, že **pravý Boh je jediný**, je základom poznania Boha – pretože je to **hlavný Boží atribút**. Bez tohto poznania nemožno poznať ani ďalšie Božie atribúty, nemožno Boha poznať vôbec; potom, pravdaže, nemožno poznať (pochopiť) ani Jeho vôľu a Jeho Zákon, nemožno Ho poslúchať ani milovať (a teda ani získať Jeho dar milosti – večný život).

---

¹ Záujemca o túto tému nájde viac informácií v iných mojich knihách, najmä v POZNANIE... – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI, ktorej mottom sú práve vyššie citované Ježišove slová (J 17,3).

*) Text kapitoly je prevzatý (a čiastočne upravený) z vyššie spomínanej mojej knihy POZNANIE... – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI.

Nielen Abrahámovo (Izákovo a Jákobovo) „biologické“ potomstvo, ale aj jeho potomstvo duchovné (G 3,7.29) – čiže prvotné (a tiež neskoršie pravé, nezdeformované) kresťanstvo – malo a má silné vedomie významu a dosahu výrazu „jeden, jediný“ (výnimočný a súčasne rozhodujúci): jeden je Boh; jeden človek (Adam) zavinil pád ľudstva, a jeden človek (Ježiš Kristus), sprostredkovateľ medzi Bohom a človekom, priniesol ľudstvu možnosť (cestu) záchrany.¹

Slovo **jeden** má (v SZ i v NZ) význam ozajstnej jednosti, *jedinečnosť*: jeden je teda vždy jeden – **absolútne** jeden; nemôže byť ničím iným ako **jediným** (t.j. **iba** jedným). Preto je neprípustné tvoriť zložené slová, ktoré by význam tohto výrazu (absolútnu jednosť) nejako relativizovali. To platí tak o gréckych výrazoch *‘eis, monos*, ako aj o našom *jeden* (-a, -o). Táto číslovka je jedinečná práve tým, že je jednoznačná a že ju nemožno nahradiť (ako ostatné) inou, neurčitou číslovkou (napr. viacerí, mnohí).

Kto sa pokúša zrelativizovať jednoznačnosť tejto číslovky, napr. tým, že ju „kombinuje“ s inou, dopúšťa sa niečoho neprípustného, nekorektného, ba absurdného – ako keby napr. použil výraz „teplochlad“. Slovo „x-jeden“ a jeho obmeny, napr. „tri- (troj-) -jeden (resp. -jediný)“ a pod., je dokonca ešte nelogickejšie ako ten „teplochlad“, pretože to, čo slová „teplo“ a „chlad“ označujú, je subjektívne, relatívne: „chlad“ je vlastne iba výraz pre subjektívne pociťovanie istej teploty (myslí sa teploty v zmysle fyzikálnom). Na rozdiel od chladu a tepla „určité“ číslovky neoznačujú nič neurčitého, relatívneho, sú jednoznačné; preto napr. „tri“ (traja) nemôžu byť nikdy „jeden“ (a tiež naopak).

Boh od čias Abraháma opakovane zdôrazňoval, že je jeden, jediný. Uvediem, ako dôkaz, aspoň niekoľko citátov zo SZ i NZ:

SZ: „...JHVH (Hospodin), náš Boh, je **jediný**...“ (5M 6,4); „...dobrorečte svojmu Bohu JHVH-mu (Hospodinu) od vekov naveky; nech dobrorečia Jeho slávnemu menu...: Ty si **jediný** JHVH (Hospodin), Ty si sformoval nebesá... zem i všetko...“ (Neh 9,6); „Nebudeš mať iných bohov **okrem mňa** (t.j. „okrem mňa jediného“, čiže: nebudeš uctievať neexistujúcich bohov) – (2M 20,3; 5M 5,7).

NZ: Boží Syn **Ježiš Kristus** hovorí svojim poslucháčom: „...Pán (JHVH), náš Boh, je **jediný**...“ (Mk 12,29); „**Jeden** je dobrý – Boh...“ (Mt 19,17); „...**jeden** je váš Otec, ten nebeský...“ (Mt 23,9) a svojmu Bohu (v modlitbe): „...Teba, **jediného** pravého Boha...“ (J 17,3). Podobne apoštol **Pavel**: „...máme **jediného** Boha, Otca, z ktorého je všetko...“ (1Kor 8,6); „...Boh je však **jeden**...“ (G 3,20); „...**jeden** (je) Boh a Otec všetkých, ktorý je nad všetkými, skrze všetkých a vo všetkých.“ (Ef 4,6); „**Jeden** je totiž Boh, jeden aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš...“ (1Tim 2,5). V poslednom citáte je treba si všimnúť, že tu apoštol jasne rozlišuje medzi Bohom a Prostredníkom (ktorý, na rozdiel od Boha, je človek)!

---

¹ Túto skutočnosť zdôrazňuje aj apoštol Pavel (pozri: 1Tim 2,5; 1Ko 8,6; G 3,20;; Ef 4,6, ale najmä R 5, 12-21).

Avšak v istých súvislostiach výraz „jeden“ môže znamenať tiež „jednota“ – „byť zajedno“.¹ Byť jedno, zajedno znamená *duchovnú jednotu*, ktorá tvorí zo spoločenstva „organickú jednotu“; práve preto skrze jedného človeka, ktorý zhrešil „*vošiel hriech do sveta*“ (R 5,12); ale táto „organická jednota“ umožnila tiež spásu (pre tých, ktorí sú s Ježišom Kristom spojení v duchovnej jednote, t.j. *sú s ním jedno*): skrze „*jedného človeka, Ježiša Krista, mnohým bola hojne udelená Božia milosť*.“ (R 5,15).

Niektro by možno mohol povedať: „Podobná „organická jednota“ (ktorá by sa mohla nazvať napr. aj „jednou prirodzenosťou“) pri zachovaní osobnej samostatnosti (individuality) môže platiť aj medzi jednotlivými osobami Boha.“ Ak by sme však takýto názor akceptovali, vôbec by sme sa nelíšili od polyteistických pohanov: aj tí predsa uznávajú jednu prirodzenosť („božskú“) a popritom individuálnu (povahovú, kompetenčnú a inú) samostatnosť jednotlivých „osôb“ svojich „bohov“ a „bôžikov“. Pri takomto chápaní Boha (bohov) by teda nebolo rozdielu medzi jednotlivými polyteistami – či už by to boli napr. „tri-“ alebo nejakí iní – hoci „viginti-teisti“.

Ak niekto hovorí o nejakom inom ako o jedinom Bohu, celkom iste nehovorí o Bohu Abrahámovom, Izákovom a Jákobovom (2M 4,5), o Bohu Dávidovom (teda o Tom, ktorého tento veľký, zbožný kráľ izraelský a obľúbenec Boží oslavoval vo svojich žalmoch), o Bohu starozákonných prorokov, ale ani o Bohu Ježišovom (a o Bohu jeho nasledovníkov) – teda o Tom, ktorého on, Jeho (Boží) Syn označil ako „*jediného pravého*“, ku ktorému sa modlil, v mene ktorého vyučoval, hlásal evanjelium, na ktorého sa odvolával, v ktorého veril, dúfal a pre vernosť Pravde ktorého podstúpil mučenie i smrť. Ak niekto neverí v *tohto Boha – jediného, pravého*, ak k Nemu pridáva ďalších – je ľahostajný či jedného, dvoch, desiatich, dvadsiatich alebo desaťtisíce (ako napr. hinduisti), alebo či „vidí boha vo všetkom“ (ako „panteisti“) – nemôže sa považovať na monoteistu. To je predsa logické. Ale potom sa ani nemôže odvolávať a spoliehať na tohto jediného pravého Boha a, pravdaže, nemôže ani očakávať splnenie zaslúbení (vrátane milosti) od tohto Boha – od jediného Boha Abrahámovho, Kristovho, od Boha kresťanov.

Ak bolo zdôrazňovanie Božej jednosti a jedinečnosti dôležité v dobe SZ a v čase pozemského života Ježiša Krista, potom o nič menej je to dôležité aj dnes. Veď koľko teológov by v súčasnosti bolo ochotných opakovať po Ježi-

---

¹ Ak napr. Ježiš hovorí „*Ja a Otec sme jedno*“ (J 10,30), celkom isto tým myslí takúto duchovnú jednotu („byť zajedno“). Svedčí o tom fakt, že tú istú formuláciu použil, keď prosil Boha o jednotu svojich učeníkov (čiže, aby boli „zajedno“): „*Otče svätý, zachovávaj ich vo svojom mene, aby boli jedno, ako my. ...aby všetci boli jedno, ako ty, Otče, si vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás...*“ (J 17,11.21). Ak by nebola pravda to, čo tvrdím (ak by napr. v prvom citáte Ježiš prehlasoval, že je s Bohom „jednej prirodzenosti“ – ako to tvrdia niektorí trinitári), potom by vlastne (v druhom citáte) Ježiš neprosil Boha za to, aby učeníci boli duchovne jednotní, ale aby z nich urobil „bohov“, veď predsa hovorí: „aby boli **jedno, ako my** sme jedno“. Tieto citáty tiež potvrdzujú, že výraz byť „jedno s Bohom“ a iný, podobný „byť v Bohu“, znamenajú vlastne to isté – byť „zajedno s Bohom“, t.j. **bezvýhradne Ho prijať na svojho zvrchovaného Pána, akceptovať Jeho vôľu, poslúchať Ho**.

šovi: „jediný pravý Boh“? Namiesto toho by asi hovorili o „trojjedinom Bohu“ – ale to je veľký rozdiel (i keď to niektorí budú možno popierať). Biblia sa nikde o takomto Bohu nezmiňuje. A ak samotný Boží Syn, ktorý jediný dokonale pozná Boha (Mt 11,27; J 17,25), a ktorý s Ním zoznamuje aj svojich učeníkov, nasledovníkov, nikdy nepredstavuje Boha ako „trojjediného“, ale **jediného pravého** (J 17,3), potom každý, kto rešpektuje jeho autoritu, kto si ho skutočne váži a ctí, môže iba po ňom opakovať: „*jediný, pravý Boh*“, a zabudne na konštrukcie starovekých „teofilozofov“ a ich dnešných epigónov o tzv. „trojjedinom Bohu“. Možno by niekto mohol namietat, že ide v podstate iba o „terminologickú“ záležitosť: že Ježiš slovom „jediný“ vlastne myslel to, čo dnešní dogmatici označujú výrazom „trojjediný“. I keď takáto „argumentácia“ je nezmyselná už na prvý pohľad (nielen z hľadiska sémantického, ale najmä preto, že vlastne znevažuje Božieho Syna tým, že mu nepriamo pripisuje neschopnosť presne, vecne formulovať svoje výroky), a nebolo by teda ani treba sa ňou vážne zaoberať, predsa len na tomto mieste uvediem aspoň jeden protiargument, a to veľmi vecný: Ježiš Kristus menuje **dvoch**,¹ ktorých treba poznať: (1.) jediného pravého Boha, a okrem toho (2.) jeho samotného – Ježiša Krista. Kdeže je tu nejaká „tretia osoba“? – pýtame sa trinitárov. Azda len nechcú tvrdiť, že na ňu Ježiš Kristus zabudol? Určite nezabudol. On však, na rozdiel od nich, vie presne, kto je Boh, kto je Bohom poslaný Ježiš Kristus a čo je Duch svätý:² že Duch svätý, ktorého on dostal od Boha (Mk 1,10)³ a ktorého on sľúbil poslať (a skutočne poslal), je dar – duchovný život (vrátane niektorých mimoriadnych – Božích – schopností, vlastností), ktorý Boh (a Ním splnomocnený Jeho Syn) za istých podmienok dáva človeku. Rozlišujeme preto medzi Bohom, ktorý je Duch a je Svätý, a Jeho darom človeku, nazývaným Duch svätý – tým, čo je človeku Bohom „vdýchnuté“ (duch = *rúach* = *pneuma* znamená vlastne *dych*), t.j. duchovným životom, silou, zvláštnymi schopnosťami (danými človeku preto, aby ich použil pri budovaní Božieho diela, pri šírení Jeho pravdy). Prvý je teda subjekt (darujúci), druhý objekt (darovaný).

Zhrniem: Teda *poznať treba dvoch*, totiž **Boha** (ktorý je jeden) a **Prostredníka** (človeka) medzi Bohom a ľuďmi (ktorý je tiež jeden) (1Tim 2,5).

¹ Nie „dvoch Bohov“, ale dvoch „rozhodujúcich subjektov“ (aby sme sa vyjadrili zrozumiteľnou, „profánnou“ terminológiou), od ktorých závisí spása, večný život – čiže Boha a Jeho Syna.

² Zámerne píšem „čo (nie kto) je Duch svätý“; poznáme predsa biblické výrazy „krst Duchom“, „naplnenie Duchom“, „pomazanie Duchom“ – a či azda možno krstiť, naplňovať a pomazávať „osobou“? Ak sa niekedy stretneme v Písme s Duchom, ktorý koná samostatne (ako je to napr. pri stvorení) – teda nie s Duchom, ktorý sprostredkuje, alebo určuje (motivuje) konanie človeka – potom tým Duchom je samotný Boh. Boh je totiž Duch: „*Boh je Duch...*“ (J 4,24) – keď Ježiš vyslovil túto vetu, celkom iste nemal na mysli „osobu“ Ducha svätého (v tom prípade by bol predsa povedal: „Duch je Boh“), ale „osobu“ svojho Otca – jediného Boha, ktorý je Duch.

³ Naozaj si niekto predstavuje túto udalosť tak, že tu „prvá osoba“ darovala „druhej osobe“ „tretiu osobu“? Ak by tomu tak bolo, ako by mohlo platiť to, čo o podstate, kompetenciách a vzájomných vzťahoch jednotlivých „osôb“ tvrdí trinitárna dogma?

(Tento Prostredník je na niektorých miestach Písma celkom priliehavo nazývaný Veľkňazom (*Hb 4,14n*) – úlohou kňaza totiž vždy bolo byť „prostredníkom“ medzi ľuďmi a Bohom). A toto poznanie človeku Boh umožňuje tým, že ho obdaruje zvláštnymi schopnosťami, vlastnosťami, poprípade mocou, t.j. svojím Duchom.

Pravdaže, kresťan musí veriť nielen, že Boh **je** jeden – to robia i démoni (*Jk 2,19; Hb 11,6*), on musí veriť **v** Boha: nielen veriť, že Boh je Boh, ktorý odpláca (*Hb 11,6*), ale musí v Boha **dúfať** (*1Pt 1,21; 3,5; Sk 24,15; R 4,18; 2K 3,4*). On musí o Bohu nielen vedieť, ale jeho vôľu musí ovládať vášnivá horlivosť pre Boha, musí Ho hľadať, vzývať (*R 3,11; 10,2*); musí byť presvedčený o tom, že Bohu nielen nemožno postaviť žiadne prekážky (*Sk 11,17*), ale i o tom, že Boha nemožno pokúšať (*Mt 4,7; Sk 15,10; 1Kor 10,9.22*). Teda priznaním sa k Bohu a k Jeho jedinstvu môže žiť vo viere a nádeji, v horlivosti a tichosti, v pokore a poslušnosti.

Vzťah Ježiša Krista k Bohu:

Ježiš opakovane prízvukuje svoje monoteistické vyznanie: odmieta oslovenie „dobrý Majstre“, lebo „nikto nie je dobrý, jedine Boh“ (*Mk 10,18*), veľmi vážne berie a zdôrazňuje (viac ako ktokoľvek iný) poslušnosť voči Bohu a pri všetkých svojich rozhodnutiach sa pýta Boha na Jeho vôľu. S modlitbou prichádza k Nemu v najťažších chvíľach (*Mk 14,35n; L 6, 12*) až po zvolanie na kríži: „Bože môj“ (*Mk 15,34*). Boh je pre neho Bohom a on – Ježiš je služobníkom (PAIS) Božím (*Mt 12,18; Sk 3,13.26; 4,27.30*). (pozn.: výraz PAIS znamená služobník; až od 2. stor. sa začína postupne prekladať slovom „syn“.) Pravdaže, Ježiš Kristus je i pravý Syn Boží (*YIOS TOY THEOY*), a ako taký má veľkú moc: odpúšťať hriechy, bude sedieť po Božej pravici a súdiť svet (*2K 5,10; 1K 4,4n*), stojí nad anjelmi a rozkazuje im (*F 2,10 n; Kol 1,19n; 2,10; Hb 1,4 atď.*), bojuje proti kniežat'u tohto sveta, satanovi (*1J 3,8*).

Vzťah Boha k Ježišovi Kristu:

Boh si **vyvolil** Ježiša a opakovane **vyhlásil**, že je to Jeho Syn (*Mk 1,11; 9,7*), **poslal ho** (*J 3,34; 6,29; 14,24*), **vyviedol ho z potomstva Dávidovho** (*Sk 13,23*), **dal mu meno** (*F 2, 9*), **urobil ho** Pánom a **Kristom** (*Sk 2,36*), **vyhlásil ho** tiež za veľkňazu (*Hb 5,10*), **potvrdil ho** (*J 6,27; Sk 2,22*), **po-mazal ho** (*Sk 4,27; 10,38*), **vzkriesil ho z mŕtvych** (*Sk 2,24.32; 5,30*), **povýšil ho** (*Sk 5,31; F 2,9*), **ustanovil ho za sudcu** živých a mŕtvych (*Sk 10,42*), **vydal mu svedectvo** (*Sk 2,22*). Skrátka **Ježiš prichádza od Boha** (*J 8,42; 16, 27.28; 3,2; 13,3*), **prijal od Otca Ducha** svätého (*Sk 2,33*), **je závislý od Boha**, lebo **Boh mu dáva moc a právomoci** (*Mt 28,18; J 3, 35; 5,22; 13,3; Ef 1,19-22*), **Boh zmieruje** človeka so sebou **jeho prostredníctvom** (*2K 5,18; Ef 4,32*). Nakoniec, po splnení svojej úlohy, Ježiš Kristus **ide k Bohu** (*J 13,3; 17,11; 20,17*), **ktorý je väčší ako on** (*J 14, 28*).

Teda:

Ježiš Kristus od Boha dostal veľkú moc a rozsiahle právomoci, no nikdy sa nevyvyšuje na úroveň svojho Otca. Svoju poslušnosť a podriadenosť dokazuje tým, čo hovorí i čo koná.

Boh je Bohom nášho Pána **Ježiša Krista** (Mk 15,34; J 20,17; Ef 1,17), jeho **hlavou** (1Kor 11,3), jeho **Otcom** (J 5,18). **Ježiš odmietol pokušenie uchvátiť rovnosť s Bohom** (F 2,6) i keď **je obrazom Boha** (2K 4,4), **odleskom** Božej slávy a je vyvýšený na čestné miesto **po pravici Božej** (Sk 2,34; Hb 1,3; R 8,34). (Pozn.: Každému je azda jasný rozdiel medzi obrazom, resp. odleskom niečoho a tým „niečím“, ako i rozdiel medzi trónom a miestom vedľa neho – po jeho pravici).

Ježiš Kristus je od Boha, je **Boží** (1K 3,23 a i.): Genitív TOY THEOY je použitý na viacerých miestach NZ a znamená, že to, na čo sa vzťahuje, patrí Bohu (Boh je toho pôvodcom i „vlastníkom“). A Ježiš Kristus je 'YIOS TOY THEOY (Boží Syn – Syn Boha), teda **Ježiš patrí Bohu** (Mt 3,17; 8,29; 14,33; 27,54; Mk 1,11; 3,11; J 1,34.49; 3,16; 10,36; 19,7 20,31; Sk 8,37... atď. – celkom vyše 70-krát v NZ).

Skúste si vyššie uvedené fakty (biblické výpovede) porovnať napr. s „Ataná-zovým vyznaním“, kde sa okrem iného hovorí: „...večný Otec, večný Syn, večný Duch Svätý... všemohúci Otec, všemohúci Syn, všemohúci Duch Svätý... atď.).

Kto (a aký) je Boh – ten jediný, pravý?*)

Možno Boha nahrádzať iným „božstvom“ (ako to robí panteistický monizmus a iné pohanské – ale, žiaľ, i niektoré „kresťanské“ – náboženstvá a New Age), alebo možno si „tvoriť Boha na svoj – ľudský obraz (ako to robia mnohí jednotlivci i náboženské spoločenstvá)?

Ježiš Kristus, Boží Syn, hovorí, že podmienkou večného života je, aby ľudia „*poznali jediného pravého Boha a toho, ktorého poslal, Ježiša Krista*“ (J 17,3). Lebo naozaj nemožno veriť v Boha a v Jeho Syna, a nič o nich nevedieť. Okrem uvedeného citátu nachádzame v Biblii mnoho výziev k poznávaniu Boha (hoci vzhľadom na Jeho transcendentnosť, to úplne nie je možné). Tu však nejde o to, aby ľudia úplne poznali Boha, ale aby o ňom nemali skreslené, falošné predstavy. (Podrobnejšie o týchto veciach píšem v knihe POZNANIE... – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI. Tu iba stručne upozorním na niektoré najzávažnejšie chyby a omyly v tejto oblasti).

Spomenul som Božiu transcendentnosť; to znamená, že Boh je „nad“ svetom – On, ako Stvoriteľ, je „mimo“ svojho stvorenstva (nezávisle na ňom); Boh však súčasne žije „uprostred“ svojho stvorenstva – s ním. Panteistické predstavy hinduistov a vyznávačov jednej z vetiev učenia New Age (o tom, že je „súčasťou sveta“, resp., že všetko je súčasťou Jeho), sú absolútne faloš-

---

*) Prevzaté z mojej knihy „NOVÝ VEK...“

né; veď „*Hospodinovi (JHVH-mu) patrí zem i to, čo ju naplňa*“ (Ž 24,1) – teda: „patrí Mu“, a nie „splýva s Ním“ – to je zásadný rozdiel.

Na tomto mieste treba zopakovať prvé Božie prikázanie: „*Ja som JHVH (Hospodin) tvoj Boh... nebudeš mať iných bohov okrem mňa!*“ To „iných bohov“ znamená: niekoho (niečo), koho (čo) by si oslavoval, uctieval namiesto Boha; to ale tiež znamená: na koho (na čo) by si sa spoliehal, komu (čomu) by si dôveroval – okrem Boha; a konečne: komu (čomu) by si slúžil – venoval hlavnú časť svojej pozornosti a času, teda viac ako svojmu Bohu. Zahŕňa to teda v sebe:

– božstvá primitívnych, animistických pohanských náboženstiev (predmety, zvieratá, prírodné javy a pod.) ako i „zbožšteného“ človeka a „duchovných vodcov“ New Age,

– akési „náhradné božstvá“ niektorých kresťanky sa tváriacich pohanov – mŕtvych ľudí (ich „duše“) prehlásených za „svätých“, „patrónov“ a pod. Vysvetlenie, že ide iba o „prostredníkov“ („orodovníkov“) neobstoí, pretože: **1.** na Boha, ako na svojho Otca sa máme obracať priamo – tak ako sa na Neho obracal Jeho Syn Ježiš Kristus a ako to učil aj nás: „*Vy sa takto modlite: Otče náš,...*“ (Mt 6,9); a keď už cez prostredníka, tak práve cez neho – Jeho Syna; On je totiž jediným prostredníkom medzi ľuďmi a Bohom (1Tim 2,5), **2.** Veľa razy sa na nich (najmä na Ježišovu matku) ľudia obracajú s prosbami o priamu pomoc, a nie o sprostredkovanie (takéto „obchádzanie“ Boha, vybavovanie si niečo „za Jeho chrbtom“, je hrubé znevažovanie Boha), **3.** Týmto ľuďom (i keď boli počas svojho života možno vzácní a šľachetní) býva často preukazovaná úcta, ktorá patrí iba Bohu (čo je ignorovanie Jeho prvého prikázania) a **4.** obracanie sa na „duchov“ mŕtvych (hoci by boli aj vyhlásení za „svätých“) je u Boha „ohavné“ – je to hriech (5M 18,12),

– predmety a úkony, ktorým poverý pripisujú nadprirodzenú moc. Ide teda v podstate o okultizmus. Patria sem „sväté“ sochy, obrazy, relikvie, pútnické miesta, amulety, maskoty, drahé kamene, rôzne kultové predmety a kultové praktiky, teda i mnohé tzv. „ľudové zvyky“ založené na poverách.

Ba čo viac, treba sem zaradiť aj symboly a zvyky dosiaľ používané pri „oslavách kresťanských sviatkov“, ako sú napr. vajce, zajac, oblievačka a pod. na Veľkú noc, alebo obdarovávanie sa a neraz i obžerstvo a hýrenie na Vianoce atď. To všetko má pohanský pôvod: niečo v starorímskych „saturnáliách“, niečo chaldejskom, t.j. babylonskom kulte bohyně Astaraty (zrovnaj s angl. popr. nem. názvom Veľkej noci) – čo je jeden z titulov Beltis, „kráľovnej neba“, známej aj pod názvom „Ištar“ – a niektoré zvyky majú starosloviensky pohanský pôvod). **Nášho Boha však nemožno oslavovať oživovaním, resp. udržiavaním kultov pohanských „bohov“. On sa nebude deliť o slávu a uctievanie ani s pohanskými „bohmi“, ani s inými modlami, ani s ľuďmi!** Boh predsa jasne hovorí: „*...nebudeš mať iných bohov okrem mňa...!*“ (2M 20,3; 5M 5,7) a „*...svoju slávu nedám inému, ani svoju chválu modlám.*“ (Iz 42,8; 48,11).

Ale i tí, čo odmietajú uctievanie vyššie uvedených model, čo neveria v poverý a nepraktizujú modloslužbu a okultizmus, áno i tí, ktorí vedia, že viera

kresťana musí byť založená iba na viere v Boha a Jeho Syna, neraz blúdia, a to preto, lebo ich „boh“ nie je ten **jediný pravý Boh**, o ktorom hovorí Božie Slovo – ich „bohom“ nie je všemohúci Stvoriteľ, večný, svätý, nepremenný Pán (Pán pánov a Kráľ kráľov), prísny, ale súčasne milosrdný a milujúci Otec tých, ktorí sa stali Jeho deťmi; ich „bohom“ je totiž ich vlastný výtvor: následkom nepoznania Boha, nesprávneho chápania Jeho podstaty a Jeho atribútov, alebo pod vplyvom antropomorfických predstáv o Bohu, mnohí ľudia Mu začali pripisovať Jemu cudzie vlastnosti – napríklad tie, o ktorých čítali v pohanských mýtoch, alebo také, ktoré odpozorovali u iných ľudí (po prípade u seba) – a tak namiesto *jediného pravého Boha*, o ktorom hovorí Písmo, v mysliach mnohých sa vytvorili akési Jeho karikatúry:

- a. Boh – Osud: Božia všemocnosť (všemohúcnosť) býva niektorými nesprávne chápaná ako „všepričinnosť“: Boh je vraj pôvodca všetkého – teda dobrého i zlého. Takéto chápanie Boha je popretím Jeho lásky, je ignorovaním Božieho súdiaceho zápasu so zlom, mieša božské a démonické; je znevažovaním Boha, robí z Neho amorálneho ukrutníka.
- b. Neprístupný, prísny, vzdialený: Boh sa vraj od stvorenstva vzdialil, prestal sa ňou zaujímať, preto sa „nemôže zaoberať záležitosťami ľudí“. K takémuto Bohu sa nemožno priblížiť; a ak, tak iba prostredníctvom niekoho, kto má u Neho kredit, „protekcii“ („svätých“ sprostredkovateľov, „patrónov“ a pod.).
- c. Odpočívajúci „dôchodca“:¹ Kedysi (v dobe SZ) sa staral o svoj ľud, teraz však vraj všetku prácu prenechal svojim „zástupcom“ (ktorí sú v podstate jeho „nástupcami“) – láskavému Synovi a múdremu, šikovnému Duchu sv. Ak teda komunikovať s Bohom, tak len s nimi, ak čakať pomoc, tak len od nich.
- d. Dobry, vždy láskavý „starý otec“: Naďalej sa stará o svet, ale keďže je starý (senilný), je veľmi „tolerantný“ (ako mnohí starí rodičia voči vnúčatám), všetko ľuďom odpustí, prepáči, lebo ich miluje nie otcovskou, t. j. prísnou, ale starootcovskou (či skôr „staromaterskou“) tzv. „láskavou“ láskou, „láskou“ prejavujúcou sa iba odpúšťaním – „odpúšťaním, ktoré je Božím remeslom“ (v zmysle posmešného Voltaireovho „C'est son métier“).
- e. Otec, ale slabý, v podstate bezzásadový: Je obrazom mnohých dnešných rodičov, ktorí vyžadujú od svojich detí mnohé (správne) veci; ale ak ich deti z lenivosti, neposlušnosti, teda vlastne z nerešpektovania autority rodičov, nespĺnia, títo nevyvodlia z toho žiadne dôsledky, rezignujú: „Rob si teda čo chceš.“
- f. „Ľudový líder“: Pri riadení sveta rešpektujúci „demokratické zásady“, napr. mienku väčšiny; takýto „boh“ by sa pri súdení sveta riadil zásadami „spravodlivosti“ ľudí, ich „legislatívou“, ich ponímaním dobrého a zlého.

¹ Takáto predstava vychádza z koncepcie „dvojakého Boha“ – „Boha Starej Zmluvy“ a „Boha Novej Zmluvy“.

Ľudia s takýmto obrazom „Boha“ sa teda cítia bezpečne, ak sa správajú tak, ako väčšina (a to napriek jednoznačnému výroku Ježiša Krista, ktorý hovorí o presnom opaku),¹ nevedia nič o Božej suverenite, svätosti, ani o skutočnosti, že rozhodovať o tom, čo je dobré a čo zlé, si Boh vyhradil pre seba, že On určuje „pravidlá hry“, On je nielen Stvoriteľom, ale aj Zákonodarcom, aj Sudcom.

- g. Dôverný „priateľ“ (kamarát). Dôsledky takejto predstavy o Bohu sú podobné ako je uvedené sub d.

Boh však (našťastie) nie je taký, akého si ho niektorí ľudia „vytvorili“ vo svojich predstavách, ale

- náš *Boh je láska* (1J 4,8), ktorá sa prejavuje v **Jeho diele stvoriteľskom a vykupiteľskom**; láska zachraňujúca, vyslobodzujúca, ale aj vychovávajúca (teda i trestajúca), On nie je pôvodcom všetkého (dobrého i zlého), ale „Boh je ten, skrze ktorého prijímame všetko dobré a vyslobodzujeme sa od všetkého zlého. On je večne vyvierajúci prameň, ktorý prekypuje samou dobrotou a z ktorého plynie všetko, čo je a nazýva sa dobrým.“ (M. Luther),
- náš Boh je *stále ten istý* (Ž 102,28), **nepremenný** (...ja, JHVH, som sa nezmenil – Mal 3,6; ...u Boha niet premeny – Jak 1,17): Boh Novej zmluvy nie je iný ako Boh, o ktorom hovorí Stará zmluva – večný, všemohúci, vyvýšený, svätý, verný, milosrdný, spravodlivý,
- náš Boh je Bohom **živým a konajúcim** – *pracuje dosiaľ* (J 5,17): Jeho stvoriteľské (tvoriace) i vykupiteľské dielo stále trvá, pokračuje. Boh neustále tvorí, stará sa o svoje stvorenstvo a bojuje s deštruktívnymi silami, ktoré stoja proti Nemu a proti Jeho stvoreniu² – teda stoja aj proti nám, pôsobia na nás; ale v dôsledku pádu človeka (jeho sklonu k zlému, k hriechu) pôsobia aj v nás,
- náš Boh je skratka tým, ktorým je („SOM, KTORÝ SOM“³ – 2M 3,14). A Kým je i akým je, to o sebe zjavil vo svojom Slove, ale aj prostredníctvom svojho stvoriteľského a vykupiteľského diela a vo svojom Synovi.

---

¹ Ježiš hovorí: ...*priestranná brána a široká cesta vedie do záhuby, a mnoho je tých, čo ňou vchádzajú. A do (večného) života vedie tesná brána a úzka cesta, a málo je tých, čo ju nachádzajú.* (Mt 7,13.14)

² Tieto „deštruktívne sily“ sú zosobnené v Božom protivníkovi („protivník“ je po hebrejsky *sátán*) a sú opakom, protikladom, nepriateľom Božieho stvoriteľského (kreačného, „konštruktívneho“) diela – narúšajú ho, pokúšajú sa ho zničiť. Písmo podáva množstvo dôkazov jednak o priamych Božích zásahoch a o boji Jeho verných proti týmto silám, jednak o Božej ochrane tých, na ktorých tieto deštruktívne sily zla útočia, napr.: 1M 3, 14.15; 6,11-13; 13,13 + 19,24; 5M 20,4; Ž 34,17; 119,21; 121,2-8; 145,14n; Jr 15,21; Mt 6,13; L 10, 18.19; 1Ko 15,26; 1P 5,8.9; 1J 3,8; Zj 12,7n; 17,13.14; 19,20

³ Podľa viacerých významných biblistov možno uvedený výrok chápať (a prekladať) vo všetkých troch časoch – prítomnom, minulom i budúcom, teda napr. aj takto: „som (stále ten istý), ktorý som bol“, „budem (stále tým istým), ktorým som“ atď.; Boh tu teda hovorí o svojej nepremennosti a svojej vernosti (čo treba chápať napr. aj v zmysle nemennosti Jeho zaslúbení, lásky, milosti, ale aj Zákona, svätosti, spravodlivosti atď.)

Kto túži poznať Ho, kto Ho úprimne, celým srdcom hľadá, nájde Ho (5M 4,29; Pr 8,17; Jr 29,13). Pravdaže, človek nikdy neobsiahne, nepochopí a nespozná Boha v celej Jeho veľkosti, múdrosti, moci, vznešenosti a sláve, ale **to, čo o Ňom potrebuje vedieť, to sa môže** (s pomocou Božieho Duha) **dozvedieť – to môže (a musí) poznať a pochopiť**.

Dovoľte, aby som to ilustroval na príklade: mnohé zložité veci (televízor, auto atď.) väčšina ľudí dopodrobna nepozná, ale **niečo musí každý vedieť**, aby mohol s vecou „komunikovať“. To „niečo“, to je návod na použitie a bezpečnostné predpisy.

Ak teda chce človek komunikovať so svojím Stvoriteľom a Pánom, musí o Ňom vedieť aspoň to základné – akési „komunikačné minimum“: musí poznať Jeho vlastnosti (atribúty), ktoré sú relevantné v Jeho vzťahu k človeku, ale i Jeho požiadavky, ktoré sú relevantné vo vzťahu človeka k Nemu. Ak človek nechce svoj život premárniť alebo oň prísť, musí vedieť čo má, a čo nesmie robiť: musí poznať „návod na použitie (využitie)“ svojho života a „bezpečnostné predpisy“; a tie mu môže dať iba On – Stvoriteľ („Projektant“, „Konštruktér“ a „Udržievateľ“ života v jednom).

Stvoriteľ – Sudca

(Príčiny napätia vo vzťahu k Bohu a v bohoslužbe)

Mnohí ľudia pociťujú vo svojom vzťahu k Bohu (a následne i v bohoslužbe) isté napätie, vyplývajúce z akceptovania niektorých Božích atribútov, a neraz možno i z vlastnej skúsenosti. U niektorých toto napätie prerastie v akúsi „ambivalenciu“.¹ Táto obyčajne nepostihuje „duchovných novorodencov“ (tí totiž o Božích atribútoch obyčajne ešte veľa nevedia), ale tých, ktorí už mnohé veci pochopili, našťudovali, ktorí rozjímajú, zamýšľajú sa, dávajú si veci do súvislostí, pritom však hodnotia všetko (teda aj Boha a svoj vzťah k Nemu) „príliš ľudskými“ kritériami. Ich úvahy môžu vyústiť napr. v takéto otázky: Môže byť Boh milujúci, milostivý, a súčasne spravodlivý, prísny, svätý? Môže odpúšťať a súčasne trestať? Môže zachraňovať i ztracovať? Ako možno Boha súčasne milovať i báť sa Ho? Ako k Nemu pristupovať – „dôverne“, či „s odstupom“?

Tieto otázky sú pochopiteľné, veď vyplývajú do istej miery z empirie – zo skúseností s ľuďmi; a o tých (pováčšine) platí „buď–alebo–(či dokonca)“: buď je človek láskavý, alebo je neláskavý, neprístupný (či dokonca krutý); buď ochotne pomáha, alebo je nevšímavý (či dokonca škodí) atď.

Ale posudzovanie Boha podľa ľudských kritérií (resp. podľa ľudských „vzorov“) je istá forma „antropomorfizmu“.² Na tomto sa potklo už mnoho ľudí, a to často i takých, ktorí sa úprimne snažili vybudovať si správny vzťah k Bohu. Už som o tom písal; uviedol som aj príklady a poukázal na dôsledky

¹ „Rozpoltenosť“, protichodnosť pocitov či postojov (a z toho často plynúci zmätok).

² Pripisovanie ľudských vlastností niečomu (v tomto prípade Bohu).

takéhoto „vytvárania Boha na obraz človeka“: niektorí napr. vnímajú Boha, ako „netolerantného despotu“, iní si z Neho robia „dobrosrdečného, ale trochu senilného deduška“, ktorý „prižmúri oko“, všetko prepáči, a ďalší zase v ňom vidia „kamaráta“, ktorého možno nielen kedykoľvek o čokoľvek požiadať, ale aj pokritizovať (všeličo mu vytknúť), no najmä – od ktorého možno očakávať, že keď „pôjde do tuhého, nezabudne na staré priateľstvo“ (u ktorého bude mať jeho „priateľ“ pri poslednom súde protekciu; inými slovami, že Boh bude konať podľa „zásad“ klientelizmu – ak použijeme dnes taký „populárny“ výraz). Akosi zabúdajú, že Boh vo svojom Slove vylučuje, žeby si niekto u Neho mohol („zásluhou“ vlastnou alebo niekoho iného) získať akúkoľvek protekciu: „*Boh nikoho neuprednostňuje a neprijíma úplatky*“ (5M 10,17); to isté na iných miestach Biblie niektorí prekladatelia vyjadrujú aj inými (z „jazykového hľadiska“ nie vždy „šťastne volenými“) slovami, napr. „*Boh nie je prijímačom osôb*“ (Sk 10, 34), čo v „normálnej“ (súčasnej) slovenčine znamená: „Boh neuprednostňuje nikoho.“

O Božích atribútoch som písal podrobnejšie vo svojej knihe **POZNANIE... – otázka ŽIVOTA a SMRTI**; na tomto mieste by som sa chcel dotknúť iba tých, ktoré by mohli byť zdrojom zmienených ambivalentných pocitov (poprípade úvah):

Boh – blízky a vzdialený

„*Či som ja Bohom (len) zblízka? ...a či nie (som i) Bohom zd'aleka? Či sa azda niekto skryje v úkryte, aby som ho nevidel? Či azda ja nevyplňujem nebesá i zem? – hovorí Hospodin.*“ (Jer 23,23.24). V tomto biblickom texte Boh o sebe hovorí ako o Bohu blízkom („zblízka“), a súčasne vzdialenom („zd'aleka“). Kto pozorne číta Božie slovo, vie, že aj na mnohých iných miestach sú tu početné svedectvá o *Bohu blízkom* veriacemu človeku (5M 4,7; Ž 119,151; 145,18; 148,14 atď.) – o Bohu žehnajúcom, milujúcom, pomáhajúcom; inokedy sa, naopak, hovorí o *Bohu vzdialenom* – o *všemocnom Panovníkovi, Kráľovi kraľujúcich a Pánovi panujúcich*, čo *prebýva v neprístupnom svetle, ktoré nikto u ľudí nevidel a nemôže vidieť* (1Tim 6,15.16), o Bohu *sídliacom v nebesiach*, kde je *dňom–nocou* oslavovaný ako *svätý, svätý, svätý Pán Boh vševládny...* (Zj 4,8), o Bohu, ktorého sa treba *báť* (5M 6,13; 10,20 a i.); ba často býva Jeho „blížkosť“ (priazeň, požehnanie, spása, milosrdenstvo atď.) dávaná do súvislosti – dalo by sa povedať – „s akceptovaním Jeho vzdialenosti“ – s „bátím sa Boha“ (podľa mnohých bibl. textov tu dokonca nejde iba o súvislosť, ale o závislosť Božej priazne, požehnaní, spásy, milosrdenstva na prijatí faktu Božej vyvýšenosti, autority, a ľudskej, teda svojej, poníženosti a závislosti) (napr. 1Sam 12,14; Ž 67,8; 85,10; 103,11.13.17; 115,13; 118,4; 145,19; 147,11; Kaz 8,12; L 1,50; Sk 13,26; Zj 11,18 atď.).

Všimnime si, že aj Ježiš Kristus hovorí (aspoň implicitne) o Bohu blízkom i o Bohu vzdialenom: keď učí svojich učeníkov (a ich prostredníctvom aj nás) modliť sa (Mt 6,9), oslovuje Boha takto: „*Otče náš*“ (t.j. Bože blízky, skláňajúci sa k nám ako ku svojim deťom), „*ktorý si na nebesiach*“ (t.j. Bože vzdia-

lený, vyvýšený, „sediaci na nebeskom tróne“); t.j. Boh „osobný“, majúci záujem o každého jednotlivca i Vševládca (Pantokrátör), určujúci osudy národov i celého vesmíru; Boh imanentný i transcendentný; Boh vzbudzujúci v nás dôveru a lásku i bázeň a úctu; Stvoriteľ i Sudca.

Práve na poslednej dvojici Božích atribútov („funkcií“) si možno objasniť problém s vyššie spomínaným „napätím“ (u niekoho „ambivalenciou“).

Stvoriteľ a Sudca

Božie slovo opakovane hovorí o Božom stvoriteľskom diele; a to od prvej knihy Biblie (1M 1,1; 2,4.7 atď.) až po poslednú (Zj 4,11; 21,5); o *bárá'* (hebr.), čiže o Božom „*creatio ex nihilo*“¹ (lat.) – o skutočnom **Božom stvorení** (teda nie iba „pretváraní niečoho, čo bolo“), ktorého výsledkom bolo od počiatku **dokonale** (teda nie následným „prirodzeným výberom sa zdokonaľujúce“) **dieło** (čo vyjadruje, okrem iného, formúlka „*a videl Boh, že to bolo dobré*“, opakujúca sa po každom stvoriteľskom dni) – o tomto Božom diele, a súčasne Božom atribúte, Božie slovo nielen hovorí, ale ho nápadne často a veľmi dôrazne pripomína a vyzdvihuje (napr. Ž 89, 12-13; 102,26; Iz 40,28; 42,5; 45,12.18 atď.).

V súvislosti s týmto Božím stvoriteľským dielom si treba uvedomiť niekoľko vecí:

Ak je Boh Stvoriteľom, je i **vlastníkom** všetkého stvorenstva (Ž 24,1; 89,12), a ak je Boh vlastníkom všetkého stvorenstva, je aj jeho **jediným Pánom** – Vládcom,

Boh ako Pôvodca (Stvoriteľ), Vlastník a Vládca všetkého, On **jediný je hodný slávy, uctievania**:

„*Hoden si Pane a Bože náš, prijať slávu, česť a moc, lebo Ty si stvoril všetky veci* – z Tvojej vôle jestvujú, boli stvorené.“ (Zj 4,11).

Preto On – večný Boh (Vševládca) je oslavovaný na nebi: „*Svätý, svätý, svätý Pán, Boh, Vševládny, ktorý bol, ktorý je a ktorý príde.*“ (Zj 4,8b), a **má byť oslavovaný aj nami** – tu na zemi (1Kron 4,11; 16,8.34; 2Kron 7,3; 20,21; Ž 105,1; 106,1; 107, 1; 118, 1.29; 136,1; Iz 12,4; 24,15; Jer 23,11 atď.).

Súčasťou Božieho stvoriteľského diela je aj udržiavanie stvorenstva, neustála starostlivosť oň, „riadenie sveta“ (Ž 104,10-32; 147,7-9 atď.), teda i Jeho starostlivosť o nás (hoci tu máme pred ostatným stvorenstvom istú výsadu – veď nás stvoril „*na svoj obraz*“ – 1M 26,27); za to, že sme tu, že žijeme, i za to, že dostávame všetko, čo pre svoj život potrebujeme, môžeme (musíme) byť vdáční nášmu Stvoriteľovi – jedine Jemu máme **za všetko ďakovať** (1Kron 29,10-16; Hb 12,28; Kol 1,12; 1Tes 5,18), len **v Neho dúfať** – veď On jediný môže (má moc) a chce (má o nás záujem, miluje nás) nám pomôcť (Ž 22,5.6; 118,8; Jer 17,5.7). To všetko musí byť dôvodom na-

---

¹ „Stvorenie z ničoho“ (pozri napr. 1M 1,1; Ž 33,6; Hb 11,3 a i.).

šej úplnej **oddanosti, lásky** a **poslušnosti** voči Bohu (5M 6,4,5; 19,9; Mk 12,30; 2M 19,5; 23,22; 5M 11,13-15; 1J 5,2,3).

Teda práve to, že človek spozná, uvedomí si skutočné postavenie a význam Boha vo svete (vesmíre) i vo svojom živote, a tiež postavenie seba samého pred Bohom, to ho privedie k tomu, že bude Boha uctievať, oslavovať, ďakovať Mu za všetko, dúfať v Neho (vo všetkom sa na Neho spoliehať), milovať a poslúchať Ho.

Môže sa však stať, že to človek nespozná, že nevidí to (neverí tomu), čo je celkom zjavné (zjavené Bohom v Jeho slove i v stvorenstve), ale že uprednostní klamstvo odvekého Božieho nepriateľa, satana (resp. niektorého z jeho „vyslancov“, napr. Darwina), a stvoriteľský atribút, ktorý patrí Bohu – iba Jemu, „pripíše“ niekomu (niečomu) inému (napr. „prírode“), že si za „svojho boha“ zvolí nejakú materiálnu alebo duchovnú modlu.¹

Všetci „evolucionisti“, čiže „antikreacionisti“ sú vlastne modlári, a súčasne „antiteisti“ (gr. *anti-* = proti-, lat. *creatio* = stvorenie, gr. *Theos* = Boh). Samotné Božie slovo tvrdí (implicitne) o antikreacionistoch, teda o ľuďoch, ktorí popierajú alebo spochybňujú Božie stvoriteľské dielo (v tom zmysle, ako o ňom hovorí Boh vo svojom Slove), že nie sú veriaci.² Veď **jediná definícia viery v Biblii sa týka práve stvorenia – kreácie** (Hb 11,3). Písmo tu hovorí výslovne, že pri stvorení Božím slovom (o Božom stvoriteľskom Slove) „*viditeľné povstalo z neviditeľného*“. Evolucionisti sa však domnievajú, že „viditeľné vzniklo z viditeľného“ (napr. prvé formy života z neživej hmoty a „vyššie“ formy života z „vývojovo nižších“ foriem.). Popieranie základného, najdôležitejšieho, v Božom slove najčastejšie spomínaného a vyzdvihovaného Božieho atribútu, je popieraním samotného Boha, popretím viery v Neho. Ako viera v „Boží zázrak stvorenia“ vyžaduje vieru v Boha, tak aj *vera v Boha vyžaduje vieru v Jeho zázrak stvorenia a dôveru v Jeho Slovo*. Občasné reči evolucionistov (antikreacionistov) o tom, že „veria v Boha“, či dokonca, že sú kresťanmi, sú prázdne slová. Ak veria v „boha“, potom je to iný „boh“, nie Ten, ktorý sa nám zjavil vo svojom Slove, v stvorenstve a vo svojom Synovi. Tzv. „kresťanský evolucionizmus“ je vlastne istou formou synkretizmu.³

¹ Modlou je nielen to, čo človek kulticky uctieva, ale aj to, čo vo svojej „hierarchii hodnôt“ alebo vo svojich úvahách vyvyšuje na (či dokonca nad) úroveň Boha; nielen to, čomu pripisuje väčšiu pravdivosť a hodnotu, ale aj to, čomu venuje viac pozornosti, času a záujmu ako Jemu.

² Okrem toho evolučná hypotéza (darvinizmus i neodarvinizmus) je v súčasnosti neudržateľná aj z prírodovedeckého hľadiska: mnohé nové prírodovedecké poznatky sú s ňou v priamom rozpore (o tom, v čom spočívajú „hlinené nohy darvinizmu“ konkrétne, píšem v iných svojich knihách (napr. „Fakty a úvahy O ŽIVOTE“, „Kamienky z mozaiky ANTROPOLOGIE“, „Nový vek“, „Listy cirkvi“ a i.) a v poslednej časti tejto knihy („O ŽIVOTE“).

³ Synkretizmus, to je tendencia „miešať“ rôzne, často inkompatibilné (nezlučiteľné) prvky alebo i celé systémy (v našom prípade náboženstvá). Z histórie, ale aj zo súčasnosti poznáme mnoho takýchto nezmyselných a napospol škodlivých pokusov. Spomeňme aspoň tzv. „helenizáciu kresťanstva“ – miešanie biblických právd s pohanstvom (hlavne platonizmom), ktorá začala zhruba v druhom, ale veľkého rozsahu dosiahla najmä v treťom, štvrtom i v ďalších storočiach n.l. (negatívne dôsledky „helenizácie“ pretrvávajú – aspoň vo vierouke a praxi niektorých konfesií – dosiaľ). V súčasnosti dochádza k akejsi „renesancii“ tejto formy synkretizmu (k miešaniu kresťanstva s pohanstvom), a to jednak v rámci tzv. „veľkej ekumény“ – „zblížovania sa“

Iní zase síce veria, že Boh je ich Stvoriteľom, ale nevyvodia z toho žiadne dôsledky: neprejavujú Mu česť a slávu, ktorá Mu patrí, ani vďaku, dôveru, ktorú si zaslúži, nemilujú a neposlúchajú Ho. Jedným zo znakov znevažovania Boha – Stvoriteľa je aj ignorovanie Jeho prikázania o zachovávaní („svätení“) 7. dňa v týždni – dňa, ktorý Boh určil na pripomínanie si a oslavovanie Jeho stvoriteľského diela (2M 20,10-11).

Nech už má vzbura voči Bohu akúkoľvek podobu – „pasívne“ ignorovanie Boha a Jeho Zákona, či „aktívny“ boj proti Bohu, popieranie pravdivosti Jeho Slova a platnosti Jeho Pravidiel –, je takou závažnou záležitosťou, že nemôže zostať bez trestu, pretože v Božom stvorenstve (v jeho zložitom, vyváženom „mechanizme fungovania“) by takáto cudzia, škodlivá vec pôsobila veľmi škodlivo, nebezpečne (ako piesok v jemnom mechanizme stroja): spochybnila by Božiu spravodlivosť (veď ignorovanie zla, hriechu by vlastne znamenalo jeho schvaľovanie), istým spôsobom by vlastne podporila Božích nepriateľov v ich „argumentovaní“ a konaní. Bol by to teda útok proti Bohu, namierený jednak proti Jeho postaveniu, jednak proti Jeho stvorenstvu.

Božia pozícia je však neotrasiteľná (naivné sú útoky ľudí proti Nemu), a Stvoriteľ bezpečne uchráni aj svoje stvorenstvo: každý, kto sa pokúsi „bojovať proti Bohu“, narazí na Jeho odpor. Tento Boží odpor je v Jeho Slove nazývaný „Božím súdom“.

Boh je Sudca

Boh, ako Pôvodca, suverénny Vládca všetkého, jediný On môže posúdiť čo je dobré, a čo zlé, čo je správne (spravodlivé), a čo nesprávne (nespravodlivé). On jediný môže (má právo) aj odsúdiť a zničiť – a aj odsúdiť a napokon zničiť – všetko, čo sa „vymklo“ z pravidiel Ním stanovených, a tým ohrozilo úžasné, Ním vytvorené dielo.

Akú formu zničenia zvolí, záleží na Jeho suverénnom rozhodnutí:

1. Niekedy (asi najčastejšie) Boh pôsobí prostredníctvom svojich verných (svojich synov a dcér) mocou svojho Ducha – „Ducha pravdy“ (Ducha svätého), ktorý „*zdržiava pôsobenie tajomstva nepravosti (bezbožnosti)*“ (2Te 2,7), t.j. bráni nadmernému rozšíreniu zla.

(v skutočnosti „miešania sa“) kresťanov, ich vierouky i bohoslužobnej praxe s nekresťanskými náboženstvami, a jednak v novopohanských synkretických kultoch a hnutiach (spomeňme z nich aspoň to najznámejšie, najrozšírenejšie a najnebezpečnejšie – hnutie New Age); ale aj v rámci tzv. „malej ekumény“ (snahy „zjednotiť kresťanov“) dochádza k synkretickým tendenciám a aktivitám s negatívnym dopadom (keď sa napr. predstavitelia cirkví, ktoré sa viacmenej očistili – zbavili sa pohanských prvkov a modlárskeho praktík, pokúšajú „zjednotiť“ svoju vierouku a prax s cirkvami, ktoré touto očistou, reformou neprešli). Ale azda najbizarejšou formou synkretizmu je snaha niektorých „kresťanov“ zmiešať kresťanstvo s evolucionizmom – teizmus s ateizmom. Tzv „kresťanský evolucionizmus“ nie je o nič „lepšou“ či „priateľnejšou“ formou synkretizmu, ako napr. vyššie uvedené hnutie New Age.

2. Inokedy Boh zasahuje priamo, okamžite (alebo takmer okamžite) a radikálne: likviduje zlo i s jeho nositeľmi.¹

Na tomto mieste azda treba ešte pripomenúť, že Boh dokáže prinútiť zlo, aby slúžilo Jeho zámerom, a tak vlastne zmení zlo v dobro; o takýchto zvláštnych, nie však zriedkavých príbehoch v živote národov i jednotlivcov máme veľa dôkazov – svedectiev z Písma, udalostí z histórie, a mnohí z nás iste aj z príhod vo svojom okolí alebo vo vlastnom živote.

3. Často Boh nechá „vzbúrenca“ zdanlivo nepotrestaného; v skutočnosti mu však dáva možnosť, čas, aby sa spamätal. Ak však tento svoju šancu nevyužije, pripraví si strašnú osobnú katastrofu – úplnú, definitívnu záhubu.

O tom, že Boh obvyčajne netrestá zlých a nespravodlivých bezprostredne po ich zlých činoch, tiež o tom, prečo je často zhovievavý (nie je „náhlivý“ v trestaní), ale aj o tom, že svoje Slovo vždy dodrží, a teda aj sľuby o svojom Súde splní, môžeme čítať na mnohých miestach Biblie, napr. *Mt 5,45; 2P 3,3-9; Ez 12,25; 18,21-32; 33,11-18; Iz 5,18-19; R 2,2-11* a i.

4. Nezávisle od predchádzajúcich súdov, príde však aj zúčtovanie konečné – na konci tohto veku. O tomto radikálnom „poslednom súde“ hovorí Biblia niekedy v náznakoch, inokedy otvorene, jednoznačne, a to od svojej prvej knihy (*1M 18,25*) po poslednú (*Zj 14,7*). Býva označovaný niekedy ako *Deň Pánov*, *Deň Hospodinov* (*JOM JHVH*), ale aj *Deň pomsty* – v SZ napr. v *Iz 2,12.17-19; 34,8; 61,2; Jer 46,10; Ez 30,3; Jl 1,15, Abd 15; Sof 1,7.14* atď. Veľa sa o ňom však hovorí aj v NZ, napr. v *R 2,5n; Hb 9,27; 2P 3,7; 1J 4,17; Jd 6; Zj 14,7* atď.

Z viacerých biblických textov vieme, že Boh, Najvyšší Sudca, poverí konečným (posledným) súdom toho „*kto je hoden otvoriť knihu a zlomiť pečate*“ (*Zj 5,2; J 5,22; Mt 25,31-32; Sk 10,42; 17,31*), t.j. svojho Syna. Preto im dvom – „*sediacemu na tróne (Bohu) a Baránkovi (Kristu) patrí dobrorečenie, česť, sláva a vláda na veky vekov*.“ (*Zj 5,13*).

Udalosti, ktoré budú Súdu predchádzať i osud odsúdených (Božích nepriateľov) budú strašné. Preto niet divu, že i veriacich ľudí (hoci ich sa odsúdenie netýka) naplňa predstava týchto vecí – ale tiež samotný pohľad na Boha, ako Vládcu a Sudcu vesmíru – **bázňou**.

---

¹ Niektorí teológovia (napr. Aulén) popierajú, žeby Boh (ktorý je Láska) používal „deštruktívne“ spôsoby na potrestanie ľudí (pretože „deštruktívne sily“ sú „na druhej strane barikády“, bojujú vždy proti Bohu a jeho stvoreniu; ich zosobnením je satan). Domnienky týchto teológov však vyvracajú početné biblické texty, svedčiace o tom, že Boh opakovane použil takéto „deštruktívne sily“ proti jednotlivcom, rodom, národom i (takmer) celej populácii (*1M 6,7n; 11,7n; 19,24; R 1,18* a i.). Tým pravda, nie je povedané, žeby sa na rôznych katastrofách, „nešťastiach“ nepodieľali ony deštruktívne (satanské, démonské) sily; naopak, iste prevažná časť „deštruktívnych dejov“, udalostí, ktoré sú zdrojom utrpenia, bolesti, nešťastia, sa odohráva v „régií“ týchto „deštruktívnych síl“ (resp. sú za ne zodpovední ľudia, ovládaní týmito silami); Boh však môže zmeniť i zlé v dobré – môže využiť aj „deštrukciu“ (niečoho) k budovaniu (iného, lepšieho). Spomeňte si na príbeh Jóba: Boh síce umožnil satanovi škodiť Jóbovi, napokon však bol Jób odmenený – nielen duchovne (upevnením viery), ale aj materiálne.

Bázeň pred Hospodinom (v niektorých bibl. textoch „báť sa Boha“) je teda normálnym postojom veriacich ľudí, a nemôže byť s ostatnými, vyššie uvedenými prejavmi ich vzťahu k Bohu v rozpore (5M 6,2.13; Ž 22,24; 33,8; 103,11; 112,1; Kaz 5,7; L 12,5; Kol 3,22; 1Pt 2,17; Zj 14,7; 15,4; 19,5 atď.).

Preto vo veriacom človeku, ktorý vie niečo o vlastnostiach (atribútoch) „svojho Otca, ktorý je na nebesiach“, tieto nebudú v ňom vyvolávať žiadne „ambivalentné pocity“. Bude Boha vnímať ako skutočného otca, ktorý má rád svoje deti, a preto je voči nim prísny („zásadový“) a chráni ich – okrem iného i tým, že potrestá (odsúdi – vystaví Božiemu súdu) každého ich (a svojho) nepriateľa. Hoci kresťan žije so svojim Bohom v spoločenstve (v koinónii), vníma zreteľne odstup, ktorý je medzi Bohom a človekom, Bohom a svetom; odstup, ktorý vyplýva z absolútne odlišnej podstaty Stvoriteľa a stvorenia a z Božích atribútov, vlastných iba Jemu (a nikomu inému) – predovšetkým z Božej *večnosti* a *svätosti*; pričom večnosťou nemožno rozumieť iba „nekonечný čas“ a svätosťou iba „morálnu kvalitu“ (protiklad hriechnosti), ale tieto výrazy treba chápať v širšom, v ich skutočne biblickom význame (podrobnejšie o tom píšem v knihe **POZNANIE... – otázka ŽIVOTA a SMRTI**).

Isté „napätie“ (nie však ambivalencia a nedorozumenia z nej vyplývajúce) je teda niečím normálnym vo viere kresťana, v jeho vzťahu k Bohu i v jeho bohoslužbe.

Vo svojej mysli („srdci“) teda neoddeľujeme Boha – Stvoriteľa, Boha milujúceho a milosrdného od Boha – Sudcu, Boha spravodlivého, svätého; a podobne aj v našej bohoslužbe sa musí oslavovanie, ďakovanie, oddanosť, láska a absolútna dôvera k Bohu spájať s posvätnou úctou, bážňou a pokorou pred Ním.

Božie meno *)

Poznáš meno svojho Boha?

Zdá sa byť takmer neuveriteľným, že mnohí „kresťania“ nepoznajú meno svojho Boha. Výraz „Hospodin“, ktorým pri preklade Biblie kralickí (i dnešní „ekumenickí“) nahradili meno *JHVH*, nie je meno, je to vlastne titul (znamená niečo ako „dobrý pán – hospodár“).¹ Podobne „Boh“ (aj s veľkým B) nie je meno; v prekladoch sa obyčajne používa namiesto originálneho „*elóhim*“. „Pán“ (vo význame Panovník, Vládca) je ekvivalentom slova „*adónai*“, ale v niektorých prekladoch sa používa ako „náhrada“ za Božie meno.

A či je vôbec treba poznať meno svojho Boha? Na túto otázku si odpovieme neskôr; teraz si odpovedzme na otázku: Aké je vlastne meno nášho Boha, resp. čo je, a čo nie je Božím menom?

---

*) Vybraté časti z kníh MOJE KRÉDO... a POZNANIE – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI.

¹ Porovnajme s ruským výrazom „*gospodin*“, ktorý znamená aj *pán* („bežný“), ale aj *Pán* (Boh).

ÉL (hebr.) je označenie božskej bytosti (na rozdiel od ľudskej bytosti). V etickej oblasti je ÉL absolútne nadradený nad všetko ľudské. Je to moc človekom nedostihná. ÉL má osobný charakter a vzbudzuje zbožnú bázeň.

Poznámka: Hebrejské *Eli* (Mt 27,46; Ž 22,2), rovnako ako aramejské *Eloi* (Mk 15,34), znamená „môj Bože“.

éLÓHÍM (hebr.) je to tzv. plurál amplitudinis (množné číslo, používané pri oslovení „majestáta“). V Izraeli, podobne ako u iných národov, sa používal na vyjadrenie hlbokej úcty.

THEOS (gr.) je označenie Boha v NZ. Helenistické židovstvo však nehovorí rado o THEOS, aby sa nejavilo ako „nevzdelaný“. Namiesto toho radšej hovorí nábožensko-filozofickým štýlom o „božstve“, „prozreteľnosti“, o „božskom“ a pod. A tak v spisoch z mladšej doby, počnúc Septuagintou (prvým prekladom SZ do gréčtiny) už pravidelne nachádzame *KYRIOS* (Pán) tam, kde v hebrejských textoch je *JHVH*. THEOS (podobne ako hebr. ÉL, éLÓHÍM) sa však nevzťahuje vždy na Boha – Otca Ježiša Krista, ale aj na pohan-ské božstvá, ba niekedy (výnimočne) dokonca i na človeka.¹

Ale zatiaľ čo ÉL, éLÓAH, éLÓHÍM je akési „druhé označenie“ Boha (je to vlastne titul, označenie úradu), vlastným menom Boha je *JHVH*. A práve toto jediné pravé Božie meno postihol zvláštny „osud“: niekoľkokrát v histórii ľudia naň zabudli. V dobe SZ sa zákonníci čím ďalej viac vyhýbali používaniu mena *JHVH*, a to následkom chybného interpretácie 3. prikázania,² a tak sa postupne pri čítaní Pisma namiesto *JHVH* začalo používať slovo *ádÓNÁJ* („Pán“). Neskôr však i toto bolo nahradené výrazom *HÁŠŠÉM* („meno“), pričom sa pravdaže myslelo meno Boha v jeho jedinečnom zmysle, teda tetragramma *JHVH*. V niektorých prípadoch sa používalo ako náhradné slovo za Božie meno *HŠMJM* („nebo“), poprípade niektoré Božie prívlastky („Svätý“, „Milostivý“, „Najvyšší“ atď.), ale tiež „Kráľ“, „Otec“ a pod. Takto bolo Božie meno pri čítaní Pisma postupne vytlačané, až nakoniec úplne vytlačené, takže

¹ ...chrám veľkej bohyně Artemidy... (Sk 19,27; pod.: 19,37); ...hoci sú tzv. bohovia, či už na nebi alebo na zemi, akože je mnoho bohov a mnoho pánov, no my máme jediného Boha Otca... (1Ko 8,5,6; pod.: G 4,8); Ježiš im (Židom) odvetil: Či nie je napísané vo vašom Zákone: Ja som povedal: Bohovia ste. A nazval bohmi tých, ku ktorým zaznelo Božie slovo... (J 10,34,35).

² Je odôvodnené to tvrdiť, pretože: 1. Chybné interpretovanie Božích prikázov nebolo u zákonníkov nič zvláštneho. Poukazuje na to sám Pán Ježiš Kristus, keď im hovorí priamo do očí: „Opustili ste Božie prikázania a pridržate sa ľudského podania.“ A dodal: „Šikovne rušíte Božie prikázania, aby ste si ponechali svoju tradíciu“ (Mk 7,8,9). 2. Stačí porovnať 3. prikázanie s biblickými textami, vyzývajúcimi k vyzývaniu a oslavovaniu Božieho mena, aby sme mali jasno, že Boh zakazuje nie používanie, ale iba zneužívanie svojho mena: **a)** *Nebudeš brať meno JHVH-ho, svojho Boha, nadarmo; lebo JHVH nenechá bez trestu toho, kto Jeho meno zneužije* (2M 20,7). **b)** ...*každý, kto vzyva meno Hospodinovo (JHVH-ho), bude zachránený* (Joel 3,5); *Vzývajte Jeho meno, zvestujte Jeho skutky medzi národmi* (Iz 12,4); *Oslavovať budem Tvoje meno, JHVH* (Ž 54,8); „*Ochránim ho, lebo pozná moje meno*“, sľubuje Hospodin – JHVH (Ž 91,14). Pozri tiež: 1Kr 8,43; 1Kron 29,13; Jób 1,21; Ž 8,2; 22,13; 69,31; 99,3; 138,2; 145,2; 148 11-13 atď.

sa zabudlo dokonca aj na jeho pôvodnú výslovnosť; predpokladá sa, že znela „Jahve“.¹

Toto sa zatiaľ týkalo iba vyslovovania (nie písania) Božieho mena. Neskôr však Božie meno zmizlo aj z písaných textov (a tak sa nedostalo ani do našich prekladov Biblie). Precedensom ignorovania Božieho mena aj v jeho písanej podobe bola Septuaginta,² kde sa postupne začalo Božie meno JHVH nahradzovať Božím titulom *Pán* (grécky *Kyrios*). Zdá sa však, že vinu na tom nemajú pôvodní (židovskí) prekladatelia, ale až neskorší (kresťanskí) odpisovači, resp. ich „usmerňovatelia“. Totiž v starších odpisoch Septuaginty sa Božie meno ešte nachádza, pričom je zaujímavé, že v gréckom texte je písané hebrejskými písmenami – ide o tzv. „tetragrammaton arréton“ (z gr. *tetra* = štyri a *gramma* = písmeno), t.j. štyri hebrejské spoluhlásky (hebrejčina nemá samohlásky): **hwhy**(t.j. *jódh, he', waw, he'*). (Pripomínam, že v hebrejčine sa čítajú sprava doľava). Pri transkripcii do latinky má tetragrammaton u nás tvar JHVH (v angl. YHWH). Až v neskorších odpisoch (zhruba od 5. stor. n.l.) je Božie meno už systematicky, „dôsledne“ nahradzované slovom *Kyrios* (niekedy dokonca iba jeho skratkou). Pritom je dôležité vedieť, že keď septuagintu (tento pôvodne židovský preklad Písma z hebrejčiny do gréčtiny) začali používať kresťania, židia im ho „prenechali“ a vytvorili si iný, nový preklad!

Z toho, čo bolo napísané, vyplýva, že v čase účinkovania Ježiša Krista, ale aj v čase vzniku všetkých kníh Novej zmluvy, Božie meno ešte nebolo vytlačené zo spisov a bolo teda známe (i keď jeho vyslovovanie bolo z vyššie uvedených dôvodov obmedzené), a preto i Ježišove slová, v ktorých hovorí o Božom mene (napr. „*Otče náš, ... posväť sa meno Tvoje*“ (Mt 6,9) a „(Otče), ...vyjaval (oznánil) som *Tvoje meno* ľudom, ktorých si mi dal zo sveta (J 17,6) atď. treba brať doslovne!

¹ Tri gramatické poznámky: 1. Akcent je na poslednej slabike. 2. Hebrejská spoluhláska transkribovaná našim „V“ je tzv. waw (obojperné v), ktoré sa výslovnosťou blíži hláske „u“. Pri transkripcii do angličtiny i nemčiny sa píše „W“. Keďže slovenčina spoluhlásku W nemá (píše sa len v cudzích slovách, používaných u nás bez transkripcie), meno nášho Boha sa u nás píše „JHVH“, poprípade vo fonetickej podobe „Jahve“ (vyslovuj „Jah^{ue}“). 3. Meno JHVH (Jahve) sa skloňuje podobne ako napr. Dante alebo Goethe; pádové koncovky teda sú: G: -ho, D: -mu, A: -ho, L: -m, I: -m.

² Septuaginta (LXX) je prvým prekladom Biblie z hebrejčiny do gréčtiny – dostala názov podľa toho, že podľa tradície ju prekládalo 70 (presne vraj 72) prekladateľov. Napred bol preložený iba Pentateuch (Tóra), čiže päť kníh Mojžišových (tento preklad bol hotový približne v polovici 3. stor. pr.n.l.), ostatné knihy boli prekladané postupne (celý preklad bol dokončený asi v polovici 2. stor. pr.n.l.). Celé dielo je veľmi nesúrodé – niektoré časti sú preložené takmer doslovne, iné veľmi voľne (a podobné sú aj tie kresťanské Biblie, ktoré ako podklad prekladu použili Septuagintu).

Význam mena

V antickej filozofii (a od „helenizácie kresťanstva“ do veľkej miery aj v ňom) je boh (Boh) povznesený nad akékoľvek pomenovanie. V najlepšom prípade sú mená šiframi, za ktorými je skryté tajomstvo bytia a božstva.

V biblickom myslení je tomu úplne inak. V SZ je znova a znova vyjadrovaná jedinečná účitosť a oddanosť jedinému, určitému, nezameniteľnému Božiemu menu JHVH. Aj NZ na to nadväzuje. Napr. prvé vyznanie („prosba“) Ježišovej modlitby je „*posväť sa meno Tvoje*“ (Mt 6,9).

Pre niektorého dnešného človeka je možno neľahké porozumieť biblickej účte a oddanosti menu. Sme totiž zvyknutí uvažovať nominalisticky: chápeme pojmy a mená iba ako konvenčné vyjadrovacie prostriedky, nástroje komunikácie. Ale v Biblii je meno oveľa viac ako „*flatus vocis*“ (prázdny zvuk). Meno tu nesie v sebe tajomstvo jedinečnej osobnosti svojho nositeľa, vyjadruje podstatu, životný program menovaného. A tak poznať meno Božie sa rovná chápaniu podstaty Boha.¹

To, čo bolo povedané o význame (hodnote) mena, sa vzťahuje nielen na meno Boha, ale aj na meno Ježiša Krista (o tom podrobnejšie neskôr).

Kedy nadobudlo Božie meno ten veľký význam a úctu? Podľa 1M 4,26 sa už za Enóša (vnuka Adamovho) začalo vzývať meno JHVH. Áno, v Božom Slove (v hebrejskom origináli) je na tomto mieste výslovne uvedené JHVH, a nie „všeobecné meno“ Božie.

Ak je v mene „zakódovaná“ podstata jeho nositeľa, musí nás zaujímať, čo tzv. tetragramma, čiže štyri hebr. spoluhlásky (hebrejčina, ako už bolo povedané, nemá samohlásky) tvoriace v podstate nepreložiteľné meno Božie – JHVH („Jahvé“), vlastne znamenajú. Jednotlivé preklady Biblie, ako obyčajne, nie sú jednotné; najčastejšie tu nachádzame preklad „*SOM, KTORÝ SOM*“. Okrem tohto prekladu existujú však aj iné, napr.: „*SOM TEN, KTORÝ SPÔSOBUJE, ABY BOLO (STALO SA)*“ – teda vlastne „*Ten, ktorý tvorí (Stvoriteľ), uskutočňuje svoje zábery (riadi) a plní zaslúbenia*“. Slovo JHVH je totiž tvar slovesa HVH (stať sa), je nedokonavého vidu a vyjadruje príčinu (podmienenosť). Zmieňme sa ešte o jednom starom, rabínskom preklade: „*SOM TEN, KTORÝ JE VŽDY PRI TOM*“. Ten prvý preklad je u nás najčastejšie používaný, ale je súčasne (významovo) najnepresnejší, najnepravdepodobnejší. Z druhého i tretieho sa dozvedáme o Bohu rozhodne viac, ale najmä je v nich povzbudenie (také významné nielen pre Izrael, ale aj pre nás).

Hoci, ako už bolo povedané, Božie meno bolo vzývané už za Enóša, neskôr, keď sa rozmohla skazenosť sveta, ľudia naň zabudli. Nakoniec Boh potopou vyhladil toto skazené pokolenie. Zachránil iba osem ľudí – Nóachovu

¹ V Teba dúfajú tí, čo poznajú Tvoje meno... (Ž 9,11); ...ochránim ho, lebo pozná moje meno, hovorí JHVH (Ž 91,14);...moje meno ustavične, stále je v pohľadí... môj ľud spozná v onen deň moje meno... (Iz 52,5,6); ...cudzinec, ktorý nie je z Tvojho ľudu izraelského, príde z ďalekej zeme kvôli Tvojmu menu, – lebo sa dopočujú o Tvojom veľkom mene... (1Kr 8,41.42) atď.

rodinu. A jeden z Nóachových synov sa volá *Šém* (1M 9,18), čo v preklade znamená „meno“. On je praotcom Semitov – tých, ktorým Boh opäť zjaví toto jedinečné, neopakovateľné meno, aby Ho ním oslovovali a oslavovali – Jeho, svätého, nikdy nie celkom poznateľného, pritom však blízkeho, milujúceho a pomáhajúceho JHVH-ho.

V histórii sa striedali obdobia, keď Božie meno bolo vážené a vyzývané, s obdobiami, keď ho ľudia prestali používať, až ho nakoniec zabudli (neraz si potom „adoptovali“ božstvá svojich pohanských susedov). Tomu odpovedá striedanie historických období, v ktorých sa ľud tešil Božej priazni (požehnaníu), s časmi Jeho nepriazne.¹ Prečo tomu asi tak bolo? Ľudia prestávali používať meno svojho Boha a nahrádzali ho „menami“ inými, čiže dávali Bohu iné „mená“. Ale pozor! Bolo povedané, že meno je viac ako „prázdny zvuk“, a dávať meno (pomenovať) niekoho, či niečo, znamená v podstate podrobiť si ho (resp. chcieť si ho podrobiť). Ved' slová Písma o tom, že Boh dovolil človeku (vlastne poveril ho tým), aby pomenoval zvieratá, v podstate znamenajú, že mu dovolil (ba poveril ho tým), aby si podrobil, stal sa ich pánom, správcom.² Dávať niekomu meno bolo totiž právom toho, kto mal moc zvrchovane rozhodovať nad pomenovávaným. Napríklad aj to, že Boh dal meno Abrahámovi (premenoval ho z Abráma na Abraháma), Sára a neskôr Jákobovi (premenoval ho na Izraela), nie je náhoda; malo to hlboký zmysel – tým JHVH dal najavo, že sa stal zvrchovaným Pánom nielen týchto patriarchov, ale aj ich potomstva – národa, ktorý sa stal národom **Jeho**.

Boh sa zjavil Abrahámovi, Izákovi i Jákobovi, ale svoje meno (zabudnuté) im ešte nezjavil; ³ rozhodol sa ho oznámiť až ich potomkom, a to vtedy, keď už budú slobodným národom. Urobil tak prostredníctvom vodcu tohto národa a svojho „tlmočníka“ Mojžiša:⁴ „predstavil sa“ mu ako JHVH. Vo svojej Biblii však asi budete márne hľadať toto Božie meno. Lebo napriek jeho nepreložitelnosti, prekladatelia ho predsa len „preložili“; presnejšie, nahradili meno rôznymi „ekvivalentmi mena“, vlastne „titulmi“.

Takto teda človek opäť raz prejavil svoju nesmiernu trúfalosť voči Bohu, keď si dovolil Jeho meno vymazať z Jeho – Božieho Slova (hoci v hebr. origináli je uvedené viac ako 6800-krát). V našich prekladoch, ako som sa už zmienil, bolo nahradené najčastejšie slovom „Hospodin“ (čo znamená niečo

---

¹ Týka sa to Božieho ľudu. U iných národov zasa možno veľmi zreteľne pozorovať závislosť prejavov Božej priazne alebo nepriazne od ich vzťahu k Jeho ľudu (národu), čo úplne zodpovedá Božím zaslúbeniam (Za 2,12; 1M 12,2,3).

² JHVH Boh utvoril (stvoril)... poľnú zver, všetko nebeské vtáctvo a priviedol ich k človeku... každý živý tvor mal sa menovať tak, ako ho pomenuje človek...(1M 2,19); Boh ich (muža a ženu) požehnal a riekol im: Plodte a množte sa, a naplňte zem, podmaňte si ju a panujte... nad každým živočíchom, čo sa hýbe na zemi! (1M 1,28)

³ ...Zjavil som sa Abrahámovi, Izákovi, Jákobovi ako Boh Všemohúci, ale svoje meno JHVH som im nedal poznať (2M 6,3)

⁴ Boh riekol Mojžišovi: SOM, KTORÝ SOM... Takto povedz Izraelcom: JHVH, Boh vašich otcov... poslal ma k vám. Toto je Jeho meno a takto ma budú spomínať z pokolenia na pokolenie. (2M 3,14,15)

ako „dobrý hospodár“) ¹ alebo výrazom „Boh“, čo je preklad hebr. výrazu *ÉLÓHÍM* (ten je v hebr. origináli použitý asi 2500-krát), a je to vlastne všeobecné označenie boha (Boha, bohov, božstva), používané aj pohanmi; alebo titulom „Pán“ (vo význame Vládca, Panovník), čo je ekvivalent hebrejského *’aDÓNAI* a gréckeho *KYRIOS*.

Napriek tomu všetkému sa však meno JHVH nepodarilo celkom vytlačiť. Používajú ho dokonca (hoci možno nevedomky) i tí, čo ho zavrhlí. Napr. v slove *HALELUJAH* (čo vlastne znamená „chváľte JHVH-ho“), v mene Ježiš, ktoré vzniklo „pretransformovaním“ hebr. *JEHOŠUA* (čo znamená „JHVH je spása“) a v mnohých iných biblických menách s takzvanou teoforickou časticou *JAH* (*JAHU*), ktorá síce bola pri prekladaní pozmenená, vlastne zdeformovaná (v slovenských prekladoch obyčajne na „iáš“, v českých na „jáš“), ale predsa len tam pretrváva (napr. Eliáš = Eliáš = *Elijahu* znamená doslovne „Bohom je JHVH“).

I po tom všetkom, čo tu bolo dosiaľ o Božom mene napísané, môže niekto namietnuť: „Som kresťan, dosiaľ som Božie meno nepoužil, ani som o ňom nerozmýšľal (ba možno o ňom ani nepočul) a nevadilo mi to; je naozaj dôležité o tom hovoriť?“ Iní si zase môžu myslieť, že otázka Božieho mena bola aktuálnou iba v „starozmluvnej dobe“, a keďže sú ľudia, ktorí (čo ako sa to zdá nepochopiteľným) sa považujú za kresťanov a pritom ignorujú Starú Zmluvu, snažia sa „vyhodiť do starého železa“ so Starou Zmluvou aj otázku Božieho mena. Týmto ľuďom treba pripomenúť dve veci: – 1) Stará Zmluva je rovnako Božím Slovom ako Zmluva Nová, je platná naveky (Ježiš Kristus sám hovorí, že ju *neprišiel zrušiť ale naplniť* – Mt 5,17.18), kresťan je preto povinný ju nielen čítať si, ale aj zachovávať; – 2) otázka Božieho mena sa vyskytuje aj v Novej Zmluve – sám Ježiš Kristus o Božom mene nielen hovorí, ale pripisuje mu veľký význam. Veď ako inak by bolo možné vysvetliť skutočnosť, že v modlitbe, ktorú učil svojich učeníkov (a ich prostredníctvom vlastne aj nás), je na prvom mieste prosba (presnejšie vyznanie) „**Otče, ... posväť sa *meno Tvoje*...**“ (Mt 6,9), alebo ako inak by bolo možné rozumieť jeho slovám adresovaným Bohu: „(**Otče**.) *oboznámil som ich (t.j. učeníkov) s Tvojím menom a ešte oboznámim...*“ (J 17,26). Nakoniec aj jeho slová „...**aby poznali** (týka sa to opäť aj nás!) **jediného, pravého Boha...**“ (J 17, 3) sa týka prirodzene aj poznania Božieho mena (hovorili sme si, že v Biblii je poznanie mena pre poznanie podstaty toho, čo pomenúva, veľmi dôležité!).

¹ Kto čítal a porovnával viaceré preklady Biblie (hoci i v tom istom alebo príbuznom jazyku), vie aké nepresnosti a nedôslednosti sa tam vyskytujú. Azda najväčší chaos panuje pri prekladaní vlastných mien. Niekedy sa vydavateľ nového vydania Biblie snaží aspoň trochu tento stav napraviť; vždy sú to však pokusy veľmi nedôsledné. Napr. u nás „zaužívané“ mená Noe a Nabuchodonozor (kralický preklad) sú vo vydani ev. prekladu nahradené tvarmi, ktoré sa viac blížila k pôvodným – Nôach a Nabukadnécár; pritom však tí istí prekladatelia pri najdôležitejšom mene v Biblii – pri mene Boha – sa ani len nepokúsili priblížiť sa k originálu, ale prebrali z kral. prekladu „meno“ Hospodin bez zmien, nenahradili ho pôvodným *JHVH*, resp. *Jahve*; rovnako sa nepokúsili vrátiť pôvodné meno nášmu Spasiteľovi, ktoré je *Ješúa* (ha *Másiach*).

Súčasťou Novej zmluvy je aj Zjavenie, posledná kniha Biblie. V súvislosti s Božím menom pokladám za potrebné pripomenúť dve skutočnosti, ktoré nachádzame v tejto prorockej knihe Novej zmluvy:

1. V odkaze („liste“) pergamonskému zboru, Boh (ústami Ježiša Krista, ktorý sa Jánovi zjavil) tento zbor jednak chváli, jednak ho napomína; a Božiu pochvalu si zbor zaslúžil práve zato, že sa pridrža Jeho (Božieho) mena a že nezaprel vieru (Zj 2,13). Pripomeňme si, že povinnosťou (a zodpovednosťou) Izraela bolo niesť Božie meno. Tú istú povinnosť majú aj kresťania – sú predsa Božími deťmi, Božím ľudom, ktorý má byť pre druhých viditeľným znamením neviditeľného Boha (poslanie syna spočíva okrem iného v nesení otcovho mena).

2. V Biblii, v jej knihe, ktorá líči udalosti konca tohto veku a nastolenia Božieho kráľovstva (*nového neba a novej zeme*), môžeme čítať, že tí, čo budú vykúpení zo zeme, budú označení menom Baránka (t.j. Ježiša Krista) a menom jeho Otca (Boha) – Zj 14,1; 22,4.

Ak teda Boží Syn pripisuje Božiemu menu takú dôležitosť, jeho nasledovníci nemôžu považovať otázku Božieho mena za nepodstatnú. Kto ignoruje Božie meno, či ho chce dokonca vedome potlačiť, resp. vytlačiť odtiaľ, kam patrí (napr. z kresťanského učenia, modlitby, bohoslužby atď.), vytláča, ignoruje Božie Slovo, ignoruje Božieho Syna, ba vytláča zo svojej mysle i zo svojho srdca aj nositeľa tohto mena – samotného Boha (ako bolo o tom hovorené v úvodnej časti tejto kapitoly). Má potom právo tento človek nazývať sa ešte kresťanom?

Ako kedysi izraelský národ, tak i dnes, je Boží ľud obklopený morom pohanov. Aj v tzv. kresťanských krajinách sa ľudia často obracajú na rozličných (nepravých) bohov (majú ich napr. stúpenci rôznych orientálnych kultov, hnutia New Age a pod.), inokedy vkladajú svoju nádej v rôznych „bôžikov“ povahy materiálnej (mamona) alebo nemateriálnej (rôzne kozmické, popripade biologické „energie“ či iné okultné sily). Aj preto je pre nás dôležité, *aby bolo jasné, kto je náš Boh*, na koho sa to obracame vo svojich modlitbách, koho uctieваме, oslavujeme a v koho nádej skladáme. A ako to dať jasnejšie najavo, ako keď Ho oslovujeme Jeho menom; tým menom, ktorým sa On sám predstavil ľuďom?! Preto **treba poznať meno svojho Boha**: *...nech sa všetky národy dozvedia Tvoje meno...* (1Kr 8,43); *...ochrániť ho, lebo pozná moje meno* (hovori Hospodin, JHVH) (Ž 91,14); no nielen poznať, ale aj **vzývať, oslavovať**: *...každý, kto vzýva meno Hospodinovo (JHVH-ho), bude zachránený.* (Joel 3,5); *Budem Ti dobrorečiť každý deň, na večné veky chváliť Tvoje meno!* (Ž 145,2); *Bože náš, ďakujeme Ti a chválime Tvoje slávne meno.* (1Kron 29,13); *Nech je požehnané meno Hospodinovo (JHVH-ho) (Jób 1,21); Pane náš, aké je slávne Tvoje meno.* (Ž 8,2); *Oslavovať budem Tvoje meno, Hospodine (JHVH) (Ž 54, 8); Piesňou budem chváliť meno Hospodinovo (JHVH-ho) (Ž 69,31); Dobre je... ospevovať Tvoje meno, Najvyšší (JHVH) (Ž 92,2); Nech chvália Tvoje meno, veľké a úžasné.* (Ž 99,3); *...ospevujem Tvoje meno, lebo si zvelebil nadovšetko svoje meno a svoje slovo.* (Ž 138,2); *Vzývajte Jeho meno, zvestujte Jeho skutky medzi národmi! (Iz 12,4); ...pozemskí králi a všetky národy, kniežatá a všetci sudcovia*

zeme, mládenci a panny, starí i mladí! Kiež chvália meno Hospodinovo (JHVH-ho), lebo len Jeho meno je vyvýšené; Jeho veleba je nad zemou i nebom (Ž 148, 11-13) a oznamovať ho iným: O Tvojom mene budem rozprávať svojim bratom. (Ž 22, 13); ...nech sa všetky národy dozvedia Tvoje meno... (1Kr 8,43).

Naopak, **hriechom je zneužívanie** Božieho mena: *Nebudeš brat' meno Hospodina (JHVH-ho), svojho Boha nadarmo, lebo Hospodin (JHVH) nenechá bez trestu toho, kto zneužije Jeho meno! (5M 5,11).*

A nakoniec ešte dva citáty z Božieho slova, zo žalmu 74: „(Bože, či) ne-priateľ naveky bude môcť pohrdáť Tvojím menom?“ (Ž 74, 10) a „Rozpomeň sa, Hospodine (v origináli JHVH), nepriateľ Ťa hanobí a bláznivý ľud zavrhol Tvoje meno.“ (Ž 74,18).

Dodatok:

V tomto dodatku ku statí o Božom mene by som rád uviedol niekoľko poznámok k otázke, úzko súvisiacej s Božím menom – k formulke „v mene Boha...“ (a k tomu, čo s tým súvisí).

„V mene Boha“, či „v meno Boha“?

Mnohí kresťania, hoci nepoznajú meno svojho Boha, radi (a často) používajú „žehnaciú“ či „prežehnávaciu“ formulku, ktorá začína „v mene Boha – Otca...“. Táto formulka vznikla z „krstnej formuly“, ktorá bola používaná v cirkvi už v apoštolskej dobe, a ktorá sa nachádza v Mt 28,19. Pravda, došlo v nej k istej „úprave“: namiesto pôvodného „v meno...“ sa tu používa „v mene...“ (akuzatív bol zmenený na lokál). Zdanlivo maličkosť. Ale naozaj ide o maličkosť? Dovoľte k tomu pár poznámok:

Krstiť niekoho „v meno Boha – Otca (resp. Syna, t.j. Krista)“ znamenalo vlastne „do mena...“ – v zmysle „pripísania na meno“ (na „konto“), t.j. odovzdania kršteného do vlastníctva Boha, resp. Krista („vštepenie do vínného kmeňa“ – porovnaj napr. J 15,5). Podobne je to aj pri liturgickej formulke „zhromaždiť sa v meno Boha ...“ – takéto zhromaždenie je „odovzdané, pripísané“ (čiže venované, určené) Bohu. Patríť Bohu, znamená okrem iného povinnosť niest' Jeho meno (pozri vyššie uvedenú poznámku k „odkazu pergamon-skému zboru“ – Žj 2,13).

Celkom inak je to s výrazom „v mene Boha...“. Výraz „v mene...“ znamená vlastne „z poverenia...“, resp. „v zastúpení...“: konať niečo v Božom mene teda znamená hovoriť alebo robiť niečo nielen s Božím súhlasom, v zhode s Jeho vôľou, ale aj disponovať Božím poverením a Jeho mocou! Boh môže niekoho poveriť konať niečo vo svojom mene (v zastúpení seba). Ako príklad možno uviesť predovšetkým Božie poverenie Jeho Synovi (J 5,43) – Ježiš opakovane hovorí o tom, že ho Boh poslal, poveril ho atď.; ale v rôznych obdobiach poveril Boh istými vecami aj iných ľudí (napr. prorokov, apoštolov a iných Božích mužov). Sám človek (bez Božieho poverenia) však nemôže rozhodovať o tom, že bude niečo konať v Božom mene (v zastúpení Boha).

Ten, kto z vlastného rozhodnutia chce konať „v mene“ niekoho, počína si ako uzurpátor – nárokuje si poverenie, ktoré nedostal, poprípade sa dokonca za niekoho neoprávnene vydáva (pozrite napr. Mt 24,5); a ak ten, za koho sa vydáva,

alebo koho poverenie si neoprávnene nárokuje (prisvojuje), je Boh alebo Jeho Syn, *ide o rúhanie*. Pritom nie je rozhodujúce, či sa toho dopúšťa jednotlivec alebo spoločenstvo (organizácia, cirkev).

Je známe, že od istého času (od štvrtého, najmä však šiesteho storočia) cirkev zaznamenala veľký úpadok (jej predstavitelia sa však domnievali, že „povýšenie“) svojho postavenia: zmenila sa zo skromného, slúžiaceho, prenasledovaného spoločenstva bratov a sestier na organizáciu, ktorá často nadobúdala podobu arogantného, mocou sa opájajúceho monštra, nielen prenasledujúceho ľudí, ktorí odmietali podriaďovať sa jeho moci, ale dokonca nárokovúceho si konať „v mene Boha“: boli napr. rušené sviatky ustanovené Bohom a zavádzané nové (často na počesť rôznych ľudí či iných modiel), boli vydávané nariadenia, dogmy meniace ustanovenia Božieho slova (ktoré bolo v určitých obdobiach – pod trestom smrti – zakázané čítať); dokonca samotný Boh bol „zmenený“ – boli mu „pridané“ nové vlastnosti a Jeho pravé atribúty (o ktorých On sám hovorí vo svojom Slove) boli popierané; boli vytvárané nové „božstvá“, noví „prostredníci medzi Bohom a ľuďmi“ – a to všetko „v mene Boha“.

A ešte jedna poznámka k problému „v mene Boha“. Formulou „*In nomine Domini (Dei)*“ (niekedy iba skratkou „*I.N.D.*“). t.j. „V mene Pána (Boha)“ v stredoveku začínali obvykle všetky výnosy, nariadenia vrchnosti, ktoré ľudu prinášali nový útlak a biedu. Preto si ľudia túto ustálenú formulu doplnili: „*In nomine Domini incipit omne malum*“ („v mene Pánovom začína každé zlo“). A mali pravdu; veď už tým, že si niekto trúfa svojvoľne hovoriť alebo konať „v mene Pánovom (Božom)“, koná zlo.

5. O Ježišovi z Nazareta –

ktorého si Boh **vyvolil**¹ za svojho **Syna**, „**pomazal**“ ho,
t.j. urobil ho **Kristom**² a naším **Pánom**,³
ako aj „novelizátorom“ a „interpretátorom“ Božieho Zákona

Syn Boží

V Písme môžeme opakovane čítať o Ježišovi z Nazareta ako o Božom synovi. Koľkí ľudia sa vôbec zamysleli nad tým, čo sa tým rozumie, o aké príbuzenstvo tu vlastne ide? Na druhej strane Ježiš však sám seba opakovane nazval „synom človeka“. Čo tým myslel? Bol Bohom? Bol človekom? Bol „bohočlovekom“?

Raz napr. Ježiš prehlásil: „*Ja a Otec jedno sme*“ (J 10,30n);⁴ chcel tým povedať, že je Bohom? Niektorí vtedajší „učitelia zákona“ si to mysleli, a myslia si to aj dnes mnohí, ktorí majú podobné povolanie a postavenie ako zákonníci (teda súčasní „učitelia dogiem“ – teológovia). Ale Ježiš rozhorčenú výčitku Židov (prísnym monoteistov) „*ty, človek, robíš sa Bohom*“ rázne odmieta a vysvetľuje, že v žiadnom prípade nemal v úmysle „robiť sa Bohom“, ani „bohorovným“⁵ a pýta sa ich prečo ho obviňujú za to, že povedal „syn Boží som“. Tým im vlastne jednoznačne hovorí, že medzi „vyhlásením sa za Božieho syna“ a „robením sa Bohom“ je veľký rozdiel! (Okrem toho im ešte citátom zo Ž 82,6 dokazuje, že dokonca aj v Písme možno nájsť označenie ľudí „bohmi“).⁶

Čo teda znamená byť Božím synom, ak nie Bohom? Vysvetlíme si význam výrazu „syn“ v Ježišovej domovine pred dvoma tisícročiami.

---

¹ (Pri krste Ježiša) „*z neba zaznel hlas: Ty si môj milovaný Syn, v tebe mám zaľúbenie.*“ (Mk 1,11). Namiesto „v tebe mám zaľúbenie“ (slov. ekum. preklad), nachádzame v iných prekladoch Biblie (napr. v čes. ekum., ale aj v iných) správnejší výraz „*teba som si vyvolil*“.

² „*Kristus*“, ako sme si už vysvetlili, znamená „*Pomazaný*“.

³ „...*Pánom aj Kristom učinil Boh toho Ježiša, ktorého ste vy ukrižovali.*“ (Sk 2,36).

⁴ O tomto Ježišovom výroku pozrite aj poznámku pod čiarou v časti č. 3 („O Zákonodarcovi...“), v kapitole „Jediný pravý Boh a ten, ktorého poslal – Boží Syn“.

⁵ Ježiš znova a znova opakuje pri rôznych príležitostiach svoju podriadenosť a poslušnosť voči Bohu a zdôrazňuje, že koná a hovorí iba to, čo mu Boh prikázal.

⁶ Čím sa, pochopiteľne nemyslí, žeby mali rovnaké postavenie ako Boh – JHVH, ktorý je jediným Pánom – vyvýšeným vládcom nad všetkým, Stvoriteľom a Sudcom všetkého. Spomeňte si, čo sme si hovorili o vzťahu Židov k Bohu: oni – na rozdiel od niektorých pohanov – pociťovali (správne) nesmiernu vzdialenosť, rozdiel medzi Bohom (Jeho podstatou a postavením) a človekom (jeho podstatou a postavením).

Napred si povedzme, aký bol vzťah medzi otcom a synom (rodičmi a deťmi) v Izraeli v biblickej dobe:

Rodičia vystupujú v rodine ako prostredníci a pomocníci Boží; aj preto prikázanie úcty voči nim bolo pokladané za jedno z najprednejších prikázaní. Otec bol skutočnou hlavou rodiny, mal zvláštne postavenie a autoritu. Vzbura a neúcta voči nemu bola vzburou priamo proti Bohu, a tak bola i trestaná – ukameňovaním (5M 21,21). Otec bol zvláštnym spôsobom zviazaný s ostatnými príslušníkmi rodiny: napr. Božie požehnanie sa z neho prenášalo na celú rodinu (ale rovnako tiež aj jeho hriech).

Výraz „syn“ mal niekoľko významov: predovšetkým to bol priamy potomok mužského pohlavia; ale synom bol nazývaný aj vzdialený potomok, a tiež adoptovaný syn. Okrem toho sa však tento výraz používal aj mimo rodiny: napr. starší človek majúci autoritu nazýval mladšieho synom; no výrazom syn bol označovaný aj duchovný pôvod a príslušnosť (napr. pri vzťahu žiak – učiteľ, príslušník hnutia – vodca tohto hnutia).

Pokiaľ ide o **Božie synovstvo**, toto bolo v duchovnom (náboženskom) ponímaní Izraelitov úplne odlišné od fyzického synovstva. Byť Božím synom nie je „vecou prírody“, ale milosti (Boh sa stáva niekomu Otcom nie tým, že mu „odovzdá gén“, ale tým, že mu dá svojho Ducha). Boh ako Otec (vo vzťahu k človeku), to je predovšetkým autorita, ale i dokonalosť a láska: On odpúšťa hriechy, vypočuje prosby, stará sa o svoje deti, ale tiež vyžaduje od nich, aby Mu boli poslušné a trestá tých, ktorí sa neriadia príkladom Jeho dokonalosti.

Na rozdiel od pomerov v starom Izraeli (ale nielen tam), dnes v mnohých krajinách je vzťah otec – syn (rodič – dieťa) diametrálne iný. Je totiž takmer všeobecne rozšírený tzv. „kult detí“. Deti sa stávajú z objektu lásky a pozornosti rodičov subjektom, ktorého vôľa (často i zvlášť) ovláda rodinu – ony vlastne „panujú“ v rodine: otec a matka bývajú vykonávateľmi často nerozumnej vôle svojich nezrelých potomkov, pričom neraz usilujú o to, aby boli uspokojované nielen potreby, ale ukájané aj žiadosti ich „zbožňovaných“ detí.¹ A tzv. partnerstvo („kamarátstvo“) medzi rodičmi a deťmi (podobne však aj medzi učiteľmi a deťmi), ktoré je dnes v móde, nie je v podstate ničím iným, ako popretím autority rodiča (učiteľa) a sekundárne aj úcty k nemu (čo je istotne jednou z príčin rozšíreného javu popierania akejkoľvek autority a úcty, a následnej bezbožnosti a amorálnosti v dnešnom svete). Pravdaže, ak človek žije v takejto rodine, ťažko môže pochopiť vzťah otec – syn nezdeformovaný dekadentnou „humanistickou kultúrou“. Ťažko pochopí, že byť synom znamenalo kedysi úplne samozrejmé podriadenie sa autorite otca (skutočnej hlavy rodiny), absolútnu poslušnosť a úctu voči nemu.

Ak teda v prvotnej, apoštolskej cirkvi vyznávali, že Boh je Otcom a Kristus Synom, všetkým bol celkom samozrejмый primát Boha pred Kristom. Prvotné kresťanstvo nevidí žiaden problém tzv. trojice. Veď Biblia sa o trojici vôbec nezmieňuje; až španielske biblické texty zo 6. stor. majú trojičnú formulu, tzv. Comma Johanneum v 1J 5,7n. Teda až v 6. st. boli dodatočne do NZ dopísané

¹ Túto zvrátenosť odsudzuje Božie slovo: „Beda im, lebo si spôsobujú nešťastie... Poháňajú mi môjho ľudu sú deti... (Iz 3,10.12).

vety, ktoré mali „podporiť“ dogmu formulovanú (a opakovane preformulovanú) už 2 – 3 storočia predtým, keď vplyvom početných triád okolitého polyteistického (pohanského) sveta prenikli do myslenia teológov predstava o „trojici“. No ešte dlho po vyhlásení tejto dogmy pretrvávali vášnivé spory o vzťah medzi tromi „osobami trojice“. Pováčšine však bola vcelku uznávaná prednosť Boha pred Kristom a Krista pred Duchom svätým (Boh poslal Krista, Kristus poslal Ducha svätého; cez Ducha svätého sa človek dostáva ku Kristovi a cez Krista k Bohu). V poslednom čase však v niektorých spoločenstvách tzv. kresťanov sa toto poradie (hierarchia) obrátila: večný, nepremenný, mocný Boh JHVH – náš nebeský Otec, bol vytlačený kamsi na okraj, prestal byť adresátom modlitieb, vzývania, oslavovania i prosieb. Čo by asi povedal Jeho Syn a náš Pán Ježiš Kristus na takéto správanie sa ľudí, ktorí sami seba označujú jeho menom – „kresťania“ (= Kristovci)? Veď on od svojich nasledovníkov žiadal, aby ho nasledovali (napodobňovali), a celkom určite mal pritom na mysli aj poddanosť, poslušnosť, úctu i dôveru voči Otcovi, obracanie sa na Neho v modlitbách oslavných, ďakovných i prosebných.

Ježiš v jednej modlitbe hovorí svojmu Otcovi okrem iného toto: „*Spravodlivý Otče, svet ťa nepoznal, ale ja som Ťa poznal, aj títo poznali, že si ma Ty poslal. Oznámil som im Tvoje meno a ešte oznámim... ..v tom je večný život, aby poznali Teba, jediného pravého Boha, a toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista*“ (J 17, 25.26.3). Ježiš tu hovorí Bohu, svojmu a nášmu Otcovi, o svojich učeníkoch – tých, ktorí boli vtedy pri ňom, ale i tých, ktorí sú dnes rozptýlení po celom svete. Platia jeho slová i o tebe? Poznal si (pochopil si), že to bol Boh, kto *poslal* svojho Syna na svet, aby ti ponúkol spásu, záchranu? Poznáš meno tohto Boha, ktoré Jeho Syn, ako to on sám hovorí, oznámil svojim učeníkom? (a ktoré je, ako sme si povedali v predchádzajúcej časti, JHVH – tak sa totiž On sám „predstavil“ ľuďom). *Poznáš naozaj tohto jediného pravého Boha?* A ak Ho naozaj poznáš, či aj konáš podľa toho? Správaš sa k Nemu ako k jedinému pravému Bohu, k Otcovi, ktorému patrí tvoja dôvera, láska, ale i absolútna poslušnosť a úcta? *A poznáš naozaj toho, ktorého Boh poslal – Ježiša Krista?* Vieš, že tvoj Spasiteľ a Pán bol a je poslušným Synom Boha? Si takým aj ty? Patríš medzi tých, o ktorých hovorí Boží Syn vo svojej modlitbe, za ktorých prosí svojho Otca?

Meno nášho Pána Ježiša Krista

O mene a titule Ježiša z Nazareta (ktorého si Boh vyvolil a urobil ho Kristom a našim Pánom) už bola zmienka v tejto knihe. No ani v tejto kapitole, ktorá je venovaná práve jemu, nemožno vynechať túto dôležitú tému (najmä ak si uvedomíme význam mena u Židov v „biblickej dobe“ všeobecne a význam mien osôb, ktoré pomenoval osobitne sám Boh).¹

Ježiš Kristus – to je meno a titul: *Ježiš* – meno, ktoré (jeho hebrejská forma) bolo u Židov vo svojej dobe pomerne často používané, teda „všedné“, a predsa

---

¹ Meno Ježiša patrí do tejto kategórie mien: Boh totiž prostredníctvom svojho posla (anjela) oznámil Jozefovi, ako má pomenovať syna, ktorý sa narodí z jeho ženy, Márie (Mt 1,21).

je neobyčajné, symbolické; *Kristus* – titul, ktorý nám vypovedá o svojom nositeľovi viac ako hocičo iné.

Boh pri realizácii svojho jedinečného projektu spásy hriešneho ľudstva, sklonil sa k človeku, hovorí k nemu a jedná s ním prostredníctvom svojho posla (splnomocnenca) Ježiša Krista – človeka.¹ Ale akého človeka! Výnimočného, a to nielen tým, že si ho Boh vyvolil (poslal, poveril, splnomocnil), ale najmä tým, že sa v ňom On sám prejavil („zjavil“) – totiž od chvíle, keď ho Boh pomazal (keď sa Ježiš stal Kristom, t.j. „Pomazaným“) a naplnil ho svojím Duchom, jeho ústami hovorí, v jeho činoch koná vlastne On sám („...*Boh bol v Kristu a zmieril svet so sebou...*“ – 2Ko 5,19).

Teda *Ježiš* je meno človeka – označuje to človečie (to, čo býva vyjadrované aj výrazom „Syn človeka“), zatiaľ čo titul *Kristus* označuje to božské – to, čo Ježiš Nazaretský dostal, keď ho Boh pomazal a naplnil svojím Duchom (a čo vlastne vyjadruje aj výraz, resp. titul „Syn Boží“).

Vysvetlime si to podrobnejšie:

Ježiš

Ježiš, grécky *Iésoýs*, hebrejsky *JeHoŠUa* (*Jehošúa*, skrátené *Ješúa*), je meno, ktoré v našich prekladoch Biblie nachádzame niekedy v tvare Ježiš, inokedy ako Jišvá alebo Jozue. Bolo to bežné, časté meno. Stretávame sa s ním na mnohých miestach SZ. Na rozlíšenie od ostatných „Ježišov“ sa preto pridávalo „z galilejského Nazareta“, „nazaretský“, poprípade „syn Dávidov“. Z rovnakých dôvodov by sme ani v dnešnej dobe nemali toto meno používať bez bližšieho označenia. Treba vždy k menu Ježiš pridať niektorý z titulov, napr. Kristus, Pán, Boží Syn; teda: Ježiš Kristus, Pán Ježiš (Kristus), Boží Syn (Ježiš) a pod.

Teda meno časté, „všedné“, ale ako už bolo v úvode tejto časti konštatované, aj neobyčajné. Prečo? Lebo hebr. *Jehošua* znamená (v preklade) doslova „*JHVH je spása*“. Boh nič nenecháva na náhodu, a všetko Jeho konanie má hlboký zmysel. Ak to teda „zariadil“ tak, že človek, ktorý bude ním pomazaný, poverený najdôležitejšou úlohou, akú kedy (v celej histórii ľudstva) človek konal, ak teda Boh rozhodol, že tento človek sa bude menovať Jehošua, chce tým oznámiť ľudstvu, že spása, ktorú tento človek svetu priniesol, je od Neho, od Boha: Len On, JHVH, je spása – On rozhodol, že padlému človeku dá šancu na záchranu (spásu), On je „autorom projektu“ spásy, On poslal toho, kto „zrealizoval“ tento Jeho plán záchranu. Ak budú v budúcnosti ľudia vyslovovať meno Ježiš, majú si toto všetko uvedomiť. Skrátka, Ježiš = Jehošua – to je pripomenutie človeku, že iba jediný pravý Boh ho môže a chce spasiť, lebo On – „JHVH je spása“: „*Ja som JHVH a niet iného... nieto Boha okrem mňa... a Spasiteľa nieto okrem mňa.*“ (Iz 45, 18.21).

Kristus

Kristus, grécky *Christos*, hebrejsky *MáŠJaH* (*Mášjah* = Mesiáš)² je titul, a znamená „Pomazaný“.¹ Boh nám ním oznamuje, že tu ide o zaslúbeného Me-

¹ Potvrdzuje to sám Ježiš Kristus, keď hovorí Židom: „...*chcete zabiť mňa – človeka, ktorý vám povedal pravdu, ktorú počul od Boha... veď ja som vyšiel a prichádzam od Boha. Nepríšiel som teda sám od seba, ale On ma poslal... ja Ho poznám a Jeho slovo zachovávam.*“ (J 8,40.42.55).

² Meno s titulom nášho Spasiteľa teda v origináli znie *Ješúa ha Mášjah*.

siáša, samotným Bohom pomazaného, ustanoveného, povereného, vyslaného (pozri vyššie). Pomazaní bývali predovšetkým králi, ďalej kňazi, a tiež proroci. „Pomazaný JHVH-ho“ je nositeľ Božieho zasľúbenia, eschatologickej nádeje Božieho ľudu. Sám Ježiš Kristus tento titul nepoužíva, dáva prednosť iným osloveniam a označeniam – napr. „majster“ (učiteľ – *rabbi*), „syn človeka“, a to asi preto, že titul „mesiáš“ vyvolával v tom čase (a v židovskom národe dosiaľ) predstavu mocensko-politicky orientovaného záchrancu (pozri Šalamúnove žalmy), zatiaľ čo jeho mesiášstvo sa realizuje v službe a obeti.

Ježiš Kristus medzi ostatnými „mesiášmi“ má jedinečné postavenie, je akýmsi „Mesiášom mesiášov“, resp. Mesiášom v eschatologickom zmysle.

Hoci Ježiš, ako bolo povedané, tento svoj titul nezdôrazňuje (naopak, vyhýba sa mu), jeho učeníci ho používajú často (najmä po jeho vzkriesení), a to aj vo forme vyznania (priznania sa): „Ježiš je Kristus!“² Vyznávali tým, že identita ich života je založená „v Kristu“ (resp. „v Pánu“).³

V súvislosti s pomazaním Ježiša vynára sa otázka: Kedy sa to stalo? Kedy ho Boh pomazal svojím Duchom, splnomocnil – poveril a vystrojil mocou? Ak pozorne čítame Božie slovo, nemôže nám uniknúť, že sa tak stalo počas krstu Ježiša, vykonaného Jánom Krstiteľom v Jordáne. Boh to nerobí v skrytosti, ale verejne („...z nebies zaznel hlas...“ – Mk 1,11) – zosiela Svojho Ducha na Ježiša, pomazáva ho, poveruje, vysíla, vystrojuje mocou. V tejto chvíli začína sa realizovať evanjelium (radostná zvesť o spáse ľudstva prostredníctvom Ježiša Krista): „Začiatok evanjelia Ježiša Krista, Syna Božieho“ (Mk 1,1), takto začína Markovo Evanjelium. A pokračuje správou o Jánovi Krstiteľovi, jeho krste pokánia a jeho svedectve: „Po mne prichádza mocnejší ako ja. Nie som hoden zohnúť sa a rozviazať mu remienok na sandáloch. Ja som vás krstil vodou, no on vás bude krstiť Duchom svätým.“ (Mk 1,7.8).

Nasleduje krst Ježiša. Je to popri obeti na kríži a zmŕtvychvstaní najdôležitejšia udalosť počas pozemského účinkovania Ježiša Krista (udiala sa asi v r. 27 n.l.); lebo vtedy Boh svojím Duchom naplnil človeka Ježiša – týmto Duchom ho pomazal ako svojho, Božieho Syna. Bola to vskutku ohromná udalosť; taká významná, že sám Boh pri nej prehovoril a prehlásil Ježiša za svojho Syna: „**Hneď, ako vystupoval z vody, uvidel roztvorené nebesá a Du-cha, ktorý ako holubica zostupoval na neho.** Vtom z nebies zaznel hlas: „**Ty si môj milovaný Syn, v tebe mám zaľúbenie (teba som si vyvolil)**“ (Mk 1,10-11). Teda práve tam a práve vtedy – „...po krste, ktorý hlásal Ján – **Boh Duchom svätým a mocou pomazal Ježiša z Nazareta**“ (Sk 10,37.38).

¹ Je to jeden z troch tzv. christologických titulov. Ostatné sú: Pán (Kyrios) a Boží Syn.

² Všimnime si, že toto vyznanie apoštolov sa zásadne líši od neskorších „vyznaní“ (počnúc od doby tzv. „cirkevných otcov“): apoštoli hovoria: „Ježiš je Kristus“ (Sk 18,5; J 20,31), t.j. Bohom pomazaný, splnomocnený, zatiaľ čo neskoršie (i mnohé dnešné) vyznania hovoria: „Ježiš je Boh“ (pozri napr. nicejské krédo).

³ „V Kristu“ (gr. *en Christó Iésoy*) alebo „v Pánu“ (*en Kyrió*) vyjadruje príslušnosť ku Kristovi, závislosť na ňom, spoločenstvo s ním, a to v tom zmysle, že vzťah kresťana ku Kristovi zahŕňa celý život človeka (človek je v neustálom spoločenstve so svojim Pánom): „...bratia, ... pevne stojte v Pánovi... (Fil 4,1); ...bratia moji, radujte sa v Pánovi. (Ef 3,1); ...ak je niekto v Kristu, je novým stvorením (2Ko 5,17)

JEŽIŠOV ŽIVOT – jeho služba Bohu a ľuďom *)

Ježiš – služobník Boží (ktorého si Boh vyvolil, pomazal, vzkriesil, povýšil a oslávil – urobil ho Pánom¹ a Kristom²):

„Ajhľa, môj **služobník**, ktorého som si **vyvolil**, môj milovaný, ktorého si obľúbila moja duša.“ (Mt 12,18.)

Pri krste Ježiša „...bolo počuť z neba hlas: Toto je môj milovaný **syn**, v ktorom sa mi **zaľúbilo**“ (ekum. preklad: „...v ktorom som našiel zaľúbenie“ (Mt 3,17; Mk 1,11; Lk 3,22).³

Ježiš hovorí: „Syn človeka neprišiel, aby mu slúžili, ale aby **slúžil**...“ (Mt 20,28).

„...Ježiša **vzkriesil** Boh... pravica Božia ho **povýšila** a prijal od Otca zasľúbenie o duchu svätom...“ (Sk 2,32-33).

„Boh našich otcov **vzkriesil** Ježiša... Toho Boh **povýšil** svojou pravicom za **vodcu a spasiteľa**.“ (Sk 5,30-31).

„Boh Abrahámov, Izákov, Jákobov, Boh našich otcov, **oslávil** svojho **služobníka** Ježiša...“ (Sk 3,13).

„...**Pánom** aj **Kristom** učinil **Boh Ježiša**...“ (Sk 2,36)

V čom spočívala Ježišova služba Bohu a ľuďom?

Celý Ježišov život bol službou. Jeho služba Bohu sa prejavila a dokázala:

- 1. V absolútnej poslušnosti voči Bohu a v odolaní pokušeniu:** „(Ježiš) bol na púšti štyridsať dní, a **satan ho pokúšal**...“ (Mk 1, 13); (Ježiš odpovedal satanovi na jeho zvädzanie): „**Odíď, satan**, lebo je napísané: Pánovi (JHVH-mu), svojmu Bohu, budeš sa klaňať a len Jemu samému budeš slúžiť.“ (Mt 4, 10); „...**tým, že sám trpel, keď bol pokúšaný, môže pomáhať pokúšaným**.“ (Žd 2,18); „...**tým, že trpel, naučil sa poslušnosti**.“ (Žd 5,8); „...**bol poslušný** do smrti...“ (Fil 2,8).
- 2. V stotožnení svojho myslenia a vôle s Božou vôľou:** „Ja a Otec **sme jedno**...“ (J 10, 30); „...ja som v Otcovi a Otec je vo mne. Slová, ktoré hovorím, ne-

*) Nasledujúce kapitoly sú prevzaté z mojej publikácie SOLUS CHRISTUS – TOTUS CHRISTUS.

¹ Pán (hebr. 'ádón, gr. kyrios) – človek s autoritou a mocou, čiže vyššie postavený (= povýšený): Boh Ježiša povýšil (Sk 5,31). Opakom pána je **služobník** – otrok (hebr. 'ebed, gr. dulos).

² Kristus (hebr. masiah, gr. Christos) znamená doslova „pomazaný“ – v zmysle „vybraný, povýšený, súčasne povýšený a vystrojený právomocami“ (pomazávaní boli napr. králi a kňazi).

³ Syn: v gr. origináli je tu použité slovo *pais*, ktoré býva prekladané ako **služobník**; iba neskôr ako **syn**. Pravdaže, na iných miestach NZ býva v súvislosti s Ježišom Kristom používané aj iné gr. slovo znamenajúce syn – 'yíós, a to často v spojení 'yíós tū Theú (Syn Boží); v takomto spojení má obvyčajne význam *mesiaš*, t.j. pomazaný (záchranca).

Výrazu „v ňom sa mi zaľúbilo“ možno rozumieť aj v zmysle „jeho som si vyvolil“; niektoré preklady majú v týchto textoch skutočne slovo „vyvolil“, nie „zaľúbenie“ (napr. v čes. ekumen. pr. je: „...syn, jehož jsem si vyvolil“); môžeme to chápať tak, že Boh si niekoho vyvolil, pretože si ho obľúbil (archaicky: „zaľúbilo sa mu v ňom“), a obľúbil si ho iste preto, že Mu bol ten človek oddaný, poslušný. Potvrdzujú to aj slovenské preklady textov Ž 68, 17; Iz 42,1 a Mt 12,18, kde je v origináli použitý ten istý výraz ako vo vyššie citovanej vete.

hovorím sám od seba, ale Otec, ktorý zostáva vo mne, koná svoje skutky“ (J 14,10).

3. V hlásaní Božieho Slova: „...zhromaždilo sa toľko ľudí, že už ani pred dverami nebolo miesta. A on im zvestoval Slovo.“ (Mk 2,2). „Keď Ježiš videl zástupy, vystúpil na vrch a keď si sadol, pristúpili k nemu jeho učeníci. Otvoril ústa a učil ich:...“ (Mt 5,1). Ježiš hovorí (o sebe): „...koho Boh poslal, ten **hovorí reči Božie**. Boh mu totiž dáva ducha v plnosti“ (J 3,34).

4. Vo zvestovaní dobrej správy (evanjelia) o príchode Božieho kráľovstva a vo volaní ľudí k pokániu (k metanoi = zmene mysle): „...Ježiš... zvestoval evanjelium Božie a hovoril: Naplnil sa čas a priblížilo sa **kráľovstvo Božie; pokánie činite a verte v evanjelium!**“ (Mk 1,14-15).

5. V novej, správnej interpretácii a naplňaní Božieho Zákona (ktorý bol zdeformovaný nesprávnou interpretáciou a praxou zákonníkov a farizejov): Opakovane prehlasuje „**Počuli ste, že bolo povedané..., ale ja vám hovorím:...**“ (Mt 5, 22. 28. 32. 34. 39. 44 *atd.*); „Nemyslite si, že som prišiel zrušiť **Zákon** alebo prorokov; neprišiel som zrušiť, ale **naplniť**.“ (Mt 5,17).

6. V absolútnej vernosti Božej veci, vo vytrvalosti a oddanosti svojmu poslaniu, a to napriek hrozbe prenasledovania a smrti (ktorá hrozba sa nakoniec aj realizovala potupnou popravou ukrižovaním, čomu predchádzalo ponížovanie a kruté mučenie rímskymi vojakmi).

7. Ježišova služba ľuďom nemala iba duchovnú dimenziu (ohlasovanie Božieho kráľovstva, volanie ľudí k Bohu, ukazovanie schodnej, i keď nie ľahkej, cesty k Nemu, vyzývanie k plneniu Božej zmluvy, k dodržiavaniu Božích prikázaní, skutočnému, nie formálnemu), ale jeho služba **spočívala aj v celkom praktickej pomoci ľuďom, ktorí túto pomoc potrebovali:**¹ zastával sa biednych a obviňovaných, zachraňoval ohrozených prírodnými živlami, uzdravoval ťažko chorých (fyzicky i psychicky), dokonca kriesil mŕtvych.

8. Ale azda najväčší význam pre tých, ktorí sa k nemu prihlásili – či už vtedy, v čase jeho pôsobenia na zemi alebo neskôr (teda i dnes) – má jeho príklad v oddanosti Bohu, vo vzťahu k ľuďom, v zbožnosti, v bezhriešnosti a vo vytrvalosti:

Ježiš opakovane vyzýva svojich poslucháčov (učeníkov), *aby ho nasledovali* (Mt 19, 18,28; Lk 9,23; J 8,12; 10,27; 12,26). Tým, že požíval ľudí, aby ho nasledovali, iste nemyslel, že ho majú iba sprevádzať na jeho misijnej ceste, ale že ho majú napodobňovať, žiť podľa jeho príkladu, ísť za ním po „úzkej ceste“ (Mt 7,13-14), po ceste, ktorou je on sám (J 14,6). Lebo iba taký život sa páči Bohu, Ježišovmu a nášmu Otcovi, iba taký život nás môže zachrániť, vyslobodiť – priviesť nás k spásu a večnému životu: „...do (večného) života vedie **tesná brána a úzka cesta...**“ (Mt 7,14); „...ak zostanete v mojom slove, **ste moji učeníci. A poznáte pravdu, a pravda vás vyslobodí.**“ (J 8, 31-32); „Kto počúva **moje slovo a verí Tomu, ktorý ma poslal, má večný život...**“ (J 5, 24).

¹ Pomoc tým, ktorí pomoc potrebujú je podstatou lásky – *agapé* (čiže tej lásky, ktorá je požadovaná aj od kresťanov).

JEŽIŠOVA SMRŤ – nie účel, ale tragický dôsledok jeho života (učenia a konania)

Nielen „solus Christus“, ale aj „totus Christus“.

„Solus Christus“ (jedine Kristus) je jedna zo zásad protestantskej teológie.¹ Znamená, že spásu môžeme získať iba prostredníctvom Krista (toto tvrdenie sa opiera o mnohé texty NZ, napr. *J 3,16; 14,6; 1Tim 2,5 a i.*). Ak však hovoríme „prostredníctvom Krista“, máme mať na mysli „celého Krista“ (totus Christus), nie iba jediný jeho čin, alebo jednu stránku jeho života (či dokonca len jeho smrť). Totus Christus – to sú všetky stránky a úseky príbehu Ježiša Nazaretského, ktorý ako syn človeka sa stal synom Božím, Kristom² a Pánom (a to na základe Božieho vyvolenia, povolania, čiže Božieho pomazania). *Celý Kristus* – to znamená *historický Kristus* (základ nášho poznania charakteru a služby pravého Božieho svedka), *súčasný Kristus* (náš vzor a vodca – hlava Cirkvi)³ i *eschatologický Kristus* (naša nádej).

Ježišovu smrť nemožno oddeľovať od jeho života – od jeho učenia a konania; ona bola dôsledkom toho, čo konal, hlásal, toho, že zostal verný svojmu poslaniu, a to aj pod hrozbou smrti (mimoriadne krutej a potupnej). Napriek tomu sa niektorí teológovia v minulosti i dnes pokúšajú tieto veci oddeliť: vyzdvihujú význam jeho smrti, vlebčia jeho kríž, ktorý údajne jediný je dôležitý pre našu spásu.

„Theologia crucis“ a „cultus crucis“

Niektorí teológovia ak hovoria o „Ježišovej službe“ myslia tým hlavne jeho smrť (obet'), ostatné jeho dielo zostáva v ich christológii a soterológii v tieni jeho kríža. Ježišov život karikujú tvrdením, že Ježišova smrť bola hlavným zmyslom jeho života, jeho poslaním, zmyslom jeho príchodu.

Aby tieto svoje predstavy zdôvodnili, vymysleli teóriu, ktorá býva niekedy nazývaná „*teológiou kríža*“. Podstatou tejto teórie je myšlienka, ktorá v človeku, veriacom v Boha (takého, akého ho pozná z Písma), vyvoláva zdesenie: to vraj Boh (ktorý je v Písme nazývaný aj *láskou* a ktorý je *milosrdný* často aj k tým, ktorí jeho milosti nie sú hodní) naplánoval smrť svojho syna, a to smrť mimoriadne krutú a potupnú. *Božia spravodlivosť* vraj vyžadovala smrť Ježiša, človeka bezhriechneho, verného, oddaného Bohu do posledného dychu. Smrť vlastného syna vraj bola Božím želaním. O teológii kríža sa hovorí najmä v niektorých cirkvách reformačnej proveniencie, menej často v cirkvách (západného i východného rítu), ktoré re-

¹ Ďalšie zásady, ktoré sa stali akýmisi „sloganmi“ sú: *sola Scriptura* = iba Písmo (je základom našej viery); *sola fide* = iba viera, nie skutky (je rozhodujúca pre našu spásu); *sola gratia* = jedine Božia milosť, nie zásluhy (nás môže zachrániť, spasť).

² Rozlišujeme: *Ježiš* je meno, *Kristus* (Christos, Masiach) je titul alebo poslanie. Meno odpovedá na otázku „*kto bol?*“, Kristus na otázku „*čím (kým) bol?*“ *náš Spasiteľ*. O tom, že Boh Ježiša pomazal, naplnil svojím Duchom, urobil z neho Krista a Pána, bolo písané (a doložené citátmi z Písma) vyššie.

³ „...jeden je váš **vodca, Kristus**.“ (*Mt 23,10*; podobne *Sk 5,31*); „...*Kristus je hlavou Cirkvi*.“ (*Ef 5,23*).

formáciou neprešli; no lepšie to tam nie je, naopak – to, čo konajú vo svojej liturgickej i mimoliturgickej praxi možno označiť ako „**kult kríža**“: kríže a krížiky (drevené, kovové, kamenné, porcelánové a iné) sú uctievané presne tak ako pohanské fетиše, modly: ľudia po vzore svojich „kňazov“ (a tí po vzore pohanov) sa im klaňajú, bozkávajú ich, padajú pred nimi na kolená, prežehnávajú sa nimi, žehnajú, preklínajú i zaklínajú nimi.

(Viac o kríži ako symbole kresťanstva, ale aj o niektorých iných symboloch a fетиšoch kresťanov, pozri v mojej publikácii *SLOLUS CHRISTUS – TOTUS CHRISTUS*).

Teológia kríža i kult kríža sa postupne vyvinuli z teórií, ktoré začali vzniknúť už v prvom storočí (zakladali sa najmä na niektorých vyjadreniach a výrazoch, ktoré použil Pavel vo svojich listoch), a rozvíjali sa hlavne v 3. a 4. storočí (ale aj neskôr) pod vplyvom pohanov, ktorí v tom čase (najmä po Milánskom edikte) vo veľkom množstve prichádzali do cirkvi a získavali tu dominantné postavenie (prevahu nad kresťanmi hebrejského pôvodu).

Je pravda, že niektoré vety v Písme (najmä v listoch ap. Pavla) akoby im dávali za pravdu: možno tam nájsť výrazy „obeta“, „vykúpenie“, „zaplatenie“ v súvislosti s Ježišom a s našou spásou. Ale tieto vety treba vykladať v súvislosti s inými jednoznačnými biblickými textami, predovšetkým so slovami samotného Ježiša.

Terajšiu podobu nadobudli teórie v stredoveku, kedy scholastika prispela k ich „vylepšeniu“ novými špekuláciami (Anselm a i.).

Na čom sa tieto teórie zakladajú?

A. Na prastarých (zväčša ešte pohanských alebo ranohebrejských) predstavách o význame kultovej „*zástupnej (substitučnej) obete*“ (ktorá v čase, keď žil a zomrel Ježiš Nazaretský, nemala už ani v náboženskom učení a praxi židovského národa svoju pôvodnú podobu, ani význam akejsi transakcie, výmenného obchodu medzi ľuďmi a Bohom). Snaha vysvetľovať golgotskú udalosť analógiou so starozákonnými (či dokonca pohanskými) obeťami je z teologického i logického hľadiska absolútne nesprávna z niekoľkých dôvodov:

1. Prax zábitných obetí bola v čase, keď žil Ježiš, na ústupe. Židia už dávnejšie stále viac a viac pociťovali potrebu „duchovných“ (nie krvavých) obetí. Bolo to v zhode s Božím slovom. Uvediem aspoň pár starozmluvných textov:¹

„(Bože,) *zábitok a obetný dar nemáš rád... obeť za hriech nežiadaš.*“ (Ž 40,7); „*Obetuj Bohu vdaku a plň svoje sľuby voči Najvyššiemu.*“ Boh ústami svojich „hovorcov“ (prorokov, žalmistov) odmieta prax „zábitných“ obetí, „mäso a krv obetných zvierat“ (o obetiach ľudí nemôže byť ani reč, tie boli od samého začiatku Jahvem – Bohom Izraela prísne zakázané; jedným zo znakov odvrátenia sa od pravého Boha k pohanským bohom a modlám bolo práve obetovanie ľudí – Ž 106,33-38): „*Či azda jedávam mäso z býkov a pijem krv kozlov? Vyzývaj ma v deň súženia, vytrhnem ťa, a ty ma budeš oslavovať.*“ (Ž 50, 13-15; podobne: Mi 6,6-8).

¹ Viac o obetiach všeobecne, a o obeti Ježiša Krista zvlášť, nájdete v mojich knihách („Kamienky z mozaiky ANTROPOLÓGIE...“, „Viera ateistov a synkretistov VERZUS viera kresťanov“ alebo „Fakty a úvahy O VIERE KREŠŤANOV...“.

2. Pri starozákonných obetiach bol dôležitý úmysel (motív) obetujúcich („obetíkov“): *ľudia si boli vedomí svojho hriechu a ponúkali na uzmiernenie svoju obeť* (napr. baránka bez chyby). V prípade smrti Ježiša je to úplne inak: tí, ktorí Ježiša odsudzujú na smrť („obetujú“ ho), nepovažujú Ježiša za „obetného baránka bez chyby“, ale za toho, kto stojí proti Bohu a ľudu (kto sa protiví božskému i ľudskému poriadku). Obeť takého človeka z ich hľadiska by nemohla mať žiadnu moc. Od ukrížovaného nikto z aktérov spásu nečakal.

3. Pri starozákonných obetiach *hodnota obete nezáležala iba v samotnej obeti (jej kvalite), ale najmä v obetníkoch* (v tých, čo obeť prinášali i v tých, čo ju uskutočňovali): „*Obeť bezbožných je ohavnosťou Hospodinu (Pr 15,8)*. A „obetníkmi“ v prípade Ježišovej smrti boli židovský sanhedrin, rímsky prokurátor Pilát a tí, čo ho pribili na kríž. Ale títo sú v Písme vylíčení (správne) v negatívnom zmysle (v podstate ako „bezbožníci“); to by ale znamenalo, že obeť nimi prinesená, by bola Bohu „ohavnosťou“ (ak by sme aj nepoužili také tvrdé, hoci biblické slovo, museli by sme prinajmenšom uznať, že Boh by obeť z rúk takýchto ľudí neprijal).

B. Niektorí teológovia vychádzajú z „právnickej“ predstavy o tzv. „satisfakcii“, ktorú Boh údajne vyžadoval od človeka, pretože vraj (aspoň podľa predstáv stredovekých právnikov a teológov) ¹ „bez satisfakcie nemôže byť odpustenia“. Akoby vtedajší (a niektorí súčasní) teológovia „pozabudli“, že Boh je milosrdný, že preukazuje milosť (a milosť je darom, ktorý nevyžaduje „protihodnotu“ ani „satisfakciu“). Navyše: keďže satisfakcia je právny pojem a má retrospektívny resp. retroaktívny charakter, nemôže byť „začiatkom nového života“, zatiaľ čo prijatie Ježišovho učenia a jeho nasledovanie takýmto začiatkom nového života je (to potvrdzujú nielen mnohé texty NZ, ale aj dvojtisícročná skúsenosť kresťanov). Možno to povedať aj takto: satisfakčná teória by mohla ako tak vysvetliť ospravedlnenie, ale nie posvätenie. Pravdaže, tomu môžu zastánci tejto teórie čeliť námietskou: „Skrze Krista sme ospravedlnení, skrze Ducha posvätení“. Ale na túto námietku existuje odpoveď: „Účastníkmi novej zmluvy“ nás robí Ježiš Kristus (*Lk 22,20 a i.*); aj ap. Pavel opakovane tvrdí, že je to Ježiš Kristus, kto z nás robí nových (inými slovami „posvätených“) ľudí: „...*ak je niekto v Kristu, je nové stvorenie.*“ (*2Kor 5,17*).

Niektorí súčasní teológovia si obe spomínané predstavy (substitučnú i satisfakčnú) tak pomiešali, že keď hovoria o „zástupnej obeti, ktorou Ježiš zaplatil Bohu za naše hriechy a ospravedlnil nás“, ani sami vlastne nevedia, čo tým presne myslia – „substitúciu“, či „satisfakciu“.

Boh je milosrdný a spravodlivý. Podmieňovať Jeho milosrdenstvo „zástupnosťou“ ² resp. „spravodlivosťou“, ktorá popiera samotný princíp spravodlivosti, je neslýchané. Veď akáže je to spravodlivosť, ktorá trestá verného, nevinného, bezhriešneho, a nechá nepotrestaných hriešnych, vinných, tých, kto-

¹ Táto teória vznikla v 11. storočí a jej autorom je arcibiskup Anselm (viac o ňom a jeho teórii nájdete v knihách uvedených v predchádzajúcej poznámke pod čiarou).

² Ak už máme hovoriť v súvislosti s Ježišom o „zástupnosti“, potom Ježiš nás zastúpil tak, že splnil úlohu najposlušnejšieho Božieho syna a najvernejšieho Božieho svedka. Veď my všetci sme zlyhali (ako náš praotec – „prvý Adam“), ale Ježiš („posledný Adam“ – *1Kor 15,45*) nie.

ri spôsobili smrť nevinného (sú teda hriešni nielen v tom zmysle, že neprijali Božieho posla, ale sú najviac vrahmi, pretože tohto posla zabili).

Celým Písmom sa predsa ako červená niť tiahne myšlienka spravodlivosti, viny a trestu, pričom je opakovane vysvetľované v čom spočíva Boží spravodlivý súd: v odsúdení a potrestaní hriešnikov, teda tých, čo Boha zradili a odmietli plniť Zmluvu, a v oslobodení a povýšení tých, ktorí zostali verní, poslušní, bohabojní. Prečo by Boh, ktorý je stále ten istý, naraz porušil túto svoju zásadu, a to práve pri svojom vernom a milovanom synovi?

Teda neskoršie interpretácie Ježišovej smrti (či už na základe substitučnej alebo satisfakčnej teórie) prinášajú do celého Ježišovho príbehu nesprávne, neprijateľné ponímanie Boha a jeho pôsobenia v dejinách. Že je tomu tak, potvrdzuje napokon aj skutočnosť, že Boh Ježiša vzkriesil, čím ho nielen rehabilitoval (potvrdil, že láska k ľuďom a vernosť k Bohu, ktorú Ježiš do posledného dychu prejavoval svojimi slovami i činmi, je v súlade s Božou vôľou), ale súčasne tým Boh ukázal, že nie smrť, ale život je v súlade s Jeho vôľou. Inými slovami: vzkriesenie je potvrdením, že tým, čo bolo (a je) Božím úmyslom („plánom“) a čo má rozhodujúcu moc a posledné slovo, nie je smrť (smrť vo všeobecnosti a Ježišova smrť zvlášť), ale život a Božia milosť.

Trpiaci Boh – „nový Boh“?

Výraz „trpiaci Boh“ sa často vyskytuje v prácach niektorých teológov (mám na mysli rôzne „theopaschické“ alebo „patripassionistické“ teórie), a to práve v súvislosti s ukrižovaním Ježiša. Myslí sa však pritom väčšinou nie na utrpenie samotného Ježiša (ktoré bolo mimoriadne veľké), ale – ako to už vyplýva z latinského názvu – na utrpenie Ježišovho a nášho nebeského Otca, Boha. (lat. *pater* = otec, *passio* = utrpenie).

Náš Boh, taký akého Ho poznáme z Písma (kde sa nám opakovane „predstavil“ prostredníctvom prorokov a iných svojich „hovorcov“ – pisateľov Biblie), je silný, večný, nesmrteľný a nepremenný. Ale autori zmienených teórií (aby urobili udržateľnými staré dogmy, najmä trinitársku a „staurosársku“) vytvorili akéhosi nového Boha, slabého (trpí rukami svojich stvorení) a smrteľného.¹

Okrem toho ak by sme akceptovali trinitárnu dogmu, museli by sme chápať Boha súčasne ako obeť, ako popravcu (toho, kto spôsobil smrť) i prebúdzача k životu; ako trpiaceho, a súčasne ako pôvodcu tohto utrpenia; ako Boha a súčasne Bohom opusteného. A toto všetko v rámci jednej jedinej teórie (špekulácie). Skrátka „stauroteológia“ (resp. staurocentrizmus) je v rozpore nielen s paradigmatou Božieho konania, ako ju poznáme z Písma i dejín, ale aj s najelementárnejšou logikou.²

¹ Týmto teológom by som ešte rád adresoval otázku: Kde bol Duch in actu mortis (poprípade: čo bolo na tej smrti duchovného)?

² Už akoby som počul námietku: „Je to Božie tajomstvo“. Táto veta je akýmsi „zakladnkom“, ktorým niektorí teológovia riešia všetky problémy, do ktorých sa dostanú pri svojich špekulá-

O „**trpiacom Bohu**“ by azda ešte bolo možné hovoriť v tom zmysle, že Boh trpí preto, lebo trpí Jeho verný svedok. To sa však zrejme týka všetkých Božích svedkov, nie iba Ježiša (hoci on bol iste svedkom najvernejším, najoddanejším). Nemôžeme však o „Božom utrpení“ hovoriť v tom zmysle, že si ho Boh sám sebe spôsobuje (v zmysle akéhosi flagelantského samotrýznenia) tým, že sám posielal na smrť svojho najvernejšieho svedka, milovaného syna (inými slovami, že Boh trpí preto, lebo sa dopustil „synovraždy“).¹

Aby sme nemuseli dôjsť k takémuto absurdnému záveru, musíme chápať popravu Ježiša inak. Ježišovej smrti môžeme porozumieť len vtedy, keď pripustíme, že Boh sa identifikoval (stotožnil) s Ježišom inak ako onticky,² a preto Boh nezomrel s ním ani v ňom (no potom o veľkopiatočnej udalosti nemôžeme viac hovoriť ako o *smrti Boha*).

O „**utrpení Boha**“ by sme však mohli tiež hovoriť v súvislosti s *Jeho sklamaním sa* v tých, ktorí (napriek Jeho priazni a pomoci) od Neho odpadli. So „sklamaním sa Boha“ v ľudoch sa v Písme stretávame opakovane (dokonca v Biblii nájdeme vetu: „*Hospodin oľutoval, že učinil člověka na zemi.*“ – 1M 6,6).

Ak však hovoríme o sklamaní sa Boha, potom sa nám nutne musí vynoriť otázka: „**vie Boh vždy vopred, ako sa čo bude diať?**“ Mnohí ľudia (vrátane niektorých teológov) na túto otázku odpovedia kladne. Podľa ich názoru všetko na svete sa deje s súlade s Božou vôľou, všetko On riadi, všetkého je scenáristom i režisérom,³ teda musí presne (do najmenších podrobností) vedieť ako sa čo bude v budúcnosti odohrávať.⁴ Fatalizmus (viera v neodvratný osud) je typickým znakom niektorých pohanských predstáv, s kresťanstvom nemá nič spoločné. Boh, ktorého my poznáme z Písma, nie je „osudom“, ani vešcom.⁵ V Biblii sa napríklad opakovane stretávame (ako už bolo povedané) so „sklamaním sa Boha“, a sú tam tiež opísané mnohé udalosti, ktoré sa napokon uskutočnili inak, ako boli „pôvodne plánované“, a to sa často stalo *vďaka „zásahu ľudí“*, ktorí o to Boha prosili v modlitbe. Tí, čo poznajú Písmo, vedia o čom hovorím, preto tu azda nemusím

---

ciách, najmä tým „vysvetľujú“ inkompatibilitu svojich myšlienkových konštrukcií s Božím Slovom a so zdravým rozumom (logikou). Boh naozaj môže mať (a má) „tajomstvá“ (inak: pozná veci, ktoré človek nikdy nebude poznať), ale pokiaľ ide o Jeho požiadavky na nás, teda opis našej cesty k spásu, je Božie slovo veľmi jasné, jednoznačné (bez „tajomstiev“).

¹ Myšlienka, že „Boh poslal svojho vlastného syna na smrť“ veľmi vyhovuje nepriateľom kresťanstva z radov „bojovných ateistov“ (antiteistov), ale i niektorým pohanom žijúcim medzi nami. Napr. isté feministické hnutie rado hovorí o Bohu ako o „patriarchálnom despótovi“ (i preto sa na jeho miesto snaží dosadiť „láskavejšiu“ bohyňu – matku).

² Existuje totiž aj iná identifikácia (stotožnenie) ako *ontická* (t.j. súvisiaca s bytím, podstatou), napr. identifikácia *pasesívna* (súvisiaca s vlastnením), alebo taká, ktorá spočíva v *súladnom pôsobení vôle*.

³ Pravdaže, pre takýchto ľudí ani Ježišovo ukrižovanie nemôže byť ničím iným ako udalosťou naplánovanou a zrežírovanou Bohom.

⁴ Iní síce pripúšťajú, že nie všetko sa deje podľa Božej vôle (lebo potom by museli Boha obviňovať aj zo všetkého zla, ktoré sa vo svete deje), tvrdia však, že Boh aj keď nie je všetkého pôvodcom, predsa len všetko (doslova všetko, aj tú najmenšiu udalosť) predvída, či presnejšie: vopred pozná jej priebeh.

⁵ Nezamieňajme si predvídanie a vševedúcnosť s takýmto „detailným veštením“, ani usmerňovanie s priamym riadením každej jednotlivcej („delčej“) akcie („každého kroku“).

uvádzať príslušné biblické citáty. Iba poznamenám, že ak by sa všetko odohrávalo podľa Bohom vopred daného plánu (scenáru), potom by boli zbytočné *aj naše modlitby*, prosby adresované Bohu. Našťastie nie je tomu tak. Boh dal človeku slobodnú vôľu. Tú môže využiť i zneužiť. Preto nie vždy všetko dopadne tak, ako by si Boh želal. To však neznamená, že konanie ľudí Boh neovplyvňuje: veď on dal ľuďom Písmo, Zmluvu, akýsi návod, ako majú konať, a okrem toho robí na nich aj určitý „duchovný tlak“ pôsobením svojho Ducha (niekto to môže nazvať svedomím), aby si pri svojom rozhodovaní zvolili správnu alternatívu. Napriek tomu sa však človek často rozhodne zle.¹ A Boh nezasahuje, aspoň dotiaľ nie, pokiaľ nie je – mohli by sme povedať – ohrozený „Jeho strategický plán“. Ak však ľudské konanie dosiahne istú kritickú mieru zla, Boh vždy zasiahne. Spomeňte si na niektoré biblické príbehy (potopa, Sodoma a Gomora a i.),² ale aj „nebiblické“ historické udalosti, opísané v učebniciach dejepisu. Či nie je v histórii dosť príkladov, keď nejaké ľudské spoločenstvo (riša, národ, cirkev a pod.) prekvitalo, rástlo, bolo „veľmi perspektívne“, ale časom, keď sa spreneverilo svojim pôvodným ideám, poslaniu, keď sa začalo v ňom hromadiť zlo, došlo zrazu (veľmi často úplne „nečakane“) k jeho pádu, zániku; čo bez „zázraku“ – aktívneho zásahu Boha – často nemožno vysvetliť. Tieto „Božie korektúry“ priebehu ľudských dejín (ktoré sú inak do veľkej miery určované slobodným – niekedy správnym, inokedy nesprávnym – rozhodovaním a konaním ľudí),³ môžeme pozorovať v dávnej i nedávnej minulosti, áno i v súčasnosti. Na otázku položenú na začiatku tohto odseku by teda bolo možné odpovedať: **„Boh vždy nemusí vedieť ako sa čo bude diať“** (lebo to závisí do značnej miery od konania ľudí, ktorí sa nie vždy rozhodujú v súlade s Jeho vôľou), **ale vie presne ako to napokon dopadne**, lebo ak by sa priebeh udalostí vyvíjal zle, vždy aktívne zasiahne (niekedy jemne, inokedy drasticky) – „skoriguje priebeh dejín“ tak, aby nebol zmarený konečný cieľ, Boží zámer s Jeho stvorenstvom.

Vráťme sa však k teórii, podľa ktorej Boh naplánoval obnovenie vzťahu s hriešnym ľudstvom prostredníctvom smrti svojho syna.

Tým, ktorí tvrdia, že Boh poslal svojho syna iba za tým účelom, aby zomrel rukami hriešnikov, by som chcel poradiť, aby si prečítali pozorne Evanjeliá; nájdú tam texty, ktoré (ak domyslia ich zmysel a dôsledky) im jednoznačne dokážu, že ich predstavy sú nezmyselné. Spomeniem aspoň dva príklady:

1. Všetky štyri Evanjeliá opisujú pašiové udalosti tak, že Ježišovo odsúdenie a poprava sú v nich interpretované ako justičná vražda, ako zločin.⁴ Je ab-

¹ Sloboda človeka spočíva v tom, že môže voliť medzi alternatívami, z ktorých niektoré sú zlé, a človek (pretože po svojom páde je zlý) často volí zlú alternatívu. Boh však (pretože je dobrý) volí vždy dobrú alternatívu; napriek tomu je Jeho konanie slobodné.

² Boží zásah nemusí mať iba charakter trestu; veď sem patrí napr. aj vyvedenie izraelského národa z egyptského otroctva a iné podobné (záchranné) udalosti, pri ktorých bolo Božie aktívne konanie nespochybniteľné.

³ Udalosti preto často prebiehajú „akoby Boha nebolo“; niekedy sa preto hovorí o „Bohu v skrytosti“ alebo o „skrytom Bohu“ (deus absconditus).

⁴ Ale jednotliví aktéri (od Judáša cez sanhedrin, Piláta až po rímskych vojakov) nie sú hodnotení rovnako prisne. Pozoruhodná je akási zhovievavosť voči Pilátovi, hoci to bol on, kto jediný bol kompetentný vydať rozkaz mučiť a popraviť Ježiša (J 19,10); a tým, že tento rozkaz vydal, stal sa plne zodpovedným za jeho smrť. Ospravedlňovať ho tým, že na neho

surdné a ruhačské tvrdiť, že komplicom týchto zločincov bol samotný Boh; ba ešte horšie: že On nielen asistoval pri tomto zločine, ale ho údajne naplánoval, bol „autorom scenára“ tejto tragickej udalosti, ktorá zostáva zločinom nezávisle na tom, aký zmysel sa jej neskôr pripíše; lebo jezuitské heslo „účel svätí prostriedky“ neplatí, aspoň vo svetle Božieho Slova nie.

2. Ježišovo podobenstvo „o zlých vinohradníkoch“ (Mt 21,33-41; Mk 12,1-9; Lk 20,9-6). Medzi teológmi je všeobecná zhoda v tom, že v tomto podobenstve majiteľ vinice predstavuje (je obrazom) Boha, jeho syn je obrazom Božieho syna Ježiša, poslovia sú proroci, a nájomníci vinice, ktorí porušili (nájomnú) zmluvu, to je izraelský národ (alebo ľudstvo ako také).

Pozrime sa teda ako konajú (a zmyšľajú) jednotliví aktéri tohto príbehu, ale najmä čo zamýšľal majiteľ vinice (čo chcel dosiahnuť, keď k nájomníkom posielal poslov a nakoniec svojho syna).

Parafráza Ježišovho podobenstva: Vinicu, vysadenú a vybavenú všetkým potrebným, prenajal jej majiteľ vinohradníkom. Nájomníci po čase prestali plniť svoje záväzky, vyplývajúce z nájomnej zmluvy. Majiteľ ich na to opakovane upozorňoval prostredníctvom poslov, svojich sluhov. Nájomníci však niektorých poslov zbili, iných dokonca zabili. (Teológovia sú zajedno v tom, že tu ide o pripomenutie toho, ako pochodili mnohí proroci, upozorňujúci na nutnosť plnenia Božej zmluvy). Keďže doterajšie pokusy o nápravu boli neúspešné, rozhodol sa majiteľ vinice poslať za nájomníkmi svojho vlastného syna. (Aj tu sú teológovia zajedno, že podobenstvo vlastne obrazne hovorí o vyslaní Božieho Syna, Ježiša Krista). Prečo poslal majiteľ svojho syna? Azda preto, lebo vedel, že ho nájomníci zabijú (alebo si to dokonca želal)? Nie. V evanjeliu môžeme doslova čítať: „(Poslal k nim svojho milovaného syna) pretože si povedal: *Iste budú mať rešpekt pred mojím synom!*“ Cieľom majiteľa teda nebolo vydať svojho syna na smrť, ale použiť jeho autoritu na to, aby priviedol nájomníkov opäť k plneniu zmluvy.

Ale „zlí vinohradníci“ (nájomníci) zabili aj majiteľovho syna (podobne ako predchádzajúcich poslov).

A čo urobí majiteľ? Prijme azda smrť svojho milovaného syna ako náhradu za dlh nájomníkov, alebo ako akúsi „satisfakciu“ za ich doterajšie zlovoľné

---

naliehali židovskí vodcovia a ľud, je nepresvedčivé; veď je známe aký bol arogantný, najmä vo vzťahu k ním opovrhovaným a nenávideným Židom. Je teda krajne nepravdepodobné, žeby dal niečo na ich želanie. Pravdaže, mohol prihliadať na ich mienku, ale iba v tom zmysle, že nepriateľský postoj Židov voči Ježišovi mu bol istou zárukou, že popravou tohto „rebela“ (tým Ježiš pre Piláta bol) trochu zmierni veľké politické napätie v ním spravovanej provincii Judei.

Človek sa nemôže ubrániť dojmu, že pisatelia evanjelií sú k Pilátovi zhovievaví iba preto, lebo sa domnievali, že takto zmiernia represie Rimanov, ktorí kruto postihovali kresťanov i Židov (Rimania spočiatku medzi nimi nerobili rozdiel). Pomerne priaznivé vykreslenie hlavného predstaviteľa rímskej moci a zvalenie viny výhradne na Židov malo asi presmerovať represie Rimanov od kresťanov na Židov. História však ukazuje, že sa to nepodarilo (aspoň v prvých troch storočiach nie): kresťania boli naďalej kruto prenasledovaní.

konanie? Bolo by to absurdné. Text evanjelia nás nenecháva na pochybách o tom ako sa majiteľ vinice (Boh) zachová: „*Pride, zahubí vinohradníkov a vinicu dá iným*“ (tým, ktorí si budú plniť svoje zmluvné záväzky – môžeme dodať; nielen logicky, ale aj plne v duchu posolstva tohto Ježišovho podobenstva).

Poučenie z Ježišovho podobenstva: pravou, hlavnou úlohou Mesiáša bolo *obnoviť vzťah medzi Bohom a hriešnym ľudom* (medzi „majiteľom a nájomníkmi vinice“), čiže *priviesť ľud zmluvy opäť k plneniu Zmluvy, a tým ho zachrániť (spasiť)* pred dôsledkami jeho konania (pred hnevom „pána vinice“), a nie zomrieť rukami bezbožníkov („zlých nájomníkov vinice“).

Čo teda s Ježišovou smrťou? Ako ju chápať? Ako jeho hlavné (či dokonca jediné) poslanie? Ako súčasť (pre naše spasenie nevyhnutnú) jeho poslania, jeho diela? Celkom iste nie. Ježišova smrť totiž nebola Ježišovým dielom ani zámerom. Odhodlal sa ju síce podstúpiť (aby nezradil svoje poslanie), ale nepovažoval ju za hlavnú súčasť svojho poslania. Potvrdzuje to aj fakt, že krátko pred svojím zatknutím prosí Boha: „*Otče môj, ak je možné, nech ma minie tento kalich.*“ (Mt 26.39; podobne Mk 14,36 a Lk 22,42). Ako by mohol prosieť Boha, aby ho nestihla smrť, ak by vedel (a podľa trinitárskej teórie, ako Boh, to musel vedieť), že práve smrť je jeho hlavným (či dokonca jediným) poslaním.¹ A ako by mohol na kríži volať „*Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil*“ (Mk 15,34), ak by bol vedel, že práve na ten kríž ho priviedol Boží plán spásy ľudstva, že „kríž je jeho poslaním, ktorým ho poveril sám Boh“? A vedieť by to musel, veď Ježiš poznal Božiu vôľu – bol s ním „jedno“ (to znamená, že obidvaja boli zajedno aj pokiaľ ide o poslanie, úlohu Ježiša Krista, a samozrejme, aj v otázke spôsobu realizácie tejto úlohy).

Ježišova smrť nebola Ježišovým dielom (bola dielom jeho nepriateľov), treba ju teda od jeho diela oddeliť. Bola (nechceným) dôsledkom, nie (chcenou) súčasťou jeho diela.² No napriek tomu má Ježišova smrť pre nás veľký význam: nie však ako „zaplatenie“ za naše hriechy, ale ako *priklad* (pre Ježišových nasledovníkov) – *priklad vernosti Bohu a oddanosti svojmu poslaniu*: Ježiš napriek hrozbe najstrašnejšej smrti, akú si možno predstaviť, neodstúpil od toho, čo učil, nevzdal sa toho, čo konal, nezradil Boha, ktorého vôľu plnil (a splnil), ani ľudí, ktorým celým svojím životom slúžil.

¹ Okrem toho, čo aká hrozná bola Ježišova smrť, ak by bol poznal údajný Boží plán (a ako by ho nepoznal, ak bol údajne „druhou osobou Boha“?), totiž, že tretí deň bude vzkriesený, potom (vzhľadom na túto perspektívu) by bola jeho smrť oveľa menej strašná ako napr. smrť iných ukrižovaných (a tých boli „vďaka“ krutosti a arogancii rímskych „svetovládco“ desaťtisíce).

² Ježišova smrť dokazuje, že Ježiš na seba vzal dôsledky činnosti, pre ktorú sa rozhodol. Tou činnosťou bolo hlavne hlásanie evanjelia – zvesti o Božom kráľovstve i celý jeho život; on sám totiž žil životom, aký sa vyžaduje od „občana“ Božieho kráľovstva. Čiže žil takým spôsobom života, ktorý bol pôvodne určený Bohom človeku – Božiemu obrazu, ktorý však človek neskôr, po svojom páde, zanechal, a nebol schopný obnoviť. Preto Pavel nazýva Ježiša „posledným Adamom“, ktorý na rozdiel od „prvého Adama“ (a jeho potomkov), nepodľahol pokušeniu, zostal verný Bohu, nesklamal.

Opakujem: smrť nebola súčasťou Ježišovho diela, ale

- bola pomstou („trestom“) jeho nepriateľov za to čo učil a konal,
- bola dôkazom Ježišovej vernosti a oddanosti Bohu a svojmu poslaniu medzi ľuďmi. Inými slovami: bola dôkazom jeho dokonalého a trvalého spojenia s Bohom kvôli ľuďom a s ľuďmi kvôli Bohu. Čo ostatne potvrdil samotný Boh, a to tým, že Ježiša vzkriesil z mŕtvych. Čiže vzkriesenie Ježiša bolo okrem iného dôkazom, že nie náboženský vodcovia Izraela, ale Ježiš mal pravdu (bol v práve). Že to takto bolo chápané už v apoštolskej dobe, svedčia slová apoštola Petra: „...*Ježiša Krista Nazaretského, ktorého ste vy ukrižovali, Boh vzkriesil z mŕtvych.*“ (Sk 10,4; podobne Sk 2,22-24; 3,15).

„Ježiš zomrel za nás...” – „Ježiš zomrel pre nás...”

V Písme sa opakovane stretávame s týmto konštatovaním. Zdá sa, že to potvrdzuje odôvodnenosť vyššie uvedených teórií o „zástupnej (kultovej) obeti“ alebo o „satisfakcii“. Ale nemusí tomu tak byť. Grécke predložky (popríklad predpony) *hyper*, *dia* a *peri*, ktoré bývajú použité v tejto súvislosti, majú viac významov; možno ich prekladať (podobne ako napr. nemecké *für*) našimi predložkami *za* i *pre* (ostatné významy, napr. *nad*, *cez*, *okolo* nás v tejto súvislosti nemusia zaujímať).

Čo znamená „Ježiš zomrel *pre* nás“? Možno to chápať v dvoch významoch:

1. *pre* nás – v zmysle „*našou vinou*“: Ježišova smrť bol dôsledkom hriešneho konania ľudí, ktorí ho odmietli, neprijali a nakoniec odsúdili a zabili – zomrel *pre* ľudskú (teda i našu) hriešnu povahu, tendenciu konať zle (čiže *pre* nás „dedičný hriech“). Jeho smrť nebola naplánovaná Bohom, ani samotným Ježišom; naopak **Ježišova smrť bola proti vôli Boha – čoho dôkazom je, že ho vzkriesil** (Boh vzkriesením rehabilitoval Ježiša, potvrdil, že on mal pravdu, nie tí, čo ho odsúdili, „obetovali“).

2. *pre* nás – v zmysle „*v náš prospech*“ (pre naše dobro): Nielen nám ukázal (svojím učením) po akej ceste máme kráčať, ale nám dal (svojím vytrvaním na tejto ceste aj za cenu obetovania vlastného života) *příklad*, ako máme byť oddaní Bohu a Jeho veci. Toto je rozhodujúca vec (rozhoduje totiž o našom živote), ktorú urobil Ježiš *pre* nás.

V niektorých textoch nájdeme: Ježiš *dal* (vydal) *svoj život* (za, *pre* nás)... Netreba to nutne chápať v zmysle *zomrel*; veď *dať* (vydať) život predsa znamená aj „obetovať sa“ v zmysle „*byť tu (žiť) pre iných*“.

Dve „teológie“ Novej zmluvy: „teológia Ježiša Krista“ a „teológia o Ježišovi Kristu (christológia)“.

Ježiš Kristus bol predovšetkým zvestovateľom evanjelia o príchode Božieho kráľovstva a interpretátorom Božieho Zákona. Obsah jeho zvesti by sme mohli (i keď nie veľmi priliehavo) nazvať „*teológiou Ježiša Krista*“. Čo bolo obsahom tejto „teológie“? Ježiš volal ľudí k Bohu, učil ich správne mu vzťahu k Bo-

hu i k ľuďom, učil ich vyššej spravodlivosti; nikdy nezvestoval seba, vždy iba Boha, svojho Otca, na Neho sa odvolával, v Jeho mene hovoril a konal.

Neskôr (počínajúc apoštolom Pavlom) však vzniká „nová teológia“ – „*teológia o Ježišovi Kristu*“ (christológia). Tá je úplne iná ako „Kristova teológia“; má predovšetkým celkom odlišné priority: ide v nej hlavne o „zvestovanie Krista“, a veci, na ktoré kládol akcent Ježiš sú v pozadí. Hlavným mottom Pavlovej christológie je zmierenie človeka s Bohom prostredníctvom Krista, pričom je často vyzdvihovaná Ježišova smrť. Niekedy máme dojem, akoby Pavla vôbec nezaujímal Ježišov život, jeho učenie, ale iba jeho smrť a vzkriesenie.

Ak však hovoríme o „dvoch teológiách Novej zmluvy“ – Kristovej a Pavlovej –, potom pre uvažujúceho človeka vzniká dilema, ktorú z dvoch ponúkaných alternatív prijať – dilema: Kristus, či Pavel?

Simplexní ľudia s tým nemajú problém, pretože veci nedomýšľajú do všetkých dôsledkov („nejdu do hĺbky“), a tak ani nepobadajú napätie medzi týmito dvoma teológiami. Takí ľudia majú všetko jednoduchšie, a sú preto vlastne šťastnejší: ich viera je prostá, je ako kojenecká mliečna strava; nehrozí, že im uškodí prímes rôznych ingrediencií (špekulácií). Ak vezmeme túto skutočnosť (potvrdenú empiriou) do úvahy, ľahšie porozumieme niektorým Ježišovým výrokom, ktoré by inak boli nezrozumiteľné (alebo aspoň paradoxné); napríklad keď hovorí, že „*blahoslavení sú chudobní v duchu*“ (Mt 5,3), alebo, že kráľovstvo Božie je prístupné takým, čo sú „*ako deti*“ (Mt 18,3), t.j. pokorní, v uvažovaní prostí, dôverčiví, a pritom poslušní.¹

„Intelektuáli“ to majú nielen ťažšie, ale sú aj vo väčšom nebezpečenstve: ak narázia na „nezrovnalosť“, môže to byť príčinou straty ich viery; no ak sa nevzdajú, ak majú dosť vytrvalosti k štúdiu Písma a ak prosia Boha o dar Jeho Ducha, potom s Jeho pomocou problémy vyriešia a ich viera sa prehĺbi, stane sa zrelou, „dospelou“ – lebo je sytená „*tuhým pokrmom*“ (1Kor 3,2), pokrmom dospelých, ktorý je nielen pestrejší, ale aj výživnejší (poskytuje teda viac energie, sily); ich viera je teda napokon oveľa pevnejšia, odolnejšia ako viera tých, čo sa trvalo sýtia iba „*duchovným mliekom*“ (1Kor 3,2; Hb 5,12.13; 1P 2,2).

Stáva sa totiž, že často práve tí prví (chudobní v duchu) sa dostanú do nebezpečenstva: ak napr. uveria svojim staurocentrickým učiteľom v tom zmysle, že Kristov kríž pre nich všetko vyriešil, že stačí sa spoľahnúť naň, že netreba nasledovať Krista, prijať novú, Kristom prinesenú paradigmu, podstúpiť *metanoiu* (obrátenie, zmenu mysle), potom im ich viera nepomôže, pretože viera bez zmeny života, bez svedectva a bez skutkov lásky je „*mŕtvá viera*“ (tak túto vieru nazval apoštol Jakub, Ježišov brat a najvernejší, najdôslednejší nositeľ autentického Ježišovho učenia spomedzi všetkých apoštolov, ktorí nám zanechali písomný odkaz).²

Pavlova christológia – ak vezmeme do úvahy dobové okolnosti a súvislosti – sa dá celkom dobre pochopiť: Pavel nebol priamym Ježišovým učeníkom, nepočul Jeho učenie, nevidel jeho konanie. Pod vplyvom svedectiev o vzkriesení Ježiša ako i svojho vlastného zážitku pred Damaškom vytvoril

¹ V dnešných časoch sa, žiaľ, už s týmito vlastnosťami zriedka stretáme aj u detí.

² Pozri Jakubov list, súčasť NZ, ktorý bol tak často kritizovaný teológmi (Luther ho napr. nazval „slamenou epištolou“) práve preto, že jeho „teológia“ je odlišná od „teológie“ Pavlovej.

učenie, ktoré je úplne pod vplyvom týchto udalostí.¹ Ale Pavel napriek tomu, že Ježiša postavil do centra svojej teológie (christológie), zostáva prísny monoteistom, a taká je aj jeho christológia: pre Pavla nie je Ježiš Bohom (preto ani Ježišova obeť pre neho nie je „smrťou Boha“), ale Kristom (čo znamená „od Boha Pomazaným“), Božím Synom, Spasiteľom, Vykupiteľom, ktorý je s Bohom tesne spätý; Pavlove formulácie o Božom synovstve znamenajú, že Boh sa v Kristovi zjavuje. Skrátka Pavlova christológia je netrinitárna. No napriek tomu sa jeho christocentrizmus stal základom, na ktorom neskôr začali vznikať rôzne „nadvstavby“, špekulácie, ktoré boli zdrojom ťažkých teologických sporov a bojov. Tie napokon vyústili v prijatie známej dogmy na nicejskom koncile v roku 325.² Odvtedy v kresťanskom svete začala panovať nová dogma – trinitárna³ (aj keď ešte dlho museli jej protagonisti a ich epigóni bojovať – zďaleka nie iba duchovnými a intelektuálnymi prostriedkami (častejšie mečom, ohňom hraníc, exkomunikáciou) – proti svojim odporcom, ktorí svoj monoteizmus brali vážne, t.j. doslovne.⁴

Treba však zdôrazniť, že existuje aj netrinitárna christológia, ktorá nijako nedehonestuje Ježiša – Krista, Božieho syna a nášho Pána, a tiež nepopiera ani neznižuje jeho význam pre našu spásu, práve naopak.

Netrinitárna christológia tu bola (napriek spomenutým represiám) počas celých dvoch tisícročí existencie kresťanstva, a je tu, pravdaže, aj dnes.

Táto christológia vychádza nie zo starovekých dogiem, ale z Písma, pričom rozhodujúci pre ňu je *Ježišov postoj k Bohu*. To, že Ježiš hovorí o Bohu ako o tom, ktorý ho poslal, ktorého slová on vlastne iba reprodukuje, ktorý je väčší ako on, ako aj to, že sa k Bohu modlí, to všetko svedčí o tom, že ide o striktné oddelenú dvojicu (preto ani o smrti Ježiša nemôžeme hovoriť ako o smrti Boha). Ale spojenie človeka Ježiša s Bohom je také tesné, že ide o jednotu. Preto môžeme hovoriť, že v osobe Ježiša Nazaretského (človeka, ktorého možno zaradiť do miesta a času našich dejín) hovorí a koná Boh (Boh Abrahámov, Izákov, Jákobov, Mojžišov – Jahve, Hospodin). Ježiš bol v tomto zmysle istým spôsobom „inkarnáciou Boha“. No nielen on. O všetkých tých, v ktorých prebýval Boží Duch, ktorých ústami hovoril Boh, prostredníctvom ktorých On konal, môžeme hovoriť, že boli vlastne „inkarná-

¹ Treba brať do úvahy aj to, že smrť na kríži či drevenom kole (stauros) Židia pokladali za prekliatie, čo vylučuje možnosť, aby ten, kto takouto smrťou zomrel mohol byť spájaný s osobou Mesiáša (5M 21,23; 2K 5,21; G 3,13). S týmto problémom sa Pavel musel nejako vysporiadať. Vysporiadal sa s ním tak, že z prekliatia urobil slávny, spásonosný čin.

² Koncil zvolal cisár Flavius Valerius, alias Konštantín I. Veľký (v tom čase bol ešte pohanom!).

³ A na nej, ako základe, boli budované ďalšie a ďalšie. Pritom platilo, že mnohé staroveké i stredoveké dogmy boli akoby „šité na mieru“ (aby podopreli nejakú konkrétnu špekuláciu, teóriu). Ak by sme však vychádzali z nich v inej situácii, narazíme na neprekonateľné problémy. Tak je to napr. aj s trinitárnou christológiou. Tieto nezrovnalosti vždy dráždili premýšľavých duchov, preto takmer permanentne proti nim vznikali protesty a kritiky teológov i laikov (a to aj za cenu, že pritom išlo o život).

⁴ Podrobne o týchto veciach píšem vo svojej knihe „POZNANIE... – OTÁZKA ŽIVOTA A SMRTI“.

ciou Boha“¹ – Božími synmi (tieto fakty pritom vôbec nespochybňujú fakt, že Ježiš Nazaretský bol spomedzi všetkých týchto „Božích synov“ tým najvýznamnejším – „prvorodeným“).²

Záver:

Milovaný Boží syn, „v ktorom Boh našiel zaľúbenie“, t.j. „ktorého si vyvolil“

Niektorí teológovia špekulujú, že Ježišova smrť a vzkriesenie boli jeho „iniciačným aktom“. Ale to sa protíví tomu, čo čítame v Evanjeliách. Ježišovým iniciačným aktom (ktorým bol uvedený do svojej služby, poslania) bolo predsa jeho pokrstenie Jánom v Jordáne. Práve vtedy Boh stručne, ale jasne vyjadril, že si ho vyvoluje (poveruje ho úlohou a autoritou): „*Ty si môj milovaný syn, v ktorom som našiel zaľúbenie (= ktorého som si vyvolil).*“ (Mt 3,17). Tomuto Božiemu hlasu, ktorý zaznel pri „iniciácii“ (na začiatku služby) Ježiša, môžeme rozumieť (na základe toho, čo sme si vysvetlili vyššie) tak, že Boh si vyvolil človeka Ježiša z Nazareta, urobil z neho („pomazaním“ alebo naplnením Božím duchom) Pána a Krista – svojho Syna (pozri vyššie) a poveril ho mimoriadne dôležitou úlohou: tlmočiť ľuďom Božiu vôľu, správne interpretovať Boží Zákon (ktorý bol vinou vtedajších „teológov“ – zákonníkov a farizejov zdeformovaný), priviesť ľudí na cestu vedúcu k Bohu – k plneniu svojich záväzkov, vyplývajúcich pre nich z Božej Zmluvy³. (O nejakom „zaplatení“ či „satisfakcii“ za ľudský hriech tu nič nie je.) A neskôr to potvrdzuje aj sám Ježiš: „*Ja som sa na to narodil a na to som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde*“ (J 18,37).⁴

Inými slovami: Ježiš dokonale splnil svoje poslanie, plnil (a medzi svojimi nasledovníkmi natrvalo plní) funkciu a vzor dokonalého človeka (Pavlovými slovami: „posledného Adama“), ktorý nám ukázal ako máme aj my plniť spoje poslanie – byť obrazom (podobou) Boha.⁵

To teda bolo Ježišovým pravým poslaním, a nie usilovať o to, aby zomrel a mohol sa tak stať „satisfakciou“ Bohu. A on svoje poslanie splnil, a to aj za cenu, že za to musel „zaplatiť“ vlastným životom. Toto „zaplatenie“ však nebolo „zaplatením Bohu“, nebolo (želaným, resp. „Bohom požadovaným“) účelom jeho poslania, ale jeho (neželaným) dôsledkom; no stalo sa aj dôkazom jeho vernosti, oddanosti, poslušnosti Bohu („...bol poslušný do smrti,

¹ V tom zmysle, že v ich ľudskom tele pôsobil (bol „inkarnovaný“) Boží duch.

² „Prvorodený“ tu znamená najprednejší v zmysle významu (postavenia), nie času. S takýmto chápaním „prvorodenstva“ sa v Biblii stretávame častejšie (napr. R 8,29; Kol 1,15.18; Žd 12,23; Zj 1,5).

³ Ako syn majiteľa vinice v Ježišovom podobenstve.

⁴ „...aby som vydal svedectvo pravde“ treba chápať: „aby som osvedčil, čo je pravda“, čiže „aby som vysvetlil pravý zmysel v Písme zjavenej Božej vôľe“.

⁵ „...bud'te dokonalí, ako je dokonalý váš Otec nebeský!“ (Mt. 5,48) – vyzýva nás Ježiš.

a to až do smrti na kríži.“ – Fil 2,8), teda príkladom pre nás – bolo to ukázanie cesty k spásu, a to tento raz nie v „teórii“ (učení), ale v praxi.

Platí teda, že Ježiš sa zachoval v súlade s Božou vôľou, ale žeby tým vzal na seba našu vinu a žeby Boh takýto „zástupný“ akt prijal, a navyše, žeby to všetko sám Boh zinscenoval (tak, že to bol vlastne On sám, kto takto rozhodol a konal „proti sebe a zároveň pre seba“ – ak by sme akceptovali trinitársku dogmu o Bohu Otcovi a o Bohu Synovi), to je špekulácia, ktorá sa nielen prieči logike, ale najmä Biblickej zvesti – tomu, čo na základe Písma vieme o Bohu, o Jeho vlastnostiach (najmä o Jeho milosti, láske a spravodlivosti) a Jeho požiadavkách voči človeku. Anselmova satisfakčná teória, typický „produkt“ scholastiky, je odstrašujúcim príkladom deformácie biblickej zvesti touto špekulatívnou „teologickou metódou“ (konkrétne v tomto prípade ide o pokus nahradiť dokonalú Božiu spravodlivosť a milosť špekuláciou, vychádzajúcou z nedokonalkej ľudskej predstavy o spravodlivosti – juristiky). Ale proti Anselmovi je tu Abelard¹ a mnoho iných teológov i neteológov, ktorí také nebiblické dogmy nikdy neprijali.

Napriek výhradám (teologickým i logickým) voči teórii o Ježišovej smrti, ktorá sa vraj udiala „z Božej iniciatívy“ a „pre našu spásu“, nepokladám tých, ktorí túto teóriu prijali za „heretikov“, alebo za ľudí, ktorých spása je ohrozená. Pravdaže, za dvoch predpokladov: 1. že nie sú modlármi,² 2. že obeť Kristovu nepovažujú za udalosť, ktorá má takú čarovnú moc, že je pre ich spásu dostatočná aj vtedy, ak oni neurobia vôbec nič (okrem uverenia v túto dogmu). To najdôležitejšie v evanjeliovej (Ježišovej) zvesti okrem ohlasovania Božieho kráľovstva je totiž volanie k pokániu (*metanoi*),³ t.j. k zmene životnej orientácie (k obráteniu) – k takému životu, akým žil Ježiš Nazaretský, ktorý sa stal Kristom. Toto volanie k nasledovaniu Krista zaznieva z evanjeliovej zvesti mimoriadne silno. Pre nás všetkých je teda rozhodujúce (ak máme byť hodní účasti v Božom kráľovstve) žiť tak, ako to od nás žiada Boh a ako nás to učil Jeho syn (služobník, vyslanec, svedok atď.) Ježiš Kristus. Ak toto človek akceptuje, ak nasleduje Ježiša (snaží sa zo všetkých síl žiť ako on), potom je druhoradé, ku ktorej z tu uvedených (alebo iných) teórii sa prikloní.

Obet' Ježiša Krista *)

Niet pochyb o tom, že Ježiš Kristus nám priniesol evanjelium (radostnú správu o Božom kráľovstve) a „novelu“ Božieho zákona; ale rovnako je isté, že nám priniesol spásu, a že táto spása (naše ospravedlnenie) nejako súvisí

¹ O Abelardovi pozri poznámku (Dodatok) za kapitolou „Obet' Ježiša Krista“.

² „Staurolalia“ (uctievanie kríža), podobne ako „ikonolalia“ (uctievanie obrazov) sú však klastickými príkladmi modlársťva, ktoré náš Boh zakazuje a modloslužobníkom hrozí prísnyimi trestami.

³ Ježiš zvestoval evanjelium Božie a hovoril: Naplnil sa čas, priblížilo sa kráľovstvo Božie; pokánie čiňte a verte v evanjelium!“ (Mk 1,14-15).

*) Prevzatá kapitola z knihy „Fakty a úvahy O VIERE KRESŤANOV...“.

s jeho smrťou. Ale ako súvisí? – to je otázka! Dovoľte tu odcitovať pár viet z „Hovorov“ známeho anglického kresťanského autora C. Lewisa:

„Podstata kresťanskej viery je v tom, že Kristova smrť nás nejako vyrovnala s Bohom a dala začiatok novému životu. Niečo iného však už sú teórie o tom, ako to spôsobila. Je o tom celý rad teórií. V čom sa však zhodujú všetci kresťania je to, že to vykonala. Ilustrujme si to na príklade: človek vie, že od hladu mu pomôže potrava. Inou otázkou už sú teórie o výžive, vitamínoch, proteinoch atď. Ľudia požívali stravu dávno pred tým, než sa vôbec niečo vedelo o týchto skutočnostiach. A aj ak sa naše predstavy o podstate a význame jednotlivých zložiek potravy raz zmenia, ľudia budú naďalej jesť potraviny a piť nápoje.

Teda teórie o Kristovej smrti nie sú podstatou kresťanstva, sú iba pokusom teológov o jej výklad. Vec sama je nakoniec dôležitejšia ako akýkoľvek výklad teológov. Ak chceme byť kresťanmi, neznamená to, že musíme prijať tieto teórie. Vedť vlastne nejde o to, aby sme pochopili, čo v podstate (možno) nechce byť pochopiteľným, čo je skutočnosťou z nadprirodzena. Pýtaš sa: načo to vlastne človeku je, ak to nechápe? A ja sa pýtam: či človek nemôže jesť svoju večeru, aj keď presne nechápe akým spôsobom ho potrava živí, aj keď nevie nič o mechanizme trávenia, zažívania, metabolizmu, o zložení stravy a pod.?“

Potom Lewis prezentuje jednu z teórií o tom ako mohla smrť Ježiša Krista zachrániť hriešne ľudstvo a dodáva: *„To bola iba jedna predstava o tom, ako asi Kristovo utrpenie a smrť môže toho, kto Krista prijal, zachrániť. Ak sa ti nepozdáva, nevšímaj si ju. Lebo, ako už bolo povedané, dôležitý je fakt, že Kristova smrť nám priniesla spásu, a teórie, ako (akým „mechanizmom“) sa to stalo, sú nepodstatné.“*

Niektoré z toho Lewisom spomínaného „celého radu teórií“ vysvetľujú túto otázku „mechanizmom vykúpenia“, pričom vlastne vychádzajú z tých najstarších (tu spomenutých) predstáv o pôsobení a účele obeti: že totiž u Boha si treba „predplatiť“, čo od Neho očakávame, treba mu „zaplatiť“ za to, čo sme od Neho dostali, treba sa „vyplatiť“ (vykúpiť) zo svojich dlhov (hriechov). Ak by obeť bola chápaná v takomto zmysle, prestala by byť obeťou, stala by sa „platidlom“ alebo „tovarom“, nešlo by o obetovanie, ale o „výmenný obchod“. Kresťania by však mali vedieť, že charakter Božej milosti vylučuje takúto predstavu. Boh od nás vyžaduje zmenu srdca, mysle (meta-noiu), obrátenie, nového ducha (hovorili sme o tom vyššie), a nie „zaplatenie“, „predplatenie“, „vyplatenie“ či dokonca „podplatenie“. Je zaujímavé, že túto teóriu o „zaplatení“ (lebo ono biblické slovo „vykúpenie“ mnohí chápajú presne v tomto zmysle) hlásajú často trinitárski teológovia. Tým však nepriamo popierajú svoju základnú dogmu; alebo azda chcú tvrdiť, že za hriech ľuď môže „zaplatiť Boh Bohu“ (alebo jedna „osoba Boha“ druhej „osobe Boha“)? A tým „zaplatením“ žeby mala byť „smrť Boha“? Boha, ktorý je večný, nesmrteľný: *„On (Boh) jediný má nesmrteľnosť“ (1Tim 6,16)*? Takéto predstavy o obeti by nás vrátili do doby, v ktorej žili Hebrejci pred cca 4000 rokmi alebo ešte skôr – do čias (a prostredia) pohanov.

Je pravda, že NZ používa „obetnú terminológiu“: hovorí sa tam o „obeti“ a o „vykúpení“. Z toho vznikol akousi „logickou skratkou“ nelogický záver, že išlo o tzv. „vykupujúcu obeť“ – v zmysle „právnom“ alebo „obchodnom“; teda v zmysle vyššie uvedeného (pozri odsek „Účel obetí“ v časti 3 – „O ZÁKONE“) prastarého názoru chápania účelu obete ako právnického alebo obchodníckeho prostriedku: obeť „je to, čím sa platí za niečo spáchané (je to pokuta za niečo)“ alebo „je to, čím sa platí za niečo nadobúdané (je to cena niečoho)“.

O tom, že Ježišova smrť bola obeťou, nemožno pochybovať. Celkom iste však nešlo o „platenie pokuty“ ani o „obchodnú transakciu“! Naopak, Ježišova obeť bola prejavom jeho oddanosti, vernosti, poslušnosti voči Bohu (ako si ešte ukážeme).

Ani to nemožno poprieť, že Kristus nás vykúpil. Ale výraz „vykúpil“ nemožno chápať v zmysle „vyplatil“ („zaplatil dlh, pokutu“), ale v zmysle „vyslobodil“ (z otroctva hriechu).

Teda tie miesta NZ, kde je použitá v súvislosti s Kristovou smrťou spomenutá „obetná terminológia“ (napr. *J 1,29; R 3,2n; 1P 1,18n; Zj 5,6-9*), súvisia skôr s myšlienkou výkupného z otroctva (*Mk 10,45*) ako s obeťou za hriech. Veď napr. aj skutočnosť, že verš *Iz 53,10* nie je v NZ ani raz citovaný (hoci inak je tam citovaná takmer celá kapitola), je veľmi príznačná. Príznačné je i to, že NZ na ôsmych miestach zrovnáva život a činnosť pravých veriacich s obetnou činnosťou starozákonných kňazov (napr. *R 12,1; 1P 2,5; R 6,19-23*), čo dokazuje, že tu ide o sebadisciplínu a sebaobetovanie („duchovnú obeť“) Bohu. Aj Pavel svoju apoštolskú činnosť zrovnáva s „prinášaním obetí“.

Smrť Ježišova je v *Ef 5,2* zrovnávaná s obeťou, ale tu ide Pavlovi predsa o to, aby ukázal čo majú robiť efezskí kresťania: majú milovať ako Ježiš, t.j. vydávať samých seba v láske – je to vyjadrené metaforicky slovami „ako dar a obeť Bohu príjemnej vône“. V *1Kor 5,7* sa hovorí o Kristu ako o „veľkonočnom Baránkovi“ obetovanom za nás. Ale aj tu je príznačná súvislosť: konkrétne tu išlo o hriešnika v Korinte, ku ktorého vylúčeniu nemal korintský zbor dost' odvahy. Pavel nariaďuje vylúčenie. A aby tomuto príkazu dodal patričný dôraz, zdôvodňuje ho ilustráciou – používa obraz starozmluvného veľkonočného baránka (možno ho k tomu motivovala blízkosť Veľkej noci). *1Kor 5,7* je narážkou na *2M 12, 3.7.12.13.19; 13,7*: na začiatku slobody izraelského národa bol starozmluvný veľkonočný baránok, ktorého krvou boli označené príbytky Božieho ľudu, aby boli uchránené pred „zhubnou ranou“, pred Božím súdom, ktorý očakával tých, čo nepatrili k Jeho vyvolenému ľudu, ale k Jeho nepriateľom; bola to veľká udalosť, veľký deň, o ktorom Hospodin hovorí: „*Tento deň bude pre vás pamätným dňom*“ – veľkonočný baránok sa takto stal symbol oslobodenia Izraela. Podobne Kristus je (podľa Pavla) náš „veľkonočný baránok“, ktorým začala doba novej slobody: on priniesol slobodu Božiemu ľudu. Tí, ktorí sa k nemu priznali, sa stali Božím ľudom, Božími deťmi; metaforicky: sú označení „Kristovou krvou“ (ako kedysi v Egypte boli označené krvou baránka príbytky Židov). A tak sú uchránení od trestu a oslobodení z otroctva. Táto sloboda (oslobodenie „z moci hriechu“)

však zaväzuje tento ľud k vyčisteniu všetkého pohanského a nečistého (opäť je tu symbolika – metafora starozmluvného „vyčistenia od kvasu“). Že Pavlovi tu nejde o výklad významu Ježišovej smrti (v zmysle zástupnej, resp. výkupnej obete) dokazuje aj to, že **veľkonočný baránok nebol obeťou za hriech, ale znamením (a nebola mu ani prikladaná moc zmierujúca alebo očisťujúca)!**

Zhrniem a doplním význam vyššie uvedenej symboliky: Oslobodenie Jákových potomkov (Izraelcov) z egyptského otroctva, spod moci pohanského faraóna je vlastne obrazom nášho oslobodenia z otroctva hriechu, spod moci satana:

Príprava na odchod Izraelcov (pozri 2M 12,1-28): všetci mali byť pripravení („bedrá majte podpásané, obuv na nohách a palice v rukách...“), mali sa posilniť jedlom: mäsom pečeného baránka s nekvaseným chlebom a horkými bylinami. Svoje príbytky (vchody do nich) mali označiť krvou baránka, aby sa odlišili od tých, ktorí majú byť postihnutí „zhubnou ranou“, smrťou. (Všimnite si, že žiadna kultová obeť sa od Izraelcov nežiadala).

Príprava na naše oslobodenie: máme byť pripravení (Ježiš opakovane vyzýva: svojich nasledovníkov, aby bdeli – Mt 24,42.44; 25,13 a i.), máme sa posilniť duchovnou potravou: Božím slovom, učením a príkladom Ježišovým, ale aj „horkými bylinami“ znášaných ťažkostí, utrpenia (popríklad i prenasledovania), máme sa „označiť“ svojím (viditeľným!) vyznaním, priznaním sa k Bohu prostredníctvom neskrývanej viery v Jeho Syna.

Chlieb bol kedysi hlavnou potravou, a tak aj symbolom všetkého, čo je pre život treba (tak ho chápeme aj v modlitbe, ktorú nás naučil Ježiš). Ak sa o človeku povedalo, že jedáva chlieb niekoho, myslelo sa tým, že je na tom „niekom“ úplne závislý. Ale človek „*nie je živý iba chlebom* (hmotným)..., ale aj *chlebom duchovným* – Božím Slovom (...*slovom, ktoré vychádza z úst Božích* – 5M 8,3; Mt 4,4). Ale má to byť chlieb nekvasený, t.j. čisté Slovo Božie, neskažené, nezdeformované človekom, ľudskými „úpravami“ a falošnými výkladmi (kvas symbolizuje v Biblii hriech).

Máme teda „jesť chlieb Boží“ – byť na Bohu úplne závislí (oddať a poddať sa mu) a máme byť „označení Kristovou krvou“ – verejne vyznávať a priznávať sa k Božiemu Synovi (a jeho prostredníctvom k Bohu), a to nielen „prijímaním jeho krvi“ pri Večeri Pánovej, ale vždy a všade.

Pokiaľ ide o list Židom (Hebrejom) a o obetnú terminológiu v ňom, treba si uvedomiť, že bol písaný ľudom, ktorí pristúpili ku kresťanstvu zo židovstva: kresťanstvo bez kňaza a obetného kultu sa im zdalo akoby prázdne. Preto pisateľ hľadá dôkazy o tom, že Kristus urobil svojím dielom koniec nutnosti starozákonných kňazov a ich obetí (a pritom tie obete, ktoré kňazi znova a znova prinášali, i tak nemohli zahľadiť hriechy – Hb 10,11).

Vyššie uvedené a niektoré iné biblické texty viedli niektorých teológov (pozri „dodatok I.“) k tomu, aby vykladali Kristovu obeť v zmysle právnom, resp. satisfakčnom: ňou mal byť vyrovnaný (zaplatený) dlh voči Bohu (alebo mu mala byť daná „satisfakcia“) za hriechy ľudí, t.j. za porušenie zmluvy. A autorom takéhoto scenára (spôsobu vyrovnania pohľadávky) mal byť údajne samotný Boh. Podstatou tejto dogmy totiž je: „Čin Božej milosti spočí-

va v tom, že vydal svojho Syna, Ježiša Krista, aby svojou smrťou na kríži pri-niesol zmierovaciu obeť za hriech človeka; čo Ježiš poslušne vykonal.“

Križ sa tak stal akýmsi symbolom Božej milosti a spásy človeka. Mnohí kresťania boli a sú fascinovaní križom; pre niektorých sa stal posvätným pred-metom, dokonca akousi modlou (pred ktorou sa v hlbkej úcte klaňajú, ktorú bozkávajú, alebo ktorú zobrazujú na svojich bojových zástavách). Pritom križ bol v staroveku obyčajným (ale veľmi strašným) nástrojom popravy. Ak aj nie- kto má (celkom oprávnené) veľmi vysokú mienku o zmysle Ježišovej smrti, je divné, že uctieva nástroj jeho umučenia, popravy. (Či by azda mal napr. v úcte aj šibenicu, ak by niektorý človek, ktorého si vážil, ctil, ktorého miloval, bol po- pravený obesením?)¹

Teológovia, ktorí hlásajú „satisfakčnú teóriu spasenia“ akoby nepoznali slová samotného Ježiša, ktorými obrazne (formou podobenstva) opísal svoju úlohu a svoj údel. Toto podobenstvo nájdeme vo všetkých synoptických evanjeliách (Mt 21,33-41; Mk 12,1-9; Lk 20,9-16); býva obyčajne nadpísané „**O zlých vi- nohradníkoch**“ (v predchádzajúcej kapitole sme si o ňom hovorili).

Kristovo dielo je **viac ako obeť**. Ono prispelo k nášmu zmiereniu s Bo- hom, ako to vyjadruje 1J 2,2 (kde je v niektorých prekladoch vložené slovo „obeť“ – podobne aj v 1J 4,10 – ktoré v gréckom texte nie je!). Zmierenie tu znamená obnovenie vzťahu, ktorý bol medzi Bohom a človekom pred jeho pádom – vlastne **obnovenie „obrazu Boha“ v človeku a obnovenie plnenia Zmluvy**.

Hovorili sme si, že aj poslaním syna majiteľa vinice v Ježišovom podoben- stve bolo priviesť vinohradníkov k *plneniu zmluvy s jeho otcom*. Podobne ako jeho, aj Ježiša „zlí vinohradníci“ usmrtili; no napriek tomu jeho dielo malo úspech – pretože Ježiš svoj vzťah k Bohu dokazoval celým svojím životom, svojím dielom, učením i obetovaním sa – *stal sa teda zmierením nielen svo- jou smrťou, ale celým svojím životom* (J 6,35; 14,6) – jeho dielo teda malo úspech hlavne preto, že po sebe zanechal (nám, ktorí sme ochotní ho prijať a nasledovať) svoje učenie a svoj príklad.

Lewis píše, že existuje celý rad teórií o „mechanizme účinku Ježišovej obete“. Spomenul som, že mnohé z nich vychádzajú z tých najstarších (prakticky polopohanských) predstáv o pôsobení obetí a uviedol som ako príklad jednu z nich, hovoriacu o tzv. „výkupnej obeti“ („zaplatení za hriech ľudstva“). Existuje však aj iné vysvetlenie Kristovho vykupiteľského diela – vysvetlenie, založené na Božom slove, a pritom neutiekajúce sa

¹ V tejto súvislosti si neodpustím nespomenúť tu jednu kurióznu príhodu: Slov. televízia nedávno predstavovala jeden zaujímavý grécko-katolícky drevený kostol na východ. Slovensku. Farár, ktorý o ňom hovoril, vysvetľoval, že pri jeho stavbe nebol použitý ani jeden železný kliniec – „preto, že železné klince boli nástrojmi umučenia Ježiša Krista (nimi bol pribitý na križ)“. Pri- tom vnútri kostola bolo niekoľko drevených križov a jeden veľký i na jeho veži. Ale ak má niekto voči klincom (nástrojom mučenia) odpor, ako to, že ho nemá voči križu? Ako to, že ten- to hlavný nástroj umučenia, na rozdiel napr. od kincov, dokonca uctieva? (Pritom je pravde- podobné, že železné klince neboli pri stavbe kostola použité jednoducho preto, že boli v čase stavby kostola, t.j. v 16. alebo 17. stor., nesmierne vzácne, drahé).

k spomínaným prastarým polopohanským predstavám (ktoré Boh odmietol a odsúdil). Dovolím si ho tu stručne načrtnúť:

Napred si zopakujme niektoré známe fakty: „Boh stvoril človeka na svoj obraz“.¹ Neznamená to azda nejakú „telesnú podobnosť“ – veď Boh je Duch, neviditeľný² – ale celkom iste to, že mu Boh dal časť svojich vlastností, aby mohol ako jeho „spolupracovník“ spravovať stvorenstvo, „podmaniť si ho“.³ Človek však po svojom páde – keď podľahol zvädzaniu satana, a tak zradil Boha (1M 3,1n) – mnohé z týchto vlastností stratil; predovšetkým stratil schopnosť priamo komunikovať s Bohom (a tak i skutočne poznať a plnšie chápať Ho), ďalej spravodlivosť (schopnosť konať v zhode s Božou vôľou), a najmä večný život – skrátka: človek *duchovne umrel* (Boh mu „odobral svojho Ducha“). Teda stalo sa presne to, pred čím ho Boh vystríhal: „*v ten deň* (keď porušíš Boží zákaz) *istotne zomrieš*“ (1M 2,17). A následky boli tragické: človek ignorovaním Boha (Jeho zákazu) privodil duchovnú smrť sebe a celému svojmu potomstvu (celému ľudstvu); z „obrazu Božieho“ zostalo torzo: istý stupeň intelektu, kreativity a emotivity. No intelekt bez spravodlivosti vedie k nemúdrosti (t.j. nesprávnemu rozhodovaniu); kreativita bez poznania Boha vedie k samolúbošti a bez múdrosti k sebazničeniu; a emotivita bez poznania Boha a bez nesmrteľnosti vedie k nenávisti, k strachu a úzkosti. Taký je teda dnešný človek: má veľa vedomostí, ale ich zle využíva, ba často zneužíva, lebo sa nesprávne rozhoduje; tvorí mnohé veci, ale jeho vynálezy prinášajú ľudstvu viac zla ako dobra; nenávidí, a tak trápi iných rôznym spôsobom, a sám je trápený depresiami, frustráciou a úzkosťami, odcudzením, ale najmä je ovládaný silným sklonom konať zlo (to je ten „dedičný hriech“).

Taký je (v stručnosti vyličený) tragický príbeh prvého Adama a jeho potomstva, ľudstva – príbeh oddelenia sa od Boha, straty Jeho „obrazu“.

A do tejto situácie Boh posla Ježiša Krista. V ňom zjavuje človeku „svoj obraz“ – človeka, zosobňujúceho ľudstvo, ktoré má základ v Bohu a ktorého budúcnosť nekončí smrťou; pritom však človeka prežívajúceho svoj individuálny, nezameniteľný život so všetkým, čo k tomu patrí – i so slabosťami, utrpením, strachom – so všetkým okrem hriechu.⁴

Ježiš Kristus prosí Boha o pomoc, ale si ju nevynucuje, vždy priznáva Božej vôli prednosť pred vlastným prianím. Na druhej strane ľudia žasnú nad jeho neobyčajnou múdrosťou, schopnosťami a divmi, ktoré koná. Je tak podobný, a predsa tak odlišný od ostatných ľudí. Prečo? Tá podobnosť je daná tým, že je pravým človekom; tá odlišnosť zasa tým, že Boh mu dal svojho Ducha –

¹ Boh stvoril človeka na svoj obraz; na Boží obraz ho stvoril (1M 1,27).

² Boh je Duch... (J 4,24); Boha nikto nikdy nevidel (1J 4,12); tiež: 2Kor 3,17; Kol 1,15; 1M 1,2.

³ Boh riekol Adamovi a Eve: Plodte a množte sa, a naplňte zem; podmaňte si ju a panujte... nad každou živou dušou (každým živočíchom)... (1M 1,28).

⁴ ...nám veľkňaza (Ježiša Krista), ktorý bol vo všetkom skúšaný (t.j. pozná naše slabosti), ale bez hriechu. (Hb 4,15).

„pomazal ho“ („urobil ho Kristom“),¹ a on sa tak stal opäť „obrazom Božím“ – novým človekom („druhým, posledným Adamom“)² so všetkými vlastnosťami, ktoré pôvodne dostal, ale neskôr stratil „prvý Adam“: k obvyklým ľudským vlastnostiam a schopnostiam dostáva schopnosť priamo komunikovať s duchovným svetom (i ovládať ho), schopnosť komunikovať osobne s Bohom, žiť presne podľa Jeho vôle (byť spravodlivým). No Boh aj jeho podrobuje skúške – pokúša ho satan.³ On však, na rozdiel od prvého Adama, obštal, nepodľahol: odoláva pokušeniu, a tak zostáva natrvalo „obrazom Božím“, „odbleskom Jeho slávy“ (2Ko 4,4; Hb 1,3) – človekom (synom človeka), ku ktorému sa Boh mohol priznať ako ku svojmu – Božiemu Synovi.

Niekomu sa azda dôvod (t.j. „výsledok testu odolnosti voči pokušeniu“), pre ktorý Boh urobil taký zásadný rozdiel medzi (prvým) Adamom a „posledným Adamom“ (Ježišom) nepochopiteľným; mnohým ľuďom sa totiž podľahnutie pokušeniu nezdá príliš závažnou vecou (možno preto, že oni sami často pokušeniam podliehajú). V skutočnosti však Boh mal veľmi závažný dôvod, aby takto rozhodol: tým, že Ježiš na zvädzanie satana reaguje jednoznačným odmietnutím a dôvodením: „Napísané je...“ (t.j. „Boh povedal: ...“) – Mt 4,4.7.10, teda tým, že sa Ježiš odvoláva na autoritu Boha (Jeho Slova), vyznáva, že Boh je pre neho jediným Pánom, že iba Jemu – „Pánovi, svojmu Bohu, budeš sa klaňať a len Jemu samému budeš slúžiť!“ (Mt 4,10). Na druhej strane Adam, keď ho satan (prostredníctvom Evy) zvädzal, nereagoval odmietnutím, a tým, že sa neodvolal na Boží zákaz (že nedôvodil podobne ako Ježiš: „Boh povedal: ...“), spochybnil vlastne Božiu autoritu, zvolil si iného pána („boha“) – satana. Takto sa stal satan pánom (a „duchovným otcom“) nielen jeho, ale aj jeho potomstva; preto Kristus nazýva satana *vládcou*, resp. „*kniežaťom*“ tohto sveta (J 12,31; 14,30), a preto na inom mieste hovorí svojim nepriateľom (potomkom Adamovým): „*Vaším otcom je diabol...*“ (J 8,44). Tento posledný výrok svedčí okrem iného aj o tom, že nie všetci ľudia sú deťmi (synmi, dcérami) Božími, ale že sú nimi iba tí, ktorých On pre ich vieru prijal do svojej rodiny. Apoštol Pavel píše galatským kresťanom: „*Vy ste skrze vieru synmi Božími v Ježišovi Kristu*“ (Ga 3,26). Ľudstvo – Božie stvorenie sa teda delí na deti Božie a deti diablove, satanove (1J 3,10). A Ježiš preto prišiel na svet, „*aby maril skutky diablove*“ (1J 3,8; Hb 2,14) a aby priviedol (mnohých) ľudí z „*diablovej rodiny*“ do rodiny Božej – aby sa stali opäť synmi a dcérami Božími.

Ježiš aj potom ako sa stal Kristom, žil naďalej životom človeka, nič ľudské mu nebolo cudzie⁴ – okrem nevernosti Bohu a, opakujem, okrem hrie-

¹ ...ako Ježiš vystupoval z vody (pri krste v Jordáne), uvidel roztvorené nebesá a Ducha, ktorý ako holubica zostupoval na neho (Mk 1,10); Boh pomazal (Ježiša z Nazareta) Duchom a mocou (Sk 10,38); ...Boh urobil (Ježiša) Pánom aj Kristom (Mesiášom)... (Sk 2,36).

² ...svetlo evanjelia o sláve Krista, ktorý je obrazom Boha (2Kor 4,4); Prvý človek, Adam, stal sa živou dušou (bytosťou), posledný Adam (Ježiš Kristus) oživujúcim Duchom. (1Ko 15,45n; pod.: R 5,12 n).

³ Na púšti bol (Ježiš) štyridsať dní a satan ho pokúšal (Mk 1,13).

⁴ Prišiel Syn človeka, ktorý je a pije, a vravia: Hľa, pažravce a pijan, priateľ colníkov a hriešnikov. (Mt 11,19).

chu. A *svoj vzťah k Bohu, svojmu Otcovi nakoniec potvrdzuje svojím obetovaním sa – obetovaním svojho života.*

Teda **zlyhaním človeka** – Adama, predka, otca (biologického) všetkých ľudí, sa začala história padlého (hriešneho) ľudstva. Ten pád (stav hriešnosti) bol všeobecný („obligátne“ zasiahol každého človeka).

Podobne **obstátím človeka** – Ježiša, ktorý sa stal Kristom (Pomazaným Božím – Mesiasom), sa začala nová história Božou milosťou „vzdvihnutého“ (z padlého stavu), čiže vykúpeného, vyslobodeného ľudstva. Toto „vzdvihnutie“ (vykúpenie) je však „*fakultatívne*“ – netýka sa každého človeka, ale iba toho, kto sa prihlási k Vykupiteľovi, čiže kto uverí v neho (každý človek sa totiž telesne narodil, a má preto podiel na Adamovom páde, ale nie každý sa narodil z Ducha, a preto nie každý má podiel na „vzdvihnutí“, vykúpení).

Ono „**obstátie**“ Ježiša teda zahŕňa v sebe jednak spomenuté *odolanie zvädzaniu satana* (a Ježišov bezhriešny život), jednak *zachovanie absolútnej vernosti, poslušnosti a oddanú službu Bohu*, ktorá vyvrcholila obetovaním vlastného života.

Zhrniem: človek, „*posledný Adam*“¹ (1Ko 15,45), **Ježiš Kristus** – ktorý nepodľahol hriechu, zvodom satana, a ako *Boží Syn (Mesias = Christos = Krtistus = Bohom „Pomazaný“)* – zohral jedinečnú úlohu v Božom pláne spásy: prináša vo funkcii **sprostredkovateľa** („prostredníka“, resp. „veľkňaza“) ² celému ľudstvu možnosť opätovného nadviazania intímneho vzťahu (koinónie) s Bohom, možnosť obnovenia obrazu Boha v človeku, a svojím *učením i príkladom svojho života*, ktorý bol stelesnením lásky k Bohu (prejavujúcej sa absolútnou poslušnosťou), a lásky k ľuďom (pre nich žil, ich uzdravoval, učil, ale najmä im priniesol spásu), **ukazuje cestu** k dosiahnutiu tohto cieľa. *Jeho evanjelium, to je výzva k jeho nasledovaniu:* Tí, čo v neho uveria, rozhodnú sa ho *nasledovať* (t.j. ktorí sú obrazne „označení jeho krvou“),³ Boh prijme do svojej rodiny (za svoje deti): „*Tým, čo ho prijali, dal moc stať sa deťmi Božími*“ (J 1,12), a to tak, že im Boh dáva svojho Ducha (čím ich duchovne oživuje; predtým boli totiž duchovne mŕtvi), čo robí z nich Božie deti – synov a dcéry: ...*všetci, ktorých vedie Duch Boží, sú Boží synovia* (R 8,14). „*Ak sme detky (Božie), sme aj dedičia, a to dedičia Boží a spoludedičia Kristovi, ak s ním trpíme, aby sme s ním boli aj oslávení.*“ (R 8, 17). Byť oslávený s Kristom, byť jeho spoludedičom a dedičom Božím, to – inými slovami – znamená získať *večný život v Božom kráľovstve*; toto je teda výsledok *nášho ospravedlnenia, spasenia prostredníctvom vykupiteľského (t.j. osloboditeľského) diela Ježiša Krista – diela, ktoré v sebe zahŕňa jeho učenie, celý jeho život i jeho smrť (ktorá síce bola obeťou, ale nie „zaplatením za hriechy sveta“ ani „predplatením večného života“).*

¹ Preklad mena „Adam“ je „človek“

² *Jeden je Boh, jeden aj prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš* (1Tim 2,5); *Máme vznešeného veľkňaza... Ježiša, Božieho Syna* (Hb 1,14).

³ Ako kedysi v nepriateľskom Egypte príbytky Izraelcov krvou baránka.

Všetko, čo som sa v kapitole *Obeť Ježiša Krista* snažil (neviem či každému dosť zrozumiteľne) povedať – o podstate pádu ľudstva, ku ktorému došlo skrze zlyhanie (neposlušnosť) jedného človeka (Adama) a o podstate šance na záchranu, ktorú ľudstvo dostalo zásluhou obštatia (poslušnosti) opäť jedného človeka (Ježiša Krista) – to všetko **vysvetľuje apoštol Pavel veľmi lapidárne (jasne, zrozumiteľne, a pritom stručne)**; prečítajme si, čo o tom píše vo svojom Liste rímskym kresťanom: „*Ako (vinou) pádu jedného človeka (Adama) došlo k zatrateniu všetkých ľudí... ako skrze neposlušnosť jedného človeka mnohí sa stali hriešnymi, tak aj skrze poslušnosť jedného človeka (Ježiša Krista) mnohí budú ospravedlnení.*“ R 5, 18.19). Všimnite si: apoštol hovorí, že ľudia budú **ospravedlnení skrze poslušnosť jedného človeka** (Krista), a nie preto, že by azda »za nich zaplatil „Boh“ Bohu, a tou „platbou“ bola obeť Božieho syna, t.j. smrť „Boha“«¹ – ako to tvrdia niektorí „kresťanskí teológovia“.

Pre niekoho sa možno stane táto otázka zrozumiteľnejšou, ak vyššie citované slová apoštola Pavla „preložíme do modernej reči“: *Adam je archetypom narušeného človeka* (pričom tá narušenosť spočíva v odtrhnutí sa človeka od Boha – v prerušení pôvodnej jednoty), *Kristus je archetypom dokonalého človeka* (ktorého dokonalosť spočíva v nenarušenom vzťahu k Bohu – v obnovení zmyslu človeka pre jednotu s Bohom). Človek má možnosť zmeniť svoj („adamovský“) archetyp prijatím Krista, a tým i jeho, „nového (kristovského) archetypu“, čo je v Pavlovej terminológii „*oblečením nového človeka*“ (pozri: Kol 3,10; Ef 4,24.), a tak *napraviť* (čiže obnoviť stratený) *vzťah k Bohu*, čo Pavel nazýva „*zmierením s Bohom*“ (pozri: 2Kor 5,18-20; R 5,11; Kol 1,20.). Práve v tomto spočíva Kristom prinesená záchrana (spása), jeho *vykúpenie* človeka. Význam biblického výrazu *vykúpenie* nemožno odvodzovať z jeho etymologického základu („kúpiť“), ale ho treba chápať ako synonymum iného biblického výrazu – *spasenie*, čo znamená vyslobodenia z „*preklatia*“ hriechu, odlúčenia od Boha. Preto aj Kristovu obeť nemožno chápať ani ako „penále“, ani ako „substitúciu“ – nie je to zaplatenie pokuty, ani vyplatenie náhrady – za niečo, ale ju treba chápať v zmysle „*reprezentácie*“. Dokazujú to jednak citované Pavlove slová o Kristovi ako „*druhom Adamovi*“ (R 5,18.19), jednak ďalšie pasáže Písma, v ktorých viera v Krista je chápaná ako (duchovná) jednota s ním v jeho smrti a vzkriesení. (Pozri: R 6,1n; G 2,20; Kol 2,12; 3,1-3; 2Tim 2,11-12.).

Dodatok:

V súvislosti s Kristovou obeťou ešte tri poznámky:

I. V prvej poznámke sa letmo poďívame do 11. – 12. storočia, kedy sa odohral zvláštny „zápas“ dvoch významných osobností – popredných mužov vtedajšej vedy, ktorí ovplyvnili myslenie v mnohých nasledujúcich storočiach. Jedným z nich bol Anselm, arcibiskup z Canterbury (1033–1109), pôvodom Talian. Je oprávnené považovaný za „otca scholastiky“. Zdôrazňoval význam rozumu, pretože ním možno ukázať rozumnosť a vnútornú súdržnosť kresťanského učenia. Anselm je známy najmä tzv. „ontologickým

¹ NB: ako možno hovoriť o smrti Boha, ak veríme, že Boh je nesmrteľný? O „smrti Boha“ možno môže hovoriť Nietzsche (ktorý bol jedným z najväčších Božích nepriateľov a ktorý sa „preslávil“ okrem iného prehlásením „Boh je mŕtvý...“), ale nie veriaci človek – kresťan.

dôkazom“ Boha a „satisfakčnou“ teóriou (občas býva nazývaná aj „objektívnou“) Kristovej obete. Druhým z týchto mužov je bývalý žiak, neskôr ostrý kritik a „konkurent“ Anselmov, Francúz P. Abélard (1079–1142). Abélard býva zasa považovaný za „otca vedy“ (resp. kritického vedeckého uvažovania). Zdôrazňoval, podobne ako Anselm, význam rozumu; tento význam (resp. „spôsob používania“) rozumu však vidí odlišne – do vedeckého uvažovania zavádza tzv. „metódu pochybovania“: „Pochybovanie nás vedie k pýtaniu sa a pýtáním sa dospievame k pravde.“ Pochybnosť podľa neho teda nie je hriechom (ako sa všeobecne zdôrazňovalo), ale nezbytným počiatkom všetkého vedenia (poznania). Teológia prestáva byť rozjímaním, stáva sa vedou. V súvislosti s Kristovou obeťou (preto ho tu vlastne spomínam) namiesto Anselmovej satisfakčnej („objektívnej“) teórie prichádza s teóriou „mravného vplyvu“ (nazývanou aj „subjektívnou“): Kristus prišiel, konal tu svoje dielo a zomrel preto, *aby zmenil náš postoj k Bohu* – to my potrebujeme uzmierniť sa s Bohom (nie Boh vyžaduje satisfakciu – smrť svojho Syna). Abélard, okrem iného, poukazuje na mnohé nezrovnalosti, rozpory v dovtedajšej teológii, čo demonštruje vo svojej knihe „Sic et non“ (Áno a nie) napr. na citátoch z „cirkevných otcov“. Odmieťa tiež trinitársku dogmu.

II. Tým, ktorí vnímajú Ježišovu obeť ako „zaplatenie“ za niečo (napr. za nedodržanie Zmluvy, za hriech) alebo ako „satisfakciu“ (pozri predoslú poznámku), čiže ju chápu v podstate v „starozmluvnom zmysle“, chcem pripomenúť, že pri obetovaní vždy išlo o vzťah medzi „obetníkmi“, t.j. tými, ktorí obeť prinášali, a tým, komu sa obetovalo (komu bola obeť určená). Ak bola obeť prinášaná „v mene niekoho“, aj vtedy nebola dôležitá iba samotná obeť (jej „kvalita“), ale aj *osoba toho, kto akt obete vykonával*; v starozmluvnej dobe to boli takmer výlučne kňazi; v dobe novozmluvnej – teda i v súčasnosti – je to samotný Kristus, náš *Veľkňaz* (Hb 3,1; 4,14; 5,5.10;), ktorý „*ako služobník svätyne*“ ... „*je ustanovený na to, aby prinášal obeť*“ (Hb 8, 2.3). Kto však „obetoval“ (vykonával „akt obetovania“) v prípade Ježiša (ktorý nebol tým, kto vykonával akt obetovania, ale bol obeťou)? Boli to vlastne traja „aktéri“: židovský sanhedrin, Pilát a rímski vojaci (okrem nich tu dôležitú úlohu zohral aj Ježišov zradca – udavač Judáš). Môže Boh prijať obeť z rúk takýchto ľudí? Sami iste uznáte, že taká úvaha je absurdná. Skôr je pravdepodobné, že s nimi naloží tak, ako s onými „zlými vinohradníkmi“ z Ježišovho podobenia, o ktorom sme si hovorili: „*zahubi ich!*“. Ich čin celkom iste nebol „bohumilý“ (a už vonkoncom nie Bohom „režírovaný“); a to iste platí aj o ich nástrojoch mučenia a popravy. Prečo by teda mali byť milými (a uctievania hodnými) pre tých, ktorí milujú a ctia si Boha a Jeho syna – nevinnú obeť (obeť áno, nie však v zmysle akéhosi „vymenného obchodu“ alebo „satisfakcie“, ale v zmysle svedka – martyra!).¹

Pravdaže, bola by tu aj iná alternatíva, o ktorej sa priam hrozím písať; ale fakty a logika „nepopustia“. Ak by bol Boh naozaj naplánoval spásu ľudstva prostredníctvom smrti svojho syna, potom všetci, ktorí mu pomáhali realizovať tento „plán“ by zrejme neboli Bohom *zahubení* (ako tí „zlí vinohradníci“), ale skôr odmenení – ako „Boží asistenti“ (vykonávatelia Jeho plánu); týkalo by sa to všetkých, od Ježišovho udavača cez sudcov a prokurátora až po jeho katov. Inak povedané: ten, kto prijal teóriu o Ježišovej obeti, ako „zaplatení“ alebo „satisfakcii“, ktorá bola „Božím plánom spásy človeka“, by si mal vlastne ctiť všetko, čo s realizáciou tohto plánu súviselo; teda nielen nástroj popravy (kríž), ale aj, ba najmä „aktérov popravy“. Uvedomili si autori tejto teórie

¹ *Martýr* (gr. *martyr*) = *mučeník*. Pôvodný význam tohto slova je však *svedok*. O Ježišovi platia oba jeho významy: bol **Božím svedkom** (Zj 1,5; J 18,37), a kvôli tomuto svedectvu sa stal **mučeníkom**.

(a ich epigóni) dôsledky svojho učenia – že ono nakoniec vyúsťuje nie v radostnú zvesť, ale v skutočnú blasfémiiu?

III. V tretej poznámke sa zmienim o učení niektorých cirkví, ktoré v súvislosti s „prijímaním tela a krvi Pána“ hovoria o „obeti“.

Naozaj tu ide o obeť (prinášajú Bohu prostredníctvom kňaza)? Skôr ako si odpovieme na túto otázku, uvedomme si nasledujúce fakty:

1. Ježiš Kristus priniesol obeť, ktorú **nemožno** opakovať (lebo to bol **jeho** život), a ktorá má trvalú platnosť, a preto ju **netreba** opakovať (Hb 10,10n).

2. Aj tí, čo chápu význam Kristovej obete v zmysle „zaplatenia“ alebo „satisfakcie“ iste súhlasia s tým, že hodnota toho obetovania nie je v osobách a činoch tých, čo Ježiša „obetovali“, t.j. tých, čo ho mučili a zabili (inými slovami: tých, ktorí „aktívne manipulovali“ s jeho telom), ale v obeti samotnej – v Kristovi, ktorý sa im („pasívne“) vydal. Ak však v súčasnosti nejaký kňaz pri tzv. „eucharistii“ tvrdí, že „koná obeť“, čiže znova a znova „obetúva Kristovo telo a krv“, nenapodobňuje Krista, ktorý **sa** (t.j. seba) obetoval (inými slovami: radšej sa nechal umučiť, akoby zradil poslanie, ktorým ho poveril nebeský Otec), ale napodobňuje tých, ktorí vtedy manipulovali s Ježišovým telom, čiže mučili a popravili ho (t.j. podľa zmienenej dogmy vlastne „vykonávali obeť“). To by však z „eucharistie“ urobilo niečo, čo celkom iste nemal na mysli Kristus, keď prikazoval svojim učeníkom: „*Toto robte...*“ (a verím, že takto to nechápu ani tí, čo v súčasnosti takto „obetujú“). Ježiš predsa nehovoril učeníkom: „...takto (opakovane) **obetujte** moje telo...“, ale: „...*toto robte na moju pamiatku*“ (L 22, 19).

Celkom iste je treba pripomínať si Ježiša Krista, jeho obeť, hoci aj napodobňovaním istých úkonov, ktoré on robil pri svojej poslednej večeri (a ktoré prikázal učeníkom robiť, aj keď už on medzi nimi nebude), ale tiež celkom iste to nemožno nazývať obeťou ani „eucharistiou“ (gr. *eucharistein* znamená „vzdávať vďaku“, resp. „z vďaky obetovať“), lebo ide o **pamiatku** – spomienku, a *súčasne o vyznanie* – priznanie sa, manifestovanie príslušnosti k „*telu Kristovmu*“, t.j. k jeho cirkvi – je to teda v istom zmysle tiež vyznanie, svedectvo, avšak iného druhu ako obeť. (Pozri kap. Ô neverbálnych vyznaniach viery v časti 6 – „O VIERE a VYZNANÍ VIERY“).

Na záver tejto časti – o Ježišovi z Nazareta, ktorý sa stal Božím Synom, Pomazaným (Kristom), a tak i naším Pánom – chcem opäť zdôrazniť, že

JEŽIŠ KRISTUS nám nepriniesol iba OBEŤ (t.j. SMŤ NA KRÍŽI), ale nám priniesol (z Božieho poverenia) aj UČENIE, a súčasťou tohto učenia je nielen EVANJELIUM (t.j. DOBRÁ ZVEŠŤ O PRÍCHODE BOŽIEHO KRÁĽOVSTVA), ale aj „NOVELA“ BOŽIEHO ZÁKONA – t.j. PRIKÁZANIA, ktoré máme rešpektovať, plniť – podľa JEHO PRÍKLADU!

TÝMTO VŠETKÝM NÁM JEŽIŠ KRISTUS PRINIESOL SPÁSU – ŠANCU ZACHRÁNIŤ SA. ZÁVISÍ NA KAŽDOM ČLOVEKU, ČI JU VYUŽIJE (LEBO TOMU, KTO TÚTO ŠANCU NEVYUŽIJE, KTO JU ODMIETNE, TOMU NEMÔŽE POMÔČŤ ANI NÁŠ SPASITEĽ).

O prikázaniach Ježiša Krista je podrobnejšie písané v kapitole Boží „novelizovaný“ Zákon – Prikázania Ježiša Krista, ktorá je v časti 3. (O BOŽOM ZÁKONE) tejto knihy.

6. O VIERE a o VYZNANÍ VIERY (kréde)

VIERA ^{*)}

„PRVOUKA VIEROUKY“

VIERA a VEDA

Za desaťročia putovania duchovnou púšťou celé dve generácie nášho národa prešli procesom tvrdej indoktrinácie („vymývania mozgov“). Takto – pomocou indoktrinácie a represie, nie v diskusii – mala zvíťaziť vládnuca ideológia i so svojimi „prírodovedeckými“ prívěskami. Monológ vládcov nebolo možné rušiť, dialóg bol neprípustný: „druhej strane“ sa „neudeľovalo slovo“, nedala sa jej možnosť argumentovať.¹

Vzťah kresťanov k prírodným vedám a ich predstavy o svete boli oficiálne prezentované v ich prastarej, vlastne stredovekej podobe. A tieto staré, v kresťanstve dávno prekonané predstavy, boli konfrontované s argumentmi sčasti vedeckými, sčasti pseudovedeckými (oboje bolo tak dokonale pomiešané, že menej informovaný človek nevedel, kde končia jedny a začínajú druhé).

Ak by sme chceli stručne charakterizovať metódu spomínanej indoktrinácie, mohli by sme povedať, že okrem „vtĺkania do hláv“ rôznych ideologicky spracovaných „vedeckých“ hypotéz, to bolo ignorovanie troch dôležitých faktov: 1. že súčasní vzdelaní kresťania plne akceptujú nové poznatky (skutočnej) modernej vedy; 2. že to bolo práve kresťanstvo, na ktorého pôde vznikla a dlho sa vyvíjala moderná veda; 3. že i dnes mnohí poprední vedci, vrátane laureátov Nobelovej ceny, sú veriaci kresťania.

Keď nestačilo presviedčanie (indoktrinácia), nastúpilo donucovanie (represia): vylučovanie zo škôl, zo zamestnania, zákaz vedeckej a pedagogickej čin-

---

^{*)} Prevzaté z knihy „Fakty a úvahy O VIERE KREŠŤANOV“

¹ Tento text bol pôvodne uverejnený v podobe článku (v jednom časopise) krátko po prevratnom roku 1989. Dnes, po dvoch desaťročiach demokracie v politickej oblasti, treba konštatovať, že pokiaľ ide o indoktrináciu „vedeckým svetovým názorom“, konkrétne evolucionizmom, nedošlo k žiadnej zmene; ba občas sa zdá, že tí, čo rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú mienku a paradigma národa, t.j. školy a masovokomunikačné prostriedky, ešte agresívnejším spôsobom, ako za totalitného režimu, šíria svoju ideológiu, a používajú pri tom rovnako „neférové“ prostriedky ako ich predchodcovia.

nosti – skratka „vaporizácia“ (ako to nazval Orwell), čiže „odpísanie, zne-
možnenie“, vlastne akási „spoločenská vražda“ (resp. „poprava“) človeka.¹

Napriek tomu všetkému kresťanstvo u nás prežilo, ba ukazuje sa, že v nie-
ktorých ohľadoch v životaschopnejšej forme, ako je to napr. v mnohých zá-
padných, „demokratických“ krajinách. A prežilo aj v myšliach a srdciach
mnohých vzdelancov, intelektuálov. Je to fakt pre ateistov „nepochopiteľný“,
hoci ho v skutočnosti nielenže možno pochopiť, ale aj predvídať; veď dosiaľ
z každého súženia (po každom období prenasledovania, represii) vyšlo kresť-
anstvo posilnené, ale najmä očistené: zbavilo sa formálnych „kresťanov“ a
získalo oddaných vyznávačov.

Rád by som tu načrtol (aspoň veľmi stručne) dôvody, prečo môže aj vzde-
laný a inteligentný človek veriť v Boha, a to bez toho, aby nejako znásilňoval
svoju myseľ a aby ignoroval poznatky modernej vedy; pokúsim sa teda od-
povedať na otázku, či je naozaj rozpor medzi vedou a vierou, ako sa nám to
snažili (alebo snažia) vtlačiť do hláv bývalí i dnešní ateistickí indoktrinátori.

Pochopiteľne, že tu nemôžem ísť do podrobností; tým, čo majú záujem bliž-
šie sa zoznámiť s vedeckými argumentmi, vyvracajúcimi „vševládnu“ darvi-
novskú ideológiu, odporúčam svoje knihy ATEIZMUS – TEIZMUS – KRESŤAN-
STVO, ÚVAHY..., NOVÝ VEK..., FAKTY A ÚVAHY O ŽIVOTE... a KAMIENKY
Z MOZAIKY ANTROPOLOGIE. Týmto otázkam je však venovaný istý priestor
aj v časti 6. („O ŽIVOTE“) tejto knihy.

Ateisti (materialisti) svoje názory (ktoré nie sú ničím iným, ako istým dru-
hom „viery“) vehementne prezentujú ako „vedecké“ – na rozdiel od presved-
čenia „tých druhých“ (teistov); teda rozdiel medzi sebou a nimi sa snažia zre-
dukovať na vzťah k prírodným vedám, a „tých druhých“ prezentujú ako ne-
vzdelancov alebo primitívov, ktorí veria v Boha iba preto, lebo sa buď nezoz-
námili s najnovšími výsledkami výskumu prírodných vied, alebo ich jednodu-
cho neboli schopní pochopiť. Takáto simplifikácia nemá, pravdaže, so skutoč-
nosťou nič spoločné. Fakty a skúsenosti hovoria, že skutočnosť je úplne iná:

1. Ani vzdelanie ani inteligencia nemajú žiaden vplyv na to, či človek verí
alebo neverí v Boha. Medzi veriacimi i ateistami sa nachádzajú ľudia s tým
najvyšším vzdelaním, a rovnako ľudia bez akéhokoľvek vzdelania; ľudia vý-
nimočne vysokého intelektu, a rovnako ľudia s nízkym stupňom intelektuál-
nych schopností.

2. Medzi vedou a vierou nie je žiaden antagonizmus. Viera môže existovať
s vedou i bez nej; ale veda bez viery (nemusí to byť vždy viera v Boha) jest-
vovať nemôže. Napríklad pri matematicko-logickom poznávaní musí vedec
veriť v existenciu a pravdivosť axióm a v zmysel a spoľahlivosť vlastného
myslenia. Rovnako pri prírodovedeckom poznávaní musí *veriť* v existenciu

---

¹ Pravdaže, toto všetko sa týkalo predovšetkým intelektuálov; ľudia s nižším vzdelaním poci-
tili ostrosť tejto represie vlastne iba v prípade, keď ich deti mali byť prijaté na strednú ale-
bo vysokú školu (najmä ak išlo o tzv. „atraktívne“ študijné odbory).

istých zákonitostí (tzv. prírodných zákonov), musí veriť, že v prírode existuje, platí poriadok, usporiadanosť.

Keď hovoríme o „prírodnom zákone“, treba upozorniť na jednu vec: pre podobnosť s názvami z právnickej terminológie („občiansky zákon“, „trestný zákon“ atď.), niektorí ľudia majú predstavu, akoby prírodný zákon prikazoval či „predpisoval“, ako sa istý dej v prírode musí odohrať (podobne ako zákony, ktoré sú právnymi normami, určujú, predpisujú ľuďom, ako sa majú správať). V skutočnosti je tu podstatný rozdiel: prírodný zákon nie je príčinou určitého poradia v priebehu dejov, ale je to zovšeobecnený opis výsledkov mnohých starostlivých pozorovaní. Inými slovami: prírodný zákon *nepredpisuje* čo sa má stať, ale vlastne *opisuje* čo sa už (opakovane) stalo. **Prírodné zákony** teda **neriadia svet, ale opisujú ako je svet riadený**.

Z nepochopenia uvedených skutočností môžu niekedy napr. vzniknúť naivné škriepky, či by vraj Boh mohol „neposlúchnuť“ svoje vlastné zákony“, aby urobil zázrak. Ide v podstate o nedorozumenie, ktoré vzniká z predstavy, že prírodný zákon je príkaz vydaný Bohom, zatiaľ čo on je iba naším opisom (aj to nie vždy presným) spôsobu, ktorým Boh obvykle koná. Ak sa však Boh rozhodne konať inak, ak napr. zmení miesto alebo rýchlosť jediného prvku systému, celý dej môže prebehnúť úplne inak. Takýto výnimočný, neobvyklý priebeh deja môže niekto nazvať zázrakom, niekto „atypickým“ (výnimočným) priebehom. S koľkými len „atypickými“ priebehmi dejov v prírode sa stretávajú prírodovedci, lekári a i., s koľkými nevysvetliteľnými nálezmi sa stretávajú archeológovia atď. Je teda naozaj pravda, že dnešný človek nemôže byť svedkom zázrakov, ako sa to občas tvrdí?

Ešte pár slov k zázrakom: zázraky, ktorých podstatou je atypický (a „vedou nevysvetliteľný“) priebeh dejov v prírode, sú vlastne určené pre neveriacich. Pre veriacich sú najväčšími zázrakmi práve tie „typické“, „normálne“ deje, lebo celé dianie v prírode (od dejov na úrovni atómov cez podivuhodné fungovanie rôznych orgánov a celých organizmov, cez účelné vzťahy vnútri ekosystémov i medzi nimi, až po skutočne zázračnú organizovanosť kozmu, to všetko je tak racionálne (rozumné),¹ a pritom vysoko prevyšujúce možnosti a schopnosti ľudského rozumu, že pred ním stoja v úžase – ako pred skutočnými zázrakmi.²

Prísť k osobnému poznaniu Boha možno viacerým spôsobom. Najrýchlejšim a najdramatickejším je osobné poznanie Boha z nečakaného stretnutia sa s Ním. Toto stretnutie býva často pre človeka silným emotívnym zážitkom a okolnosti, za ktorých k nemu dochádza, bývajú neraz (aj keď nie vždy) pre jednotlivca alebo jeho rodinu tragické (ide často o tzv. „hraničné situácie“, o ktorých hovoria existencialisti).

Druhá cesta je pomalá: človek postupne získava skúsenosti s prítomnosťou Boha vo svojom živote. Rozdiel medzi oboma cestami je aj v tom, že pri druhej, pomalejšej, je menej emócií, ale o to viac sa tu uplatňuje vlastná vôľa, vlastné pričinenie sa („vykročenie naproti Bohu, ktorý sa človeku zjavil“): napr. cez štúdium Písma a inej vhodnej literatúry, cez modlitby, ale aj cez

¹ alebo „sofistikované“ (ak použijeme módný výraz)

² Známý český astronóm J. Grygar hovorí o tzv. „kvalifikovanom údive“ vedcov i informovaných „laikov“.

pozorovanie všetkého, čo človeka obklopuje a čo je jedinečným dôkazom kreatívnej a riadiacej činnosti Boha, Jeho prítomnosti v okolí človeka i v ňom samom, v histórii vesmíru, ľudstva, ale aj v prítomnosti. No ani jedna z týchto ciest nie je možná bez účasti Ducha svätého.

Zhrnutie: Veda dnes dospela už tak ďaleko, že nemá nič, žiaden argument, ktorý by existenciu Boha mohol vyvrátiť alebo i len vážnejšie spochybniť.

Ateistický materializmus (vrátane jeho najagresívnejšej a najrozšírenejšej zložky – evolucionizmu) nemožno nazývať „vedeckým svetovým názorom“, pretože: a) nie je „vedeckým“¹ (nejde o skutočnú vedu, ale o ideológiu), b) nie je „svetovým názorom“, a to ani v tom zmysle, žeby bol „na celom svete všeobecne prijímaný“ (je len subjektívnym názorom jednotlivcov, aj to iba v istom kultúrno-geografickom priestore), ani v tom zmysle, žeby išlo o „názor na svet“ – ide tu v podstate o názor na existenciu či neexistenciu Boha (v prípade tzv. „vedeckého svetového názoru“ ide o presvedčenie, vlastne „vieru v neexistenciu Boha“). Inak povedané: viera v neexistenciu Boha nie je o nič „vedeckejšia“ ako viera v existenciu Boha; a to jednoducho preto, že to nemá s vedou nič spoločné – túto otázku totiž nemožno riešiť žiadnou z metód prírodných vied. K poznaniu Boha (nielen dôkazov Jeho existencie a Jeho atribútov, „charakteru“, a aj Jeho „reči“ – t.j. schopnosti s Ním komunikovať) treba pristupovať inak, je na to potrebná úplne iná ako „prírodovedecká metodika“.

Ale poznať Boha v tom zmysle, že človek uzná Jeho existenciu, nájde pre Neho miesto vo svojej myslí, vo svojom živote, to ešte nie je kresťanská viera (o nej si povieme neskôr) – to je len prvý krok, ktorý je, pravdaže, dôležitý (akým je napr. prvý krok dieťaťa, ktoré sa učí chodiť), ale aby vznikla chôdza harmonická, istá, bude treba ešte veľa krokov, učenia, a istotne aj pomoci druhých.

KREŠŤANSKÁ VIERA

Významy slova *veriť*:

1. byť presvedčený o existencii (či neexistencii) niečoho (niekoho)
2. byť presvedčený o pravdivosti (či nepravdivosti) niečoho
3. dôverovať niekomu (niečomu)
4. dúfať v niečo

Rôzne *druhy viery* (z hľadiska vzťahu k Bohu):

1. Viera „**intelektuálna**“ – tá je trojaká: (a) presvedčenie o existencii „osobného“ Boha (teisti), (b) presvedčenie o existencii „neosobného“ boha, ktorý síce stvoril svet, ale zanechal ho jeho „osudu“ (deisti), (c) presvedčenie o neexistencii Boha (ateisti).

---

¹ O mnohých prírodovedeckých faktoch, ktoré jednoznačne vyvracajú Darwinovu hypotézu (aj jej novšiu verziu *neodarvinizmus*) sa môžete dočítať v iných mojich publikáciách, najmä v knihách KAMIENKY Z MOZAIKY ANTROPOLÓGIE a FAKTY A ÚVAHY O ŽIVOTE.

2. Viera „**démonská**“: presvedčenie o existencii Boha i Jeho Zákona, ale Jeho vedomé, zámerné nerešpektovanie (vzbura proti Nemu).
3. Viera „**pohodlná**“ alebo „naivná“ (viera v „lacnú milosť“): je to dúfanie v Božiu milosť, ale súčasne nepoznanie alebo ignorovanie Jeho Zákona. Takáto viera vedie k životu bez nasledovania Ježiša Krista, bez zmeny mysle.¹ Je to viera „mŕtva“, teda vlastne žiadna.
4. Viera „**zachraňujúca**“ (živá kresťanská viera): je to nielen presvedčenie o existencii, pravdivosti a spravodlivosti Boha, ale aj neotrasiteľná dôvera, dúfanie v Neho a v Ježiša Krista. Je to viera vychádzajúca z Božích zaslúbení a rešpektujúca Boží Zákon.

Ak sa cítiš byť kresťanom, možno sa opýtaš: Aká je tá moja viera – živá, zachraňujúca, či mŕtva, pohodlná? Odpoveď ti dá tvoj vlastný život: zmenil sa podstatne tvoj život (tvoje myslenie i konanie) s prijatím viery, líši sa podstatne od života tých, čo žijú v tvojom okolí a otvorene sa hlásia k ateizmu? Je tvoj život naozaj novým, je životom nasledovania Ježiša Krista? Ak je odpoveď „nie“, nemáš pravú vieru.

Luther, ktorému niektorí vyčítali, že podceňuje, či dokonca odmieta dobré skutky, hovorí, že nie každý, kto si myslí, že verí, verí skutočne a dodáva: „Viera sa sice nepýta, či robiť dobré skutky, ale ich neustále robí. Kto však nekoná také skutky, je človekom bez viery, tápe okolo seba, iba hľadá vieru; ani len nevie, čo je viera a dobré skutky; i keď o nich mnoho hovorí.“

Niektorí hovoria o potrebe **obrátienia a znovuzrodenia** – a majú pravdu. *Pán Ježiš Kristus* naozaj použil tieto výrazy, keď *hovoril o potrebe zmeny doterajšieho života, ako o podmienke účasti človeka na Božom kráľovstve*. Používajú sa však aj iné (biblické) výrazy na označenie toho istého (totiž zmeny doterajšieho života), napr. „zapretie seba samého, zobratie svojho kríža na seba a nasledovanie jeho (Ježiša Krista)“, ale aj „znenávidenie svojho (doterajšieho) života“, „pokorenie sa ako dieťa“ a pod. V každom prípade ide o **radikálnu zmenu** doterajšieho života – o zmenu mysle (*metanoia*) a následnú zmenu konania.

Apoštol Pavel hovorí napr. o „kúpeli znovuzrodenia a obnovení skrze Ducha Svätého“, ale aj o „obnovení duchom svojej mysle a oblečení nového človeka.“

Pre Luthera je to jednoducho prijatie viery, pričom pojem „viery“ má u neho veľmi hlboký význam: veriť preňho znamená nielen úplne sa spoľahnúť na Boha, byť presvedčený o Jeho milosti a добрote, ale znamená to úplne **nový život**, ktorý sa prejaví poslušnosťou voči Bohu, dôsledným nasledovaním Ježiša Krista. Ak teda Luther hovorí, v súlade s apoštolom Pavlom, o ospravedlnení Božou milosťou skrze vieru, má na mysli takúto, a nie hocikáku vieru.

Keď hovoríme o viere kresťanov v súvislosti s tým, ako ju chápal M. Luther, rád by som tu odcitoval ešte jeden reformátorov výrok: „Oboje patrí spolu: viera a

---

¹ myslí sa tu *metanoia* = „zmena mysle“ = pokánie = obrátenie

Boh“. Áno, viera a Boh patria spolu: kresťanská viera je vierou v Boha, a len v Neho. Aj viera v Ježiša Krista, aj viera v Ducha svätého, aj viera vo večný život atď. (teda všetko, čo sa napr. vyznáva v tzv. „apoštolskom“ alebo niektorom inom „vyznaní“ – všetko je viera v Boha. Veď Ježiš Kristus, ako „splnomocnený vyslanec“ („zástupca“) Boha hovorí: „*Kto verí vo mňa, nie vo mňa verí, ale v Toho, ktorý ma poslal.*“ (J 12,24). I viera v Ducha svätého je vierou v Boha, ktorý je Duch a ktorý vkladá svojho ducha do srdc veriacich, a tak koná prostredníctvom nich v cirkvi, vo svete; tiež viera vo večný život je vierou vo večného Boha, ktorý – podľa svojich zasľúbení – vzkriesi svojich verných k večnému životu atď.

„Viera v Boha“ to je však, ako už vieme, nie iba presvedčenie o Jeho existencii, to je *nový vzťah* k Bohu a *osobná zaangažovanosť* v Jeho diele – a z toho nového vzťahu a osobnej zaangažovanosti plynúca *dôvera* a *poslušnosť* voči Bohu.

Takáto viera sa stáva jednak podmienkou **ospravedlnenia** človeka, jednak vedie k jeho **posväteniu**. To znamená, že ho oslobodzuje nielen **z viny hriechu**, t.j. dostáva sa mu odpustenia doterajších hriechov, ale aj **z moci hriechu**, t.j. človek dostáva silu chrániť sa (aspoň do istej miery) hriechov a byť poslušný voči Bohu. Toto *posvätenie je dielom Božieho (svätého) Ducha*, ktorý môže pôsobiť len vo viere.

Medzi pôsobením Ducha svätého a vierou je však aj opačný vzťah: *vera je výsledkom, plodom pôsobenia Ducha svätého*, najčastejšie prostredníctvom Božieho slova: žiaden človek nemôže iba sám od seba, bez pôsobenia Ducha svätého, iba vlastným rozumom a vôľou, získať vieru.

Na druhej strane však človek sa môže i vzoprieť pôsobeniu Ducha, odmietnuť ho. Je to „hriech proti Duchu svätému“, ktorý patrí medzi tie najťažšie, neodpustiteľné (pozri Mk 3,28-29).

Vzťah medzi vierou a dobrými skutkami (dávne jablko sváru medzi niektorými predstaviteľmi hlavných kresťanských konfesii) je takýto: *živá viera bez skutkov* (skutkov lásky) *neexistuje*, lebo ak viera neprináša plody (dobré skutky), je jalová, mŕtva. Rovnako *skutky bez viery nemôžu byť dobrými skutkami*. O tom, či je skutok dobrý, rozhoduje predovšetkým jeho *motivácia*; ak je tá napríklad zištná – ak sa za skutok koná iba preto, že sa zaň očakáva odmena alebo uznanie (ľudí alebo Boha), nejde o dobrý skutok. Vzťah medzi vierou a skutkami Bonhoeffer vyjadril vetou: „*len poslušný verí, len veriaci poslúcha*“, a Luther prehlásil: „*Nemožno oddelovať skutky od viery, tak ako nemožno oddeliť žiar a svetlo od ohňa.*“

Obidve krajnosti: konanie skutkov bez pravej, živšej viery alebo za účelom akéhosi „podplatenia“ Boha (tzv. „záslužníctvo“), ako aj „pohodlná viera“ bez poslušnosti voči Božiemu zákonu, hoci samy seba pokladajú za kresťanstvo, majú k nemu v skutočnosti ďaleko.

Pokiaľ ide o skutky, treba ešte zdôrazniť, že dobrými skutkami môžu byť iba *skutky lásky*, nie „skutky obradné“ (t.j. kultové úkony alebo predpísané správanie sa, ktoré je z etického hľadiska indiferentné, napr. zachovávanie sviatkov, pôstov, konanie rôznych rituálov a pod.).

Nakoniec treba spomenúť ešte jednu dôležitú podmienku, ktorú musí viera splňať – musí sa zakladať na pravde, na správnom, biblickom poznaní. Ak by viera stavala na lži, fantázii, omyle alebo povere, viedla by nielen k sklamaniu, ale k tragédii – nebola by tou pravou, zachraňujúcou vierou.

KREŠŤANSKÁ LÁSKA

Keďže je slovo láska veľmi frekventované, mohlo by sa zdať, že každý človek (kresťan i nekresťan) pozná presne jeho obsah, zmysel. Nie je tomu tak. Lebo tá láska (či už nežne romantická alebo vášnivo, „živočišne“ telesná), ktorá je tak často ospevovaná (raz sentimentálne, inokedy frivolne až vulgárne) v ľudových a populárnych piesňach, v operetách a operách, ktorá je námetom mnohých („brakových“, ale aj veľmi hodnotných) románov a filmov, nemá s láskou v biblickom zmysle (*agape*) nič spoločné.

Biblické jazyky (hebrejčina a gréčtina) majú pre *lásku* (resp. *milovať*) niekoľko výrazov (v slovenčine je to inak¹):

V starozmluvných (hebrejských) textoch sa najčastejšie používa výraz *‘ahab* (*‘hb*), ďalšie výrazy sú *chášak*, *‘ágab*. Tieto slová sa však len výnimočne používajú na označenie Božej lásky. Tu sa častejšie používajú výrazy *racham*, *chánan*, *chesed* (prekladajú sa: milovať, zmilovať sa, byť ľútostivý, milosrdenstvo a pod.).

Gréčtina (jazyk Novej zmluvy) má pre lásku štyri výrazy: *e’ros*, *storge*, *fili’a*, *aga’pe*. Prvý výraz (*eros*) znamená vášnivú lásku vedúcu k zmyslovému opojeniu (extáze) – je to „horúci (spaľujúci) cit“, podmienený pudom (najčastejšie, ale nie výlučne, pohlavným). Druhý výraz (*storge*) označuje prirodzenú náklonnosť so starostlivosťou, s akou sa stretávame medzi príbuznými (napr. rodičmi a deťmi). Obe dva tieto druhy lásky sú „biologické“ (podmienené pudmi). Slovo *eros* sa v Biblii nepoužíva, druhý výraz (*storge*) je použitý niekoľkokrát, napr. v R 12,10 v podobe *filo’storgos*; alebo v 2Tim 3,3, kde sa hovorí o tom, že v posledných dňoch budú ľudia „bez (prirodzenej) lásky“ (grécky *a’storgoi*).

Tretí a štvrtý druh lásky (*filia* a *agape*) sú – na rozdiel od predchádzajúcich dvoch (ktoré vlastnia aj zvieratá) – typicky ľudské; nie sú prejavom inštinktov, a treba ich pokladať za cnosti. *Filia* (*filein*, *fileo*) je akýsi „teplý cit“, duševná spriaznenosť, s ktorými sa stretávame napr. medzi priateľmi.² V Písme je tento

¹ Aj slovenčina síce disponuje viacerými výrazmi – napr. pre prejavovanie lásky máme tri slovesá *milovať*, *ľubiť*, *mať rád* –, tieto však bývajú používané promiskue, ako synonymá – zriedka býva rešpektovaná jemná významová odlišnosť medzi nimi (a práve preto, že tá odlišnosť je, na rozdiel od niektorých iných jazykov, príliš malá, ľudia s menej vypestovaným jazykovým citom ju ťažko postrehnú). Pokiaľ ide o podstatné mená, v slovenčine sa používa vlastne iba jedno „univerzálne“ slovo – *láska*, a to často i tam, kde by boli možno vhodnejšie iné výrazy (napr. náklonnosť, zamilovanosť, starostlivosť, popríklad aj pohlavný pud, vášeň a pod.).

² Vzťah medzi priateľmi možno oprávnené nazvať *láskou*, má všetky jej vlastnosti, patrí k najčistejším, najnezištnejším vzťahom medzi ľuďmi (priateľskou láskou však neoznačujeme homosexuálny vzťah – ten patrí k erosu, k jeho chorobným, perverzným prejavom). Priateľstvo (láska medzi priateľmi) nie je to isté, čo kamarátstvo. Kamaráti sú tí, čo sú navzájom spojení spoločnou činnosťou alebo záujmami (napr. v zamestnaní, v škole, v klube, v spolku, v politickej strane a pod.); priatelia sú si vnútorne blízki, „duchovne spriaznení“ – majú niečo spoločné (názor, záľubu, vieru), čo iní s nimi nezdieľajú, a čo ich robí navzájom si veľmi blízkymi (a do istej miery ich oddeľuje od ostatných – i od kamarátov).

výraz použitý viackrát (napr. keď sa Ježiš spytuje Petra „*miluješ ma?*“ – J 21,15-17; niekedy je súčasťou zložených slov, napr. *filadelfia*, t.j. bratská láska).

Najdôležitejším pre nás je štvrtý z uvedených výrazov: prekladatelia SZ z hebr. do gr. (Septuaginta) prekladajú '*áheb*, '*ah^abá* slovami *agape* (*agapan*, *agapao*). Takáto láska sa neprejavuje citmi (emóciami), ale činmi – to nie je vašeň, ani romantický vzťah, ani „spriaznenosť duší“, ale služba, pomoc, záchrana. Práve *agape* je tou láskou, ktorá sa vyžaduje od kresťanov.

Kresťanská láska často býva porovnávaná (niekedy dokonca zamieňaná) s tromi ušľachtilými (a obdivovanými) citmi, resp. vzťahmi – s láskou romantickou, materskou a s vzťahom medzi priateľmi. Je to omyl. *Romantickú lásku* nemožno považovať za vzťah, ktorý by bolo možné označiť výrazom *agape*. I romantická láska je totiž cit, podmienený pohlavným pudom, hoci tento nemusí byť nápadný (býva tu často zámerne, vedome zastieraný). Romantická láska („románová“, „operetná“, „básnická“) je teda – podobne ako sex – láskou erotickou (i keď jej literárne spracovanie nebýva – na rozdiel od „umeleckých“ opisov sexu – vulgárne). Rozhodne nemá byť „prototypom“ (ani vzorom) kresťanskej lásky. Ani iná obdivovaná *láska* – *materská*, ktorá býva často považovaná za akýsi „prototyp“ kresťanskej lásky (je obetavá, dávajúca, „nezištná“), nie je vzťahom typu *agape*. Materská láska sa totiž líši od *agape* v dvoch podstatných rysoch: 1. materský vzťah je – podobne ako erotika – tiež podmienený pudom, je to v podstate inštinkt (veď „materský inštinkt“ je vlastný aj zvieratám) – ide teda o prirodzenú danosť, nie o cnosť; 2. materská láska je zameraná len na *vlastné* dieťa (nie je teda takou nezištnou ako sa na pohľad zdá); materská láska je skratka typická *storge*, nie *agape*. *Filia* (teplý vzťah, láska, náklonnosť) medzi priateľmi (vnútorne spriaznenými ľuďmi) sa najviac podobá láske *agape*, v jednom sa však od nej zásadne líši – *filia* je exkluzívna, je zameraná na jednu alebo niekoľko osôb (človek miluje touto láskou iba „objekt svojho priateľstva“, k ostatným ľuďom môže byť ľahostajný alebo dokonca nepriateľský), *agape* však nerozlišuje medzi objektmi (netýka sa iba priateľov, ale aj nepriateľov).

Zhrniem: *Agape* – na rozdiel od iných tu spomenutých lások – si nikdy nevyberá objekt lásky (vyžaduje sa láska aj k nepriateľovi), neprejavuje sa ani „ospevovaním“, vychvaľovaním (či už úprimným alebo neúprimným, odôvodneným alebo nekritickým) objektu, ani osobnými sympatiami (popríklad príjemnými citmi a pocitmi, ktoré v subjekte vzbudzuje objekt lásky), ale konkrétnou pomocou, nezištným konaním dobra, najmä ak sa „objekt“ ocitne v núdzi, nebezpečenstve, a to bez ohľadu na to, či sú medzi subjektom a objektom prítomné nejaké pozitívne alebo negatívne citové väzby; ako vidieť, prejavy *agape* sa viac blížia k prejavom toho, čo my označujeme výrazmi *súcit*, *solidarita*, *pomoc* a *milosr-*

Ešte jedna poznámka k používaniu (či zneužívaniu) slova *priateľ*: s týmto slovom sa v ostatnom čase začalo diať niečo podobné, čo postihlo kedysi výrazy „láska“ a „milovať“, ktorými – v snahe eufemizovať často drsné výrazy pre vulgárnu skutočnosť – sa začal označovať obyčajný sex, a to aj tie najhrubšie, čisto telesné jeho formy a prejavy (keď ide iba o pocity, nie o city). Teraz sa slovami *priateľ* / *priateľka* začali nazývať „sexuálni partneri“ – ľudia rôzneho pohlavia, žijúci v mimomanželskom intímnom vzťahu (čiže v konkubinate; v biblickej reči: v smilstve, resp. cudzoložstve), pre ktorých má slovenčina iné primerané označenia (z tých slušných spomeniem napr. milenec / milenka, frajer / frajerka). Škoda, že sa takýchto „jazykových prešlápov“ dopúšťajú často novinári a iní ľudia, ktorých „pracovným nástrojom“ je slovo (jazyk); mali by si ho viac vážiť a dbať o jeho čistotu i jednoznačnosť.

denstvo, ako toho, čo býva obvykle označované slovom *láska*; vo výraze *láska* totiž v našej reči prakticky vždy silno prevažuje citová (emotívna) zložka nad zložkou „praktickou“ („pragmatickou“).

Takáto je láska – agape vo vzťahu k ľuďom (k blížnym), vo vzťahu k Bohu sa však láska prejavuje inak. Zatiaľ čo láska k ľuďom sa prejavuje predovšetkým milosrdenstvom, solidaritou a pomocou, **láska k Bohu** sa prejavuje najmä **poslušnosťou** – životom podľa Božích pravidiel (1J 5,3; 2J 6). (O tom si viac poviem neskôr).

Ako vieme, láska je najväčšou cnosťou kresťana a je súčasne **najväčším Božím prikázaním**: prvým prikázaním je *láska k Bohu*, druhým *láska k blížnemu* (Mk 12,28-31).

Lásku k blížnemu (ktorou sme sa zaoberali v predchádzajúcich odsekoch) Ježiš Kristus definoval takto:

1. miluj svojho blízneho tak ako seba (Mt 19,19),
2. správaj sa k inému tak, ako chceš, aby sa on správval k tebe (Mt 7,12).

Ide o veľmi výstižnú charakteristiku kresťanskej lásky (agape) k blížnemu: konat' dobro (i sebe chceme iba dobro; ak sme rozumní, prijmeme dobro i keď nie je príjemné); keď sme v nebezpečenstve prijmeme pomoc od hoci-koho – a rovnako hocikomu (nie iba vybraným „objektom“) máme poskytovať pomoc aj my; i nezištnosť pomoci najlepšie oceníme, ak sa ocitneme v núdzi (keď sme v roli prijímateľov) – a to isté sa očakáva od nás, keď sme v roli poskytovateľov pomoci.

Kresťanskú lásku teda možno identifikovať podľa troch charakteristických znakov: a) koná vždy dobro, b) nevyberá si objekt (môže ním byť aj nepriateľ), c) je nezištná, nepočíta s odmenou (ani s opätovaním, ba dokonca ani s vďačnosťou).

Kresťanská láska je teda **vzťah** (nie cit!), ktorého podstatou je všemožná snaha *konať* druhému dobro. Tu však azda treba vysvetliť, čo sa myslí tým „dobro“. Majme na pamäti, že *dobré nemusí byť vždy príjemným*. Dobro je často nepríjemné: napr. upozornenie na chyby, pokarhanie alebo i potrestanie za zlý čin a pod. (podobne ako chirurgický zákrok, ktorý zachraňuje život, býva nepríjemný, ale potrebný, teda dobrý). A naopak to, čo je príjemné, býva často zlé, hriešne, pretože uspokojuje neraz iba žiadosti tela, márnivosť a samolúboosť. Ale nemusí ísť iba o tzv. hedonistické „vyžívanie sa“, niekedy môže byť konanie zdanlivo „chvályhodné“. Vezmime si príklad tak typický v nedávnej minulosti (mám však obavu, že nielen v minulosti): rodičia, aby zabezpečili svojmu dieťaťu prijatie na školu a neskôr „bezproblémovú kariéru“, okradnú ho o to najcennejšie – o vieru v Boha, o poznanie evanjelia Pána Ježiša Krista. Ich konanie nie je motivované láskou (ako si to oni istotne myslia), ale rodičovským pudom – inštinktom, ktorý vlastnia aj zvieratá (tento inštinkt riadi ich konanie, keď zabezpečujú svojim mláďatám materiálne zaistenie a bezpečnosť – potravu, útulok, ochranu). Ak rodičia konajú iba tak, ako spomínané zvieratá, ale nemyslia na duchovný život svojich detí, na ich spásu, teda na to, čo má najväčšiu hodnotu, v skutočnosti ich nemilujú (v zmysle kresťanskej lásky – agape).

Najväčším nepriateľom kresťanskej lásky je prehnaná *láska k sebe* – *egocentrizmus*.

„Vlastnými deťmi“ egocentrizmu sú egoizmus, pýcha a druhá tvár pýchy – *závisť* (je to vlastne „neukožená pýcha“).

Egoizmus, pýcha a závisť sú najčastejšími príčinami najrôznejších hriechov a nešťastia: sú prekážkami lásky, príčinami nepriateľstva, bezohľadnosti, lakomstva, pomstivosti, rôznych zločinov, krádeží, vražd... Jediná láska – *agape* je nezištná, ostatné spomínané lásky sú viac či menej egoistické (najviac *eros*, menej často *storge*, výnimočne i *filia*); iste i preto bývajú (najmä prvé dve) tak často sprevádzané zlom, hriechom i nešťastím „milujúceho“ aj „milovaného“ (čo býva „vdáčným“ námetom rôznych umeleckých diel, najmä románov).

Pýcha – najčastejší prejav egocentrizmu – vedie okrem iného k neposlušnosti voči Bohu: k bezbožnosti i k pokrytectvu (predstieraníu „dobrých skutkov“ len kvôli uznaniu a obdivu). Skutok, aj keď sa zdá byť na pohľad dobrým, ak je motivovaný pýchou, stráca hodnotu, je skutkom zlým! **O tom, či je skutok dobrý, rozhoduje – viac ako jeho vonkajší „efekt“ – motív, pohnúťka, ktorá k nemu vedie.**

OSPRAVEDLNIENIE a MILOŠŤ

Mnohé texty v Písme svedčia o tom, že človek môže byť ospravedlnený len Božou milosťou, a to z viery v Boha a v Ježiša Krista.

Milosť si nemožno zaslúžiť: veď milosť znamená odpustenie trestu, zbavenie viny bez zásluh vinníka (odsúdeného). Za zásluhy, skutky, prácu sa dostáva odmena (mzda), a nie milosť.

Každý človek je hriešny. Bez Božej milosti, ktorá ho ospravedľňuje z vín, by bol stratený. Ospravedlnenie je zadarmo, a predsa človek musí splniť isté **podmienky**, aby ho od Boha získal. Tými podmienkami sú *pokánie* a *viera*.

Pokánie nie je len oľutovanie, ale aj zrieknutie sa hriechu, zmena doterajšieho života, obrátenie jeho smerovania (veď *pokánie*, v gréckom origináli *metanoia*, znamená doslovne *zmenu mysle, zmyšľania*).

O *viere* sme hovorili vyššie; tu si iba pripomeňme, že musí ísť o vieru *živú* (t.j. čínorodú), ktorá vedie *k viditeľnej zmene života človeka* (k zmene jeho *myslenia*, ale aj *konania*).

Ešte jedno by som rád zdôraznil: ospravedlnenie, ako prejav Božej milosti, je absolútne – to znamená úplné (alebo žiadne). Neexistuje nejaká „častočná milosť“ či „polovičné ospravedlnenie“. Boh človeku milosť poskytne alebo mu ju neposkytne, a tak pri poslednom súde môžu byť vynesené iba dva verdikty: „vinný“ alebo „nevinný“ (omilostený). Pojmy ako „častočná vina“, „poľahčujúca okolnosť“ a pod. sú na Božom súde neznáme. Nespoliehaj sa preto, že máš nejaké „zásluhy“ (svoje alebo dokonca niekoho iného), alebo že nepatríš medzi najhorších, ale medzi priemer, lebo „priemerný“, t.j. tí, ktorých je najviac (ktorí kráčajú „širokou cestou“), budú odsúdení rovnako, ako tí najhorší.

KREŠŤAN a SVET

Svet má mnoho prostriedkov, ktorými zvádza k hriechu. Preto v Písme čítame: „*nemilujte svet...*“ (1J 2,15). Tomu treba rozumieť tak, že sa máme vystríhať pokušení, ktorými nás svet zvádza. (V Písme možno čítať o troch zdrojoch pokušenia, ktorými sú *satan*, *telo* a *svet*; hoci presne vzaté, pokušiteľ je iba jeden – *satan*, a *telo* so svetom sú jeho najčastejšími „pracovnými nástrojmi“).

Krešťan musí žiť vo svete, lebo má v ňom svoje poslanie. Nemá z neho utekať (ako napr. pustovníci alebo mnísi). Má byť však od sveta oddelený akýmsi „filtrom“, cez ktorý neprenikne to, čo je zlé. Týmto „filtrom“ je *posvätenie*, ktoré dostáva ako dar od Boha (dar Jeho Ducha), a to skrze vieru.

A ako je to s pôsobením opačným smerom? Ako kresťania môžu pôsobiť na svet, čo mu môžu dať? Ježiš Kristus hovorí: „*Vy ste soľ zeme... vy ste svetlo sveta... Tak svieť vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a velebili vášho Otca, ktorý je v nebesiach.*“ (Mt 5,13-16). Teda kresťania sa musia usilovať o nápravu sveta, majú konať dobro, a to nie nejako anonymne, ale tak, aby to ľudia videli a mohli tak chváliť Toho, z ktorého dobro pochádza – teda chvála nepatrí im, ale Bohu!

Vážení priateli, dovoľ otázku: Si kresťanom (kresťankou)? Neponáhľaj sa s odpoveďou, ale napred spolu so mnou pouvažuj: kresťanom nie je každý, kto sa narodil a vyrástol v kresťanskom prostredí (kresťanstvo sa nededí), ba ani nie každý, kto bol pokrstený, ale iba ten, kto našiel správny vzťah k svojmu Pánovi, kto sa vydal cestou jeho nasledovania, kto zanechal starý spôsob života (obrátil sa) a narodil sa do nového života, do Božej rodiny (znovu sa narodil = znovuzrodil sa). Byť obrátený, to síce neznamená byť bez hriechu, ale znamená to – *zaujať voči hriechu správny postoj*. Tam kde človek predtým umlčoval svoje svedomie, je teraz rozhodnutý poznať o sebe a svojich hriechoch pravdu. V modlitbách žiada Pána, aby mu túto pravdu zjavil. Kedykoľvek je usvedčený, že sa v jeho živote niečo protiví Božej vôli, obracia sa k svojmu Spasiteľovi a povie mu to všetko v absolútnej dôvere, lebo je uistený o tom, že mu odpustí, očistí ho. V Písme čítame: „*...ak niekto zhreší, máme u Otca obhajcu, Ježiša Krista, spravodlivého.*“ (1J 2,1).

No a teraz sa pokús odpovedať na otázku, ktorú som ti pred chvíľou položil.

ŽIVOTNÝ ŠTÝL KREŠŤANA

Ako už bolo povedané, kresťania vedia, že konanie skutkov nie je to, čo od nich Boh predovšetkým čaká. Nenútiť sa do dobrých skutkov, ale tieto automaticky konajú – sú to plody ich viery.

Ak ide o skutočných kresťanov, ich spoločná viera a rovnaký Duch, ktorým sú vedení, obrusuje hrany individuálnych odlišností (daných povahou, výchovou, vzdelaním a pod.), čo vedie síce nie k uniformite, ale predsa len k podobnosti ich životného štýlu. Je preto možné ich poznať podľa ich posto-

jov, reagovania, konania, a to i v situáciách, kde nedochádza k verbálnemu vyznaniu viery.

Ich postoje, ich skutky sú vlastne „neverbálnym vyznaním viery“. Ak kresťan „zapadá“ do svojho svetského okolia tak, že je neodlíšiteľný, zrejme už prestal byť kresťanom (ak ním vôbec niekedy bol).

Podľa čoho poznať kresťanov?

Na túto otázku odpovedá Pán Ježiš Kristus: „*Podľa toho poznajú, že ste moji učeníci, keď sa budete vzájomne milovať!*“ (J 13,35).

Vo svojom vnútri sú kresťania naplnení zbožnosťou, zvláštnou radosťou a trpezlivosťou. A navonok sú nápadní pre kresťanov typickými (a vo svete tak zriedkavými) prejavmi konania: spravodlivosťou, statočnosťou, skromnosťou, striednosťou, pokojamilovnosťou, pravdovravnosťou, poctivosťou a pracovitnosťou (je tu vymenovaných osem **cností**: 4 „S“ a 4 „P“). Pozornejší pozorovateľ odhalí možno aj hlavné **motivácie** týchto ich postojov, ich životného štýlu: VIERU, LÁSKU a NÁDEJ.

Takýto ušľachtilý životný štýl, ďalej Božia pomoc a ochrana v každej životnej situácii, a z toho vyplývajúce pocity istoty a zvláštnej radosti (ktoré sú v príkrom protiklade k depresiám a frustráciám tak častým v živote dnešných ľudí) – to je odmena, ktorú kresťania dostávajú od svojho Pána už tu, v tomto živote. Čo je však podstatné, oni majú istotu spasenia, večného života. Táto istota okrem iného eliminuje strach zo smrti (ktorý tak často sužuje neveriacich), pretože praví kresťania vedia, že smrťou všetko nekončí, že ich čaká to, čo majú zasľúbené a čo je zdrojom ich radosti a istoty: vzkriesenie a potom spoločenstvo s ich milovaným Pánom.

Vážený priateľ, opäť ti predložím dotieravú otázku: Vieš už kde budeš tráviť celú nekonečnú večnosť? Nevieš? To je zlé! Pochybujem, že by ti to bolo ľahostajné. Ved' predpokladám, že si si starostlivo vybral, naplánoval čo budeš študovať, čím (v akom povolaní) vyplníš časť svojho života, ktorý je v porovnaní s večnosťou skoro ničím. Ba si možno robíš starosti (neraz smiešne) s tým, ako prežiješ pár dní dovolenky či prázdnin. Preto by ťa malo zaujímať, kde budeš tráviť večnosť. A malo by byť samozrejmosťou, že v tom chceš mať istotu.

Ak teda chceš mať istotu spasenia, istotu, že večný život budeš tráviť v Božej prítomnosti, a k tomu navyše žiť už tu na zemi radostným, bezpečným životom znovuzrodeného kresťana, musíš niečo urobiť – musíš sa rozhodnúť: musíš *priať Božieho Syna Ježiša Krista za svojho Pána a Spasiteľa!*

Boh nám dáva príležitosť, aby sme k Nemu prišli dobrovoľne. Dnes je ešte čas sa rozhodnúť. Boh čaká – ešte máš príležitosť. Ale to nepotrvá navždy; ved' nielen príchod nášho Pána, ktorý môže nastať každú chvíľu, ale aj koniec tvojho pozemského života (ktorý je taký, ako plamienok vo vetre, čo môže v minúte zhasnúť) ukončí definitívne túto príležitosť, túto jedinú šancu. Musíš sa preto tejto príležitosti chopiť hneď teraz – alebo sa jej vzdať! Ale ak

teraz neprijmeš Ježiša Krista ako svojho Pána a Spasiteľa, celkom isto ho raz budeš musieť prijať ako svojho Sudcu!

V I E R A – TO NIE JE IBA PRESVEDČENIE, ALE AJ DÔVERA, POSLUŠNOSŤ A SLUŽBA

Kto je kresťanom?

Pri sčítaní ľudu v roku 1991 niečo vyše 72 %, a v roku 2001 dokonca celých 84 % obyvateľov Slovenska uviedlo svoju príslušnosť k niektorej kresťanskej cirkvi. Mohli by sme teda pokladať Slovensko za kresťanskú krajinu. No naše každodenné skúsenosti to nepotvrdzujú. Veď všetko to negatívne, čo vidíme okolo seba – nenávisť, závisť, zlobu, pýchu, egoizmus, spôsobovanie materiálnych škôd i psychických útrap iným, a to neraz spôsobom aj veľmi bezohľadným, dokonca formou brutálnych kriminálnych činov – toto všetko istotne nie je dôsledkom konania iba tej zvyšnej, „nekresťanskej“ šestiny národa. Na konaní zla sa celkom iste podieľajú aj tí, čo pri sčítaní ľudu proklamovali svoju príslušnosť k nejakej kresťanskej cirkvi. A tak sa celkom logicky natíska otázka: môže kresťan páchať zlo? Odpoveď je jednoznačná: nie! Z toho nám však vychádza, že nie každý je kresťanom, kto sa za neho vydáva.

Niektorí vyplnili príslušnú rubriku v dotazníku možno len preto, že sa narodili v rodine s kresťanskou tradíciou, že ich rodičia boli príslušníkmi nejakej kresťanskej cirkvi i keď oni sami k nej už nepatria, a to ani presvedčením, ani formálne. Ťažko je odhadnúť aké percento tvoria títo „vnuci Boží“ (t.j. ľudia, ktorých rodičia boli Božími synmi a dcérami, ale oni sami sa nestali Božími deťmi).

Potom je tu veľká skupina tých, čo sa cítia byť kresťanmi; boli dokonca krstení, veria v Boha ako Stvoriteľa a Udržiavateľa sveta, niektorí z nich veria aj v to, že Biblia je pravým Slovom Božím (že jej pisatelia boli inšpirovaní Duchom Svätým). Ale to je všetko; tu ich „viera“ končí. Sú, či nie sú títo ľudia kresťanmi?

Zásadná otázka teda znie: **Kto je vlastne kresťanom?** Odpoveď nie je taká jednoduchá, ako by sa niekomu možno zdalo. Pokúsme sa však o ňu.

Byť kresťanom, to celkom určite neznamená iba hlásiť sa k niektorej kresťanskej cirkvi, konfesii, denominácii. Ba nestačí ani byť pokrstený, konfirmovaný či birmovaný, chodiť do kostola, vykonávať nejakú cirkevnú funkciu alebo materiálne podporovať cirkev. Čo teda znamená „byť kresťanom“?

Byť kresťanom, to znamená veriť v Boha a veriť Bohu,
prijat' Jeho Syna Ježiša Krista za svojho Pána a Spasiteľa
a dovoliť Duchu svätému pôsobiť na seba, v sebe a prostredníctvom seba.

To je veľmi stručná definícia významu slova kresťan (kresťania, kresťanstvo). A práve preto, že je stručná, vyžaduje si komentár, vysvetlenie jednotlivých pojmov.

Viera, dôvera a poslušnosť

Veriť možno v niečo a veriť možno niečomu (niekomu). Veriť v niečo, znamená byť presvedčeným o existencii či pravdivosti niečoho, niekoho, napr. veriť možno v jediného Boha. Takáto viera je predpokladom, nie však znakom kresťanstva („Ty veríš, že Boh je jeden. Dobre robíš. Aj démoni veria, ale sa desia.“ Jk 2, 19). Veriť niekomu, to znamená dôverovať mu. Veriť Bohu – to je mať istotu, plne sa spoľahnúť na Neho a následne aj konať vždy a všade v zhode s touto vierou. Takáto viera sa prejavuje v plnení Božej vôle; vonkajším **znakom viery je teda poslušnosť**. V Biblii nachádzame veľa príkladov takejto poslušnosti, vychádzajúcej z viery:

Poslušný bol **Nóach** („Nóach urobil všetko tak, ako mu prikázal Boh.“ – 1M 6, 22), **Abrahám** („Hospodín riekol Abrámovi: vyjdi zo svojej krajiny... do krajiny, ktorú ti ukážem... Vtedy Abrám odišiel ako mu prikázal Hospodín“ – 1M 12,1.4), poslušný bol **Mojžiš** („Mojžiš a Áron urobili, ako im prikázal Hospodín“ – 2M 7, 6), poslušný bol **Ježiš Kristus** („Robím tak, ako mi prikázal Otec...“ (J 14,31); „...bol poslušný až do smrti na kríži“ – F 2, 8), poslušní boli Jeho **učeníci** („Povolal ich: A oni hneď zanechali loď aj otca a nasledovali Ho“ – Mt 4, 21.22) a **všetci, ktorí ho milujú a nasledujú** („Kto má moje prikázania a zachováva ich, ten ma miluje“ – J 14, 21).

A naopak – neposlušnosť je znakom nevery. Veď z neposlušnosti vznikol hriech, ktorý oddelil človeka od Boha. Neposlušnosť Adama uvrhla celé ľudstvo do strašnej tragédie. Boh stvoril človeka na svoj obraz, dal mu slobodu a výsadu panovať nad celou Zemou. Človek však zneužil svoju slobodu a neposlúchol Boží príkaz; naopak, poslúchol satana, jeho „radu“, a tak sa dostal do diablovej moci, do satanovho otroctva, do tábora nepriateľa Boha.

Napriek tomu Boh nezavrhol človeka. Poslal svojho Syna, aby dal šancu ľuďom zachrániť sa. Rozum, ktorý dal človeku pri stvorení, aby mohol byť korunou tvorstva, ale tiež pochopiť realitu Boha, má pomôcť teraz človeku poznať, že bez prijatia ponúkutej pomoci, bez obnovenia poslušnosti voči Bohu, nemožno sa vymaniť z moci satana, že bez toho niet záchrany.

Spomenuli sme Abrahámovu poslušnosť. Vráťme sa ešte k jeho príbehu, lebo na ňom veľmi dobre vidieť ako vyzerá pravá poslušnosť vychádzajúca z viery, z dôvery.

Keď mal Abrám 75 rokov počul Hospodinov hlas: „Odíď zo svojej krajiny... do krajiny, ktorú ti ukážem. Urobím ťa veľkým národom, požehnám ťa.“ (1M 12, 1-2).

Abrám dostal príkaz a zaslúbenie. Na nič sa nepýtal, o ničom nešpekuloval, „odišiel ako mu prikázal Hospodín“. Mohol tak urobiť, lebo veril, sto-percentne **dôveroval** svojmu Pánovi. Ale to hlavné – azda najúžasnejší prejav viery (dôvery a poslušnosti) zaznamenaný v Božom slove – ešte len malo prísť. Zhruba 30 rokov po uvedenej udalosti Boh žiada Abraháma, aby Mu obetoval svojho syna – toho tak túžobne očakávaného, milovaného syna Izáka, skrze ktorého sa malo naplniť Božie zaslúbenie o veľkom, slávnom po-

tomstve Abrahámovom. Abrahám opäť neodporuje, ani nevyjednáva, ale poslušne „*osedlal osla, vzal so sebou svojich dvoch sluchov, aj Izáka...*“ (1M 22,3) a šiel... Abrahám obstál aj v tejto najťažšej skúške. A hoci nakoniec k obetovaniu Izáka (vd'aka zásahu samotného Boha) nedošlo, Boh vysoko oceňuje Abrahámovu poslušnosť, keď mu dáva toto osvedčenie: „...*teraz som spoznal, že sa bojíš Boha a neodoprel si mi svojho syna, svojho jediného syna*“ (1M 22,12) „...*pretože si to urobil... veľmi ťa požehnám... a v tvojom potomstve budú požehnané všetky národy zeme, pretože si poslúchol môj hlas.*“ (1M 22,16-19).

Takáto poslušnosť a dôvera v Boha je znakom naozajstnej viery. Ale koľkí z tých, čo sa pokladajú za veriacich, majú takú vieru, dôveru v Boha? Mnohí verbálne veria, dôverujú, ale keď príde k zložitej situácii v ich živote, viac sa spoliehajú na seba alebo na iného človeka ako na Boha. Ale: „*Takto vraví Hospodín: Prekliaty je muž, ktorý dúfa v človeka... jeho srdce sa odvracia od Hospodina...*“ (Jer 17, 5.7). Sú to veľmi závažné slová. Z nich vyplýva, že ak sa spoliehaš na seba a na iného človeka viac ako na Hospodina, si prekliaty (doslova!), teda istotne nie si ani kresťanom. Ostatne logicky vzaté, je aj nerozumné spoliehať sa na slabého, nedokonalého človeka, a nie na všemocného a spoľahlivého Boha. Niektó môže azda protiargumentovať svojou „skúsenosťou“: bol v ťažkostiach, prosil Boha o pomoc, a – nič sa nestalo, Boh ho „nevypočul“. K tomu treba uviesť prinajmenšom tieto skutočnosti:

a. Boh nám sľúbil, že nám pomôže, a On svoje Slovo dodrží, lebo je pravdivý a spoľahlivý. „*V Teba dúfajú tí, čo znajú Tvoje meno; lebo Ty neopustíš tých, čo Ťa hľadajú, Hospodine*“ (Ž 9,11). „*Proste a dostanete; hľadajte a nájdete; klopte a bude vám otvorené.*“ (Mt 7, 7). Ale žiadne **zasľúbenie sa nemôže naplniť, ak my nesplníme isté podmienky**. Prvou, najdôležitejšou podmienkou je naša viera, úplná dôvera. Ostatné podmienky sú uvedené pri každom zasľúbení. Napríklad vyššie citovaný žalm v podstate hovorí: Len vtedy ťa neopustí Hospodín, ak Ho ty hľadáš. Ako Ho však hľadať? Písmo odpovedá: „...*keď budeš hľadať Hospodina, svojho Boha, nájdeš Ho, ak Ho budeš hľadať celým srdcom a celou dušou*“ (5M 4, 29). Ak teda nedáš do hľadania Boha (v Jeho Slove, v Jeho skutkoch a pri modlitbách) celé srdce a dušu, nečakaj, že sa naplní zasľúbenie, podľa ktorého ťa Hospodín neopustí.

b. **Boh** je všemocný, a preto **môže**, miluje nás, a preto **chce** nám pomôcť, „vytrhnúť nás z každej núdze“ (ako spievame v známej piesni). *Avšak, nie vždy takým spôsobom ako si my predstavujeme*. On vie „ako na to“, my nie. My by sme si liečili závažnú chorobu najradšej „prikladaním mastičky“, len aby to nebolelo. On však niekedy zvolí radikálnu, „chirurgickú“ liečbu. A to bolí. Ale práve to je ten najlepší, ba istotne jediný účinný spôsob pomoci. Navyše Boh vidí ďaleko dopredu, my nie: čo sa nám môže zdať z krátkodobého hľadiska prospešné, dobré, nemusí byť takým z hľadiska dlhodobého. Preto sa nespoliehajme na svoj posudok, úvahu, ale ponechajme to na nášho Otca (tým nielen dokážeme svoju vieru – dôveru, ale zaistíme si aj to najoptimálnejšie riešenie problému).

c. **Skúšky v živote**, aj keď sú bolestivé, **sú pre nás prospešné**, veď „*milujúcim Boha, povolaným podľa rady Božej, všetky veci slúžia na dobro*“. (R 8, 28). Oheň páli, ale aj očisťuje a tiež zakaľuje. Napokon **najdôležitejšia je duša človeka**. Ak na jej záchranu Boh použije bolestivý zákrok, je to pre dobro človeka. Aj keby pritom telo trpelo. Ďakujeme preto nášmu Pánovi aj za skúšky, pokorenia, neúspechy, nepríjemnosti – i za bolesť.

Ak teda Boh neodpovedal na naše prosby podľa našich predstáv, neobviňujme Ho preto. Nie On je na vine, ale práve tie naše predstavy, ktoré sme sa naivne pokúšali vnútiť vševedúcemu, všemohúcemu, suverénnemu Pánovi.

Konanie človeka je ovplyvnené jeho rozumom, citom (emóciami) a vôľou. Ako v každom postoji a pri každom konaní človeka, aj vo viere sa uplatňujú všetky tieto tri zložky ľudskej psychiky – i keď samy o sebe pre vznik viery nestačia. Viera je totiž darom Božím, dielom Jeho Ducha. Ale nie každý človek ktorému je tento dar ponúknutý, ho aj prijme. A práve pri tom, či ho prijme (resp. ako naň zareaguje), hrá rozhodujúcu úlohu **vôľa**.

Viera kresťana spočíva v láske, v dôvere, v úcte, v bázni a v poslušnosti voči Bohu. A z toho všetkého možno ovplyvniť vôľou najviac **poslušnosť**.

Vzácný Boží dar viery musí človek predovšetkým byť ochotný prijať, ďalej nesmie brániť Duchu Svätému pri pretváraní svojej mysle a konečne musí mať vôľu, ochotu poslúchať. Poslušnosť je teda nielen znakom viery (ako už bolo poukázané), ale je aj jej predpokladom. Toto presne vystihuje Bonhoefferov výrok: „*Len poslušný verí, len veriaci poslúcha*.“

Poslušnosť voči Bohu, to je plnenie Jeho vôle. Pozrime sa, čo o tom hovorí Pán Ježiš Kristus: „*Nie každý, kto mi hovorí „Pane, Pane“, vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je v nebesiach*“ (Mt 7, 21) a ďalej: „*Kto má moje prikázania a zachováva ich, ten ma miluje, a kto mňa miluje, toho bude milovať môj Otec...*“ (J 14, 21). Podobné výroky Pána Ježiša Krista môžeme čítať aj na iných miestach (J 14, 15; J 14, 23-24; J 15, 14; Mt 7, 26 atď.).

V súvislosti s vierou by som chcel vystríhať ešte pred jedným nebezpečenstvom: niektorí ľudia majú chybné, skreslené predstavy o viere – domnievajú sa, že ide o akúsi „mystickú silu“, ktorú možno uchopiť vôľou, rozhodnutím, a ktorá potom ihneď zmení ich cítenie, názory, celý život: zmiznú depresia, pesimizmus, strach, chybné rozhodnutia a nastúpia optimizmus, sebaovládanie, pohoda, úspechy (dokonca i v takých oblastiach ako sú napr. šport, zamestnanie, politika a pod.). Je to, pravdaže, sebaklam založený na fantázii, na klame alebo omyle. **Viera** totiž musí byť **založená na pravde** – na poznaní (správnom, biblickom) Božej Pravdy a pravdy o Bohu – len vtedy je to viera, ktorá zachraňuje. Preto je nesmierne dôležité ono biblické „*takto hovorí Hospodin: ...*“ (a nie „to, čo hovorí alebo domnieva sa človek“).

Obrátenie sa – to je prebudenie sa a vykročenie

Kto je kresťanom, ten patrí Kristovi. A kto mu patrí, ten ho nemôže ignorovať, neposlúchať jeho príkazy a výzvy. Predovšetkým jeho výzvu, aby sme

ho nasledovali (Mt 16, 24-26) a aby sme sa obrátili (Mt 18, 3). „Obrátenie sa“ (od sveta k Bohu), v gréckom origináli „*metanoia*“, znamená vlastne „zmenu mysle“ (ale prekladá sa aj ako „pokánie“). Áno, Boh nás chce zmeniť, chce zmeniť naše vnútro, myseľ, našu podstatu. Len ten, kto touto premenou prešiel, je ozajstným kresťanom.

Formálne (tradičné) „kresťanstvo“ nemení vnútro človeka. Takýto „kresťan“ je vlastne atrapou, ktorá iba vypadá ako originál; je ako vec, ktorá sa zvonku zdá byť pravou, no vo vnútri je prázdnu. Je to jednoducho napodobenina. Tak ako napr. ovocie z plastickej hmoty – na pohľad je pekné, „ako skutočné“, ale je nepoživatelné, nepoužiteľné (iba ak na dekoráciu). Teda takouto „napodobeninou“, nepoužiteľnou atrapou je formálny „kresťan“.

Obrátenie, zmena mysle, pokánie – to je prvá fáza premeny človeka v kresťana. Samo **obrátenie** však **pozostáva z dvoch častí, krokov**:

a. Prebudenie. Ide tu o zásah „zhora“, o čin Ducha Svätého. Duchovný spánok, z ktorého sa má človek prebudiť, to nie je osviežujúci odpočinok, to je vlastne duchovná smrť. Toto kruté poznanie človeku sprostredkuje samotný Boh, konajúci v mysli človeka (t.j. Duch Svätý).

Človek musí napred poznať svoju diagnózu, musí byť usvedčený zo svojej hriechnosti, musí vidieť, uvedomiť si zúfalosť situácie, v ktorej sa nachádza, ale aj vlastnú neschopnosť dostať sa z nej vlastnými silami (to je „zlá správa“, ktorá predchádza evanjeliu – dobrej správe). Je to teda samotný Boh (Jeho Duch, pôsobiaci na človeka a v človeku), ktorý človeka usvedčuje, ale súčasne mu ukazuje východisko, možnosť a spôsob záchrany. Toto východisko z beznádejnej situácie, ponuka pomoci, záchrany, to je tá „radostná zvesť, dobrá správa“ (evanjelium): prebudený človek si uvedomí svoje biedne položenie a zatúži po ponúknutej pomoci, ktorá spočíva v prijatí Božieho Syna, Ježiša Krista za svojho Spasiteľa a Pána.

Duch Svätý môže prebudiť duchovne mŕtveho človeka rôznym spôsobom. Napríklad „oslovujúcim slovom“ („rémou“) – prečítaným úsekom Písma či iného duchovného textu, vypočutím si kázne, svedectvom iného človeka, oslovením pri evanjelizácii a pod. K prebudeniu však môže dôjsť aj za dramatických okolností, napríklad po náhlom, zázračnom uzdravení alebo po inom mocnom Božom čine. Ale tiež v tzv. hraničných životných situáciách (vážne ochorenie, úmrtie v rodine alebo iný otras, skúška).

b. Vstanie a vykročenie. Tu je dôležité osobné rozhodnutie a vôľa. Človek sa nikdy neobráti, ak po prebudení nevstane a nevykročí. Je to podobné, ako keď niekto ráno po prebudení ostane ležať v posteli: práca, ktorá ho čaká, zostane nevykonaná, a on, leňošiac v teplom pohodlí postele, za chvíľu opäť usne.

Márnotratný syn, keď oľutoval svoj čin, nachádzal sa medzi sviňami. Ak by bol iba ľutoval, ale nevstal a nevykročil, nevrátil sa k svojmu otcovi, bol by zostal naďalej medzi sviňami, bol by zahynul. A tak aj my, ak nás Duch Boží prebudí, a tak si uvedomíme svoju biedu, musíme vstať a vykročiť naproti svojmu Záchrancovi.

Stat' sa Božím dieťaťom možno iba narodením sa do Božej rodiny, teda jedine znovuzrozením

Po obrátení Duch Svätý ďalej pracuje na človeku a urobí s ním naozajstný zázrak: človek sa znovu narodí, narodí sa duchovne. Volá sa to **znovuzrodenie**. Bez neho nikto *nemôže uzrieť kráľovstvo Božie* (J 3,3). Znovuzrodenie je druhou fázou premeny človeka (prvou bolo obrátenie). Ním sa človek rodí do Božej rodiny – stáva sa Božím dieťaťom (Jeho synom, dcérou). Boh mu teda už nie je iba Stvoriteľom a Udržiavateľom sveta (neosobným alebo obávavým), ale láskavým, milosrdným Otcom. Od tejto chvíle sa človek stáva kresťanom.

Byť členom Božej rodiny, to znamená istotu, bezpečie, radostný, šťastný (blahoslavený) život už tu na zemi, a najmä večný život v Božom kráľovstve.

Vo vzťahu k Bohu **človek má iba dve možnosti**: je, alebo nie je členom Božej rodiny – patrí Bohu alebo patrí satanovi. Kto komu patrí, tomu aj slúži. Nielen tí, ktorí odmietajú Boha, ale aj tí, čo sa k Nemu síce hlásia, ale neposlúchajú Ho, čiže Mu neslúžia, stávajú sa otrokmi satana. Neexistuje nič medzi tým, žiadna tretia cesta. Naozaj sú iba dve alternatívy, dve cesty, vlastne dva tábory, a každý človek, či si to už uvedomuje alebo nie, patrí do jedného z nich. Lebo okrem Boha a satana („*kniežaťa tohto sveta*“ – J 12, 31) niet iných mocností vládnucich tomuto svetu.

Nik nemôže byť teda akýmsi „čiastočným kresťanom“. Bud' ním je, alebo ním nie je!

Je viacero ciest, ale len jedna z nich je tá pravá

Sú dve skupiny kresťanov (ak nepočítame tzv. „formálnych“ kresťanov), ktorí blúdia po nepravých cestách: tzv. „liberálni“ a „dogmatickí“ kresťania.

„Liberálnym kresťanom“, ktorí presadzujú (dokonca v teológii) „toleranciu“ k protibiblickým názorom, ktorí hľadajú „strednú cestu“, upúšťajúc od Božej pravdy, treba povedať, že v duchovnej oblasti je len jedna pravda, podobne ako v matematike môže byť správnym len jeden výsledok; napr. súčet: ak niekto hovorí, že $1 + 1 = 2$ a iný tvrdí, že $1 + 1 = 4$, tretí by mohol podľa zásady „zlatej strednej cesty“ považovať obidve tvrdenia za extrémne, a z toho by mu vyšlo, že $1 + 1 = 3$. Každý už na prvý pohľad vidí, že pravda v tomto prípade nie je „v strede“, ale je v „krajnom“ („extrémnom“) tvrdení, že $1 + 1 = 2$. Podobne majú pravdu kresťania pridržajúci sa celej Božej pravdy, aj keď sú preto neraz označovaní ako „extémisti“ (alebo „fundamentalisti“).

„Dogmatickí kresťania“ sa tiež držia „krajného“ (extrémneho) tvrdenia, ibaže toho, ktoré je od pravdy ešte vzdialenejšie ako ono „liberálne“: ich „viera“ spočíva vo „vyznávaní“ nebiblických (hoci oficiálne, t.j. koncilmi prijatých) dogiem (výsledok „súčtu“ týchto ľudí, podľa vyššie uvedeného príkladu, by bol teda: $1 + 1 = 4$).

Áno, vo vzťahu k Bohu existuje len jedna správna cesta, je len jedna pravda, a všetko, čo sa s ňou nezhoduje, protiví sa Božiemu Zákonu. Preto aj po-

sledný súd pozná len dva verdikty: omilostený a odsúdený. Nič medzi tým. Tam nebudú tresty väčšie a menšie, podobne ako neexistuje väčšia a menšia milosť. Nebudú ani žiadne „poľahčujúce okolnosti“ (napríklad za to, že niekto viedol „slušný život“, konal „dobré skutky“, chodil do kostola a pod.). Platí: buď – alebo! Buď patíš Bohu alebo patíš satanovi. O tom, aký rozsudok bude vynesený na poslednom súde v tvojom prípade, rozhoduje sa teraz – počas tvojho pozemského života. Teraz ešte môžeš rozhodnúť, ktorú cestu z dvoch možných – širokú či úzku – si vyberieš. Ak sa rozhodneš pre širokú, pohodlnú cestu, potom si uvedom, že tá nevedie do Božieho kráľovstva (Mt 7,13.14). Ak sa nachádzaš na širokej ceste, nie si Ježišovým nasledovníkom; veď neberieš na seba svoj kríž, ako On prikázal (Mt 10,38; 16,24). Namiesto neho vlečieš batoh telesných žiadostí, svetských rozkoší alebo starostí o veci tela, napr. o bohatstvo, moc či slávu.

Nasledovanie Pána Ježiša Krista, to nie je prechádzka „ružovou záhradou“, životom plným príjemností, radovánok, ale je to naozaj nesenie kríža (Mk 8,34). Posmievanie, prenasledovanie, utrpenie sú v živote kresťana úplne normálne javy. Ony sú preňho dokonca vyznamenaním a zdrojom šťastia; práve cez ne je kresťan blahoslavený (Mt 5, 4.10-11).

Kto dôveruje, dokáže aj obetovať

Viera, dôvera a vernosť Bohu sa najvýraznejšie prejavuje práve v ťažkých chvíľach života človeka, cirkvi, spoločnosti. Bolo by možné uviesť veľa príkladov – z Písma, z dejín cirkvi i z osobných príbehov súčasníkov – ja som si však vybral opäť Abraháma, muža obdivuhodnej viery (dôvery a poslušnosti voči Bohu); i preto, že pre túto jeho vieru *Boh v Abrahámovom potomstve požeňnal všetky národy zeme (1M 22,18)* – z jeho potomstva prišiel na svet Spasiteľ. Abrahám prežil veľa ťažkých chvíľ v živote, ale najťažšou bola iste tá, keď ho Boh požiadal, aby Mu obetoval svojho syna Izáka. Už sme o tom hovorili. Pripomeňme si, že Izák bol pre Abraháma tým najvzácnejším, čo na svete mal – bol jeho zaslúbeným synom, ktorého tak túžobne očakával, tak nesmierne miloval, ktorý bol jeho nádejou, nielen ako opora v starobe, ale najmä ako záruka udržania rodu, rozmnoženia potomstva. A ako reaguje Abrahám? Vieme, že neprotestuje, nevzpiera sa, nevyjednáva, ale „*osedlal osla, vzal si dvoch sluhov, syna Izáka a išiel*“ (1M 22, 3).

Príbeh, ako všetci vieme, končí radostne, slávne. Hospodin hovorí Abrahámovi: „*Teraz som poznal, že si bohabojný!*“ (1M 22,12).

Syn Izák bol zachránený, namiesto neho bol obetovaný baránok.

Ako len často sa musíme v živote aj my rozhodovať pre rôzne veci, raz viac, inokedy menej dôležité. Aj my máme svojich „izákov“ – niečo, čo máme radi. Ale neraz, na rozdiel od Abraháma, odmietame sa ich vzdať. Príliš totiž lipneme na svojich „izákoch“ (postavení, úrade, majetku, ale aj na hriešnych návykoch), odmietame ich dobrovoľne obetovať, a tak sa protívime Bohu. Takého rozhodovania, to sú vlastne križovatky, kde sa rozhoduje, po ktorej ceste ďalej pôjdeme. Práve tu sa prejaví, kto je našim pánom – Boh,

či satan. Prehodíme výhybku na koľaj, ktorá vedie k Bohu, alebo na tú, ktorá smeruje od Neho? Vyberieme si úrodnú, bohatú krajinu, v ktorej však žijú pohanovia, v ktorej sa nachádzajú skazené mestá Sodoma a Gomora, ako to urobil Lót? Uľakomíme sa na „*bohaté pastviny*“, dáme prednosť bohatstvu a pohodliu i za cenu, že budeme občanmi skazenej Sodomy?

Ako sa rozhodnúť ?

Mnohí ľudia sa rozhodujú, volia podobne ako Lót! A tak žijú v „Sodome“. Ale oni si to sami vybrali, ignorujú nebezpečenstvo, ktoré tam na nich číha. Dokonca keď sa katastrofa bezprostredne priblíži, pokladajú výstrahy a výzvy, aby opustili miesto, nad ktorým sa zaťahujú mraky Božieho hnevu, za žart. Rovnako ako Lótovi zaťovia: „*Jeho (Lótovým) zaťom sa zdalo, že žartuje*“. (1M 19, 14).

Aj z Nóacha si robili posmech jeho súčasníci, žartovali, keď videli, ako stavia koráb, obrovskú „námornú“ loď na suchu, na pevnine, ďaleko od mora. Nie sú im podobní aj mnohí z nás? K upozorneniam, výstrahám, prorocktám o Božom treste skazenému ľudstvu sa mnohí stavajú tak, akoby sa ich to netýkalo. A tí, čo upozorňujú na podobnosť života dnešných ľudí a tých, čo žili v Sodome, tí, čo upozorňujú na výstrahy Pána Ježiša Krista, na *znamenania konca*, ktoré tak presne opísal napr. v Mt 24, 4-51, a o ktorých čítame aj na iných miestach Písma, napr. v *Danielovi* či v *Zjavení Jána*, sú neraz vysmievaní, alebo aspoň nie sú bráni vážne – tak ako Nôach alebo ako Lót, keď volal svojich zaťov, aby odišli zo Sodomy a zachránili sa.

Veru, Boha treba brať veľmi vážne: Jeho zasľúbenia rovnako ako aj Jeho výstrahy, evanjelium rovnako ako Zákon, Zmluvu novú rovnako ako Zmluvu starú. Lebo Boh je večný, stále ten istý, nepremenný. Je milostivý, ale je aj svätý; odpúšťa, berie na milosť, ale i trestá. Ten, kto neberie vážne Božie slovo (celé Jeho Slovo), neverí mu, neverí vlastne Bohu. A kto Mu neverí, ten neverí v Neho – ten Mu nepatrí.

S vierou nemožno koketovať: sem-tam sa k nej priznať, či ju vyznať, inokedy ju ignorovať. Láska – agapé nie je flirt. Kresťanská viera a láska nemajú slúžiť len občasnému potešeniu. Ani iba „občasnému“, ani iba „potešeniu“. To nie je sviatočný oblek pre isté príležitosti. A tak duchovný pastier musí zostať duchovným aj vtedy, keď vyzlečie „bohoslužobné rúcho“, lebo duchovným (naplneným Duchom) ho môže robiť len Duch Boží, ktorý v ňom sídli (ak v ňom vôbec sídli), a nie oblek, ba ani jeho reči (nech by boli aké krásne). Ale to platí pre nás všetkých: kresťan musí byť kresťanom vždy, v každú chvíľu svojho života, nielen vo „sviatočný deň“, resp. v čase „bohoslužieb“.

Vráťme sa však ešte k problému rozhodovania. Podľa spôsobu rozhodovania totiž poznať, kto je pánom človeka – Boh, či satan. Ako však poznám, či je moje rozhodnutie správne, či je inšpirované Duchom Božím alebo duchom zlým – satanom? Aj satan totiž pôsobí na ľudské rozhodovanie, a robí to často a veľmi rafinovane.

Poznať zdroj moci, ktorá nás vedie k rozhodnutiu, nám pomôže modlitba a Písmo:

Pred každým vážnym rozhodnutím máme Boha vo vytrvalých modlitbách prosiť, aby nám zjavil, oznámil svoju vôľu. Keď konečne cítime (domnievame sa), že sme našli správne riešenie, musíme toto riešenie skonfrontovať s Písmom Svätým. Len vtedy je to rozhodnutie naozaj vnuknuté Duchom Svätým, ak nie je ani len v najmenšom v rozpore s Písmom, s Božou vôľou. V opačnom prípade je to rozhodnutie vnuknuté satanom (aj keď sa na pohľad nemusí zdať vyslovene zlým). Ide o veľmi vážnu vec, preto opakujem: pri dôležitých rozhodovaniach, či už v osobnom živote, alebo v cirkevných i iných grémiách, nezabúdajme v individuálnych i v spoločných modlitbách prosiť za oznámenie Božej vôle prostredníctvom Ducha Svätého a nezabúdajme zamýšľané rozhodnutia konfrontovať s Písmom.

Kresťania sú oddelení od sveta

Ako vieme, kresťania sa kedysi sami označovali ako „svätí“ (ale i dnes napr. v tzv. „apoštolskom“ kréde hovoríme o „spoločenstve svätých“). „Svätý“ znamená toľko ako „oddelený“ – od hriešneho sveta, oddelený pre službu Pánovi.

V tomto zmysle svätí, čiže oddelení, musíme byť aj my! Neznamená to, že sa máme úplne izolovať, nestýkať sa so svetom. To by bola vážna chyba! Veď my predsa máme povinnosti voči svetu: byť jeho svetlom a soľou (Mt 5, 13-14) a máme *chodiť po celom svete, kázať evanjelium všetkému stvoreniu* (Mk 16, 15). Máme šíriť evanjelium medzi pohanmi, a to nielen tými, čo žijú v Afrike, Ázii, či inde „na druhom konci sveta“, ale aj medzi tými, čo žijú medzi nami, s nami (v našich rodinách, zboroch, obciach, na pracoviskách). Pritom treba mať na pamäti, že evanjelizácia môže mať charakter skutočného boja (evanjelizácia slovom, svedectvom alebo mocnými skutkami), ale môže prebiehať aj v tichosti (evanjelizácia činmi – životom vedeným podľa Božej vôle, príkladom, ktorý aj bez slov osloví okolie, takže sa ľudia začnú pýtať: z akéhožto zdroja pochádza duchovná sila a mravná čistota týchto ľudí? – toto je to „svetlo sveta“, o ktorom hovorí Pán Ježiš Kristus vo svojej kázni na hore.

No dobre, povie si azda niekto, ale ako sa pohybovať vo svete a byť „oddelený“, chodiť po svete uprostred špiny, a neušpiniť sa? Je to vôbec možné? Pravdaže, je to nielen možné, ale aj nutné. To, čo nás od sveta oddeľuje, nesmie byť múr alebo nepriepustná fólia, ale akási polopriepustná (semipermeabilná) membrána (ako napríklad na bunke) – filter posvätenia, ktorý neprepustí zlo, zadržiava nečistotu, a prepúšťa len dobro, lásku. Takýto ochranný filter posvätenia má každý kresťan, dostáva ho darom v podobe Ducha svätého. Toho Ducha svätého, ktorého nám Pán Ježiš Kristus posielal podľa svojho zaslúbenia, aby nás (citujem Lutherov Katechizmus) „zhromažďoval, osvecoval, posväcoval a pri Ježišovi Kristovi v pravej viere zachovával“. Teda Boh, ak sme ochotní Ho prijať, nás nielen **ospravedlní** (oslobodí nás z viny hriechov), ale On nás prostredníctvom svojho Ducha (svätého) aj **posväť** (oslobodí z moci hriechu). To

znamená, že nám dá vnútornú silu odolávať zvomom tela, sveta, diabla, vzdorovať zlu, konať dobro.

Zvádzanie k hriechu deformovaným Slovom Božím

Diabol je nesmierne prefikáný, dokáže zneužiť aj Slovo Božie, prekrútiť ho. Ved' aj keď zvádzal (pokúšal) na púšti Pána Ježiša Krista, použil citáty z Písma (zo žalmu 91): „*Ved' je napísané: Anjelom svojim prikáže o Tebe, aby Ťa chránili a zachytia ťa na ruky, aby si nohu neurazil o kameň*“ (L 4,10-11).

Rovnako vie zneužiť aj radostnú zvesť o milosti Božej, ktorú dostávame bez svojich zásluh. Nahovára človeku: „Smelo hreš koľko len chceš, však Boh vo svojej láske a milosti ti aj tak všetko odpustí.“ Ľudia, zvedení týmto jeho klamstvom, žijú potom rovnako (alebo neraz dokonca horšie) ako ateisti a pohania: ignorujú Boha, Jeho vôľu, Jeho Zákon. A pritom sa pokladajú za kresťanov.

Ak človek vie, že je v smrteľnom nebezpečenstve, snaží sa niečo urobiť pre svoju záchranu. Je však tragédiou, ak o nebezpečenstve, ktoré mu hrozí, nevie. Vtedy nehľadá (teda nemôže ani nájsť) pomoc. Preto nemožno nazvať inak ako tragédiou stav, v ktorom sa nachádzajú ľudia zvedení učením o „lacnej milosti“ (výraz „lacná milosť“ pochádza od D. Bonhoeffera, kritika tejto satanskej teórie vedúcej k bezbožnej praxi).

Satan nebojuje proti Bohu len prostredníctvom tých, čo hrubo urážajú Boha, alebo tých, čo hanobia a prenasledujú veriacich ľudí, milujúcich a rešpektujúcich Boha, usilujúcich sa žiť podľa Jeho vôle. Satan používa aj „jemnejšie“ metódy: prostredníctvom svojich služobníkov snaží sa implantovať do Písma (pridať k nemu) to, čo v ňom nie je, či naopak, amputovať z Písma (vyňať z neho) to, čo tam je. Oboje je blud, pred ktorým sa treba chrániť tým, že to, čo nám niekto (hoci by to bol aj teológ) tvrdí, konfrontujeme s Písmom. Tak, ako to robili Židia v Beroi, ktorí skúmali, či sa to, čo im hovorí Pavel (ktorý bol učným „teológom“), zhoduje s Písmom (Pozri Sk 17, 10-11).

Bludom je teda napríklad učenie o záslužníctve, o tom, že si miesto v Božom kráľovstve môžeme vyslúžiť „dobrými skutkami“; podobne, že okrem Pána Ježiša Krista máme aj iných prostredníkov s Bohom, ku ktorým sa preto možno a treba modliť, a dokonca im vzdávať (takmer) božskú poctu. Je to jednoznačne modloslužba. Ved' JHVH (Hospodin) hovorí: „*Nebudeš mať iných Bohov okrem mňa!*“ (2.M 20,3) a Pán Ježiš to opakuje trochu inými slovami: „*Pánovi, svojmu Bohu, budeš sa klaňať a len Jemu samému budeš slúžiť!*“ (Mt 4, 10). A pokiaľ ide o prostredníka, Písmo hovorí: „*Jeden je Boh, jeden je aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, Kristus Ježiš*“ (1Tim 2, 5; podobne 1J 2,1).

Ale bludom je aj zamlčovať, že Boh je nielen láskavý a milostivý, ale aj svätý a spravodlivý, že nenávidí hriech a na večné zahynutie odsúdi hriešnikov, ktorí odmietli Jeho ponúknutú pomoc a ignorujú podmienky, ktoré pridal ku každému svojmu zaslúbeniu.

Naozaj radostnou zvesťou sú pre nás Ježišove slová: „*Kto uverí a bude pokrstený, bude spasený*“ (Mk 16, 16); ale tieto slová sú iba polovicou vety, ktorá pokračuje takto: „*ale kto neuverí, bude odsúdený (zatratený)*“. No aj táto druhá časť vety je súčasťou evanjelia. **Evanjelium**, radostná zvesť teda **pozostáva zo zaslúbenia** (spasenie), **podmienky** (uverenie, viera) **a z výstrahy** (ak sa podmienka nesplní, zaslúbenie sa nenaplní). Kto hovorí iba o zaslúbení, ale zamlčuje podmienku a výstrahu, deformuje Božie slovo, slúži vlastne satanovi.

Náš Spasiteľ a Pán

Bolo povedané, že byť kresťanom znamená veriť v Ježiša Krista, prijať ho za svojho **Spasiteľa a Pána**.

O viere už bola reč. Teraz pár slov k druhej časti vety: „...prijat' Ho za svojho Spasiteľa a Pána“.

Ježiš Kristus je naším Spasiteľom, on nám priniesol možnosť záchranu, oslobodenia, a to bez našich zásluh, od zahynutia, večnej smrti. Spasený môže byť každý človek, aj ten najväčší hriešnik. Je tu len jedna, jediná výnimka: Spasiteľ nemôže zachrániť toho, kto jeho pomoc, spásu neprijme, odmietne – kto nesplní jednu podmienku. Tou **podmienkou je viera, dôvera v Pána – avšak so všetkým, čo z toho vyplýva**.

Ježiš Kristus je nielen naším Spasiteľom, ale aj naším Pánom. Slovo „pán“ však v slovenčine stratilo svoj pôvodný význam (aspoň v bežnej praxi). Dá sa povedať, že tento výraz devalvoval svojim častým a niekedy možno i neprimeraným používaním. Veď ním oslovujeme kdekoho: osobu celkom neznámu alebo nevýznamnú, dokonca svojho podriadeného. Ale v biblickej dobe to bolo oslovenie pre vznešenú, vysoko postavenú osobu, ktorá mala vplyv a moc. Bol to najčastejšie panovník. Preto v *slove Pán je zahrnutá úcta i rešpekt*. A tak **Pána si treba nielen ctíť, ale aj poslúchať**.

Na rozdiel od slovenčiny, niektoré jazyky rozlišujú medzi výrazom „pán“ v zmysle bežného, konvenčného oslovenia a výrazom „pán“ v zmysle vysokého (i najvyššieho) titulu. Napríklad v češtine je dvojica slov *pan* a *pán*. Hovorí sa napr. „pan soused“, „pan XY“, ale „pán král“, „Pán Bůh“ a pod. Podobne v angličtine existujú vedľa seba slová *master*, *mister*, *sir* a *lord*, pričom v spojení Pán Ježiš Kristus sa používa výraz *Lord Jesus Christ* (teda nie napr. „Mister Jesus...“). Hovorím o tom i preto, lebo v poslednom čase v niektorých kresťanských spoločnostiach, najmä v mládežníckych skupinách, možno pozorovať zvláštny jav: veľmi často sa tam používa slovo či oslovenie „pán“ (Pán Ježiš Kristus), ale v tom oslovení nebadat' ani zamak úcty, rešpektu, a aj zo správania sa tých, čo ho oslovujú, nevidieť, že oslovujú skutočného Pána – panovníka.

Pána treba ctíť, uctievať, oslavovať, vyvyšovať, ale aj rešpektovať, poslúchať ho a slúžiť mu. Pripomeňme si niektoré výroky Pána Ježiša Krista k tejto otázke: „*Kto má moje prikázania a zachováva ich, ten ma miluje; a kto mňa miluje, toho bude milovať môj Otec*“ (J 14, 21); alebo: „...*keď vykonáte všetko, čo vám bolo prikázané, povedzte: Neužitoční služobníci sme! Čo sme boli povinní*

vykonať, vykonalí sme.“ (L 17, 10) a konečne: „...len Jemu (Pánovi, svojmu Bohu) samému budete slúžiť!“ (Mt 4, 10).

Tu by sa azda žiadalo pár slov k výrazu „bohoslužby“, resp. „služby Božie“. Bohu slúžime tým, že konáme to, čo sme povinní vykonať, čo nám Boh prikázal, a to na každom mieste a v každom čase. Teda nielen v nedeľu (alebo v sobotu) dopoludnia, nie iba v kostole (na zhromaždení). Bohu neslúžime kultovými úkonmi, liturgiou, ceremóniami, ale konaním toho, čo je v zhode s Jeho vôľou, plnením Jeho nariadení, prikázaní. Ak pri zhromaždení veriacich ide o nejakú službu, tak to nie je služba Bohu, či dokonca služba Boha ľuďom (takúto absurdnú predstavu by mohol evokovať výraz „služby Božie“), ale je to vzájomná služba Božích detí pri spoločnom oslavovaní Boha, čítaní a výklade Písma a pri modlitbách. Apoštol Pavel píše korintským kresťanom: „...o sebe hovoríme ako o vašich služobníkoch skrze Ježiša“ (2Kor. 4, 5).

Boh sa o nás, svoje deti, stará. Nenazývajte to však službou. Sú to prejavy Jeho milosti, lásky, starostlivosti, ochrany. Boh je náš zvrchovaný Pán, a nie náš sluha, dokonca otrok (lebo v Biblii používané hebrejské slovo „*ebed*“ a grécke „*dulos*“ znamená vlastne „otrok“). Nebolo by teda od vecí korigovať tradičné výrazy „bohoslužby“ a „služby Božie“.

Čo s darovanou milosťou? A čo so Zákonom?

Tomu, kto sa odvráti od sveta, obráti sa k Bohu vo viere a dôvere, Boh odpustí, udelí mu milosť. Ako si však má človek poradiť s touto milosťou?

Predstavme si, že nejaký panovník udelí milosť na smrť odsúdenému zločincovi. Oslobodený zločinec sa môže zachovať v podstate dvojakým spôsobom:

a. Bude vďačný svojmu dobrodincovi za život a slobodu, a bude robiť všetko, aby ho nesklamal, nezarmútil; bude viesť poctivý, mravný („sporiadný“) život, zachovávať zákony. Alebo

b. vráti sa k svojmu predošlému životu, k zločinom; a je veľmi pravdepodobné, že sa po čase opäť ocitne vo väzení alebo dokonca na popravisku.

My všetci, do jedného, sme takíto zločinci odsúdení na trest smrti. Ved' sme všetci zhrešili (R 5,12) a odmenou za hriech je smrť (R 6, 23). Ale dobrotivý Boh nám prostredníctvom svojho Syna ponúka záchranu, milosť. Nie každý prijme ponúknutú milosť; niekto, nech sa to zdá akokoľvek divné, milosť vedome odmietne. Ale tí z nás, čo Božiu milosť prijali, sú ako zločinci po udelení milosti či amnestie. Ako sa zachováme?

Ako niektorí z tých, čo v roku 1990 po amnestii udelennej prezidentom republiky, začali opäť vraždiť, lúpiť, a za krátky čas sa dostali opäť do väzenia? Alebo sa zaradíme medzi poriadnych ľudí a budeme poslušní Zákonu?

Máme Zákon. Nie nato, aby sme si jeho zachovávaním robili nejaké zásluhy. On nám slúži bezpečne ísť správnou cestou (ako smerové tabule a dopravné značky), a súčasne je pre nás vlastne aj kritérium dobra a spravodlivosti, je indikátorom našich činov, motivácií. Jeho zachovávaním dokazujeme, že si ctíme, vážime Zákonodarcu, ktorý je naším Bohom a naším Otcom, že Ho milujeme, rešpektujeme.

Boží Zákon poznáme z Božieho slova (Písma svätého) a z Božieho konania v Jeho stvorenstve – v našom živote a v prírode.

Sumou Zákona, ako vieme z Písma, je **láska k Bohu a k blížnemu** (Mt 22,37-39; Mk 12,30-31; L 10, 27). Tak ako láska k Bohu spočíva v činoch, v konaní („*Kto má moje **prikázania** a **zachováva** ich, ten ma miluje*“ – J 14,21; „... *to je láska k Bohu, aby sme **zachovávali** Jeho **prikázania**.*“ – 1J 5,3), tak aj láska k blížnemu nie je vecou citu, nespočíva v emotívnych výlevoch, ani v slepom poslúchaní pudu (napr. pohlavného alebo materského), ale je to pozitívny vzťah prejavujúci sa v činoch, v nezištnom konaní dobra, v pomáhani tomu, kto pomoc potrebuje, nezávisle na tom, či nás s ním spája zväzok rodinný, národný, konfesijný, či iný (pozri Ježišovo podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi – L 10,29-37; a tiež: „...*nemilujeme slovom ani jazykom, ale skutkom, ozajstne.*“ – 1J 3, 18). Skrátka: miluje ten, kto koná dobro, pomáha blížnemu, ak tento pomoc potrebuje (či už v oblasti materielnej, telesnej alebo duchovnej), a toto všetko koná z lásky, úcty k Bohu.

No Božími zákonmi, zjavenými v stvorenstve, sú okrem iného aj tzv. *zákony prírodné* (fyzikálne, matematické a pod., ale aj zákonitosti ekologické, fyziologické, biologické atď.). Niektoré prírodné zákony sú pomenované po ľuďoch. Ale tí ich nevymysleli, neustanovili, tí ich iba objavili. Ustanovil ich Boh – Stvoriteľ. A my ich preto máme rešpektovať, nemáme ich porušovať. Sem patrí napr. aj dodržiavanie správnej životosprávy, odmietanie toho, čo škodí zdraviu, čo ohrozuje život, ako je alkohol, fajčenie, nezdravé stravovanie sa, ale aj prehnaná, a preto škodlivá aktivita (napr. pri tzv. vrcholovom športe) a podobne. Patrí sem aj ochrana prírody – stvorenstva.¹ Za nedodržiavanie týchto zákonitostí obvyčajne draho platíme; často chorobou, predčasnou smrťou alebo devastovaním životného prostredia, prírody, od ktorej sme takí závislí.

A ako je to s ľudskými zákonmi? Máme napr. občiansky, trestný zákonník, zákonník práce, majetkoprávne a mnohé iné zákony. Máme aj cirkevné zákony, nariadenia, uznesenia cirkevných grémií. Isteže sú potrebné a treba ich dodržiavať – aby bol poriadok. Veď si len predstavme, že by nejestvovali napr. dopravné predpisy, alebo by ich ľudia zámerne ignorovali – každý by jazdil ako by chcel. Výsledkom by bolo, že by sa po cestách vôbec nedalo pohybovať. Iný príklad: ak by nejestvovali pravidlá futbalu, nejestvoval by futbal (ako hra) vôbec. Skrátka, ak by neboli zákony, normy, dohody, konvencie, ľudia by sa nevedeli nikdy na ničom dohodnúť. Každý by mal svoju „pravdu“, a žiaden spor by nebolo možné rozsúdiť.

Zákony vydané štátom (parlamentom) a cirkvou, to sú akoby spevnené brehy a hrádze, regulujúce tok rieky, aby sa nevylievala po okolí, nerobila záplavy, neničila majetok a životy. Ale ten, kto riekou reguluje, musí vychádzať z urči-

---

¹ Skutočná a rozumná ochrana, teda nie taká akú praktizujú samozvaní „ochranári“, združení v rôznych spolkoch, riadiacich sa nie biblickými, ale pohanskými zásadami (ochranárske spolky sú často iba akýmisi „odnožami“ hnutia New Age alebo niektorej formy hinduizmu, poprípade budhizmu).

tých zákonitostí, musí napr. rešpektovať zákon gravitácie (teda, že voda bude tiecť vždy zhora nadol, a nikdy opačne). Čiže musí rešpektovať Boží zákon (lebo aj zákon gravitácie je daný Bohom).

Rovnako zákony vydané parlamentom alebo cirkevným grémiami majú rešpektovať Boží Zákon. Ak to nerobia, dôjde k nešťastiu: prepuknú konflikty medzi jednotlivcami či skupinami ľudí, vzniknú nepokoje, nenávisť, rastie nezákonnosť.

Ak sa stane, že zákon vydaný ľuďmi je v rozpore so Zákonom Božím, je povinnosťou každého kresťana rešpektovať Zákon Boží, nie ľudský, aj keby mal zato trpieť; lebo: „*treba viac poslúchať Boha ako ľudí*“ (Sk 5, 29).

Čo sa najviac protiví Božiemu Zákonu ?

Ak sumou Zákona je láska k Bohu a blížnemu, teda ak v centre záujmu každého kresťana má byť Boh a blízny, potom popretím Božieho zákona je egocentrizmus – stav, keď v centre záujmu človeka je on sám, keď jeho „ego“ („já“) vytlačí zo života človeka Boha i záujem o blízneho.

Egocentrizmus vedie predovšetkým k chamtivosti a lakomstvu. Pojem „lakomstvo“ je nie vždy správne chápaný. Lakomý nie je ten, kto nerozhadzuje peniaze a iné materiálne prostriedky za veci zbytočné alebo na zábavu, na vlastné „potešenie“, ale ten, kto odmietne poskytnúť účinnú pomoc tomu, kto je v núdzi. Štedrosť (opak lakomstva) chodíeva ruka v ruke so skromnosťou, a nie s márnivosťou.

Egocentrizmus vedie k požívačnosti („dopriavaniu si sebe“), k pýche, k závidi, alebo naopak – k ustarostenosti o veci hmotné, čo je znakom nedôvery v Boha (teda nevery) a nadmerného spoliehania sa na seba.

Ale egocentrizmus vedie neraz tiež k boju o moc a slávu, k podceňovaniu a potláčaniu iných. Je zdrojom osobných konfliktov, dokonca vojen.

Kto je egocentrický, kto je egoista, ten istotne nie je kresťanom! Nech by tvrdil o sebe čokoľvek, nech by chodil do kostola a tváril sa pobožnostkársky. Je to farizej, o ktorom hovorí Pán Ježiš Kristus vo svojom podobenstve (L 18, 9). Budme preto skromní, pokorní (nech by sme zastávali akékoľvek postavenie) – ako publikán zo spomínaného podobenstva. Vyžeňme zo svojho srdca naše „ego“, ctižiadosť, aby mal do neho prístup Boh so svojim Duchom, Pán Ježiš Kristus a náš blízny. Nevvyšujeme sa ani krásou, ani bohatstvom, ani postavením, ani mocou či slávou, ani múdrosťou, nadaním, talentom – lebo všetko čo máme a čím sme, máme od Boha. Sú to dary od Neho. Sú to talenty, hrivny, ktoré nám zveril, aby sme ich zveľaďovali a využívali na Jeho oslavu a na pomoc blížnym, a nie sa nimi pýšili, zneužívali ich pre uspokojovanie vlastnej žiadostivosti, a urážali tak Boha, ich darcu.

Aká má byť Cirkev Kristova ?

Ak to všetko, o čom sme vyššie hovorili, platí pre kresťana, veriaceho jednotlivca, platí to, pravdaže, aj pre spoločenstvo veriacich – pre cirkev. Cirkev má byť „oddelená“, nemá preberať od sveta jeho spôsoby – svetskú „spra-

vodlivosť“, nenávisť, túžbu po moci a majetku, pýchu, povýšenectvo, pánovačnosť. Cirkev sa má vystríhať politiky. Je nešťastím pre zbor, ak sa jeho „duchovný pastier“ začne aktívne „politicky angažovať“ – to môže spôsobiť veľké rozpory v zbore, ba možno i začiatok jeho konca. *Politika totiž ľudí rozdeľuje na skupiny s antagonistickými záujmami*. Niet nič horšieho, ako keď takéto skupiny vzniknú na pôde cirkevného zboru.

Cirkev má byť svetlom sveta a soľou zeme. Svetlom, aby svietila na v temnote skryté neprávosti a hriechy, a súčasne, aby ukazovala – ako svetlo majáka – bezpečnú cestu, cestu záchrany každému, kto o záchranu stojí. Soľou, aby nielen ochucovala, ale najmä, aby bránila hnilobe, rozkladu sveta.

Ak kresťan alebo cirkev prestane svietiť, ak stratí svoju slanú chuť, nie je na nič, len na „vyhodenie a pošliapanie“ (Mt 5, 13).

Spravodlivú, teda *Bohom zriadenú vrchnosť* (R 13, 1) si má cirkev vážiť. Ale ak sa vrchnosť neriadi Božím Zákonom, ale pravidlami a morálkou „kniežat’a sveta“ satana, má sa jej postaviť na odpor. Na odpor satanovi sa postavil Pán Ježiš Kristus (Mt 4,1n); je to teda povinnosť aj Jeho nasledovníkov.

Obdobia prenasledovania a chudoby cirkvi nie sú trestom Božím, ako sa azda niekto domnieva, naopak, ony sú prejavom Jeho milosti. Ďakujeme Mu za ne. Veď, ako svedčia dejiny, takéto obdobia vždy očistia cirkev. Boh v nich svoju cirkev preosieva, cúdi ako pšenicu. Plevy odpadnú, hromada sa zmenší, ale to, čo zostane, je čisté zrno.

Ak sa k cirkvi hlási väčšina spoločnosti, asi tu už nie je s ňou niečo v poriadku. Veď Pán Ježiš Kristus povedal, že *je málo tých, čo nachádzajú tesnú bránu a úzku cestu, ktorá vedie do života* (Mt 7,13-14). Naopak, *mnohí (väčšina) vchádzajú priestrannou bránou a širokou cestou, ktorá vedie do zahynutia*.

Nebud’me preto smutní, ak nás je málo, ak sme v menšine. A ak nám príde trpieť, nereptajme, ani to nepokladajme za Boží trest. Veď utrpenie nám predpovedal sám Pán Ježiš Kristus, ono je takpovediac naším „programom“.

Sme Božie deti, ale čas nášho oslávenia ešte neprišiel. Zatiaľ máme bdieť, bojovať, pracovať a – trpieť. Ale súčasne sa tiež radovať z Božej prítomnosti v tomto živote i po vzkriesení. Máme dôvod sa radovať – veď máme istotu spasenia a účasti v Božom kráľovstve (Fil 4, 4-7).

Konfrontácia s antikristom a vernosť Zmluve

V našej vlasti došlo po roku 1989 k uvoľneniu, k relatívnej občianskej slobode. Ale z pohľadu toho, čo bolo povedané, treba konštatovať, že pre cirkev prišlo jedno z najťažších období; aj keď to mnohí nechcú vidieť, a žijú v akejsi eufórii, zamieňajúc si demokraciu v spoločnosti div nie s príchodom Božieho kráľovstva. Ale pozrime sa len okolo seba. Aká je skutočnosť? V našej spoločnosti sa šíri pohanstvo, okultizmus, satanizmus, zločinnosť, smilstvo, chamtivosť, nenávisť medzi jednotlivcami, skupinami (stranami), národmi, ktoré dosiaľ nažívali v zhode. Cirkvi venujú príliš veľa času staros-

tiam o veci hmotné, o majetok, reštitúcie, ba neraz aj o uplatnenie vplyvu (moci), a toto často prevažuje nad starosťami o veci duchovné.

A ako je to v ostatnom svete, v okolitých štátoch? Spomeňme si, čo všetko sa za to pomerne krátke obdobie „slobody“ udialo: vzbĺklo množstvo vojnových požiarov, začal bojovať národ proti národu v bývalej Juhoslávii i v bývalom Sovietskom Zväze (nechceme tu spomínať vzdialenejšie oblasti sveta, napr. Blízky Východ, pretože tamojšie vojny nemožno dávať do priamej súvislosti s oslobodením sa niektorých štátov spod komunistickej totality).

Stále sa stáva reálnejším nebezpečenstvo, že atómové zbrane sa stanú vlastníctvom niektorých malých štátov, skupín ľudí, či dokonca jednotlivcov, a v ich rukách budú oveľa nebezpečnejšie ako boli dosiaľ, keď ich vlastnili iba veľmoci viazané určitými zmluvami.

V tomto svete, ktorý predstavuje jednu obrovskú „Sodomu“, nie je ľahko žiť pravým kresťanom. A istotne to bude čím ďalej horšie. Falošní proroci, podvodní „spasitelia“, pohanskí „misionári“, ale najmä početní hlásatelia satanských myšlienok hnutia „New Age“ („Nový vek“, jedného z najnebezpečnejších nepriateľov kresťanstva¹ – títo všetci v službe svojho pána, satana, zvädzajú kresťanov, a treba povedať, že sa im to často darí.

Pán Ježiš Kristus predpovedal tieto časy, opisuje ich veľmi presne a vystríha nás: „**Bdejte!**“ (Mt 24,42). Treba nám teda bdieť, nedať sa zviest' falošnými prorokmi (Mt 24, 24), antikristom, či samotným satanom, a to nielen k odpadnutiu či k hrubým hriechom, ale ani k spánku. Majme pritom na mysli, že najúčinnjšími „uspávacími prostriedkami“, ktoré satan používa, sú bohatstvo, starosti a žiadosti.

Aj pre nás platí to, čo Izaiášovými ústami Boh hovorí Izraelu: „*Tvoje striebro sa zmenilo na trosku, tvoje víno je vodou zriedené*“. (Iz 1, 22). Preto prestaňme prijímať to, čo je nepravé, nečisté. Prestaňme v cirkvi i v spoločnosti s „riedením vína“, znižovaním latky v požiadavkách na mravnosť, vieru, lásku vo vzťahu k Bohu a bližným.

A ako sa správať k tým, čo sa vydávajú za kresťanov, ale nežijú podľa toho? Odpoveď nám dáva apoštol Pavel vo svojom prvom liste korintským kresťanom: „*Ak sa niekto vydáva za kresťana, ale je nepoctivý, chamtivý, ženie sa za kariérou a majetkom, holduje alkoholu, pohlavnej neviazanosti a iným nerestiam, nesadajte s ním ani za jeden stôl. Súdiť nekresťanov – na to nemáte právo, tých nech súdi Boh. Ale z našich radov takého človeka vyľúčte!*“ (1Kor 5, 11-13).

Držme sa poznanej pravdy, buďme pevnými, neuspokojujme sa s tým, čo je menšie ako to najlepšie; lebo len to najlepšie je Božie. Nech by ľudia okolo nás konali akokoľvek, my musíme konať tak, ako to žiada Boh! Aj keď to neraz nie je ľahké, aj keď za to treba zaplatiť určitú cenu. Milosť sme dostali

---

¹ O hnutí New Age píšem v knihe „NOVÝ VEK“ – ALEBO KONIEC TOHTO („STARÉHO“) VEKU?

od Boha zadarmo, ale nasledovať Pána, to niečo stojí. Cenu Boh stanovil jasne: **prijat' Zmluvu** s Ním, pristúpiť na ňu a, prirodzene, **plniť ju**.

Boh uzavrel so svojím ľudom zmluvu na hore Sínai (Stará zmluva); do Novej zmluvy nás uviedol Ježiš Kristus prostredníctvom svojich učeníkov pri Poslednej večeri: „*Toto je moja krv Novej zmluvy*“ (Mt 26, 28).

Tí, ktorí majú zmluvný vzťah s Bohom, majú tiež zmluvný vzťah medzi sebou navzájom. Vzťahy stanovené Zmluvou ležia v dvoch rovinách – vertikálnej a horizontálnej. Preto účastníci Novej zmluvy (a to sme my) majú okrem záväzkov k Bohu (to je tá vertikálna zložka Zmluvy) aj záväzky voči sebe navzájom (horizontálna zložka Zmluvy).

Cieľom zmluvy je vždy spojenie. Napríklad manželstvo je zmluvou spájajúcou muža so ženou (horizontálna zložka) a oboch s Bohom (vertikálna zložka).

Aj cieľom Zmluvy medzi Bohom a jednotlivým veriacim je uviesť veriaceho do spojenia s Bohom (v zmysle spomínanej vertikálnej zložky Zmluvy) a s ostatnými veriacimi (v zmysle horizontálnej zložky Zmluvy) – to znamená, uviesť všetkých veriacich do vzájomnej jednoty, spoločenstva, všeobecnej Cirkvi (nie iba určitej denominácie).

Žitie v spoločenstve (koinónii) s Bohom a s ostatnými veriacimi v Cirkvi a sebavydanie sa týmto spoločenstvám – to je naša úloha, to má byť naším cieľom. Všetko ostatné vyplynie z toho. Teda napríklad aj náš životný štýl, spôsob riešenia problémov osobných, spoločenských, cirkevných. Tento spôsob je zásadne odlišný od spôsobov tohto sveta. Práve ním sa kresťania líšia od ostatných ľudí (teda nie tým, že iba verbálne niečo vyznávajú). Alebo inak povedané: ak v životnom štýle, v spôsoboch riešenia problémov a vo vzťahu k iným ľuďom, a najmä ku spoluveriacim bratom a sestrám, sa človek nelíši od ľudí tohto sveta (nekresťanov), potom to nie je kresťan; aj keby to o sebe tvrdil, aj keby v ostatných veciach napodobňoval kresťanov (chodil do kostola, čítal Písmo, modlil sa a pod.). Áno, kresťanov musí byť poznať podľa ich správania sa. Pán Ježiš Kristus povedal: „*Podľa toho poznajú všetci, že ste moji učeníci, keď sa budete vzájomne milovať*“ (J 13, 35).

Odlišujeme sa podstatným spôsobom od sveta, od svojho okolia? Pokúsme sa na túto otázku poctivo odpovedať a z odpovede vyvodiť dôsledky!

Dodatok:

Cirkev a cirkvi kresťanov v 21. storočí^{*)}

Na otázku „*Aké je poslanie Cirkvi a cirkví v 21. storočí?*“ by bolo možné najstručnejšie a súčasne najsprávnejšie odpovedať: „*Poslanie Cirkvi je také isté ako vždy bolo a bude.*“ Poslaním Cirkvi od jej vzniku v 50. deň po vzkriesení Ježiša Krista až do druhého príchodu Ježiša Krista bolo, je a bude *zhromažďovať veriacich ľudí* (gr. výraz pre „cirkev“ je „ekklesia“, čo v doslovnom

---

^{*)} Nasledujúce dve kapitoly nepochádzajú z mojich kníh, ale boli publikované v časopisoch.

preklade znamená „zhromaždenie“, *viest' ich k tomu, aby žili životom hodným nasledovníkov Ježiša Krista* (aby plnili Boží Zákon tak, ako ho interpretoval Boží Syn – Kristus) *a hlásať evanjelium po celom svete* (prítomne nezabúdať ani na svoje najbližšie okolie). Pravdaže, podmienky (technická úroveň, kultúra a i.) sa menia: sú odlišné v rôznych historických obdobiach (iné boli v dobe prvej cirkvi, iné v stredoveku, ale napr. aj v minulom storočí, ako sú dnes), a sú rozdielne aj v rôznych krajinách (u nás sú napr. iné ako na Blízkom východe; ale rozdielne môžu byť aj v jednotlivých regiónoch toho istého štátu, či dokonca v rôznych zboroch jednej cirkvi), *no podstata človeka je rovnaká* (človek je hriešny a potrebuje spásu) *a rovnaké sú aj podmienky jeho spásy* (vera v Boha a Jeho Syna Ježiša Krista).

Ak chceme hovoriť o charaktere a poslaní Cirkvi (cirkvi), musíme si najprv *vyjasniť presný význam pojmov – najmä: čo chápeme pod slovom „cirkev“*.

Cirkvou rozumieme:

1. jednak **Cirkev Kristovu**, ktorá je dielom Ducha Božieho a ktorej sa hovorí aj „Neviditeľná Cirkev“ alebo obrazne (ale biblicky) „Telo Kristovo“ (jednotliví kresťania sú „údmí“ tohto „tela“, Kristus sám je jeho hlavou); Cirkev Kristova („Neviditeľná Cirkev“) prekračuje hranice jednotlivých cirkví, zahŕňa v sebe pravých kresťanov nezávisle na tom k akej („viditeľnej“) cirkvi sa hlásia;

2. jednak **ustanovizne („organizácie“), ktoré sú dielom ľudí**, ktoré majú svoje stanovy („ústavy“), štruktúru, predstavených a členov (tí sa do cirkvi buď „prihlásili“, alebo sa stali jej príslušníkmi nejakým aktom, napr. krstom v útlom detstve).

Medzi Cirkvou a cirkvami je obrovský rozdiel, ktorý nie je možno prehliadať, ignorovať. Aby sme v texte jasne rozlíšili medzi týmito tak zásadne rozdielnymi spoločenstvami, budeme slovo *Cirkev* pri Cirkvi Kristovej písať s veľkým začiatočným písmenom, zatiaľ čo slovo *cirkev*, poprípade *cirkvi* – ľudské ustanovizne (je ich veľké množstvo; len v SR je registrovaných 14 kresťanských cirkví) budeme písať bežne (malými písmenami).

Pri úvahách o Cirkvi je najdôležitejšie biblické hľadisko a stanovisko: v Písme nachádzame nielen pravidlá pre život kresťanov (ako aj ich spoločenstva) a zasľúbenia (čo môžu kresťania a Cirkev očakávať v budúcnosti), ale aj historické fakty o živote cirkví v čase jej počiatkov (a práve model Prvej cirkvi by mal byť vzorom, ku ktorému by sme sa mali snažiť čo najviac priblížiť aj v súčasnosti).

V Biblii (budeme sa tu zaoberať iba Novou zmluvou) sa slovo *cirkev* („eklesia“) vyskytuje najmä v spisoch apoštola Pavla (týmto slovom sa vtedy označovalo to, čo dnes rozumieme výrazom miestny cirkevný zbor). Samotný Ježiš, hoci ho oprávnené považujeme za hlavu Cirkvi, toto slovo nepoužíval (okrem jednej-jedinej výnimky v Mt 16,18), skupinu svojich učeníkov a ľudí, ktorí v neho uverili (a často ho sprevádzali na jeho cestách), označoval jednoducho „*tí, ktorí ma nasledujú*“ (Mt 19,28; Lk 9,23; J 10, 16; 20,28-29) alebo slovom „*bratia*“ (Mt 12,48-50; 23,8; 28,10; Mk 3,33-35; J 20, 17); občas pou-

žil aj nejaký obrazný výraz, napr. „*stádo*“ (Mt 26,31; J 10,16; 20,28-29). Túto skupinku Ježišových nasledovníkov môžeme pokladať za základ, na ktorom neskôr vyrástlo veľké spoločenstvo – Cirkev. Za moment vzniku Cirkvi sa považuje udalosť, keď vo sviatok „Letníc“ (v 50. deň po Ježišovom vzkriesení) po Petrovom kázaní a pod vplyvom pôsobenia Ducha svätého sa pripojilo k skupinke Ježišových nasledovníkov 3000 mužov, ktorí nielen prijali Kristovo učenie, ale uverili v neho ako svojho Spasiteľa a prijali ho za svojho Pána.

A práve toto – *prijatie Krista za svojho Spasiteľa a Pána* (čo znamená, že človek nielen dôveruje v Krista ako svojho záchrancu, ale ho aj rešpektuje, zachováva jeho príkazy) – *toto rozhoduje dodnes o tom, či je niekto skutočne jeho nasledovníkom („údom“ jeho Cirkvi)*. Do Kristovej Cirkvi teda nepatria tzv. „papieroví (formálni) členovia (cirkevníci)“, aj keď boli pokrstení, aj keď sú ich mená v zozname „členov zboru cirkvi“, a to ani vtedy nie, ak chodia do kostola, platia cirkevnú daň, či sú dokonca činovníkmi („funkcionármi“) cirkvi, ale pritom svojim konaním dokazujú, že Krista neprijali, že ho nerešpektujú, že nežijú tak, ako on požadoval, teda že nepatria do spoločenstva nasledovníkov Krista (do jeho Cirkvi).

Okrem otázky „*Aké je poslanie Cirkvi a cirkvi...?*“ je veľmi dôležitou otázkou „*Aká má byť Cirkev a cirkvi?*“ Odpoveď je podobná ako pri predchádzajúcej otázke: „*Cirkev má byť taká istá ako vždy bola a bude.*“ Pretože Cirkev Kristova (tá, ktorá prekračuje hranice konfesii, denominácií) je riadená Božím Duchom, a to je zárukou toho, že „je taká, aká má byť“.

Iná je však otázka: „*Aké by mali byť cirkvi?*“ (Táto otázka sa týka početných ľudských organizácií, medzi ktorými sú veľké rozdiely a často i veľká nevraživosť, ba aj otvorené nepriateľstvo). Tu je odpoveď iná – trochu zovšeobecnene by sme mohli povedať: *Mali by sa snažiť byť čo najviac podobné Cirkvi Kristovej! A práve v tom spočíva aj ich poslanie!* Ale buďme konkrétni:

Mali by v prvom rade **poznať a rešpektovať jediného Boha** (takého, akým sa On sám predstavil vo svojom Slove), mali by v celej svojej praxi **vychádzať iba z Božieho slova – Biblie** (podľa zásady Sola Scriptura) a svoju vierouku by mali zakladať na učení *Ježiša Krista* (t.j. mali by **byť naozaj kresťanské – Kristovské**). Vzťahy v ich spoločenstve by mali byť založené na **kresťanskej bratskej láske**. Číže o zajstné spoločenstvo kresťanov by malo byť **Monoteistickým Biblickým Kresťanským Bratstvom (= MBKB)**.

To je tá najstručnejšia charakteristika (alebo, ak chcete, definícia) spoločenstiev kresťanov (cirkvi). Podrobnejšie o vieroučných veciach – najmä o význame monoteizmu, rešpektovania Božieho slova (Biblie), o podstate Kristovho učenia i o kresťanskej (bratskej) láske – je písané v jednotlivých kapitolách tejto knihy. O niektorých formách práce týchto spoločenstiev si povieme v tomto „dodatku“.

Keďže „história je matkou múdrosti“, začnime aspoň letným pohľadom do histórie cirkvi:

História. O živote prvej cirkvi sa môžeme dozvedieť jednak z knihy Skutky apoštolov, jednak z listov apoštolov (hlavne Pavla). V tomto období (v čase Prvej Cirkvi) by bolo ešte možné položiť rovnítko medzi pojmy „Cirkev“ a „cirkvi“ (resp. „cirkvi“). Pretože vtedy (hoci už vznikali isté problémy, spočívajúce nielen v nesprávnom konaní, ale vyskytli sa dokonca aj prvé náznaky rôznych falošných učení) sa v zboroch (cirkvách) združovali iba ľudia, ktorých stále ešte možno označovať za Kristových nasledovníkov: vstupovali totiž do cirkvi z presvedčenia, nie zo zistných dôvodov (napr. kvôli kariére alebo nejakým iným materiálnym výhodám), ako to robili mnohí neskôr. Prvé tri storočia boli kresťania prenasledovaní, preto patriť k nim nebolo žiadnou výhodou; naopak, bolo to veľmi nebezpečné (bolo riziko prenasledovania, mučenia, krutých poprav). Situácia sa podstatne zmenila až na začiatku 4. storočia, za vlády cisára Konštantína I., tzv. Veľkého; ten napred vydal výnos, ktorým boli kresťania tolerovaní („trpení“), neskôr im začal udeľovať privilégia, a nakoniec sa stalo kresťanstvo preferovaným „štátnym náboženstvom“. Vtedy sa začali do cirkvi hrnúť ľudia často zo zistných dôvodov, pričom vo svojej mysli zostávali naďalej „pohanmi“; mnohí z nich prinášali so sebou do cirkvi nielen svoje staré (pohanské) zmýšľanie, ale i povery a niektoré zvyky. Rozdiel medzi Cirkvou, združujúcou verných nasledovníkov Krista a cirkvou, organizáciou, ktorej vedúci predstavitelia preberali čím ďalej tým viac spôsobov svetských vládcov, sa prehľboval. A vrchol dosiahol, keď sa obrovským spôsobom posilnila moc rímskeho biskupa – pápeža (dokonca aj svetskí vládcovia boli závislí od jeho ľubovôle).

Pravdže, právi kresťania (údy Kristovej Cirkvi) tu boli naďalej, a mnohí z nich s pomermi v cirkvi nesúhlasili. Občas rôznym spôsobom aj protestovali, alebo sa dištancovali od neprávostí cirkvi. Vznikali menšie alebo väčšie spoločenstvá nekonformných kresťanov, ktorí sa snažili žiť a konať podľa vzoru prvých kresťanov. Vládnuca cirkev ich označovala za heretikov (kacírov) a kruto ich prenasledovala (rímska cirkev umučila, povraždila v Európe viac kresťanov ako pohanskí Rimania a islamskí Turci dokopy). Zo spomínaných skupín „heretikov“ spomeňme aspoň valdenských, albigenských, neskôr to boli veľkí muži – reformátori a ich nasledovníci (Wycliffe, Hus, Luther, Kalvín a ich spolupracovníci) a niektorí iní. Nastalo štiepanie, vznikalo mnoho skupín, cirkví. Niektoré prežili obdobie besnenia inkvizície, dožili sa postupného uvoľňovania útlaku, ba i väčšej či menšej náboženskej slobody. Časť z nich však podľahla pokušeniu, ktoré skazilo pôvodnú cirkev: mnohí vodcovia cirkví začali koketovať so svetskou mocou, ba i podporovať svetských vládcov v krvavých vojnách (neraz tieto vojny práve oni iniciovali). Dokonca ich „kresťanskí duchovní“ „požehnávali“ zbrane, ktorými boli vraždení nevinní ľudia, často kresťania; takto i rôznymi inými spôsobmi niektorí biskupi a kňazi vrhli na svoje cirkvi nezmazateľnú vinu a hanbu.

Poučenie z histórie spočíva najmä v týchto dvoch poznatkoch: 1. Cirkev je nezničiteľná (Ježiš povedal, že „ani brány pekla ju nepremôžu“), 2. keď je cirkev „na výslni“, keď získava politickú moc, vzdáva sa od Cirkvi, duchovne

upadá; naopak, obdobia útlaku, prenasledovania duchovne posilňujú Cirkev – „krv martýrov zúrodňuje pôdu“, z ktorej vyrastajú noví a noví Ježišovi nasledovníci. Cirkvi by teda mali dbať o to, aby nepodľahli zvodom moci a bohatstva; a mali by sa tiež vyhýbať zasahovaniu do mocenských (politických, ekonomických a vojenských) sporov štátov.

Súčasnosť. Bezbožnosť, otvorený odpor nielen voči cirkvám, ale aj voči Bohu nebol nikdy taký silný (a často priam bezočivý) ako dnes, a to aj v krajinách, ktoré sú považované za tradične kresťanské. Dôsledkom toho je veľký úpadok morálky a nárast násilia. Mladí, ktorí nezažili „staré časy“, to môžu ťažko posúdiť, preto by mali počúvať starších (rodičov, starých rodičov), alebo by mali čítať písomné dokumenty, aby získali cenné informácie o tom, ako to bolo s vierou a morálkou u nás ešte pred niekoľkými desaťročiami (dokonca aj v čase otvoreného boja ateistického režimu proti cirkvám nebola viera a morálka väčšiny obyčajných ľudí v takom úpadku ako v súčasnosti).

Prečo je tomu tak? Zlyhali cirkvi? Je na vine technický rozvoj (napr. televízia, internet), alebo to, že ľudia nemajú dosť času na veci duchovné? Myslím, že to nie sú tie hlavné príčiny: cirkvi (ľudské inštitúcie) majú iste mnohé nedostatky; ale takými (nedokonalými) boli aj v minulosti, ba boli obdobia (ako bolo naznačené v časti „História“), keď sa správali oveľa horšie („nekresťanskejšie“), a predsa nebolo také masívne odpadnutie od viery. Ani na technický rozvoj nemožno všetko zvalovať; veď naopak, zjednodušenie tlače, zdokonaľovanie rozhlasu, televízne prenosy (aj prostredníctvom satelitov) umožňujú efektívnejšie a v oveľa väčšej miere a rozmanitými formami šíriť Kristovo učenie, a niektoré cirkvi to aj náležite využívajú. Ani to nie je pravda, že dnes „ľudia majú málo času“. Skôr opak je pravdou: naši otcovia mali 6-dňový pracovný týždeň (nemali voľné soboty), starí rodičia pracovali často 12–14 i viac hodín denne; nemali autá a hromadná verejná doprava bola minimálna (autobusy miestnej dopravy začali pravidelnejšie u nás premávať prakticky až v druhej polovici 20. stor.), takže veľa času (i viac hodín denne) strávili cestou do a z práce. Neboli automatické práčky a iné stroje a zariadenia uľahčujúce domáce práce a šetriace čas atď. V tom to nie je. V čom teda?

Odpoveď nachádzame opäť v Biblii: „*V posledných dňoch nastanú ťažké časy. Lebo ľudia budú milovať samých seba, budú milovať peniaze, budú chvastaví, namyslení, rúhači, neposlušní voči rodičom, nevďační, bezbožní, bez lásky k dobru, zradcovia, nerozvážni, vystatovační, viac milujúci rozkoše ako Boha. Budú mať výzor pobožnosti, ale jej moc budú popierať.*“ (2Tim 3,1-5). Alebo „*V poslednom čase vystúpia posmievači, čo budú žiť podľa svojich bezbožných žiadostí. To sú tí, čo vyvolávajú roztržky, ľudia telesní, ktorí nemajú Ducha.*“ (Jd 18-19).

Tieto biblické texty sú akoby verným opisom situácie v dnešnom svete. Nejde teda o nič neočakávané, ide o naplňovanie biblických prorociev. Cirkvi, nech by robili čokoľvek, zrejme na tom veľa nezmenia. To však neznamená, že majú rezignovať; svoje poslanie – ako bolo definované v prvom odseku tejto state („Dodatku“) – musia plniť naďalej, až do druhého príchodu Pána. Len

nech na to používajú primerané prostriedky, nech nepreberajú „spôsoby sveta“, ako sa o to niekedy snažia.

Hlavne v niektorých cirkvách na Západe sa veľmi rozšírili „spôsoby sveta“; a hoci to neprineslo žiaden pozitívny efekt (v mnohých západných krajinách je bezbožnosť viac rozšírená ako u nás), niektorí naši „novátori“ by radi kopirovali ich „metódy“ (ide napr. o tanečné a iné neviazané zábavy, o kupčenie, politikárčenie a pod., ale aj o tolerovanie Písmom vyslovene zakázanej nemorálnosti, dokonca o „požehnávanie“ „manželstiev“ homosexuálov atď.).

Napodobňovanie sveta, preberanie jeho „spôsobov“ je podliehanie „*knieža-tu tohto sveta*“, ktorým je podľa Biblie satan (J 14,30; 16,11). Preto v Písme môžeme opakovane čítať výstrahy, že sa máme *dištancovať od sveta, od jeho spôsobov*: (R 12,2; 1J 2,15; 5,19). Na to treba pamätať keď uvažujeme o poslaní a formách práce cirkvi v 21. storočí.

Cirkev má dosť osvedčených metód na šírenie evanjelia a vykonávanie ostatných svojich funkcií, a to ako medzi dospelými, tak medzi mládežou a deťmi.

Dnes má u nás každý príležitosť počuť Božie slovo alebo stretať sa v skupine s inými veriacimi. Treba iba chcieť.

Áno, chcenie, *vôľa* je veľmi dôležitá. Viera je síce dielom Ducha svätého, ale v Písme čítame, že viera je aj z počúvania (R 10,17). No to si žiada, aby človek chcel „počúvať“. Ten kto chce, kto túži po pravej viere, má o ňu v modlitbách prosieť Boha, ale popri tom má aj čítať a „počúvať“ Božie Slovo (teda zúčastňovať sa na spoločných stretnutiach cirkevného zboru, najmä na tých, kde sa Slovo káže, vysvetľuje). Okrem toho má byť *poslušným* – plnenie Božích prikázaní a Ježišových príkazov má pokladať za svoju povinnosť. Po čase sa mu to stane samozrejmosťou, celkom prirodzeným „štýlom“ jeho života. Nemecký teológ D. Bonhoeffer napísal: „*Len poslušný verí, len veriaci poslúcha*“, a tento jeho výrok je v plnej zhode s tým, čo požaduje od nás Boh, čo učil Ježiš Kristus i čo písali Duchom Božím inšpirovaní autori spisov Novej zmluvy.

Pravdaže, Duch svätý môže priviesť človeka k viere aj iným spôsobom (napr. po nejakej osobnej tragédii, po vypočutí svedectva a pod.), ale aj potom musí nasledovať čítanie a počúvanie Božieho slova, modlitby a snaha životom dokazovať svoju vieru, a to hlavne láskou k blížnym, prejavujúcou sa pomocou tým ľuďom, ktorí pomoc potrebujú (môže ísť o pomoc v utrpení, pri hmotnej núdzi, ale aj o pomoc duchovnú: povzbudenie vo viere, poprípade i poučenie). Toto má byť samozrejmosťou života kresťana, ako i spoločenstva kresťanov, teda cirkvi. Kde toto chýba, tam chýba Kristov duch. Žiaden človek alebo spoločenstvo ľudí nemá právo tvrdiť, že je kresťanom (resp. kresťanskou cirkvou) ak ignoruje základný Boží zákon: lásku k Bohu (ktorá sa prejavuje najmä plnením Jeho vôle, príkazov) a lásku k blížnym (ktorá sa realizuje hlavne pomocou tým, ktorí pomoc potrebujú).

To všetko sa týka, samozrejme, všetkých členov („údob“) zboru, ale dvojnasobne by to malo platiť pre tých, čo cirkev reprezentujú a sú zodpovední za jej fungovanie (teda všetkých „činníkov“, funkcionárov – od tých „najnižších“ po „najvyšších“). Ak títo nedokážu nažívať v láske ani so svojimi spolupra-

covníkmi a „kolegami“, mali by hľadať uplatnenie v inej oblasti ako v cirkvi; lebo cirkvi (a tým menej Cirkvi) celkom isto neprospejú, a to aj keby ich práca v cirkvi bola (podľa „svetských kritérií“) hodnotená vysoko pozitívne. Činní totiž popierajú to, čo hlásajú. Ľudia sú už takí: viac dajú na fakty ako na slová. Ľudia, činní v cirkvi, ktorí „vodu kážu a víno pijú“ (ktorí sú činovníkmi cirkvi bez toho, žeby boli príslušníkmi Cirkvi) robia v podstate „anti-evenjelizáciu“. A takých ľudí je veľa. Boli aj v minulosti: niet divu, že indický politik – „reformátor“ Gándí sa svojho času vyjadril, že by sa iste bol stal kresťanom (tak sa stotožnil s Kristovým učením), keby nebol poznal kresťanov (presnejšie: tých, čo sa hlásia ku Kristovi, ale ignorovaním jeho požiadaviek, jeho učenia ho v podstate zavrhujú – tých, čo hovoria ako kresťania a konajú neraz horšie ako pohanovia – tých, čo sú členmi cirkvi, ale nie sú pritom údmi Cirkvi – Kristovho tela).

Cirkev – inštitúcia a (alebo) spoločenstvo?

Na stretnutiach cirkevných činovníkov pri rôznych príležitostiach bývajú neraz citované isté pasáže Písma, týkajúce sa praxe prvotných zborov (cirkví), ale skúsenosti svedčia o tom, že veľmi často pritom chýba ozajstná, úprimná snaha naozaj ich aj uplatniť v praxi. Aspoň tie z nich, ktoré sú realizovateľné; treba totiž povedať, že nie všetky sa v dnešnej dobe dajú uskutočniť. Napríklad v Skutkoch apoštolov čítame: „...*a všetci veriaci, ktorí boli pospolu, všetko mali spoločné...*“ (Sk 2,44). Je paradoxom, že túto prax prvotných kresťanských zborov v súčasnosti zachovávajú niektoré spoločenstvá Židov (v tzv. „kibucoch“), nie kresťanov. U nás (a v celej časti sveta, patriacej k tzv. „západnej civilizácii“) je totiž súkromné vlastníctvo postavené na príliš vysoký „piedestál“, je považované za „nedotknuteľné“ – nielenže je chránené, ale je jednoznačne preferované legislatívou. Často je priam velebené poprednými politikmi a ekonómami a živelný „trh“ býva prehlasovaný za jediný základ (model) fungujúceho hospodárstva. V takejto situácii by iste dopadol zle eventuálny pokus zaviesť spomenutú prax prvotných kresťanských zborov do života, celkom: jeho realizátori by boli buď obvinení zo zavádzania „komunizmu“, alebo by boli zosmiešňovaní.

Ale v uvedenej časti Skutkov apoštolov čítame aj nasledujúce verše: „...*zotrvali jednomyseľne v chráme, lámali chlieb po domoch a prijímali pokrm s plesaním a úprimným srdcom, chválili Boha a boli obľúbení u všetkého ľudu.*“ (Sk 2,46-47); a v inej kapitole: „...*neprestali deň po deň učiť v chráme a po domoch a zvestovať evanjelium Krista Ježiša.*“ (Sk 5,42). Táto prax prvotných kresťanov nie je neuskutočniteľná v súčasnosti (možno až na to „deň po deň“); naopak, práve v tejto praxi môžeme hľadať vzor – východisko z dnešných ťažkostí, model funkčnej cirkvi.

Všimnime si podrobnejšie najmä to „v chráme a po domoch“, teda „vo veľkom zhromaždení i v malých spoločenstvách“. Má to svoje odôvodnenie aj v súčasnosti? Bolo to schádzanie sa v malých skupinkách po domoch iba východiskom z núdze (pre nedostatok veľkých priestorov – kostolov), alebo to

malo nejaký hlbší zmysel, a bolo by to teda vhodné praktizovať aj dnes? K tomuto sa ešte vrátíme.

Ježiš a jeho „organizácia cirkvi“

Ježiš počas troch a pol roka svojej pozemskej misie z času na čas kázal aj veľkým zástupom, ale väčšina jeho služby spočívala v práci s malou skupinou, s učeníkmi. Kristus sa celkom zjavne nesústredoval na veľké zástupy, dokonca niekoľkokrát sa vyhol tomu, aby ho nasledovali „zástupy“. Sústredil sa na malé skupinky a vedel, že cez ne môže napokon získať i zástupy. Základ jeho organizácie tvorilo dvanásť ľudí. Ježiš vytvoril malú skupinu a pracoval s ňou... a zmenil svet. Nezaujímal sa o budovanie inštitúcií, ale o „budovanie“ ľudí, a najdôležitejšou témou, o ktorej hovoril, boli vzťahy – vertikálne i horizontálne (ľudí k Bohu – ako svojmu Otcovi a ľudí k ľuďom – ako k svojim bratom a sestrám). Medzi týmito vzťahmi je úzky vzťah: „...každý, kto činí vôľu môjho Otca, ktorý je v nebesiach, mi je bratom aj sestrou aj matkou.“ (Mt 12,50).

Ako sme si povedali, Ježiš väčšinou nepracoval s veľkými skupinami (iba výnimočne), ale na druhej strane v jeho službe nenájdeme miesto pre individualizmus; on pozýva ľudí do spoločenstva. No nielen on pracoval v skupine, ale aj svojich učeníkov posielal v malých skupinách (často iba vo dvojiciach). Tí, čo majú sklon k sólovej práci, by sa nad tým mali zamyslieť. Zaujímavé je aj Ježišovo ubezpečenie, že bude s nami, keď sa zhromaždíme v skupinke, a to aj tej najmenšej – v dvojici, či trojici (Mt 18,19-20).

Pravdaže, malá skupinka nežije len sama pre seba. Ona je prostriedkom pre založenie ďalšieho spoločenstva – má pôsobiť misijne slovom i činmi (predovšetkým príkladom, ktorý priťahuje). Okrem toho treba mať na mysli, že zásada „všeobecného kňazstva“, ktorú nanovo vyzdvihla reformácia, umožňuje človeku nielen prichádzať priamo k Bohu (bez akéhokoľvek iného prostredníka okrem Ježiša), ale ho aj zaväzuje byť tu pre iných.

Teda samotný Ježiš utvoril nový model cirkvi, založený na vzájomnej závislosti veriacich, na malých spoločenstvách, ktoré svedčia okoliu a poskytujú starostlivosť v komunite a ktoré, ak sú zdravé, sa budú rozmnožovať.

Cieľom aj dnešných malých skupín by malo byť nielen stretávať sa kvôli štúdiu Biblie, ale aj (ba najmä) vytváraniu nových vzťahov – spoločenstva (koinónie), ktoré umožní jeho členom spoločne rásť a starať sa jeden o druhého – po každej stránke, pri potrebách telesných, duševných i duchovných.

Prax v cirkvi po Letniciach (v „predpavlovskom“ období)

Po známej udalosti, ktorá sa odohrala v deň Letníc, keď sa pôsobením Ducha svätého a Petrovej reči pripojilo k zárodku prvotnej cirkvi 3000 ľudí, „títo zostávali v apoštolskom učení a v spoločenstve, v lámaní chleba a na modlitbách.“ (Sk 2,42), a to – ako sme si už ukázali „v chráme a po domoch“.

Činnosť cirkvi sa teda zameriavala na štyri oblasti: *štúdium* („zotrvávanie v apoštolskom učení“), *spoločenstvo* (pestovanie vzťahov), *spoločné stolovanie a modlitby*. Tritisíc ľudí bolo teda rozdelené na malé skupiny, ktoré mohli túto činnosť vykonávať po domoch (zrejme sa nestretávali vždy na tých istých

miestach, ale v rôznych domácnostiach). Neznamená to, že stretávanie sa vo veľkých skupinách je nesprávne; v prvotnej cirkvi boli aj takéto veľké zhromaždenia; tieto však mali väčšinou evanjelizačný ráz (i prvé zoslanie Ducha svätého sa udialo na takomto zhromaždení). Ale ostatné činnosti (spoločné jedlo, modlitby, študovanie apoštolského učenia) sa mohlo odohrávať iba v malých skupinách (pravdepodobne asi desaťčlenných, možno však i menších). Keď kresťanov pribúdalo, zakladali sa nové skupinky, namiesto toho, aby sa skupiny početne zväčšovali. Pravdaže, bolo tu aj ústredné vedenie (v jeruzalemskej cirkvi 12 apoštolov) a decentralizované vedenia malých skupín. A pri takejto organizácii (ktorú by isto niektorí dnešní „odborníci“ označili za úplne nevyhovujúcu) cirkev dokázala veľmi rýchlo rásť; a to aj bez budov, inštitúcií, ba dokonca i bez hromadných stretnutí. Pritom väčšina dnešných cirkví, inštitucionalizovaných, budovaných na „pyramídovom modeli“, vlastníacich budovy a modernú techniku, nielenže nedokáže rásť, ale naopak upadá, stráca nielen vplyv na okolitý svet, ale aj počet vlastných členov.

Pavel a ním založené zbory

Pavel bol najproduktívnejším šíriteľom kresťanstva v 1. storočí. Držal sa pôvodného modelu – budovanie spoločenstiev v malých skupinách. Inštitucionálny model (používaný v súčasnosti) bol v jeho dobe neznámy. Práca bola tímová – evanjelizačný tím tvorili, podľa Ježišovho príkladu, najmenej dvaja pracovníci; sóloví pracovníci majú totiž tendenciu vytvárať inštitúcie (sebe podriadené), nie spoločenstvá.

Dnes si mnohí myslia, že môžu slúžiť Bohu aj bez spoločenstva, mimo cirkvi. Niekedy aj sú oficiálne (formálne, „papierovo“) členmi cirkvi, no fakticky nie sú členmi spoločenstva. Také niečo bolo v apoštolskej dobe nemysliteľné: prijať evanjelium vždy znamenalo začleniť sa do spoločenstva.

Známy biblický obraz cirkvi ako tela s údmi, ktoré sa navzájom dopĺňajú (R 12,5-8; 1K 12,12n.) je známy; treba tu však zdôrazniť, že tieto údy sa nielen dopĺňajú, ale sú aj na sebe úplne závislé: ak by boli oddelené od ostatných, nielenže by nemohli plniť svoju funkciu, ale nemohli by ani existovať. Byť kresťanom znamená patriť do skupiny, ktorej členovia sa starajú jeden o druhého. Dovoľte otázku: je také niečo možné vo veľkom zbore, ktorého členovia sú takmer anonymní – nepoznajú sa (alebo sa poznajú iba „z videnia“), teda netvorí skutočné spoločenstvo? Skutočné spoločenstvo (koinónia) je možná iba v malej skupine. Správne učenie je dôležité, ale rovnako dôležitá je viera viditeľná v životoch tých, ktorí Krista prijali a poslúchajú ho. A žiť taký život a zachovávať takú poslušnosť si vyžaduje, aby kresťania žili vo vzťahu vzájomnej závislosti. Ako možno byť „*k potrebám svätých (kresťanských spolubratov) ochotným*“, ako možno „*radovať sa s radujúcimi a plakať s plačúcimi*“ (R 12,13.15), ak s nimi nezdieľame skutočné spoločenstvo? Svätý Duch môže dávať svoje dary jednotlivo, resp. jednotlivcom, ale títo ich nemajú používať ako „individualisti“. Majú slúžiť spoločenstvu. Neexistuje jednotlivec, ktorý by mal všetky dary. Potrebujeme spoločenstvo, aby sme sa mohli podeliť o svoje obdarovania a vytvoriť tak „úplné telo“. Dokonca aj tie najslabšie údy tela sú

veľmi potrebné (1K 12,22n.); okrem iného preto, aby ostatné údy mohli konať, dokazovať svoju kresťanskú lásku – preukazovať starostlivosť a zvýšený záujem o svojich slabých bratov a sestry. Starostlivosť o slabých je vždy úlohou „tela“, nie je teda niečím, čo sa dá zaplatiť, zveriť profesionálnej inštitúcii. Veď „keď trpí jeden úd, spolu s ním trpia všetky údy“ (1K 12,26), podobne ako „keď sa jednému údu dostáva oslavy, radujú sa s ním všetky údy“. Ale takto konať môžu iba tí, čo sa vzájomne dobre poznajú, ktorí tvoria skutočné spoločenstvo (koinóniu).

Aj veľké zbory môžu vytvoriť skutočné spoločenstvo, resp. spoločenstvá – vtedy, ak sú členené do malých skupín. U niektorých to možno vzbudzuje obavy (o nich si povieme neskôr), ale je to biblické. Premena môže byť pomalá, môžu sa vyskytnúť rôzne prekážky, ťažkosti, ale ak myslíme úprimne našu vôľu žiť podľa vzoru prvotnej cirkvi, podľa modelu, ktorý nám dal samotný Ježiš, je treba s tým začať. Malo by platiť: zúčastňovať sa stretnutí vo veľkej skupine by malo byť možnosťou, ale patriť do malej skupiny by malo byť nevyhnutnosťou. V súčasnosti sa veriaci zúčastňujú na „zhromaždeniach“ (nazývaných často „bohoslужbami“) skôr pasívne – ako diváci (ich „aktívna účasť“ sa väčšinou obmedzuje na spoločné piesne a modlitby). Ale to, čo zo stretnutia robí skutočné spoločenstvo (vzájomné „zdieľanie sa“), to tu chýba.

No „bohoslужba“ to nie je len hodinu v týždni sedieť v kostolnej lavici; pravá *bohoslужba* (R 12,1n) má spočívať v obetovaní sa Bohu, neprípodobňovaniu sa svetu, v obnovení svojej mysle, poznávaní Božej vôle a, pochopiteľne, v jej plnení – v poslušnosti a odovzdanosti nášmu Pánovi. Celý život kresťana má byť takou službou Bohu, nie iba jedna hodina v nedeľu (alebo v sobotu) predpoludním, ako je to všeobecným zvykom v súčasnosti.

Už sme hovorili o tom, že v Skutkoch apoštolov sú menované štyri činnosti, ktoré boli náplňou „bohoslужieb“ cirkvi v apoštolskej dobe (zotrvávanie v učení apoštolov, t.j. biblické štúdium, vytváranie bratského spoločenstva, „lámanie chleba“ a modlitby); v liste *Efezským 5,19 a Kolosenským 3,16* môžeme okrem toho čítať, že veriaci na svojich zhromaždeniach spievali žalmy, hymny – to všetko sú aktívne, nie pasívne činnosti. Naším ľuďom najviac chýbajú prvé dve z týchto činností: biblické štúdium a vytváranie bratského spoločenstva (ono „zdieľanie sa“).

V súčasnosti dosahuje u nás neznalosť Písma priam katastrofálne rozmery (a to i v tých cirkvách, v ktorých ešte nedávno bolo veľa tzv. „písmakov“, t.j. laikov veľmi dobre sa orientujúcich v Biblii). Keďže naši ľudia takmer vôbec nepoznajú Písmo (azda okrem niekoľkých biblických príbehov, ktoré si pamätajú z hodín náboženstva), sú napr. absolútne nepripravení obhájiť svoju vieru (i učenie svojej cirkvi) v diskusiách s pohanmi a ateistami, ktorých u nás zo dňa na deň pribúda. Ale ešte väčším nedostatkom je, že mnohí (väčšina) tzv. „veriaci“ sú iba členmi inštitúcie, nazvanej „cirkev“, a nie sú údmi Cirkvi – „tela Kristovho“, nie sú súčasťou spoločenstva – koinónie kresťanov. Oba tieto nedostatky nemožno odstrániť inak a inde ako v malých spoločenstvách.

Pravdaže, malá skupina nie je všeliekom na všetky neduhy zboru. Môžu byť skupiny dobré, ale i zlé. Ale to je už otázka starostlivosti o skupiny a ich vedúcich.

Ako zaujímavosť – možno kuriozitu – spomeniem najväčší kresťanský zbor na svete. Je to letničný zbor v Soule, ktorý vedie Paul Cho: má viac ako 750 000 členov a 50 000 vodcov malých skupiniek, ktorí sa schádzajú raz do týždňa (v stredu večer), aby dostali nové inštrukcie a povzbudenie. 50 000 buniiek (tak sa nazývajú skupinky) obsahuje celú „genetickú výbavu“ („DNA“) cirkvi. Keď bunka dosiahne počet 15 osôb, rozdelí sa na dve samostatné jednotky, ktoré rastú a neskôr sa opäť rozdelia.

Pár poznámok k histórii organizácie cirkvi

O organizácii prvotnej (apoštolskej) cirkvi sme si niečo povedali: prvé tri storočia sa veriaci schádzali po domoch, v jaskyniach a katakombách (cirkev bola prenasledovaná). V treťom storočí si kresťania začali stavať budovy pre svoje stretnutia. Boli malé (nie väčšie ako bežné obytné domy). Po obrátení cisára Konštantína na začiatku štvrtého storočia, začalo byť kresťanstvo najskôr tolerované, neskôr privilegované, nakoniec sa stalo jediným štátom podporovaným náboženstvom. Vtedy vznikla inštitucionalizovaná cirkev, zanikli cirkvi malých skupín. Cirkev vo všetkom kopírovala model štátnej správy Rímskej ríše (pyramidová organizácia, hierarchia mocných, prepych, mocenské boje) – cirkev sa stala skutočným „impériom“, pričom sa tvrdilo „ríša a cirkev sú jedno“. Vznikli veľké zbory, katedrály, rituály, hierarchia profesionálnych kňazov. V „evanjelizácii“ prestal hrať rolu nasledovaniahodný, príkladný život kresťanov. Namiesto toho sa stále viac začali uplatňovať politická a vojenská moc: boli obsadzované stále nové a nové územia a ich obyvateľstvo bolo násilne „pokresťančované“ (často s použitím mučenia a vraždenia). Tento „model“ cirkvi pretrvával veľmi dlho.

Avšak od 18. storočia – najmä vplyvom humanizmu – sa situácia zmenila: moc cirkvi postupne slabla, niektorých, tých najkrikľavejších násilných praktík i časti moci sa musela vzdať. No i tak v cirkvi, najmä v rímskej, zostalo priveľa stredovekých relikto. A smutnou skutočnosťou je, že práve od tejto cirkvi začali v ostatnom čase preberať niektoré praktiky aj tzv. „protestantské“ cirkvi; ba v bazírovaní na „tradíciách“ (v neochote akceptovať skutočnosť, že dnešný svet je iný ako bol napr. v 16. až 19. storočí) sa v niektorých veciach stali dokonca konzervatívnejšími ako cirkev rímska. Tým sa cirkev začala stále viac odcudzovať dnešným, najmä mladým, ľuďom.

Na prelome 17. a 18. storočia bol výnimočným svetlým javom v histórii cirkvi (teraz hovorím o situácii najmä v európskom „pevninskom“ priestore) tzv. *pietizmus*.

Dost nepochopiteľnou skutočnosťou je, že u nás v mysliach mnohých predstaviteľov cirkvi pretrváva fôbia z *pietizmu*, a to i v slovenskej evanjelickej (lutherskej) cirkvi, hoci mnohé lutherské cirkvi zo Západu tento spôsob zbožnosti dávno nielen tolerujú, ale z neho i duchovne profitujú. Na Slovensku sa stále totiž umelo „udrzuje pri živote“ strach z „modrokrížskeho strašidla“ (pritom sa odmieta priznať, že

zodpovednosť za to, čo sa stalo, nenesú ani tak príslušníci tejto bývalej platformy na pôde ev. a. v. cirkvi, ako bezohľadná tvrdosť niektorých vtedajších vedúcich predstaviteľov cirkvi).

Zakladateľom pietizmu bol nemecký teológ F. J. Spener (1635-1705), ktorý videl veľa formálnosti vo svojej (t.j. evanjelickej) cirkvi. Zdôrazňoval potrebu živej viery v Ježiša Krista, čo sa nezaobíde bez obrátenia a znovuzrodenia; a to si vyžaduje štúdium Biblie, ktoré sa dá realizovať najlepšie v *domáciach študijných skupinách*. Vychádzal pritom z Lutherovej tézy o „všeobecnom kňazstve“ všetkých veriacich a o tom, že všetci kresťania sa majú cvičiť v duchovnej službe. Toto hnutie (pietizmus) sa v niektorých krajinách (Nemecko, Anglicko, Švajčiarsko) rozšírilo a značne prispelo k zvrúcneniu viery, ba viedlo (priamo, či nepriamo) aj k veľkým prebudeniam.

Cez pietizmus sme sa takto opäť vrátili k praxi zborov prvotnej cirkvi (ktorá by nám mala byť vzorom aj dnes) – k „učeniu po domoch: „...*neprestávali deň po deň učiť v chráme a po domoch a zvestovať evanjelium Ježiša Krista.*“ (Sk 5,42).

Teda stretávali sa všetci (v chráme), a okrem toho po menších skupinách (po domoch). Takáto prax by bola iste vhodná aj dnes, najmä vo veľkých (mestských) zboroch. Na menšej dedine sa ľudia poznajú, majú k sebe blízko, stretávajú sa, ak treba, pomáhajú si. Ale v meste? Často žijú anonymne (dokonca neraz nepoznajú ani tých, čo sedia vedľa nich v kostolnej lavici), a ak nemajú príbuzných, žijú opustení: niet nikoho, kto by im pomohol (ak treba), kto by s nimi zdieľal ich ťažké i radostné chvíle, hoci možno v jeho blízkom okolí žijú kresťania; a tí majú predsa byť „*k potrebám svätých (bratov a sestier vo viere) ochotnými... radovať sa s radujúcimi a plakať s plačúcimi.*“ (Rím 12,13.15). No to sa môže diať iba vtedy, keď majú k sebe naozaj blízko (a to v duchovnom i fyzickom zmysle toho slova), keď sa poznajú, keď sa stretávajú. Preto stretávanie sa v skupinkách (zostavených podľa bydliska, poprípade aj podľa veku, možno aj podľa vzdelania, záujmov) pri čítaní Biblie, pri modlitbách, ale aj pri vzájomnom pomáhaní si, by celkom isto výrazne upevnilo spoločenstvo cirkevného zboru, prehĺbilo by zbožnosť jeho členov a v mnohých prípadoch by odstránilo pocit opustenosti niektorých, najmä ak prišli len nedávno do mesta, takže nové prostredie je pre nich dosiaľ cudzie, poprípade ak stratili blízkych ľudí (príbuzných alebo priateľov).

Práca v takýchto skupinkách (6 – 10 členných) sa osvedčila vo viacerých cirkvách.

Je odôvodnený strach z malých skupín (podľa niektorých sú potenciálnym zdrojom vzniku siekt)? Som presvedčený, že nie. Skúsenosti z mnohých krajín to potvrdzujú.

Príkladom je spomenutý zbor v Soule, kde žiadna z 50 000 skupiniek (buniek) sa „zhubne nezvrhla“ (nestala sa zárodkom sekty, resp. inej cirkvi).

Ale aj u nás fungovali „malé skupiny“, a vzišlo z nich pre cirkev iba požehnanie. Vezmime si napríklad dobu protireformácie: organizačné štruktúry evanjelickej cirkvi boli násilne rozbité, kostoly zabrané, faráři vyhnaní alebo povraždení. Ale reformačné myšlienky a zbožnosť prežili – a to iba vďaka „malým skupinám“,

ilegálnym, tajne sa schádzajúcim po domoch. Keď najtvrdší teror prešiel (najmä po vydaní Tolerančného patentu), na miestach, kde tieto skupiny žili, takmer okamžite ožili zbory; no tam, kde neboli (takých miest bolo, žiaľ, veľa), už nikdy sa pôvodné zbory nespamätali – kontinuita bola pretrhnutá.

O tom, že je existencia „malých skupín“ pre prežitie cirkví v nepriaznivých dobách životne dôležitá, máme mnoho príkladov. Veľa by o tom vedeli hovoriť napríklad príslušníci malých cirkví, ktoré boli takmer permanentne prenasledované, a to často z viacerých strán – štátom i väčšinovými cirkvami. Ide napr. o rôzne menšie denominácie (často pejoratívne označované „seky“) protestantského zamerania, ktoré v súčasnosti u nás fungujú ako oficiálne (štátom uznané) cirkvi a náboženské spoločenstvá. Ale v čase vlády ateistického, komunistického režimu sa aj niektoré veľké cirkvi celkom úspešne bránili vytváraním malých funkčných ilegálnych skupín, schádzajúcich sa po domoch. Tento systém mala dobre prepracovaný najmä rímska cirkev; evanjelici systém nemali, iba sem-tam, z iniciatívy niektorých jednotlivcov, sa vytvorili ojedinelé skupinky (najmä mládeže). Dôsledky sa zreteľne ukázali po páde komunistického režimu: rímska cirkev prežila silná, od samého začiatku možnosti slobodnej činnosti v nových podmienkach mohla zapojiť do práce množstvo veľmi dobre pripravených, aktívnych laikov i bývalých tajných kňazov, vychovaných a duchovne vyzbrojených v „malých skupinách“, evanjelici nič také nemali, a následky znášajú dodnes.

Alebo vezmeme si príklad Židov. Udržanie sa židovstva, žijúceho dve tisícročia v diaspore, a to v podmienkach neveriteľného prenasledovania, všemožného znevýhodňovania a častého bezohľadného vyvražďovania (pogromy, holokaust) je určite Boží zázrak; ale bez fungovania skupín, tvoriacich skutočné *spoločenstvá*, ktorých príslušníci sa vzájomne všemožne (duchovne i materiálne) podporovali, by to iste nebolo možné.

Ďalší príklad fungovania „malých skupín“ u nás: v minulosti existovali veľké (viacgeneračné) rodiny, ku ktorým neraz patrila aj početná čľaď. Bolo to v čase, keď sa ešte bežne konali rodinné pobožnosti. Tieto rodiny spolu s čľaďou teda fungovali vlastne ako „malé skupiny“ – náboženské spoločenstvá. Ony boli „bunkami“ organizmu – zboru. Okrem toho sa ľudia, najmä na dedinách, schádzali po domoch k pobožnostiam pri rôznych mimoriadnych príležitostiach. Napríklad pri úmrtí sa chodilo do domu zosnulého „na spievanie“ (tak sa tomu hovorilo); no náplňou takéhoto stretnutia neboli iba nábožné piesne, ale aj modlitby, čítanie Písma, neraz i krátke úvahy, spomienky; obvykle sa pritom podávalo aj malé občerstvenie (najčastejšie čaj a nejaké pečivo). Veľmi to pripomína ono schádzanie sa „po domoch“ v prvej cirkvi (i keď išlo iba o príležitostné, nie o pravidelné stretnutia). Tieto domáce pobožnosti, hoci boli čisto laické (nezúčastňovali sa na nich farári, ani nejakí vyslaní predstavitelia vedenia zboru), prebiehali dôstojne a boli požehnaním pre zúčastnených a ich prostredníctvom i pre celý zbor. Teda obavy z domácich pobožností, z malých skupín, celkom isto nie sú namieste. Ale i keby sa niektorá bunka „zvrhla“, úžitok, ktorý prinesú desiatky iných, by celkom isto stál za to.

Dnes, keď sú rodiny miniatúrne (najčastejšie 2-3 členné) a keď domáce pobožnosti poväčšine patria minulosti, keď ľudia žijú vo veľkých bytovkách a sú ako stroskotanci na ostrovčekoch uprostred oceána, keď sú ponechaní sami na seba so svojimi problémami, starosťami, bolesťami, pochybnosťami, práve

dnes by sa vytváranie spomínaných malých skupiniek – spoločenstiev vzájomne sa chápujúcich, pomáhajúcich si, v Kristovom duchu sa schádzajúcich ľudí – mohlo stať požehnaním pre cirkev, ale najmä pre jej údy; a to po stránke duchovnej (cez modlitby, biblické vzdelávanie, duchovný rast), niekedy i psychickej (povzbudenie a pomoc pri rôznych osobných a rodinných ťažkostiach alebo tragédiach) a možno – ak by bolo treba – i materiálnej.

Niet pochyb, že je treba vrátiť sa k pôvodnému, apoštolskému, Duchom svätým zavedenému modelu cirkvi. Osvedčil sa v dávnej i nedávnej minulosti, osvedčuje sa, tam kde sa praktizuje, aj v súčasnosti. Naopak modely, založené na napodobňovaní svetských inštitúcií sa ukazujú stále menej funkčné, stále viac problémové.

KRÉDO (vyznanie viery)

Čo a načo je vyznanie?

Viera, ako vieme, je presvedčenie o existencii alebo o pravdivosti a spoľahlivosti niečoho (niekoho). Veriť preto možno v niečo (niekoho), ale aj niekomu – teda viera je i dôvera. Vôbec nie je pravda, čo sa niekedy tvrdí, že „viera nastupuje vtedy, keď chýbajú dôkazy“; pravý opak je pravdou: každá viera sa o niečo opiera (či už o dôkazy priame alebo nepriame). Pri viere hrá rolu teda aj intelekt; veď posúdenie dôveryhodnosti dôkazov závisí (popri skúsenosti) aj od neho.

Rozum (intelekt) je Božím darom a jedným zo znakov, ktorým sa človek diametrálne líši od všetkých iných živých tvorov a ktorým (spolu s niektorými inými vlastnosťami, ako je napr. kreativita, schopnosť žiť duchovným životom a i.) sa súčasne (trochu) podobá Bohu: *Boh ho (človeka) stvoril na svoj obraz (1M1,27)*. Preto ignorovanie rozumu (týka sa to aj vecí súvisiacich s poznávaním Boha a s vierou vôbec) je pohrdaním Božím darom, a určite nemôže byť v zhode s Jeho vôľou; druhý extrém – zneužívanie rozumu na popieranie existencie Boha, vyvyšovanie seba, t.j. stvorenia nad Stvoriteľa – je zase tou najväčšou absurdnosťou, a tiež bezočivosťou – hriechom, ktorý Boh nemôže nechať bez trestu.

Môže intelektuál veriť „ako dieťa“?

„Ak sa neobrátite a nebudete ako deti, nikdy nevojдете do nebeského kráľovstva. Kto sa teda pokorí ako toto dieťa, ten je najväčší v nebeskom kráľovstve“ (Mt 18,3,4) „...takým (ako deti) patrí nebeské kráľovstvo.“ (Mt 19,14). „Kto neprijme kráľovstvo Božie ako dieťa, nevojde doň.“ (Mk 10,15). – Čo znamenajú tieto Ježišove reči? Čo to je „byť ako dieťa“?

V prvom tu uvedenom citáte je čiastočne vysvetlené, čo to znamená – hovorí sa tam o „pokorení sa ako dieťa“. Toto pokorenie sa môžeme chápať ako: – 1. Poddanosť (poddanie sa) a poslušnosť voči otcovi (resp. rodičom): prijímanie jeho vôle, nepresadzovanie „vlastnej vôle“. V čase a v krajine, kde Ježiš žil (ba ešte donedávna aj u nás) bola autorita rodičov a „pokora“ (poddanosť, posluš-

nost') detí – na rozdiel od niektorých dnešných, tzv. moderných rodín – niečím úplne samozrejmým; – 2. oddanosť, odovzdanosť – spoliehanie sa na otca (rodičov), vyplývajúce z neotrasiteľného presvedčenia, že on nielen vie, ale aj môže a chce urobiť všetko potrebné – a vždy to najlepšie – pre svoje dieťa. Dieťa sa nespolieha na seba, ani nešpekuluje, ako je to vlastne s tým jeho otcom (aký je alebo čo môže): jeho rozhodnutia prijíma ako tie najlepšie (vlastne jediné možné), a jeho možnosti pokladá za neobmedzené.

Preto niektorí tvrdia, že „intelektuálna viera“ nie je – a nikdy nemôže byť – tou pravou (spasiteľnou) vierou. No takéto tvrdenie je simplifikáciou – vychádza síce z istej empirie, ale súčasne sa dopúšťa neprípustnej generalizácie.

Je pravda, že viera „neintelektuálna“ je jednoduchšia, „priamočiarejšia“, a súčasne pre veriaceho „ľahšia“: človek sa pri nej na nič nepýta, nešpekuluje, ale sa poddáva a oddáva (jeho viera sa podobá viere, poddanosti a oddanosti dieťaťa); naopak viera intelektuála je zložitejšia, a pravdaže, aj ťažšia: človek sa musí vyrovnávať s mnohými otázkami (ktoré „neintelektuála“ ani len nenapadnú).¹ To však neznamená, žeby človek mal „riešenie“ hľadať v ignorovaní otázok, ktoré sa mu natískajú, žeby mal – v snahe „byť ako dieťa“ – azda „odložiť rozum nabok“, keď pôjde o zložité duchovné záležitosti (to by bolo nielen falošné, pokrytecké, ale aj veľmi nebezpečné pre jeho vieru). Naopak, ak narazí na „problémy“, má ho to stimulovať k ešte intenzívnejšiemu hľadaniu odpovedí, riešení.

Pravdaže, úskalím konfrontácie viery s pochybnosťami, resp. s otázkami, na ktoré človek nenachádza odpoveď ani v katechizme svojej (alebo aj inej) cirkvi, ani v kázňach „svojho“ (alebo iného) farára, ani v knihách väčšiny teológov, nie každý prejde bez škrabancov, poranení; mnohí dokonca stroskotajú, ich viera nevydrží. Avšak tí, čo sa predčasne nevzdajú, čo vytrvajú a zvíťazia, získajú nakoniec vieru, ktorá (hoci je „intelektuálna“) je nielen „oddanou a poddanou“ (ako dieťaťa), ale navyše je veľmi pevnou, trvalou, neotrasiteľnou, pretože sa opiera aj (hoci nie iba) o fakty získané – neraz veľmi ťažko „vybojované“ – v onom „intelektuálnom súboji“ s námietkami, nejasnosťami, či dokonca s pochybnosťami.

Každý človek v niečo verí; a nemusí to byť iba viera (a dôvera) v Boha. Veď i ateista verí v „múdrú“ prírodu, ktorá akosi automaticky, pomocou „náhod“, a predsa „racionálne“, usmerňuje „zázračnú evolúciu“; verí v to preto, lebo dôveruje, a to na základe veľmi nepresvedčivých „dôkazov“, Darwinovi a jeho nasledovníkom.

Na základe uvedeného je iste namieste očakávať, že každý uvažujúci človek bude vedieť povedať **v čo verí, komu verí a prečo verí**, čiže, že dokáže nejako formulovať a zdôvodniť svoje **osobné vyznanie viery (krédo)**. Výraz „osobné krédo“, neznamená, že „osobné“ musí byť vždy osobitné, individuálne, originálne. Naopak, človek väčšinou preberá, prijíma krédo, ktoré pred

---

¹ Pochopiteľne, že „osobné krédo“, o ktorom bude reč v tejto stati, musí sa u týchto ľudí podstatne líšiť, a to čo do **formy** – výberu slov, výrazov i spôsobu formulovania téz vyznania, **obsahu** – výberu doktrín, ktoré pokladá za relevantné (či aspoň prioritné) pre vieru kresťanov, a teda i pre svoje vyznanie, a tiež **rozsahu** – počtu otázok, ku ktorým pociťuje potrebu sa vo svojom kréde vyjadriť (tento počet bude u intelektuála určite podstatne väčší).

ním niekto sformuloval (buď presne, doslovne, alebo aspoň v pojmoch) a s ktorým sa stotožňuje.

Človek môže prejsť obdobím hľadania, kedy vlastne nevie v čo, a najmä prečo verí! (Je ako muž, zamilovaný naraz do viacerých žien, z ktorých si nevie vybrať). Ale to nemôže byť stav trvalý, ani dlhodobý nie (i ten muž, ak má uzavrieť manželstvo, musí sa raz rozhodnúť). Veď ak niekto po celý život nevie v čo verí, nevie vlastne ani kým je. Je to úbožiak, ktorý stále blúdi a v tomto svete je akýmsi „bezdomovcom“. Nevie kam patrí, s ničím sa nevie stotožniť – jeho život nemá smer. Potom však nemá ani zmysel. A tak myšlienka na koniec tohto jalového života ho musí desiť. Veď neistota, ktorú prinášajú vtieravé otázky „čo, ak predsa?“, „čo bude potom?“, môže viesť k zúfalstvu.

Vyznanie viery má v živote veriaceho človeka veľký význam najmä preto, že

1. ním sa človek identifikuje sám pred sebou, pred ľuďmi, pred Bohom,
2. ono pripomína človeku čím (kým) je, komu patrí (ku komu sa prihlásil a koho má rešpektovať), teda ako má zmýšľať, hovoriť, konať,
3. ono môže byť veľmi silným svedectvom, „evanjelizáciou“, často účinnejšou ako kázanie, vyučovanie, presviedčanie, argumentovanie, a to najmä vtedy, ak pre vieru hrozí perzekúcia, znevýhodnenie, posmech, trest, či dokonca mučenie i smrť,
4. Boh očakáva od svojich verných, že sa k Nemu smelo prihlásia v každej situácii, že budú lojálni voči svojmu Pánovi v myšlienkach, slovách, skutkoch, postojoch; veď otázka priznania sa k viere v Boha a Jeho Syna (či naopak zapretia tejto viery) bude rozhodujúcou aj pri poslednom súde (*Mt 10,32.33; R 10,10; 1J 2,23; 4,2*).

Vyznanie môže byť formulované rôzne. Kresťania majú viacero „oficiálnych“ kréd (spomeňme tu aspoň tzv. apoštolské, nicejské a Atanáziovo, ktoré sú najznámejšie). I v samotnom Písme (SZ i NZ) máme veľa príkladov rozličných vyznaní: raz je to oslavovanie Boha, vyzdvihovanie Jeho skutkov, Jeho vlastností, inokedy dobrorečenie, ďakovanie alebo deklarovanie vlastnej vernosti, oddanosti, podriadenosti Bohu, stotožnenie sa s Jeho vôľou – skratka vyjadrenie lojálnosti. Príkladom takých vyznaní sú najmä žalmy (napr. *Ž 136, 138, 139, 144-148*), ale mnoho ich nachádzame aj na iných miestach Písma (napr. *Neh 1,5* atď.). Niekedy je to jednoduché „*Verím, Pane...!*“ (*J 9,38*; podobne *J 16,30; Sk 8,37*), inokedy sú to rozsiahle osobné svedectvá, v ktorých Boží svedkovia líčia veľké, predivné Božie činy vo svojom živote, či v živote spoločenstva, napr. národa, čím vyjadrujú obdiv a vďaku Bohu, priznávajú sa k Nemu – *vyznávajú* komu a prečo veria. Takými vyznaniami sú napr. obranné reči Štefana (*Sk 7,2-53*) a Pavla (*Sk 26,6-23*). V Božom slove je však jedno vyznanie, ktorému – ako vyznaniu – sa venuje malá (ba možno povedať žiadna) pozornosť, hoci ho vyslovil a učil svojich učeníkov sám Boží Syn – Ježiš Kristus. Áno, je to „modlitba Pánova“ (známy „Otčenáš“). Každý kresťan ju azda pozná a často ju opakuje, málokto však pozná jej pravý zmysel. Väčšinou sa myslí, že ide iba o súbor prosieb.

V skutočnosti však je to aj (ba predovšetkým) vyznanie – priznanie sa k Bohu, deklarovanie svojej lojálnosti voči Nemu (pozri časť O BOŽOM SLOVE, kapitolu o modlitbe Pánovej – „Otčenáši“).

Každý kresťan však môže mať aj vlastné, osobné krédo, v ktorom deklaruje svoje stanovisko (získané vlastným poznaním, skúsenosťou, štúdiom alebo i vnuknutím) k základným otázkam kresťanskej viery, v ktorom presnejšie špecifikuje predmet (obsah) svojej viery, poprípade aj spôsob (formu) jej realizovania. Pritom toto poznanie sa môže, ale tiež nemusí, zhodovať s dogmami prijatými („odhlasovanými“) niekoľkými učenými ľuďmi na konciloch (niekedy dokonca iba jednotlivcami, ktorí disponovali dostatočnou mocou, aby presadili svoju mienku).

Ale treba naozaj vždy rešpektovať názory týchto učených ľudí – teológov? Pán Ježiš Kristus tvrdo kritizoval vtedajších učených „teológov“ (farizejov, zákonníkov) a v mnohých otázkach s nimi nesúhlasil, pričom sa odvolával na Písmo – na Božie slovo.¹ Aj obrana Ježiša pred satanovým pokúšaním spočívala v odvolaní sa na Božie slovo – Ježiš tu opakovane argumentuje: „*Napísané je:...*“ (Mt 4,4.7.10). Preto aj pre nás, pre každého kresťana, musí byť Písmo základom viery, jej zdôvodnenia i obrany; aj našim argumentom musí byť: „*Napísané je:...*“!

Duch svätý tak ako privádza človeka k viere a k štúdiu Písma, pomáha mu i chápať ho – dáva mu poznanie. A toto poznanie nemusí sa vždy zhodovať s interpretáciou Písma inými (aj keby to bola interpretácia „oficiálna“); najmä, ak táto interpretácia bola ovplyvnená aj niečím iným, ako samotným obsahom Písma.

Spomenul som, že existujú tzv. „oficiálne kréda“. Najznámejším, najpopulárnejším z nich je tzv. „apoštolské krédo“. Hoci *ho vedia* naspamäť azda všetci (alebo skoro všetci) kresťania, myslím, že len málo je tých, čo niečo vedia *o ňom*; ba je otázkou, či všetci, ktorí ho bezmyšlienkovito opakujú, aj vedia, čo v *ňom* vlastne vyznávajú.

Rád by som v súvislosti so starovekými „krédami“ všeobecne, a s „apoštolským krédom“ zvlášť, upozornil na tri veci:

1. Otázku autorstva, a tým aj **authority** „kréda“. Medzi „krédom“, ktorého autorom je časť cirkevnej hierarchie, ktorá v istom čase získala prevahu (zďaleka nie vždy iba silou ducha alebo argumentov) na niektorom z koncilov, takže ho mohla prijať, odhlasovať (hoci aj v rozpore s mienkou inej časti účastníkov koncilu)² a *Božím slovom*, zapísaným biblickými zapisovateľmi

---

¹ (Ježiš vyhlásil): „*Varujte sa zákonníkov...*“ (Mk 12,38); *Odpovedal im (sadukajom) Ježiš: „Blúďte, pretože nepoznáte Písmo ani moc Božiu.“* (Mt 22,29); (Ježiš vyčíta farizejom a zákonníkom): „*Opustili ste Božie prikázania a pridržate sa ľudského podania.*“ A dodáva: „*Šikovne rušíte Božie prikázania, aby ste si ponechali svoju tradíciu.*“ (Mk 7,8-9). – Pozri tiež: Mt 19,2-8.

² Toto platí všeobecne. Iba práve pri „apoštolskom vyznaní“ je tu istá výnimka; toto totiž vzniklo netypicky: nebolo (v tej forme, ako ho poznáme) prijaté koncilom (preto ani nie je

(nie autormi!), inšpirovanými Duchom Božím (ten je jeho Autorom!) je *podstatný rozdiel*. Preto ten, kto sa drží zásady „Sola Scriptura“ (jedine Písmo), nemusí akceptovať každé „oficiálne krédo“ (najmä, ak je výrazom dogmy, nemajúcej oporu v Písme).

2. „Apoštolské vyznanie“ nie je vyznaním apoštolov. Vzniklo totiž až v piatom (podľa niektorých dokonca v šiestom) storočí, teda takmer 1/2 tisícročia neskôr, ako žili apoštoli. Skutočné vyznanie apoštolov bolo oveľa stručnejšie a jednoznačnejšie: „Ježiš je Kristus“, resp. „Ježiš je Boží Syn“ (Mt 16,16; J 6,69).

3. Tzv. „apoštolské vyznanie“ (podobne ako iné, ktoré vznikli v tom čase) bolo formulované a prijaté preto, aby pomohlo upevniť, ochrániť, resp. „ohradiť“ a „zakonzervovať“ dogmy, ktoré vznikli po nicejskom koncile (r. 325) a ktoré aj po viac ako sto rokoch od ich odhlasovania, neboli všeobecne prijaté. Obsahom týchto dogiem bola „nová kristológia“ – a práve tá je hlavným obsahom nicejského, nicejsko-konštantinopolského, chalkedonského, Atanázovho, ale i „apoštolského“ vyznania. Dôkazom toho je skutočnosť, že v apoštolskom kréde je Bohu (Otcu) venovaných 9 slov, Božiemu Synovi 53 slov, Duchu 4 slová, ostatným veciam 14 slov.¹ (v nicejskom-konštantinopolskom vyznaní je pomer takýto: 14:101:28:20).

Napriek uvedeným skutočnostiam je „apoštolské krédo“ spomedzi tých, čo sa nám z tej doby zachovali, najpriateľnejšie (najmenej poplatné spomínaným „teologickým vojnám“ tých čias). Na niekoľko skutočností (nedôsledností alebo kontroverzných vecí) v ňom však treba upozorniť:

Ako vidieť z uvedenej „štatistiky“ Bohu (Otcovi) je v ňom venované neadekvátne málo miesta – z mnohých Jeho atribútov sú spomenuté len tri: je *všemohúci*, je *Stvoriteľom*, je (naším) *Otcom*. Všetky Božie atribúty by, pravdaže, bolo ťažko „umiestniť“ do stručného kréda, predsa však vynechanie niektorých, a to práve tých základných, sa dá ťažko ospravedlniť: napr. to, že je *jedinečný* a *jediný* (sám Boh toto často vo svojom Slove opakuje, je teda zrejmé, že tejto skutočnosti prikladá veľký význam; nakoniec aj v nicejsko-konštantinopolskom vyznaní je Jeho jedinosť uvedená!), ďalšími atribútmi nášho Boha, na ktoré nesmieme zabúdať sú napr. Jeho *svätosť*, *večnosť* a pre nás tak dôležitá *láska* a *milosrdenstvo*.

V druhej časti kréda sa (na rozdiel od časti prvej, ktorá hovorí o Bohu, ktorý je jediný, ale nespomína to) zdôrazňuje, že Ježiš Kristus je Jeho (t.j. Božím) *jediným* Synom. No ak sme v prvej časti hovorili o Bohu ako o (našom) Otcovi, implicitne sme vyznávali, že aj my sme Jeho synmi (dcérami). Je pravda, že Ježiš Kristus má celkom výnimočné postavenie medzi synmi Božími, nič to však nemení na skutočnosti, že *nie je jediným Božím synom*. Na

---

známy dátum jeho vzniku), ale vznikalo postupne, kompiláciou častí iných „vyznaní“ prijatých koncilmi (teda tých, čo vznikli „typickým spôsobom“).

¹ Táto „štatistika“ je urobená zo slovenského prekladu kréda, rozdiel oproti originálu je však zanedbateľný.

druhej strane sa v kréde ani slovom nespomína to hlavné, čím *nám* je Boží Syn – že je totiž naším *Spasiteľom* (to je jeho jedinečné poslanie, ktorým ho poveril jeho Otec); bez vyznania, že Ježiš Kristus je mojím Spasiteľom, by bolo moje vyznanie neúplné, bezcenné. Toto najdôležitejšie teda v „kréde“ chýba, ale naopak, sú v ňom napríklad slová, ktorých účelom nebolo nič iné, ako podporiť nebiblickú „teóriu“ o „očistci“: „*zostúpil do pekiel*“.¹ Interpretácia tejto vety je ťažká. Niektorí tvrdia, že Ježiš „zostúpil do pekla („pekiel“)“, „aby hlásal evanjelium zosnulým“. Čo tým chcú povedať? Azda, že zosnuli sú pri vedomí, teda „nespia“ (ako je to opakované v Písme uvedené, a ako to i sám Ježiš povedal v súvislosti s úmrtím jeho priateľa Lazára (J 11,11), že nečakajú na deň vzkriesenia (ale už boli „vzkriesení“)? Ba navyše, že nie sú iba pri vedomí (schopní vnímať, počúvať), ale môžu aj „posmrtné uveriť“? Že teda smrťou nekončí príležitosť človeka zmieriť sa s Bohom, že človek môže aj po smrti (akosi „dodatočne“) získať ospravedlnenie? Ale to všetko predsa odporuje tomu, čo hlásal samotný Kristus a po ňom jeho apoštoli. Kto verí Božiemu slovu, ťažko môže túto vetu „kréda“ úprimne vysloviť.²

Tretia časť je mimoriadne stručná, obsahuje len štyri slová; nehovorí vlastne nič o Duchu svätom (ani o jeho podstate, ani o jeho úlohe v histórii či v živote veriaceho (spory o Duchu svätom, ktoré po istý čas zamestnávali starovekých teológov, momentálne neboli v popredí ich záujmu; teraz boli totiž na programe dňa christologické spory).

V štvrtej časti „kréda“ sú dva výrazy nejednoznačné (každý si ich interpretuje „podľa svojho“): (a) „(verím v) *svätú cirkev všeobecnú*“: slovo „všeobecnú“ čiže „katolícku“ (*catholicos* = všeobecný) si rímska cirkev vysvetľuje jednoznačne ako „rímsko-katolícku“, zatiaľ čo iní (napr. protestanti) majú na mysli skôr tzv. „neviditeľnú Cirkev“ (tú, čo prekračuje hranice konfesií, denominácií); (b) „(verím v) *spoločenstvo svätých*“ – rímska cirkev má, pochopiteľne na mysli tých, ktorých ona „prehlásila za svätých“, zatiaľ čo protestanti si pod slovom „svätí“ predstavujú kresťanov (títo sa skutočne spočiatku, najmä v 1. storočí, takto označovali). V oboch prípadoch ide o veľmi zásadný rozdiel; preto sa mýlia (alebo zavádzajú) predstavitelia týchto cirkví, ak v akomsi „ekumenickom ošiali“ tvrdia, že majú „spoločné krédo“. Rád by som tu ešte dodal, že ja osobne sa domnievam, že pri interpretácii spomínaných výrazov, majú tento raz pravdu rímski teológovia. Autorom kréda totiž

¹ Čo sa tu tým „peklom“ rozumie? Písmo pozná dve skutočnosti, resp. „miesta“, ktoré sú v našich prekladoch Biblie označené slovom „peklo“: 1. to čo sa hebrejsky nazýva *šeól* a grécky *hadēs* a čo označuje miesto pobytu mŕtvych do dňa vzkriesenia (prekladá sa aj ako „podsvetie“, „prahrob“, „záhrobie“, „miesto mlčania“, „zem zabudnutia“ a pod.) a 2. *ge bē-nē-hinnôm* (aram. *gēhinnôm*, gr. *geennā*, lat. *gehanna*) – „ohnivé jazero“, miesto zničenia, zatratenia odsúdených. (Miesto s rohatými čertmi, kotlami atď., to je „tretia podoba pekla“ – patriaci do ríše rozprávok).

² Je známe, že napr. J. Wesley z „apoštolského kréda“, ktoré on užíval a učil, vypustil slová „zostúpil do pekiel“.

išlo podľa všetkého o to, aby dali pevné (a autoritatívne) vyjadrenie tým skutočnostiam, ktoré boli stále sporné, a medzi ktoré patrili (okrem už spomínanej „novej kristológie“ a „očistca“) aj „katolicita“ cirkvi (v tom zmysle, ako ju chápala jej „západná“, rímska časť) a „kult svätých“. Protestantské cirkvi si posunuli význam týchto výrazov (treba povedať, že celkom logicky, a nie nebiblicky), aby vôbec mohli akceptovať toto krédo – aby sa mohlo stať „vyznaním všeobecnej viery kresťanskej“.

Toľko o „apoštolskom kréde“. Pokiaľ ide o ostatné „vyznania“ z tej doby, treba povedať, že tie ešte okatejšie dávajú najavo, že nie sú vlastne vyznaním, ale apológiou novoprijatých dogiem, a súčasne „usmernením“ nevedomých a postrašením neposlušných („bezočivých“) kňazov. Ak si pozorne prečítate kréda – okrem „apoštolského“ napr. „vyznanie“ nicejské (r. 325), nicejsko-konštantinopolské (r. 381), chalkedonské (r. 451) a Atanázo – iste ľahko poznáte, podľa toho, čo zdôrazňujú (ale i akým spôsobom to „obhajujú“), že vlastne nie sú ničím iným, ako (ideologickou) zbraňou namierenou proti odporcom tých, čo v tom čase udávali tón v cirkvi, usilujúcej (treba uznať, že celkom úspešne) o neobmedzenú moc vo svete.¹ Ale práve preto v dnešnej dobe stratili akékoľvek opodstatnenie. Veď pokiaľ ide o otázky viery (o to, čo je pri nej podstatné, a teda aj čo by malo byť obsahom jej vyznania), dnes takmer všetky súčasné kresťanské cirkvi vyzdvihujú celkom iné priority, ako tie, čo zdôrazňovali tieto staroveké „kréda“. Vo svojej knihe MOJE KRÉDO na cca 90 stranách prezentujem to, v čo by mal veriť každý kresťan, ktorý uznáva autoritu Božieho slova (čo je teda vlastne obsahom kréda kresťana). Tu uvediem jeho „kratšiu verziu“, t.j. akýsi jeho súhrn (bez vysvetliviek, poznámok, komentára). Kto by si chcel prečítať „podrobnejšiu verziu“ s poznámkami, nájde ju v uvedenej knihe (jej celý názov je MOJE KRÉDO – V ČO, KOMU A PREČO VERÍM).

Osobné (moje) krédo ²

1. Verím v Boha, ktorý je Duch, je živý, večný, neobmedzenej moci a múdrosti, absolútnej spravodlivosti, nesmiernej milosti a lásky. On z ničoho stvoril svet a stvoril človeka na svoj obraz, aby bol na Zemi správcom Božieho stvorenstva.

Človek však podľahol zvodom odvekého nepriateľa Boha, satana, zatúžil po nezávislosti na Bohu, porušil Jeho príkaz, čím spáchal hriech. Bola to najväčšia tragédia v dejinách ľudstva, lebo hriech oddelil hriešneho človeka od svätého Boha.

¹ Znenie najznámejších (v mnohých kresťanských konfesiách dosiaľ akceptovaných) starovekých „kréd“ (aj s ich kritikou) nájdete v mojej knihe FAKTY A ÚVAHY O VIERE A NIEKOTRÝCH PROBLÉMOCH KREŠŤANOV.

² Keďže som uviedol „statistiku“ apoštolského a nicejsko-konštantinopolského kréda zmienim sa o zastúpení jednotlivých častí aj tu: 33% je venované Bohu (Otcu), 37% Božiemu Synovi Ježišovi Kristu a 30% ostatným veciam (Duch, cirkev, vzkriesenie, súd).

No Boh svoje stvorenie – človeka, napriek jeho nevernosti, neprestal milovať, a tak sa rozhodol dať mu šancu na záchranu. Z potomkov vnuka Abrahámovho, syna Izákovho, Jákoba, povstal národ, ktorý sa tešil veľkej priazni Boha – *Boží vyvolený národ*. Pomocou neho mal byť nanovo usporiadaný narušený vzťah medzi Bohom a človekom. Tomuto národu – Izraelu sa Boh dal poznať: prostredníctvom Mojžiša mu oznámil svoje meno, svoju vôľu, pravidlá, podľa ktorých má žiť. Oznámil mu však aj iné veci, vrátane časti svojich plánov s ľudstvom, s týmto svetom. Urobil to pomocou patriarchov, prorokov a iných, ktorých si vyvolil ako tlmočníkov svojej vôle, svojho Slova.

Toto všetko dal Boh zaznamenať v knihách ľudí, ktorých pri písaní inšpiroval On sám – Boží Duch. Preto obsah týchto kníh je pravým *Božím slovom*.

Tento Boh, ktorý osobne komunikoval s patriarchami a prorokmi, a ich prostredníctvom s Izraelom, je *jediný pravý Boh* a Jeho meno je JHVH.

JHVH so svojim národom uzavrel *Zmluvu*: sľúbil mu, že mu bude žehnať, pomáhať, ochraňovať ho, pokiaľ aj on bude dodržiavať Zmluvu, pokiaľ bude konať v zhode s Božou vôľou, obsiahnutou v Jeho Zákone. Izrael však vo svojom celku sklamal.

Ale Boh napriek tomu neprestal milovať človeka, a preto sa rozhodol pre nový, veľkolepý projekt záchranu človeka. Rozhodol sa ho totiž realizovať prostredníctvom človeka – *Ježiša z Nazaréta*, ktorého pomazal, urobil ho *Mesiášom* (Kristom) a svojim Synom.

2. Verím v Ježiša Krista, syna človeka a súčasne Syna Božieho, prostredníctvom ktorého všemohúci Boh ponúkol človekovi šancu záchranu: zachránený (spasený) bude každý, kto uverí v Božieho Syna a prijme podmienky, ktoré on tlmočil ľudstvu v mene Boha – svojho Otca.

Verím, že niet inej cesty k Bohu, iného spôsobu zmierenia hriešneho človeka so všemohúcim, svätým Bohom, ako tým, ktorý nám ukázal Boží Syn, môj Spasiteľ a Pán.

Ježiš Kristus obsahom, ale i spôsobom svojho učenia, svojou vernosťou Bohu – čo dokázal tým, že radšej podstúpil *mučenícku smrť*, ako by bol zradil svoje poslanie – dokonal dielo, ktorým ho poveril Jeho Otec a ktorým priniesol *záchranu* všetkým, ktorí sú ochotní prijať podmienky tejto záchranu. A Boh tým, že svojho Syna po troch dňoch *vzkriesil* z mŕtvych, ukázal ľuďom, že smrť nemá „posledné slovo“; vzkriesenie Krista sa tak stalo *nádejou* veriacich – ono naplňa istotou *vzkriesenia* a *večného života* všetkých, ktorí vierou prijali Ježiša Krista za svojho Spasiteľa a Pána.

V mene „Ježiš“ (hebr. *Jehošua* = *JHVH je spása*) nám Boh dáva na vedomie, že jedine On – Boh JHVH môže človeka zachrániť, spasíť, a to práve prostredníctvom Svojho Syna (t.j. spôsobom, ktorý nám ukázal Ježiš Kristus). Poznanie začiatku realizácie tohto Božieho plánu záchranu človeka sa stalo úžasnou, radostnou zvesťou – evanjeliom. Evanjelium Ježiša Krista, Syna Božieho je splnením dávnych zaslúbení, a začína sa uskutočňovať vystúpením Jána Krstiteľa a pokrstením Ježiša v Jordáne.

Menom „Kristus“ (gr. *Christos*, hebr. *Mášiach* = *Pomazaný*) nám Boh oznamuje, že ide o zasľúbeného, očakávaného Mesiáša, Bohom Pomazaného, teda Ním samotným ustanoveného. Pomazaním sa Ježiš stáva Kristom – kráľom, Božím milovaným Synom, a zároveň prorokom mocným slovom i činmi. Ježiš pomazaný ako Boží Syn, bol vystrojený mocou a milosťou a vyslaný na misiu, ktorú mu určil Otec. Verím, že pomazanie Duchom Božím pri krste v Jordáne bolo vlastným momentom zrodenia sa Božieho Syna, Mesiáša (Krista).

Verím, že *všetko, čo Ježiš Kristus od tejto chvíle povedal a vykonal, je slovom, resp. činom Božím*. Otec vystrojil svojho Syna veľkou múdrosťou, nesmernou mocou i obrovskými právomocami. Napriek tejto veľkej, božskej múdrosti, moci a právomociam, zostáva pokorným, podriadeným svojmu Otcovi a hovorí i koná iba to, čím ho poveril Otec.

Zo strany človeka si Syn Boží zasluhuje úctu rovnako ako Otec. Ved' on je nielen naším Spasiteľom, ale i Pánom – samotným Bohom pomazaným kráľom, ktorého treba si ctíť i poslúchať.

3. Verím, že Boh – všemohúci JHVH, náš dobrotivý a milostivý Otec – je Duch. On dáva dar svojho Ducha aj človeku (ak človek tento dar neodmieta), a to vtedy keď ho prijíma za svojho syna, či dcéru.

Verím, že Boh, ktorý prijíma človeka za svoje dieťa tak, že ho naplní svojím Duchom svätým, buduje pomocou tohto Ducha nielen vieru jednotlivcov, ale buduje ním aj spoločenstvo veriacich ľudí, Cirkev – telo Kristovo.

Táto Kristova Cirkev nie je rozdelená človekom vytvorenými vonkajšími bariérami (hranicami medzi denomináciami, národmi, rasami a pod.). Cirkev – telo Kristovo pozostáva zo všetkých údov – Božích synov a dcér, teda z ľudí, ktorí sa duchovne narodili do Božej rodiny (znovuzrodili sa) na celej tejto Zemi. Cirkev sa časom podstatne zmenila a fakticky sa vnútorne natrvalo tragicky rozdelila. Preto verím, že treba *rozlišovať medzi Cirkvou Kristovou a cirkvou svetskou* – organizáciou ľudskou. Verím, že iba príslušnosť ku Kristovej Cirkvi je dôležitá pre spásu človeka.

Verím, že tento svet, ako mal svoj počiatok – v Božom stvoriteľskom čine, tak bude mať i svoj koniec. Boh nám vo svojom Slove podrobne opísal príznaky (znamenania) blížiaceho sa konca. A keďže tie sa v poslednom čase vo veľkej miere naplňajú, verím, že koniec je blízko.

Verím, že všetci ľudia (živí i vzkriesení mŕtvi) budú sa musieť raz podrobiť Božiemu súdu. Podľa slov Ježiša Krista, všemohúci Boh tento posledný súd zveril jemu – svojmu Synovi.

Syn Boží – hlava Cirkvi, zhromaždí si všetky údy svojho tela (Cirkvi), a to spomedzi živých i vzkriesených mŕtvych, oni budú obyvateľmi „*nového Jeruzalema*“ – t.j. *Božej ríše, nebeského kráľovstva*. Tí však, čo odmietli Bohom ponúknutú záchranu a pridali sa tak na stranu odvekého Božieho nepriateľa satana, všetci tí zakúsia spravodlivý Boží hnev: budú potrestaní spolu so

svojím pánom, satanom, hrozným trestom – smrťou v „ohnivom jazere“ („*gehanne*“).

Neverbálne vyznania viery

Dosiaľ sme hovorili výhradne o verbálnych vyznaniach (ktoré môžu byť verejné i takpovediac „súkromné“). No existujú aj iné druhy vyznania, neverbálne (hoci slovo neverbálne tu netreba brať doslovne; niektoré tieto vyznania sú totiž tiež sprevádzané istým „slovným prejavom“). Sú dva druhy neverbálnych vyznaní:

1. Vyznanie **symbolmi** („vyznanie symbolom“ je trochu zvláštne slovné spojenie, pretože i samotné verbálne vyznanie viery, t.j. krédo sa niekedy označuje názvom „symbol“).

Ide o **dva symboly** (obvykle nazývané „sviatosťami“): **krst a Večeru Pánovu**. Oboma sa človek priznáva k Ježišovi Kristovi, oboma vyznáva svoju vieru. Keď sa človek stáva kresťanom, keď sa odvráti od doterajšieho hriešneho života a obráti sa k Bohu (pozri stať „obrátenie“ v časti „O VIERE“), potvrdí to symbolicky krstom.

Ponorenie do vody symbolizuje ukončenie („utopenie“) toho starého, vynorenie z vody symbolizuje začiatok (zrod) nového. Pre krst by sa mal vždy rozhodnúť ten, ktorého sa týka, pretože je to **jeho** vyznanie (násilné krsty, či už dospelých alebo detí, nie sú žiadnym vyznaním).

No človek sa aj v priebehu svojho kresťanského života má verejne priznávať ku svojej viere (vyznávať svoju vieru). Na to slúži ďalší symbol – „Večera Pánova“. Ježiš prikázal svojim učeníkom, aby ju konali na jeho pamiatku (L 22,19). Zachovávaním pamiatky si človek sprítomňuje predmet pamiatky, priznáva sa k nemu. Účasťou na Večeri Pánovej človek teda potvrdzuje pred spoločenstvom bratov a sestier, že sa naďalej hlási k viere, ku ktorej sa prihlásil pri krste, a navyše týmto verejným vyznaním sám v sebe upevňuje svoju vieru.

2. Vyznanie **skutkami** (resp. životným štýlom). Život „podľa Božích pravidiel“, dôsledné dodržiavanie Božích prikázaní za každých okolností, to je veľmi presvedčivé neverbálne vyznanie viery. Presvedčivejšie ako vyznanie slovné, pretože slová môžu byť často falošné, skutky iba zriedka.

No keď konáme nejaký skutok lásky (milosrdenstva), ľudia by mali vedieť, prečo ho konáme – že nás k tomu vedie (motivuje) naša viera. Ježiš totiž povedal: „*Tak svieť vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a velebili vášho Otca, ktorý je v nebesiach.*“ (Mt 5,16). A ako môžu velebiť Boha, ak nebudú vedieť, že dobré skutky sú konané z lásky k Bohu, z Jeho poverenia? Preto aj keď nerecituje svoje krédo, mali by sme ľuďom dať vedieť (a ako inak než verbálne), že to konáme z lásky, ktorá má svoj pôvod v našej viere.

V počiatkoch cirkvi, ale aj v celom priebehu jej takmer dvojtisícročného trvania, prišlo do nej iste viac úprimných kresťanov pod vplyvom príkladného života pravých kresťanov, než pod vplyvom verbálnej agitácie, či dokonca násilia. Aj

pomocou týchto dvoch „metód“ síce možno priviesť ľudí do cirkvi, no či sa z nich stanú ozajstní kresťania, je otázne. Neraz sa dokonca stáva, že hľadajúci človek prijme „teóriu kresťanstva“, ale konfrontácia s „praxou kresťanov“ ho odradí od úmyslu vstúpiť do ich spoločenstva (alebo, ak sa už stal členom tohto spoločenstva, opustí ho).